

การศึกษาวิจัยประเมินผลกระทบของพระราชกำหนดการบริหารราชการ
ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548
ต่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
พ.ศ. 2552

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
(CSCD)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เสนอ
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
วันที่ 27 กรกฎาคม 2552

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 2) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในช่วงเวลาสามเดือนก่อนวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 3) เพื่อประเมินผลกระทบของการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทั้งผลกระทบในแง่บวกและในแง่ลบ ทั้งด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาจากมุมมองของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทุกกลุ่มเชื้อชาติ ศาสนาและอาชีพ ผู้นำสังคม รวมทั้งผลกระทบในมุมมองของข้าราชการ ทหาร และตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ และ 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการและตัวแบบการจัดการในอนาคต ทั้งในกรณีที่จะต้องประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินต่อไป หรือข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น ๆ ในกรณีที่สมควรยืดเวลาการประกาศใช้กฎหมายนี้ต่อไป

การออกแบบการวิจัยประเมินผล ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถามจากประชาชนทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 จังหวัดคือจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการสุ่มแบบ Systematic Simple Random Sampling จากกลุ่มตัวอย่าง 2,000 คน รวมทั้งการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นของประชาชนในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะอีก 11 กลุ่มคือ กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ กลุ่มทหาร ตำรวจ และข้าราชการพลเรือนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ กลุ่มนักธุรกิจและผู้ประกอบการค้าธุรกิจ กลุ่มผู้นำศาสนาทุกศาสนา กลุ่มเยาวชน กลุ่มเอ็นจีโอ กลุ่มผู้ต้องสงสัย กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาและกลุ่มสื่อมวลชน

จากการศึกษาพบว่า ทศนคติของประชาชนในพื้นที่ มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่มาก โดยกลุ่มประชากรที่เป็นมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขณะที่เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ รวมทั้งชุมชนชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ เห็นว่าควรจะใช้กฎหมายนี้ต่อไป

ด้านความรู้ ประชาชนในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมายฉบับนี้ในระดับที่น้อยมาก เนื่องจากไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์จากทางภาครัฐอย่างเพียงพอ และไม่ได้เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายนี้โดยตรง กลุ่มที่มีความรู้ระดับมากจนถึงปานกลาง เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งทหาร ตำรวจ กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ ข้าราชการและ

กลุ่มสื่อที่ทำงานลงพื้นที่ บางส่วนในสายงานที่เกี่ยวข้อง แต่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในรายละเอียดของกฎหมายหลายประการ การขาดความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของประชาชนส่วนใหญ่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการปฏิบัติหน้าที่เกือบทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจในพื้นที่เป็นการปฏิบัติตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินทั้งสิ้น

ในประเด็นผลสัมฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการควบคุมและป้องปรามการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ และประเมินว่า ประสพผลสำเร็จในการตรึงสถานการณ์ไม่ให้รุนแรงกว่าที่เป็นอยู่ เห็นควรที่จะประกาศใช้ต่อไป ในขณะที่กลุ่มของข้าราชการ นักธุรกิจ สื่อมวลชน และส่วนหนึ่งจากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ เห็นควรให้บังคับใช้ต่อไป แม้จะยังไม่มั่นใจในผลสัมฤทธิ์ก็ตาม ส่วนกลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการจับกุมตัว ประเมินว่าการบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินล้มเหลวในการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และส่งผลกระทบด้านลบหลายประการ สมควรยกเลิกการประกาศใช้

ในประเด็นด้านผลกระทบ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในด้านบวกทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้คล่องตัวขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลกระทบด้านลบอย่างกว้างขวางจากการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจของกฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ เกิดข้อวิพากษ์เกี่ยวกับกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิต

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ แบ่งได้เป็น 2 แนวทาง คือ 1. หากจะขยายเวลาการประกาศใช้กฎหมาย ควรมีมาตรการและกลไกที่รัดกุมยิ่งขึ้นในการควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและเกิดผลกระทบด้านลบให้น้อยที่สุด และ 2. หากรัฐบาลจะยกเลิกการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น รัฐบาลควรจะใช้กฎหมายพิเศษฉบับอื่นมาใช้ในพื้นที่แทน เช่น พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 แต่ควรมีการศึกษาอย่างละเอียดก่อนนำมาใช้ ซึ่งทั้ง 2 แนวทางรัฐบาลจำเป็นต้องมีมาตรการเสริมในด้านการสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเข้าใจศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการใช้แนวทางการพัฒนาด้านอื่นๆ ควบคู่กับแนวทางด้านความมั่นคง

คำนำ

จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ในการแก้ไขปัญหา ความรุนแรง และการก่อความไม่สงบในพื้นที่ให้เกิดความเรียบร้อยภายในประเทศ รวมทั้งรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยและการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะและป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เสียงสะท้อนส่วนใหญ่ของบุคคลในพื้นที่ที่มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เนื่องจากเกรงว่าการดำเนินการดังกล่าวจะเกิดผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ผลกระทบของการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ จึงต้องมีการประเมินอย่างถูกต้องและอย่างเป็นระบบก่อนที่จะมีการยืดขยายเวลาการประกาศใช้ต่อไปอีกสามเดือน เป็นที่น่าสนใจว่า การประเมินผลดังกล่าวยังไม่เคยดำเนินการอย่างจริงจัง การประเมินผลกระทบดังกล่าวจะชี้ให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ เมื่อนำมาบังคับใช้โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ทำให้เกิดการรักษาความสงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ตามที่กำหนดไว้ในเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ เพียงใด ประชาชนในพื้นที่กลุ่มต่างๆ โดยทั่วไปมีความรู้สึกอย่างไร ต่อมาตรการตามกฎหมายและมีความพึงพอใจในการใช้กฎหมายหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมและรอบคอบหรือไม่ เพียงใด ที่สำคัญก็คือการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้มีความคุ้มค่าต่อผลกระทบที่เกิดตามมาหรือไม่เพียงใด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีได้ตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในการยืดขยายเวลาหรือยกเลิกการใช้กฎหมายดังกล่าวในวาระที่กำหนดเวลาการใช้จะสิ้นสุดลงในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 นี้

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับมอบหมายให้ประเมินผลกระทบของพ.ร.ก.ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

หากมีข้อผิดพลาดประการใด ทางทีมงานสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คณะผู้จัดทำ

27 กรกฎาคม พ.ศ.2552

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

คำนำ

นิยามศัพท์

บทสรุปผู้บริหาร

1

1. สถานการณ์ทั่วไป

20

2. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

29

3. วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

29

4. วิธีการศึกษา

30

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของประชาชน

33

5.1 ความเข้าใจของประชาชนถึงความจำเป็นของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน
และเข้าใจถึงข้อบังคับต่างๆ

33

5.2 ผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ
ในพื้นที่ 3 จชต.

44

5.3 ผลกระทบจาก พ.ร.ก.ในสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทัศนะของ
กลุ่มตัวอย่างต่างๆ ในพื้นที่ 3 จชต.

61

5.4 ความจำเป็นต่อประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และทางเลือกทางนโยบาย

81

6. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและตัวแบบ

100

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงตัวชี้วัดด้านความรู้ที่มีต่อมาตรฐานข้อบังคับต่างๆ ใน พ.ร.ก. นุกเจิน	34
ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้ พ.ร.ก. นุกเจิน	47
ตารางที่ 3 แสดงตัวชี้วัดด้านผลกระทบของการประกาศใช้ พ.ร.ก. นุกเจิน	64
ตารางที่ 4 แสดงตัวชี้วัดการถูกกลั่นแกล้งจากการประกาศใช้ พ.ร.ก. นุกเจิน	65
ตารางที่ 5 แสดงตัวชี้วัดถึงข้อเสนอแนะต่อการใช้กฎหมายและวิธีการในการแก้ปัญหา	86
ตารางที่ 6 เมตริกซ์ประมวลความคิดเห็นด้านต่างๆ ต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.นุกเจิน ของกลุ่มตัวอย่าง	

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาในรอบ 66 เดือน (มกราคม 2547-มิถุนายน 2552)	21
ภาพที่ 2	ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำแนกตามศาสนา มกราคม 2547-มิถุนายน 2552 มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 66 เดือน จำนวน 9,424 ราย	21
ภาพที่ 3	จำนวนผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ณ ศูนย์พิทักษ์สันติ (21 ก.ค.2548-3 ก.ค.2552) รวมผู้ต้องสงสัย 1,746 คน	24
ภาพที่ 4	การปฏิบัติงานตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยศูนย์พิทักษ์สันติ (ตำรวจ) ปี 2548-2552	24
ภาพที่ 5	จำนวนผู้ถูกดำเนินกรรมวิธีโดยฝ่ายทหาร ตุลาคม 2547-30 มิถุนายน 2552	25
ภาพที่ 6	ผู้ถูกจับกุมโดยฝ่ายทหาร จำแนกตามสาเหตุที่ส่งตัว	26
ภาพที่ 7	ความถี่ของเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 7 วันตั้งแต่ มกราคม 2547-มิถุนายน 2552	27
ภาพที่ 8	แผนภูมิแสดงจำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเปรียบเทียบรายเดือน (66 เดือน) มกราคม 2547-มิถุนายน 2552	28
ภาพที่ 9	แผนภูมิแสดงจำนวนผู้เสียชีวิตเปรียบเทียบรายเดือน (66 เดือน) มกราคม 2547-มิถุนายน 2552	29
ภาพที่ 10	ความคิดเห็นต่อการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายหรือ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้ของประชาชน	33
ภาพที่ 11	ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	45
ภาพที่ 12	ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้	45
ภาพที่ 13	ความพึงพอใจต่อการลดลงของสถานการณ์ความไม่สงบและความรู้สึกปลอดภัย มากขึ้น	46
ภาพที่ 14	ความคิดเห็นต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีจุดอ่อนที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มีขอบเขต ในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำผิดพลาด	61

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 15 ความเห็นต่อจุดอ่อนของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหรือการลงโทษทางวินัย เมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน	62
ภาพที่ 16 ความเห็นต่อจุดอ่อนของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มีขอบเขต ในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำผิดพลาดในหน้าที่ แยกตามศาสนา	62
ภาพที่ 17 ความเห็นต่อการที่รัฐบาลขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไปอีก 3 เดือน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	82
ภาพที่ 18 ความเห็นต่อการที่รัฐบาลขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไปอีก 3 เดือน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แยกตามศาสนา	82
ภาพที่ 19 ความเห็นต่อการที่รัฐบาลคงใช้กำลังทหารที่มีจำนวนมากมาจัดการปัญหา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้	83
ภาพที่ 20 ความเห็นต่อการที่รัฐบาลคงใช้กำลังทหารที่มีจำนวนมากมาจัดการปัญหา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แยกตามศาสนา	84
ภาพที่ 21 ความเห็นต่อการแก้ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาล ควรใช้กฎหมายฉบับอื่นแทน เช่น กฎหมายความมั่นคงภายในและยกเลิก การประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน	85

คำนิยาม

1. **เยาวชน** คือ บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 25 ปีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และ
สี่อำเภอของจังหวัดสงขลา

2. **ผู้ได้รับการเยียวยา** คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์
ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาอันได้แก่ ภรรยา, บิดาและ
บุตร

3. **องค์การพัฒนาเอกชน** (Non Governmental Organization) หรือ ที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า
NGO หมายถึง "กลุ่มบุคคล องค์การหรือหน่วยที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน โดยมีเป้าหมาย
ในการทำงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคมโดยเฉพาะประชาชนผู้ยากไร้ที่ประสบ
ปัญหาความทุกข์ยาก ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม รวมทั้งเป็นองค์การที่ดำเนิน
กิจกรรมโดยไม่แสวงหากำไร

4. **สื่อมวลชน** หมายถึง สื่อที่จะใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารไปยังประชาชนหรือมหาชน
ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์และภาพยนตร์

5. **License to kill** เป็นคำนิยามที่ใช้เรียกพระราชกำหนดฉุกเฉินในสถานการณ์พิเศษ
กล่าวโดยอดีตนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานกรรมการ
สมานฉันท์แห่งชาติ

การศึกษาวิจัยประเมินผลกระทบของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน
พ.ศ. 2548 ต่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2552

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทสรุปผู้บริหาร

1. ความสำคัญของปัญหา

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 เห็นชอบให้ขยายเวลาการประกาศ
สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ออกไปอีกเป็นระยะเวลา 3
เดือน ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2552 ถึงวันที่ 19 กรกฎาคม 2552 และให้สำนักงานสภาความมั่นคง
แห่งชาติหรือกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายถาวร เสนเนียม) เกี่ยวกับการติดตาม
และประเมินผลการใช้กฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง

เพื่อให้การติดตามและประเมินผลการใช้กฎหมายดังกล่าวมีความครอบคลุม เป็นระบบ
เที่ยงตรง และน่าเชื่อถือ กระทรวงมหาดไทยจึงได้มอบหมายให้ศูนย์อำนวยการบริหาร
จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จัดหาสถาบันวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการ ศอ.บต.
จึงได้มอบหมายให้สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหน่วยงานดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชนใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน
พ.ศ. 2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) เพื่อที่จะประเมินผลสัมฤทธิ์ และผลกระทบของกฎหมายจากมุมมองของ
ประชาชนกลุ่มต่างๆทุกกลุ่มเชื้อชาติ ศาสนาและอาชีพ ผู้นำสังคม รวมทั้งผลกระทบในมุมมองของ
ข้าราชการพลเรือน ทหารและตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เมื่อได้ประเมินภาพรวมทั้งหมดแล้ว จะได้มี
การเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการและตัวแบบการจัดการในอนาคต สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเป้าหมาย
สุดท้ายของการวิจัยครั้งนี้ ก็เพื่อหาหนทางที่ดีที่สุดในการสร้างความสุขและสันติภาพที่ยั่งยืนใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การออกแบบการวิจัยประเมินผลครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่การสำรวจ
ความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey Research) จากประชาชนทั่วไปในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ 3 จังหวัดคือจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา
การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มแบบ Systematic Simple Random Sampling ทำให้ได้ข้อมูล

กระจายในพื้นที่ ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2,000 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชายร้อยละ 68.8 เพศหญิงร้อยละ 31.2 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 76.2 เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 23.8 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาสายสามัญระดับชั้นประถมร้อยละ 32.5 ชั้นมัธยมศึกษาร้อยละ 40.5 การศึกษาสายอาชีวะร้อยละ 22.9 การศึกษาสายศาสนาระดับต้นร้อยละ 24.0 ระดับกลางร้อยละ 14.2 ระดับปลายร้อยละ 8.8 สถาบันปอเนาะร้อยละ 2.2 และไม่ศึกษาสายศาสนาร้อยละ 50.6 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ร้อยละ 20.3 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 32.0 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 28.1 และอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 18.1

2.2 การวิจัยประเมินผลในครั้งนี้ยังมีการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus-Group Discussion) จากกลุ่มเป้าหมายเฉพาะอีก 11 กลุ่มคือ กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้ต้องสงสัย กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มกลุ่มสื่อมวลชนมวลชนมวลชน กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มนักธุรกิจ โดยมีการประชุมระดมความคิดเห็น รวม 14 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมทั้งหมดประมาณ 256 คน นอกจากนี้ยังรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วย แผนการสุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยสำรวจ (Survey Design) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างประชาชนจากจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา อำเภอและตำบลที่สุ่มตัวอย่างได้ จ.ปัตตานี ประกอบด้วย อ.โคกโพธิ์ ทุ่งยางแดง หนองจิก ปะนาละ มายอ เมืองปัตตานี ไม้แก่น ยะรัง ยะหริ่ง สายบุรี จังหวัดยะลา ประกอบด้วย อำเภอกรงปินัง กาบัง เบตง เมืองยะลา ยะหา รามัน จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย อำเภอดาเกา บาเจาะ เมืองนราธิวาส ยี่งอ ระแงะ รือเสาะ เวียง ศรีสาคร สุไหงโก-ลก สุไหงปาดี จังหวัดสงขลา ประกอบด้วยอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย จากฐานดังกล่าวจะมีการสุ่มเลือกหมู่บ้านจำนวน 701 หมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านละ 3 ชุด คิดเป็น 2,103 ชุด เก็บแบบสอบถามกลับมาได้ 2,000 ตัวอย่างประชากร พื้นฐานที่สำคัญของการสุ่มตัวอย่างจะเป็น Probability sampling ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งหมดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพอยู่ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2552 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2552 รวม 29 วัน

3. สถานการณ์ทั่วไป

3.1 สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนมิถุนายน 2552 นับเป็นเวลา 5 ปีกับ 6 เดือน ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีเหตุการณ์ความไม่สงบอันประกอบไปด้วย การยิง การวางระเบิด การวางเพลิงและการก่อวินาศกรรมอันเป็นเหตุการณ์ที่มีเหตุผลในการเมืองเพื่อการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบและสร้างความรู้สึกลัวหวาดกลัวในพื้นที่ดังกล่าว จากข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) นับรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดจำนวนโดยประมาณ 9,001 เหตุการณ์ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิตรวม 3,532 ราย บาดเจ็บ 5,892 ราย กล่าวโดยรวม เหตุผู้ได้รับผลกระทบ

ทั้งเสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นจำนวน 9,424 ราย จากประมาณการผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยเฉพาะครอบครัวของผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งหมด จะมีผู้เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบโดยตรงอีกประมาณ 56,544 คน

3.2 ผลกระทบในแง่ความรู้สึกและจิตวิทยาสังคมของเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเมินได้จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชน ระหว่างวันที่ 1-29 มิถุนายน 2552 ประชากรตัวอย่างจากจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาประชากรตัวอย่างจำนวนประมาณร้อยละ 22 มีเพื่อน คนรู้จักหรือญาติสนิทเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหรือหายตัวไปจากเหตุการณ์ความไม่สงบ แสดงให้เห็นว่าคนจำนวนมากในพื้นที่ได้รับผลกระทบในแง่ความรู้สึกที่มีคนรู้จักเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรง

3.3 เพื่อควบคุมสถานการณ์ที่มีความเลวร้ายลงเรื่อยๆ รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2548 ปัญหาก็คือ ผลกระทบทางนโยบายจากการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อสถานการณ์ความไม่สงบและต่อประชาชนมีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละมุมมองและทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact Analysis) อาจพิจารณาวิเคราะห์จากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ การประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีผลไม่ชัดเจนในการลดระดับความรุนแรงในระยะแรก เพราะนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 สถานการณ์ความไม่สงบรายเดือนยังคงมีระดับความรุนแรงสูงอยู่ เช่นในเดือนกรกฎาคม 2548 มีจำนวน 193 ครั้ง เดือนสิงหาคม 2548 มีเหตุการณ์จำนวน 188 ครั้ง เดือนมกราคม 2549 มีเหตุการณ์ 165 ครั้ง จนถึงเดือนมิถุนายน 2549 เหตุการณ์ยังคงสูงถึง 167 ครั้งในเดือนสิงหาคม 2549 ยิ่งสูงขึ้นถึง 286 ครั้ง เดือนพฤศจิกายน 2549 ยิ่งสูงถึง 208 ครั้ง จนกระทั่งเดือนสิงหาคม 2550 มีจำนวนสูงถึง 229 ครั้ง ดูเหมือนว่านับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 เหตุการณ์ความไม่สงบรายเดือนสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 200 ครั้งมาโดยตลอด ทั้งๆที่มีการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินไปแล้ว

3.4 สถานการณ์ความไม่สงบลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด ในเหตุการณ์นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2550 เป็นต้นมา กล่าวคือในเดือนกันยายน 2550 ลดลงเหลือ 114 ครั้ง ตุลาคม 2550 ลดลงเหลือ 101 ครั้ง เดือนพฤศจิกายน 2550 จำนวน 93 ครั้ง และในเดือนมกราคม 2551 เหตุการณ์รายเดือนลดลงเหลือ 87 ครั้ง จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เหลือ ประมาณ 58 ครั้ง ทิศทางที่ต่ำลงนี้ เกิดจากภูมิหลังการกดดันของเหตุการณ์ทางการเมืองและความขัดแย้งในพื้นที่ที่สูงขึ้นมากในช่วงปี 2549-2550 มีเหตุการณ์เฉพาะที่รุนแรงเกิดขึ้นหลายครั้งในปี 2550 เช่นการลอบวางระเบิดคณะของนายอำเภอไม้แก่น จ.ปัตตานี เสียชีวิตพร้อมกับนายทหารยศพันโทอีก 1 คน และการข่มขู่คุกคามครูกับผู้ปกครองนักเรียน จนทำให้ในพื้นที่สีแดงมีโรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้นับสิบแห่ง ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นแรงบีบให้ฝ่ายความมั่นคงต้องตัดสินใจใช้มาตรการเพิ่มขึ้นนอกจากการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นั่นก็คือการประกาศแผน "พิชิตบันนังสตา" ตามด้วยแผน "พิทักษ์ป่าติ" ซึ่งก็คือปฏิบัติการปิดพื้นที่สีแดง 2 อำเภอ คือบันนังสตาและสุไหงปาดี ตรวจสอบบ้านเป้าหมายเพื่อ "ถอนแกน" และ "กวาด" แนวร่วมก่อความไม่สงบออกจากพื้นที่ ก่อนจะล่ำทับด้วย

แผนยุทธการ "พิทักษ์แดนใต้" ในช่วงปีหลังของเดือน มิถุนายน 2550 เพื่อขยายผลตรวจค้น จับกุมบรรดาแกนนำและแนวร่วมในพื้นที่อื่นๆ ตามคำชัดทอดของผู้ถูกควบคุมในการรุกรอบแรก

3.5 ปฏิบัติการดังกล่าวมีฝ่ายทหารเป็นหน่วยนำ และใช้กฎอัยการศึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชิญตัวผู้ต้องสงสัยตามบัญชีรายชื่อของหน่วยเฉพาะกิจเลข 2 ตัว ซึ่งเกาะติดอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย จนนำไปสู่การควบคุมตัวครั้งใหญ่ที่สุด มีผู้ถูกควบคุมใน 3 ค่ายใหญ่ คือค่ายอิงคยุทธบริหาร ค่ายรัตนพล และค่ายพระปกเกล้า ซึ่งเป็นผู้ถูกจับกุม-เชิญตัวมาในรอบแรก และในค่ายปีเหล็ง ผู้ต้องสงสัยที่มีหมาย พ.ร.ก. (หมาย จฉ. ที่ออกตามพ.ร.ก.ฉุกเฉิน) จะถูกส่งไปควบคุมและซักถามที่ "ศูนย์พิทักษ์สันติ" ของตำรวจ ซึ่งตั้งอยู่ในศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนใต้ (ศชต.)

3.6 การประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินซึ่งเริ่มมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 แต่เวลาดำเนินการนานถึงสองปีหรือ ประมาณ 24 เดือนจนกระทั่งในเดือนสิงหาคม-กันยายน 2550 จึงจะสามารถทำให้ระดับของเหตุการณ์ร้ายเดือนลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ จากโดยเฉลี่ยประมาณ 200 ครั้งต่อเดือนมาเป็นต่ำกว่า 100 ครั้งต่อเดือน การเกิดสภาวะการทิ้งช่วงระยะเวลาในแบบ time-lag นานมากในลักษณะเช่นนี้ในแง่ของการวิเคราะห์ผลกระทบนโยบาย (Policy Impact Analysis) น่าจะพิจารณาได้ว่าตัวของนโยบายและกฎหมายในฐานะตัวแปรอิสระ อาจจะไม่มิต่อผลการดำเนินการตามเป้าหมายทางนโยบายโดยตรง เพราะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่การเปลี่ยนแปลงของผลกระทบนโยบาย (Policy Outcome) จะเกิดจากตัวแปรตัวอื่นที่เป็นตัวแปรแทรกซ้อน (Intervening/Confounding Variables) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินนโยบายหรือระหว่างการทำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตัวแปรที่สำคัญในกระบวนการนี้ก็คือการดำเนินยุทธวิธีเฉพาะที่ใช้การทหารปิดล้อมตรวจค้นและใช้อำนาจตาม กฎอัยการศึกควบคู่ไปกับการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ประกอบกับการใช้การเมืองควบคู่กับการทหาร ได้แก่การใช้จับกุม-เชิญตัวผู้ต้องสงสัยมาเข้าสู่ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ หรือโรงเรียนการเมืองที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ผู้ต้องสงสัยที่มีหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน อีกส่วนหนึ่งจะถูกส่งไปควบคุมและซักถามที่ "ศูนย์พิทักษ์สันติ" ของฝ่ายตำรวจ ในกระบวนการดังกล่าว มีข้อสังเกตว่า จากจำนวนผู้ที่ถูกดำเนินการตามหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือผู้ที่ถูกหมายศาลตามพระราชกำหนดที่เรียกว่าหมาย จฉ. ตั้งแต่ปี 2548-2552 (จนถึง 3 กรกฎาคม) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,746 คน ถูกดำเนินคดีจำนวน 380 คนหรือร้อยละ 22 ที่เหลืออีก 1,353 คน หรือร้อยละ 77 ปล่อยตัวไป

3.7 การดำเนินการตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นและส่วนใหญ่เป็นงานของฝ่ายตำรวจ อีกด้านหนึ่ง จำนวนผู้ที่ถูกจับทั้งหมดในการดำเนินการของรัฐโดยฝ่ายทหารตั้งแต่ปี 2547 จนถึงเดือนมิถุนายน 2552 มีจำนวน 3,159 คน เมื่อพิจารณาการถูกดำเนินการเป็นรายปี จะเห็นได้ว่าปี 2550 เป็นปีที่มีการจับกุมมากที่สุด มีผู้ถูกจับกุมในปีนั้นมากถึง 1,982 คน ประเด็นที่ควรสังเกตก็คือเงื่อนไขเวลาดังกล่าวเมื่อเทียบกับช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งหมด เป็นปีที่เริ่มมีจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่เดือนสิงหาคมของปี 2550 ข้อมูลนี้สอดคล้องกัน สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติการทางการทหารเพื่อปิดล้อมตรวจค้นจับกุมเป็น

คลื่นใหญ่ที่ทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบลดลง และมีผู้ถูกดำเนินการจับกุมเป็นจำนวนมากในปีนี้อะไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากภูมิหลังผู้ที่ถูกจับกุมโดยฝ่ายทหารดังกล่าว โดยดูที่สาเหตุที่ส่งตัวเข้ามา สิ่งที่น่าทึ่งก็คือ 2,288 คนหรือร้อยละ 72 ถูกจับตามกฎอัยการศึก ส่วนอีก 672 คนหรือร้อยละ 21 ถูกจับตามหมาย พ.ร.ก. ที่เหลือเป็นการจับตามหมายจับและการมอบตัว ผู้ที่ถูกจับทั้งหมดถูกส่งกลับเป็นจำนวนมากถึง 2,113 คน นอกนั้นถูกดำเนินคดีจำนวน 325 คน ข้อมูลในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลของตำรวจในส่วนของการดำเนินคดี พวกที่ถูกส่งไปโรงเรียนเสริมสร้างสันติสุขเป็นจำนวน 7 คน เข้าสู่สันติสุขอีก 349 คนและเข้าสู่ศูนย์พิทักษ์สันติอีก 186 คน

3.8 การจับกุมทั้งหมดโดยฝ่ายทหารส่วนมากเป็นการดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 15 ทวิ ส่วนอำนาจตาม พ.ร.ก. ถูกเน้นนั้นเป็นอำนาจการจับกุมอีกส่วนหนึ่งตามมาตรา 11 (1) ของพ.ร.ก.ถูกเน้นจึงแสดงให้เห็นว่าการใช้อำนาจจับกุมตามกฎอัยการศึกซึ่งสามารถ “กักตัว”บุคคลไว้สอบสวนได้ไม่เกินกว่า 7 วัน อาจจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากต่อการดำเนินนโยบายความมั่นคงในการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลสำคัญต่อการลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่กลางปี 2550 เป็นต้นมา นอกจากนี้การดำเนินการทางการเมือง เช่น การส่งผู้ต้องสงสัยเข้าโรงเรียนการเมืองหรือศูนย์สันติสุขก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายการเมืองนำการทหารในพื้นที่

3.9 มาตรการในด้านการปิดล้อมตรวจค้นอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกเป็นตัวแปรสำคัญเพื่อการจับกุมใน 7 วันแรก ตามมาด้วยการใช้อำนาจตามพ.ร.ก.ถูกเน้น การใช้มาตรการดังกล่าวจะทำให้ฝ่ายความมั่นคงสามารถใช้อำนาจควบคุมตัวได้มากถึง 30 วัน รวมแล้วมีเวลาในการจับกุมคุมตัวผู้ต้องสงสัยนานถึง 37 วัน แม้ว่าในทางปฏิบัติส่วนมากจะไม่ได้ใช้เวลามากเท่านี้ การหันมาใช้มาตรการทางยุทธวิธีดังกล่าวทั้งสองกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีขีดความสามารถในการจำกัดบทบาทของผู้ก่อความไม่สงบได้อย่างมาก

3.10 ระดับความถี่ในการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบลดลงมากหลังจากเดือนมิถุนายน 2550 แม้ว่าในช่วงปี 2550 รัฐบาลในขณะนั้นได้มีนโยบายในการชะลอการใช้พ.ร.ก.ถูกเน้นในภาคใต้ไปช่วงระยะหนึ่ง ซึ่งอาจจะทำให้เหตุการณ์รุนแรงมากขึ้นในช่วงนั้น แต่เมื่อพิจารณาระดับของเหตุการณ์ทั้งปี แนวโน้มเชิงประจักษ์ของสถานการณ์ก็ยังคงภาพที่ค่อนข้างรุนแรงต่อเนื่องมานับตั้งแต่กลางปี 2548 ตลอดไปจนถึงทั้งปี 2549 และในช่วงต้นปี 2550 จนกระทั่งกลางปี 2550 ระดับของความรุนแรงจึงลดลงอย่างมีนัยสำคัญดังที่กล่าวไปแล้วในตอนต้น การพุ่งขึ้นอย่างสูงของจำนวนคนที่ถูกดำเนินกรรมวิธี (การจับกุม) โดยฝ่ายทหารในปี 2550 จึงมีความหมายสำคัญมากซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปฏิบัติการในช่วงของเหตุการณ์ในตอนกลางปี 2550 มีผลต่อการลดความรุนแรง สิ่งนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการอธิบายความรุนแรงที่สูงขึ้นและลดลงมากกว่าการชะลอการใช้พ.ร.ก.ถูกเน้นในช่วงก่อนหน้านั้น

3.11 สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ การลดลงของเหตุการณ์ความไม่สงบอาจจะไม่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่มีต่อจำนวนผู้สูญเสียหรือเหยื่อของความรุนแรงรายวันและรายเดือน เมื่อเปรียบเทียบอัตราการตายและบาดเจ็บ ทั้งก่อนและหลังเดือนมิถุนายน 2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เริ่มปฏิบัติการของฝ่ายทหาร ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองทางสถิติในแบบอนุกรมเวลาข้อมูลรายเดือนชี้ว่าการปฏิบัติการทางนโยบายในช่วงเวลาดังกล่าว “ยังไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราการตายและบาดเจ็บรายเดือนอย่างมีนัยสำคัญ” กล่าวในอีกแง่หนึ่ง จำนวนการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในรายเดือนมีลักษณะที่ไม่แน่นอน ไม่ลดลงอย่างชัดเจนเหมือนกับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ นโยบายการปิดล้อม-ตรวจค้นและจับกุมตามกรอบอำนาจของกฎหมาย แม้จะดูเหมือนว่าจะไม่มีผลกระทบในแง่การลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรง จึงต้องระมัดระวังสิ่งที่เรียกว่า “ความรุนแรงเชิงคุณภาพ” หรือการเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงก่อให้เกิดความสูญเสียมากขึ้นแม้ว่าจำนวนครั้งของการเกิดเหตุความไม่สงบจะลดลงก็ตาม

3.12 สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีความไม่แน่นอน แม้จะมีระดับความรุนแรงที่ลดลงอันเนื่องมาจากจากปัจจัยทางด้านกฎหมายและนโยบายของรัฐในการรักษาความสงบ แต่สถานการณ์ก็ยังอยู่ในสภาพความรุนแรงที่มีความคงที่ (constant violence) สะท้อนให้เห็นว่ายังมีความแปรปรวนไม่แน่นอนในระดับสูง การแก้ไขปัญหาด้วยการใช้กฎหมายและนโยบายรัฐจะต้องคำนึงถึงความไม่แน่นอนของตัวแปรที่จะมาอธิบายและแก้ปัญหาคความซับซ้อนดังกล่าว

4. ความรู้ความเข้าใจกฎหมาย

4.1 ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการใช้กฎหมายก็คือการเข้าใจกฎหมาย ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้ ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 78.3 โดยแบ่งเป็นขาดความรู้มากคิดเป็นร้อยละ 39.7 และขาดความรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.6 นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้หรือความเข้าใจข้อบังคับในบางมาตราของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ถูกต้อง เช่น กรณีการเชิญตัวบุคคลหรือจับกุมและควบคุมตัวประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.6 เข้าใจว่าไม่จำเป็นมีหมายจับหรือหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ด้านการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยประชาชนสูงถึงร้อยละ 65.3 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมหรือกักขังผู้ต้องสงสัยได้เหมือนผู้ต้องหาในคดีอาญาและการขอขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย พบว่าประชาชนถึงร้อยละ 41.2 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่สามารถขยายเวลาในการควบคุมตัวครั้งละ 7 วันได้เองโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล ซึ่งจากข้อมูลผลการสำรวจแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องกฎหมายหรือ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ที่เจ้าหน้าที่รัฐบังคับใช้ อาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ หวาดระแวง และการไม่ให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในที่สุด

4.2 ผลการสนทนากลุ่มจากตัวอย่างทั้งสามจังหวัด สามารถพิจารณาแยกเป็น

กลุ่มต่างๆ ได้ตั้งนี้กลุ่มที่รู้และเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินมาก ได้แก่ ผู้พิพากษาและอัยการ ตำรวจ ทหาร เ็นจิโอ ข้าราชการฝ่ายปกครองส่วนใหญ่มีความเข้าใจใน พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ การปิดล้อม การตรวจค้น การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย สอบสวน และนำตัวผู้ต้องสงสัย เข้าสู่กระบวนการซักถามยังศูนย์ซักถามภายใน 30 วัน เจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินดีเนื่องจากการได้รับการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ามาปฏิบัติการณ์ในพื้นที่ กลุ่มข้าราชการฝ่ายพลเรือน หลายฝ่ายในเขตสามจังหวัดภาคใต้ ที่ประกอบไปด้วย ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองและข้าราชการฝ่ายพลเรือนฝ่ายพัฒนาจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แตกต่างกัน สำหรับข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินเนื่องจากเป็นหนึ่งในสามฝ่ายโดยตรงที่ต้องทำงานร่วมกับฝ่ายทหารและตำรวจในการ ยื่นความจำนงขออนุมัติหมายจากศาลเพื่อเรียกตัวผู้ต้องสงสัยมาสืบสวน รวมไปถึงกลุ่มเอ็นจิโอและ กลุ่มสื่อมวลชนที่ทำงานลงพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นอย่างดี เช่นเดียวกัน

4.3 กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจพระราชกำหนดน้อยมาก ได้แก่ ข้าราชการพลเรือน ฝ่ายพัฒนา ในขณะที่กลุ่มผู้ต้องสงสัยทั้งหมดมีความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยถึงน้อยมาก เพราะจะมีความรู้ก็ต่อเมื่อถูกควบคุมตัวไปที่ศูนย์ซักถาม และได้รับคำอธิบายโดยเจ้าหน้าที่สอบสวน ผู้ต้องสงสัยจำนวนหนึ่งได้รับความรู้จากการอบรมให้ความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินและกระบวนการ ยุติธรรมซึ่งจัดโดยหน่วยงานภายนอก อาทิ ศูนย์ทนายความมุสลิม กลุ่มเยาวชนพอจะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน บ้างเล็กน้อยซึ่งได้แก่ประเด็นเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัว ไม่เกินเจ็ดวันและการห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาแทบจะ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินเลย อีกทั้งยังแยกไม่ออกว่าเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐ เข้ามาดำเนินการที่หมู่บ้านนั้นได้ใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือเข้ามาควบคุมสถานการณ์ด้วยกฎอัยการศึก มีเฉพาะในเรื่องการห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนดและการควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ใน สถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำเท่านั้นที่กลุ่มผู้ได้รับเยียวยาพอจะทราบ กลุ่มผู้นำศาสนาและสมาชิกในชุมชนทางศาสนาส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจน้อยมากต่อ รายละเอียดของประเด็นต่างๆ ใน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยเฉพาะประเด็นการที่กฎหมายให้อำนาจแก่ เจ้าหน้าที่ในการจับกุมหรือเชิญตัวโดยไม่ต้องมีหมายจับ การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนดและการห้ามการชุมนุม ว่าควรบังคับใช้อย่างไร ภายใตเงื่อนไขใด และในพื้นที่ใด เป็นต้น กลุ่มนักธุรกิจมีความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อย ประเด็นที่กลุ่มนักธุรกิจมีความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.ก. ฉุกเฉินมากที่สุดคือ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทหารและตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และการห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนดเท่านั้น เช่นเดียวกันกลุ่มสื่อมวลชนกลุ่มไม่ได้ ลงพื้นที่ยอมรับว่ามีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน จากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ทหาร ตำรวจ

5. ผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

พ.ศ. 2548

5.1 ผลการสำรวจจากแบบสอบถามพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 61.1 ซึ่งแบ่งเป็นพึงพอใจปานกลางร้อยละ 39.2 พึงพอใจมากร้อยละ 21.9 และพึงพอใจมากที่สุดร้อยละ 4.7 แต่มีประชาชนคิดเป็นร้อยละ 34.1 ไม่พึงพอใจมากถึงมากที่สุดต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหากแยกตามศาสนาจะพบว่า กลุ่มประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 43.2 ไม่พอใจมากถึงมากที่สุด แต่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 65 พึงพอใจมากถึงมากที่สุด

5.2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อทัศนะที่ว่า การประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ช่วยให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลงและประชาชนรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น พบว่าถ้ารวมประชาชนที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง กับเห็นด้วยมาก และมากที่สุดจะคิดเป็นร้อยละ 68.5 แต่น่าสังเกตว่าในจำนวนนั้นมีเพียงร้อยละ 17.8 เท่านั้นที่เห็นด้วยหรือมีความพอใจมากและมากที่สุด ในขณะที่ประชาชนถึงร้อยละ 31.5 ไม่เห็นด้วยอย่างมากหรือมากที่สุดต่อความคิดที่ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้สถานการณ์ลดลง และทำให้มีความรู้สึกปลอดภัย จึงเห็นได้ว่ามีทัศนะที่กำกวมมาก ประชาชนยังไม่พึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ในด้านการลดสถานการณ์รุนแรงรายวัน โดยไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดที่ร้อยละ 40.9 ด้านการจำกัดพื้นที่การเกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดร้อยละ 44.1 และด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมประชาชนส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.9

5.3 ผลจากการสนทนากลุ่มในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินในพื้นที่จวบจนถึงเวลานี้ ยังไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นหรือสะท้อนภาพที่ชัดเจนได้ว่าสามารถรักษาความมั่นคงและแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้ กล่าวคือ ยังไม่สามารถสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ได้ เพราะในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่า “เจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถจำกัดเวลาและสถานที่ในการก่อเหตุรุนแรง” ได้ แต่ในขณะเดียวกันส่วนใหญ่มองว่า พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นเครื่องมือที่ยังคงตรงสถานการณ์ไม่ให้อิทธิพลบานปลายออกไปมากกว่าที่เป็นอยู่

5.4 มุมมองของกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มที่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน และมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่ามีผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง และสมควรที่จะต่ออายุการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ต่อไป กลุ่มนี้ประกอบด้วยกลุ่มตำรวจและทหาร

(2) กลุ่มที่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน แต่มีความไม่แน่ใจในผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ กลุ่ม

ข้าราชการ กลุ่มอัยการและผู้พิพากษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มกลุ่มสื่อมวลชนมวลชนและกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ซึ่งภายในกลุ่มเหล่านี้ยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลว

(3) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน และมีความเห็นส่วนใหญ่ว่าไม่สัมฤทธิ์ผลสมควรที่จะยกเลิกการบังคับใช้ ได้แก่ กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มเยาวชน กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มผู้ต้องสงสัย

5.5 ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบนั้น ความเห็นส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องยากที่จะหาตัวชี้วัดหรือประเมินออกมาเป็นตัวเลข แต่ก็ได้ประเมินว่ายังทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ฝ่ายข้าราชการทหาร ตำรวจ ผู้พิพากษาและอัยการมองว่าสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติได้ในระดับหนึ่ง แต่กลุ่มอื่นๆ ในภาคประชาสังคม นักธุรกิจ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา และผู้นำศาสนาเห็นว่า ปรับเปลี่ยนได้บางส่วน แต่ขณะเดียวกัน ก็มีผู้หันไปหาแนวร่วมมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานบกพร่องของเจ้าหน้าที่

5.6 ในเรื่องขวัญกำลังใจนั้น ยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน ฝ่ายตำรวจทหารมองว่า พ.ร.ก. ฉุกเฉินช่วยสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน เพราะช่วยให้ทำงานได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาที่สะท้อนว่ารู้สึกภูมิใจที่มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะเป็นตัวต่อเป้าของเหตุร้าย ไม่ควรที่จะอยู่ใกล้ชิดมาก ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ เห็นว่า พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ยังไม่สามารถสร้างขวัญกำลังใจและความหวังว่าสถานการณ์จะดีขึ้นได้

5.7 ส่วนมุมมองต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉินนั้น กลุ่มที่เป็นภาคประชาชนเห็นว่ายังไม่มีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากงบประมาณทางทหารที่จำนวนมากที่ใช้จ่ายไป แต่ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการป้องกันเหตุร้ายและจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

5.8 จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปผ่านแบบสอบถามและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผ่านการสนทนากลุ่มในประเด็นผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน สามารถสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ในการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน และเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการควบคุมและป้องปรามการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ และประเมินว่าการปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ประสบผลสำเร็จในการลดจำนวนเหตุการณ์ การจำกัดเสรีในการก่อเหตุและการทำลายเครือข่ายผู้ก่อความไม่สงบ ดังนั้นจึงสมควรที่จะประกาศใช้ต่อไป ในขณะที่กลุ่มข้าราชการ กลุ่มอัยการและผู้พิพากษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มกลุ่มสื่อมวลชนและกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ที่แม้จะมีความไม่มั่นใจในผลสัมฤทธิ์ แต่ก็มีความเห็นว่าเห็นควรใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินต่อไป ส่วนอีกกลุ่ม คือ กลุ่ม

ผู้นำศาสนา กลุ่มเยาวชน กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มของผู้ต้องสงสัย ประเมินว่าการบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินล้มเหลว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมได้ และควรยกเลิกการประกาศใช้

5.9 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกลับสะท้อนออกมาว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่รู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเห็นว่าความรุนแรงของสถานการณ์ไม่ได้ลดลงไปจากเดิม ในขณะที่การสำรวจของแบบสอบถามในประเด็นความพึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการลดสถานการณ์รุนแรงรายวัน การจำกัดพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมพบว่า ความไม่พึงพอใจประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในอัตราที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มที่ส่วนใหญ่เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉินยังไม่สามารถที่จะจำกัดสถานที่และเวลาในการก่อเหตุรุนแรงของคนร้ายได้ ประชาชนยังคงมีความรู้สึกหวาดกลัว ส่วนการปรับทัศนคติของแนวร่วมที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่ามีประสิทธิภาพสำเร็จในอัตราสูง แต่ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ กลับเห็นว่ากระทำได้เพียงบางส่วน และเป็นเรื่องยากที่จะสามารถชีวิตได้

6. ผลกระทบจากพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

6.1 ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อผลกระทบจากการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มีขอบเขตคิดเป็นร้อยละ 87.3 โดยประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 41.7 รู้สึก เห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 45.6 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และเห็นว่าการใช้อำนาจตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ มีจุดอ่อนมากตรงที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายและการลงโทษทางวินัย เมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน ผู้ที่เห็นด้วยในทัศนะเช่นนี้คิดเป็นร้อยละ 89.3 โดยประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 50.5 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุดและร้อยละ 38.8 รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง

6.2 ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ส่งผลกระทบต่อความสะดวกในการออกนอกเคหะสถาน/บ้านเรือนคิดเป็นร้อยละ 80.5 โดยรู้สึกได้รับผลกระทบมากถึงมากที่สุดร้อยละ 46.3 ได้รับผลกระทบในความสะดวกในการเดินทางถึงร้อยละ 91.2 โดยรู้สึกได้รับผลกระทบมากถึงมากที่สุดคิดร้อยละ 46.4 ได้รับผลกระทบต่อความสะดวกในการออกไปประกอบอาชีพในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63.7 และได้รับผลกระทบต่อความสะดวกในการประกอบศาสนกิจหรือกิจกรรมทางศาสนาในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 63.3

6.3 ผลกระทบจากการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ที่เห็นได้ชัด คือการไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากผู้ที่ถูกเชิญให้มาซักถามส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ถูกพาดพิงตามคำบอกเล่าหรือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้าย ทำให้มีการหาพยานหลักฐานที่มีขอบด้วยกฎหมาย เมื่อส่งฟ้องต่อศาลทำให้ศาลยกฟ้อง

ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจมองการปฏิบัติงานภายใต้พ.ร.ก.ฉุกเฉินสร้างผลกระทบเสียหายน้อยมากกับชาวบ้าน ยกเว้นผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง เจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่มองว่าผลกระทบจากการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นไปในแง่บวก โดยสามารถตรึงสถานการณ์ความรุนแรงไว้ได้ ฝ่ายทหารเชื่อว่าชาวบ้านมีความเชื่อมั่น มีความหวังมากขึ้นถึงความปลอดภัย และชาวบ้านให้การยอมรับร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดีขึ้น ผลกระทบหลักต่อข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองคือความไม่สบายใจในการทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารในส่วนที่ว่าข้าราชการฝ่ายพลเรือนเน้นงานมวลชน เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน

6.4 ความเห็นของผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่สะท้อนความหวาดระแวงและเกลียดชังที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น อ้างถึงการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ การอวดตน ไม่ให้เกียรติ ดูหมิ่นเหยียดหยามใช้คำไม่สุภาพกับชาวบ้าน ตลอดจนมีการเล่นหูเล่นตากับผู้หญิงในหมู่บ้าน ผู้ต้องสงสัย หลายรายทั้งในส่วนที่ถูกควบคุมตัวที่ศูนย์ซักถามและที่ได้รับการปล่อยตัวซึ่งเป็นลูกความที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ทนายความมุสลิมให้ข้อมูลว่าตนเอง ถูกทำร้ายร่างกาย อาทิ ถูกตบตี ซ้อมในการถูกจับกุม หลายรายให้ข้อมูลว่าตนเองเคยถูกขู่บังคับให้สารภาพ และถูกซ้อมให้รับสารภาพในระหว่างการสอบสวนคดี

6.5 มองโดยรวม ผลกระทบแง่ลบที่เกิดจากการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เกิดจากปัญหาในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนมาก ไม่ได้เกิดจากตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และการประสานงานที่ไม่สอดคล้องได้ส่งผลต่อการตีความ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของผู้ต้องสงสัย เนื่องจากหมายจับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นี้ ไม่มีอายุความ จึงทำให้เกิดผลเสีย ผลกระทบต่อผู้ต้องสงสัย หรือ ปัญหาเชิงเทคนิค ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการถูกเรียกตัวมาถาม สอบสวน และถูกปิดล้อมตรวจค้นภายใต้กฎอัยการศึกโดยไม่มีหมายศาล ชาวบ้านหลายฝ่ายที่ได้รับผลกระทบในส่วนนี้เข้าใจว่าเป็นผลมาจากการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เหตุนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมองว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีผลกระทบโดยตรงกับความรู้สึกและจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่รู้และไม่เข้าใจกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ก็จะยิ่งเข้าใจผิดว่ารัฐใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน รังแกประชาชน

7. ความคิดเห็นจากแบบสอบถามของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง (2,000 คน) ต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบและการทำงานของเจ้าหน้าที่ในประเด็นสำคัญ

7.1 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.0) เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และร้อยละ

42.2 เห็นด้วยในระดับปานกลางว่ารัฐบาลควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใด ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

7.2 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 42.5) ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดว่าจำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษ เช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ

โดยเร็ว ในขณะที่ร้อยละ 32.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

7.3 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52.7) เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และร้อยละ 35.6 เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีอคติและไม่มีความเป็นธรรมต่อคนบางกลุ่มและควรแก้ไขในจุดนี้

7.4 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 38.2) เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และร้อยละ 37.7 เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า ควรจะเจรจากับขบวนการหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

7.5 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.4) เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และร้อยละ 37.3 เห็นด้วยในระดับปานกลางว่า เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพควรใช้กฎหมายฉบับอื่น เช่น กฎหมายความมั่นคง และยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

7.6 ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.7) ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการคงกำลังทหารจำนวนมากในการจัดการปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ โดยในจำนวนนั้นร้อยละ 79.6 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ในขณะที่ชาวไทยพุทธร้อยละ 80.8 เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด ต่อการคงกำลังทหารจำนวนมากไว้ในพื้นที่

8. สรุปข้อเสนอแนะสำคัญจากการประชุมกลุ่มระดมความคิดเห็นฝ่ายต่างๆ

กลุ่ม	ข้อเสนอแนะที่สำคัญโดยสรุป
1. กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ	ควรมีกฎหมายเพียงฉบับเดียวเพราะถ้าใช้กฎหมายหลายฉบับ จะกระทบสิทธิของชาวบ้านมาก มีการซ้ำซ้อนกันของการใช้กฎหมายและประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ	พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นสิ่งจำเป็น หากยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ก็กลายเป็นการเปิดช่องทางให้ผู้ก่อการร้ายก่อการร้ายได้มากขึ้นและขยายวงกว้างมากขึ้น
3. กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร	ขอให้รัฐบาลทบทวนการยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉินอย่างจริงจัง รมัธระวัง เพราะเกรงว่าหากยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉินจะตรึงสถานการณ์ไว้ไม่อยู่ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็น “ยา” ที่ใช้ในการแก้สถานการณ์ความรุนแรงนี้ที่ใช้มาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง “..... หากไม่ใช้ยาที่แรงกว่านี้ ก็ไม่ควรลดยานี้ลงไป”
4. กลุ่มข้าราชการพลเรือน	พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีความจำเป็นในฐานะเครื่องมือต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แต่ควรมีความระมัดระวังในการนำมาใช้ปฏิบัติ และมีการให้คำนิยามกฎหมายให้ชัดเจน ถ้าจะยกเลิกควรมีกฎหมายอื่นมาทดแทน
5. กลุ่มผู้ต้องสงสัย	ต้องการเรื่องความยุติธรรม เจ้าหน้าที่รัฐไม่ค่อยมีความจริงใจในการแก้ปัญหา เข้ามาเพราะผลประโยชน์
6. กลุ่มเยาวชน	ควรรยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และใช้ตัวแบบการปกครองลักษณะพิเศษ กรณีที่รัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่อีก ต้องเพิ่มมาตรการในเรื่อง

	การเคารพในสิทธิและความเสมอภาคในด้านกระบวนการยุติธรรม
7. กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา	ให้ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กรณีที่รัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่อีกต้องเพิ่มมาตรการให้ศาลมีบทบาทในด้านกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด
8. กลุ่มผู้นำศาสนา	ผู้นำศาสนาพุทธ คริสต์ และซิกข์ ส่วนใหญ่เห็นว่าแม้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินจะมีผลกระทบด้านลบในการจำกัดสิทธิบางประการ แต่ก็จำเป็นที่จะต้องคงไว้และต่ออายุออกไป ผู้นำศาสนาอิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าหากเป็นไปได้สมควรที่จะยกเลิกการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ เนื่องจากไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น แต่กลับส่งผลกระทบด้านลบต่อผู้บริสุทธิ์หลายด้าน และได้เสนอให้ทดลองยกเลิกสักระยะหนึ่งเพื่อพิจารณาว่าสถานการณ์ดีขึ้นหรือไม่
9. กลุ่มนักธุรกิจ	ควรให้มีการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต่อไป เนื่องจากเป็นเครื่องมือเดียวที่สามารถใช้ควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบให้ลดความรุนแรงลงได้ได้ แต่ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินแก่ประชาชน อยากให้รัฐบาลขยายระยะเวลาในการให้ Soft Loan แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่และรัฐบาลควรแสดงท่าทีให้ชัดเจนว่าจะขยายหรือไม่ขยาย Soft Loan
10. กลุ่มเอ็นจีโอ	สมควรยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แล้วใช้กฎหมายที่มีอยู่แทนและใช้หลักปรัชญา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา แทนการเมืองนำการทหาร หรือการใช้กำลังทหารอย่างในปัจจุบัน จากนั้นจัดให้มีเขตการปกครองพิเศษ
11. กลุ่มกลุ่มสื่อมวลชน มวลชน	ควรต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หรืออาจจะ หยุดใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน 3 เดือน แล้วใช้กฎหมายปกติ จากนั้นจึงประเมินผลดูว่า ภายใต้อายุ 3 เดือน จำนวนสถานการณ์ลดลงหรือไม่

9. สรุปความคิดเห็นของประชาชนต่อการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินและข้อเสนอแนะของทีม

ผู้วิจัย

ในการสรุปข้อเสนอแนะของการประเมิน พ.ร.ก. ฉุกเฉินจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประเด็นแรกจะเป็นการเสนอแนะในเรื่องควรที่จะมีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีกหรือไม่ ส่วนประเด็นที่สองจะเป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเรื่องควรต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินหรือไม่

ความเห็นของประชาชนที่มีต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความเห็น (Focus-Group Discussion) มีดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 2,000 ตัวอย่าง พบว่า ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อความเห็นที่รัฐบาลจะขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ออกไปอีก 3 เดือนนั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คิดเป็นร้อยละ 55.4 แต่ในจำนวนนี้มีประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 30.2 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับประชาชนส่วนที่เหลือจากทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก 3 เดือน เมื่อแยกตามการนับถือศาสนาจะเห็นว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 57.2 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ขณะที่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ร้อยละ 80.8 เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศขยาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ต่ออีก 3 เดือน

ความเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่ได้จากการทำ Focus-Group Discussion พบว่า ผู้พิพากษาและอัยการ เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ และนักธุรกิจ ต่างมีความเห็นตรงกันที่ควรให้มีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก ขณะที่ผู้ต้องสงสัย ผู้นำศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลาม และกลุ่มเอ็นจีโอ มีความเห็นว่าไม่ควรให้มีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ส่วนข้าราชการ เยาวชน ผู้ได้รับการเยียวยา และกลุ่มสื่อมวลชน แม้ไม่แสดงทัศนคติที่ชัดเจนว่าจะต่อหรือไม่ต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ก็ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นที่น่าสนใจไว้หลายประเด็น

จะเห็นได้ว่าจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 วิธี นั้น มีทั้งผู้ที่ต้องการให้มีการต่อและไม่ให้มีการต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไป เมื่อเป็นเช่นนี้ทีมผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อคิดเห็นต่อประเด็นนี้ ดังนี้

1.1 หากมีการต่ออายุการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินออกไป ควรจะต่อ พ.ร.ก. ฉุกเฉินภายใต้เงื่อนไขหรือภาครัฐต้องนำมาตรการอื่นมาเสริมเพื่อให้การบังคับใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินมีประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

- ภาครัฐต้องสร้างความเป็นธรรมในทุกๆด้านให้เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยให้ถือว่าประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งเชื้อชาติศาสนา
- ควรนำหลักศาสนาที่ถูกต้องมาใช้กับผู้ที่ถูกเชิญตัวมาซักถาม เพื่อให้คนเหล่านั้นได้ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักการที่ถูกต้อง โดยประยุกต์ใช้แนวทางของศูนย์เสริมสร้างสันติสุข (โรงเรียนการเมือง)
- ภาครัฐต้องปรับปรุงงานด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ รวมทั้งการให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ

ประชาชนในพื้นที่ โดยผ่านทางผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน รวมไปถึงถึงอาสาสมัครของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนและประชาชนให้ความเชื่อถือ แต่ไม่ควรแจกเป็นเอกสารเพราะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ หากมีความจำเป็นต้องแจกเอกสารควรที่จะทำเป็นเอกสาร 2 ภาษา เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

- เจ้าหน้าที่ซึ่งจะเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ข้อปฏิบัติทางศาสนาและภาษาของคนในพื้นที่ เพื่อที่จะปฏิบัติตัวให้ถูกต้องและจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน
- ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในอันที่จะก่อให้เกิดเงื่อนไขของการไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การปิดล้อมตรวจค้น เป็นต้น ควรที่จะมีการประสานกับผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนให้เกิดขึ้น
- ในการเชิญตัวประชาชนเพื่อนำไปซักถามกับเจ้าหน้าที่ไม่ควรมีการส่งตัวผู้ถูกซักถามไปยังหน่วยงานทางการทหารหลายหน่วยงานมากเกินไป เนื่องจากเป็นอุปสรรคในการเยี่ยมของญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวมาซักถามเพราะการที่ผู้ถูกซักถามถูกนำตัวไปตามหน่วยงานทางการทหารหน่วยงานต่างๆ ทำให้ญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวไม่สามารถติดตามตัวผู้ที่ถูกเชิญตัวได้ ดังนั้นจึงควรมีรายงานการส่งตัว-รับตัวผู้ถูกซักถามที่ชัดเจนว่าถูกเชิญมาจากหน่วยไหนและไปหน่วยใด ในวันใดเวลาใด หรือไม่ก็ควรที่จะกำหนดให้หน่วยงานทางการทหารที่ไปเชิญตัวมาทำงานในลักษณะ One stop service เพื่อผู้ที่ถูกเชิญตัวมาจะได้ไม่ต้องถูกส่งตัวไปตามหน่วยงานทางการทหารต่างๆ และเพื่อให้ญาติพี่น้องสามารถรู้ถึงสถานที่อยู่ที่ญาติของเขาถูกเชิญตัวไป นอกจากนี้หน่วยงานทางการทหารที่เชิญมานั้นต้องแจ้งให้ทางญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวมานั้นทราบว่าจะนำตัวไปซักถามที่ใด เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการติดตามตัวผู้ที่ถูกซักถามว่าถูกซักถามที่หน่วยงานใด
- การที่ประชาชนต้องไปรายงานตัวกับเจ้าหน้าที่รัฐตามระยะเวลาที่กำหนด ต้องมีวัตถุประสงค์ของการที่ประชาชนต้องไปรายงานตัวให้ชัดเจน เพราะการที่ประชาชนต้องเดินทางไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐนั้น ประชาชนต้องเสียโอกาสในการประกอบอาชีพไป
- อำนวยเจ้าหน้าที่และคำตอบแทนให้กับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องทราบข้อมูลของลูกบ้านเป็นอย่างดี หากมีใครแปลกปลอมเข้ามาในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ทันที
- ควรมีการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดทั้งทางอาญาและวินัยอย่างเคร่งครัด

และควรแจ้งประชาชนผู้ร้องเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการลงโทษ

- เจ้าหน้าที่ซึ่งจะเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องปฏิบัติตัวให้เป็นมิตรกับประชาชน

1.2 หากยกเลิกการใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน แล้วนำกฎหมายอื่นมาบังคับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐควรมีมาตรการดังต่อไปนี้

- การบังคับใช้กฎหมายใดก็ตามในพื้นที่ ควรที่จะมีกฎหมายเพียงฉบับเดียว เพื่อลดการซ้ำซ้อนกันของการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นการลดการลิดรอนสิทธิของประชาชนในพื้นที่ เว้นแต่มีความจำเป็นในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลง
- การบังคับใช้กฎหมายใดก็ตามในพื้นที่ ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบและทำความเข้าใจถึงเนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนั้น รวมถึงผลกระทบต่อประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย
- เพื่อประโยชน์สูงสุดจะตกแก่ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงควรนำเงื่อนไขหรือมาตรการจาก ข้อ 1.1 มาใช้ควบคู่ไปพร้อมกัน

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.1 ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยากให้รัฐบาลขยายระยะเวลาในการให้ Soft Loan แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ต่อไป หากรัฐบาลมีความเห็นว่าจะไม่ขยาย Soft Loan รัฐบาลยังควรที่จะแจ้งให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ได้ทราบเพื่อผู้ประกอบการจะได้เตรียมปรับตัวทางธุรกิจว่าจะดำเนินธุรกิจไปในทิศทางใดหรือเห็นควรที่จะเลิกกิจการ หากรัฐบาลไม่แสดงท่าทีที่ชัดเจนก็เหมือนกับการปล่อยให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจไปโดยไร้ทิศทาง ดังนั้นการที่ภาครัฐจะดำเนินการใดก็ขอให้ทำอย่างเต็มที่จริงจัง เพื่อการรักษาภาวะทางเศรษฐกิจของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ให้เลวร้ายไปกว่านี้

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่สอดคล้องกันทั้งปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ คือ การขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่แตกต่างกันระหว่าง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับประเทศมาเลเซีย ทำให้ธุรกิจบางประเภท เช่น รับเหมาก่อสร้าง ขาดแคลนแรงงาน ประกอบกับแรงงานที่ไปทำงานในประเทศมาเลเซียต่างไม่ไว้วางใจสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ซึ่งเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยหากยังอยู่ในพื้นที่จึงไปรับจ้างทำงานที่ประเทศมาเลเซียแทน

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

นอกจากข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจแล้วจากการเก็บรวบรวมข้อมูลยังพบว่า ด้านการศึกษาของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรละเลย รัฐบาล

ควรส่งเสริมให้มีวิชาทางศาสนาแทรกอยู่ในหลักสูตรสายสามัญและควรปรับปรุงโรงเรียนของรัฐให้มีความทันสมัย รวมทั้งครูผู้สอนต้องมีคุณภาพและต้องตระหนักในภาระหน้าที่ของการเป็นครู เพื่อให้นักเรียนจะได้มีคุณภาพทางการศึกษาและลดปัญหาต่างๆที่จะตามมา

10. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและตัวแบบ

เนื่องจากความเห็นของประชาชนในพื้นที่ ที่มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่มาก โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เป็นมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจ และชุมชนชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าควรจะใช้กฎหมายนี้ต่อไปในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลจะประกาศใช้หรือไม่ประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปนั้น ย่อมมีประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์และสูญเสียผลประโยชน์จากการตัดสินใจของรัฐบาลในครั้งนี้ แต่สิ่งสำคัญคือรัฐบาลจะทำอะไรที่จะทำให้ผู้ที่สูญเสียผลประโยชน์เหล่านั้นได้รับความพึงพอใจมากที่สุดหรือเสียประโยชน์ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นจึงขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและตัวแบบ ไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง หากรัฐบาลจะยกเลิกการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น รัฐบาลควรจะใช้กฎหมายใดมาบังคับใช้ในพื้นที่แทน และแนวทางที่สอง หากรัฐบาลจะขยายระยะเวลาการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปอีก 3 เดือนนั้น รัฐบาลควรจะดำเนินการเสริม ดังนี้

1. หากรัฐบาลจะยกเลิกการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องนำกฎหมายพิเศษอื่นมาบังคับใช้ในทันที เช่น กฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เป็นต้น แต่การที่จะเลือกกฎหมายพิเศษฉบับใดมาประกาศใช้ในพื้นที่นั้นจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ถ้ารัฐบาลเลือกใช้กฎอัยการศึกเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เหมาะสม เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ที่สุดที่รัฐบาลจะสามารถกระทำได้คือการนำกฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาใช้ร่วมกัน แต่เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่นั้น รัฐบาลควรที่จะปฏิบัติ ดังนี้

ในระยะแรกของการบังคับใช้ รัฐบาลควรที่จะทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 พร้อมกันนั้นควรที่จะปรับปรุงโครงสร้างการทำงานของ กอ.รมน. ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การทำงานของ กอ.รมน. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในช่วงแรกของการประกาศใช้จึง

ไม่ควรใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 อย่างเต็มรูปแบบ

ในระยะต่อมาเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เพิ่มขึ้นและโครงสร้างของ กอ.รมน. เสร็จสมบูรณ์ จึงค่อยบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

2. หากรัฐบาลจะขยายระยะเวลาการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปอีก 3 เดือนนั้นรัฐบาลควรปฏิบัติกรอย่างรอบคอบและระมัดระวังในการขยายเวลากฎหมายดังกล่าวและปรับปรุงการบริหารราชการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการรักษาความมั่นคงภายใน โดยเห็นควรให้ปฏิบัติดังนี้

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของนโยบายเฉพาะหน้า ควรขยายเวลาการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปอีก 3 เดือน “เป็นการชั่วคราว” เพื่อให้มีเวลาเตรียมการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย กฎหมายและโครงสร้างการจัดการแบบใหม่ในขั้นตอนต่อไป

ในระยะยาว ต้องยอมรับว่าการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีจุดอ่อนในแง่การสร้างเงื่อนไขในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชน ไม่ได้อาศัยกระบวนการศาลยุติธรรมอย่างเต็มที่และถูกมองในแง่ลบจากประชาชนในการยุติความรุนแรง จึงเห็นควรให้ใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 โดยให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามมาตราที่ 15 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพราะว่าพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แม้จะมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่ก็ได้กำหนดให้การดำเนินคดีใดๆอันเนื่องมาจากกฎหมายดังกล่าวให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม และไม่ได้ให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัย

ในระหว่างที่มีการรอประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงภายใน มาตราที่ 15 ต้องมีการเตรียมการในเรื่องโครงสร้างอัตรากำลังคน งบประมาณ และสถานที่ในการดำเนินการ ตามมาตราที่ 21 อย่างเร่งด่วน เห็นสมควรให้ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ ศูนย์พิทักษ์สันติ และศูนย์สันติสุขเป็นที่รองรับการฝึกอบรมต่อผู้กลับใจเข้ามอบตัว ผู้หลงผิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ให้ได้รับการดูแลและฝึกอบรมในกรอบของกระบวนการยุติธรรม โดยต้องมีการจัดการและเตรียมการในด้านต่างๆให้พร้อมก่อนที่จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน

ไม่ว่ารัฐบาลจะเลือกดำเนินการตามข้อใดข้อหนึ่งที่ได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดกับประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลควรที่จะมีมาตรการเสริมการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. เสริมความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรมในข้อเรียกร้องของประชาชน ควรจัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อรับเรื่องราวร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ การ

สอบสวนดำเนินคดีอาญา และป้องกันใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการทำงานของพนักงานสอบสวนในกระบวนการยุติธรรม องค์การอิสระนี้ควรเป็นตัวแทนของประชาชนและภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไข ตรวจสอบ เหนี่ยวรั้งการกระทำของเจ้าหน้าที่

2. เพื่อลดความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงระหว่างกันของทุกฝ่าย ควรมีการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายอย่างเคร่งครัดเข้มแข็ง รวมทั้งดำเนินคดีตามกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุน ที่ทำผิดกฎหมายหรือร่วมทำผิดกฎหมาย ละเมิดสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน การดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวควรจะทำให้การเปิดเผย

3. ในระหว่างที่มีการเตรียมการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคง มาตราที่ 15 และมาตราที่ 21 จะต้องมีการเตรียมการให้การศึกษา เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องกฎหมายความมั่นคง การเผยแพร่ความรู้ไม่ควรทำแค่ในรูปเอกสารอย่างเดียว แต่ควรมีกระบวนการขับเคลื่อนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านองค์กรภาคประชาสังคม องค์กรวิชาการ สถาบันการศึกษาในพื้นที่และอาศัยโครงสร้างผู้นำท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นและการปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องกฎหมายพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การดำเนินการตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ควรให้มีการพัฒนาบุคลากรและบทบาทของเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเป็นระบบ เช่นบุคลากรในองค์กรตำรวจ อัยการและศาลยุติธรรม รวมทั้งผู้ที่จะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของ กอ.รมน. ที่จะร่วมเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะใหม่ในการจัดการ

5. ส่งเสริมความรู้และเข้าใจร่วมกันของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่ายที่เกี่ยวกับความมั่นคง ต่อแนวคิดการเมืองนำการทหาร การจัดการในสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดการความขัดแย้ง และสันติศึกษา ในกระบวนการยุติธรรม

6. ให้มีการสร้างและพัฒนาองค์กรด้านสันติमानอันท์ โดยให้้องค์กรดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลและผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายฝ่ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยุติธรรมสมานอันท์ เพื่อสร้างพลังที่เข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการเฝ้าดู ติดตามและประเมินผลตัวชี้วัดการแก้ปัญหาความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาวิจัยประเมินผลกระทบของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ต่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2552

**สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**

1. สถานการณ์ทั่วไป

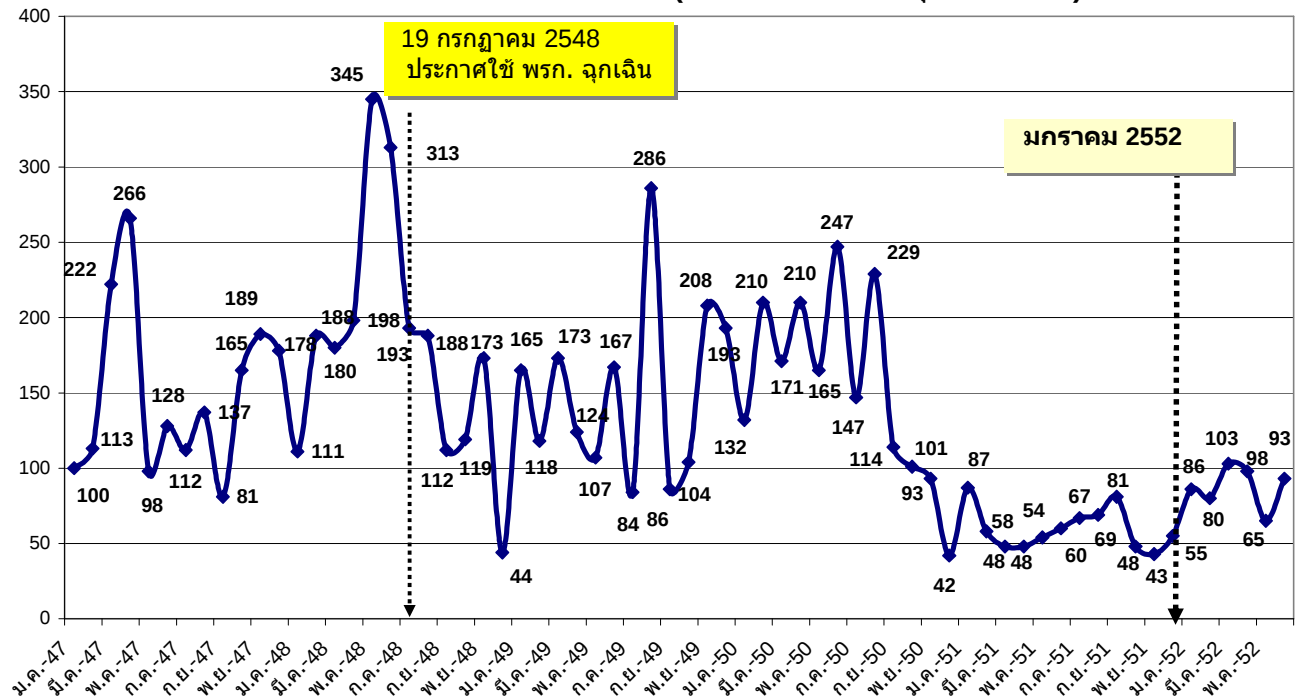
สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้นับตั้งแต่ เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนมิถุนายน 2552 นับเป็นเวลา 5 ปีกับ 6 เดือน ในห้วงเวลาที่ผ่านมามีเหตุการณ์ความไม่สงบอันประกอบไปด้วย การยิง การวางระเบิด การวางเพลิงและการก่อวินาศกรรมอันเป็นเหตุการณ์ที่มีเหตุผลในการเมืองเพื่อการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบและสร้างความรู้สึกหวาดกลัวในพื้นที่ดังกล่าว จากข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) นับรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดจำนวนโดยประมาณ 9,001 เหตุการณ์ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิตรวม 3,532 ราย บาดเจ็บ 5,892 ราย กล่าวโดยรวมเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบทั้งเสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นจำนวน 9,424 ราย จากประมาณการผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยเฉพาะครอบครัวของผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บทั้งหมด จะมีผู้เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบโดยตรงอีกประมาณ 56,544 คน

ผลกระทบในแง่ความรู้สึกและจิตวิทยาสังคมของเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเมินได้จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนโดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (Center for Conflict Studies and Cultural Diversity – CSCD) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ระหว่างวันที่ 1-29 มิถุนายน 2552 ประชากรตัวอย่างจากจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาจำนวน 2,000 คน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 75.1 ศาสนาพุทธ/คริสต์ จำนวนร้อยละ 23.9 แต่ข้อค้นพบที่น่าสนใจก็คือประชากรตัวอย่างจำนวนประมาณร้อยละ 22 มีเพื่อน คนรู้จักหรือญาติสนิทเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหรือหายตัวไปจากเหตุการณ์ความไม่สงบ แสดงให้เห็นว่าคนจำนวนมากในพื้นที่ได้รับผลกระทบในแง่ความรู้สึกที่มีคนรู้จักเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรง

เพื่อควบคุมสถานการณ์ที่มีความเลวร้ายลงเรื่อยๆ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ปี พ.ศ. 2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) โดยประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2548

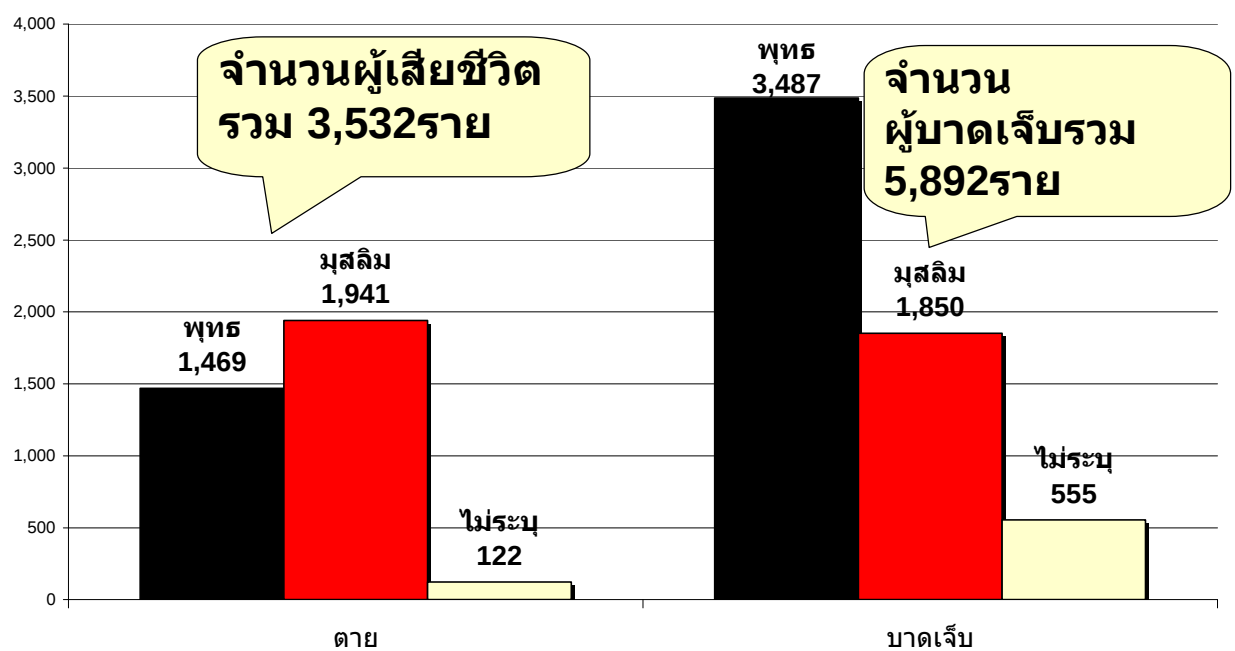
ภาพที่ 1

แผนภูมิเปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสงขลา ในรอบ 66 เดือน (มกราคม 2547 - มิถุนายน 2552)

ภาพที่ 2

ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำแนกตามศาสนา
มกราคม 2547 - มิถุนายน 2552 มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ
จากเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 66 เดือน จำนวน 9,424 ราย

ปัญหาที่คือ ผลกระทบทางนโยบายจากการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อสถานการณ์ความไม่สงบและต่อประชาชนมีความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละมุมมองและทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผลกระทบ (Impact Analysis) อาจพิจารณาวิเคราะห์ผลกระทบในสองด้าน คือ ผลกระทบเชิงปริมาณ (Quantitative Impact) และผลกระทบเชิงคุณภาพ (Qualitative Impact) เมื่อวิเคราะห์จากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อพิจารณาผลกระทบของการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน การประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีผลไม่ชัดเจนในการลดระดับความรุนแรงในระยะแรก เพราะนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 สถานการณ์ความไม่สงบรายเดือนยังคงมีระดับความรุนแรงสูงอยู่ เช่นในเดือนกรกฎาคม 2548 มีจำนวน 193 ครั้ง เดือนสิงหาคม 2548 มีเหตุการณ์จำนวน 188 ครั้ง เดือนมกราคม 2549 มีเหตุการณ์ 165 ครั้ง จนถึงเดือนมิถุนายน 2549 เหตุการณ์ยังคงสูงถึง 167 ครั้งในเดือนสิงหาคม 2549 ยิ่งสูงขึ้นถึง 286 ครั้ง เดือนพฤศจิกายน 2549 ยังสูงถึง 208 ครั้ง จนกระทั่งเดือนสิงหาคม 2550 มีจำนวนสูงถึง 229 ครั้ง ดูเหมือนว่านับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2549 เหตุการณ์ความไม่สงบรายเดือนสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 200 ครั้งมาโดยตลอด ทั้งๆที่มีการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินไปแล้ว

การทำให้สถานการณ์ความไม่สงบลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัดก็คือเหตุการณ์นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2550 เป็นต้นมา กล่าวคือในเดือนกันยายน 2550 ลดลงเหลือ 114 ครั้ง ตุลาคม 2550 ลดลงเหลือ 101 ครั้ง เดือนพฤศจิกายน 2550 จำนวน 93 ครั้ง และในเดือนมกราคม 2551 เหตุการณ์รายเดือนลดลงเหลือ 87 ครั้ง จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ 2551 เหลือ ประมาณ 58 ครั้ง ทิศทางที่ต่ำลงนี้ เกิดจากภูมิลัทธิการกดขี่ของเหตุการณ์ทางการเมืองและความขัดแย้งในพื้นที่ที่สูงขึ้นมากในช่วงปี 2549-2550 นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์เฉพาะที่รุนแรงเกิดขึ้นหลายครั้งในปี 2550 เช่นการลอบวางระเบิดคณะของนายอำเภอไม้แก่น จ.ปัตตานี เสียชีวิตพร้อมกับนายทหารยศพันโทอีก 1 คน และการข่มขู่คุกคามครูกับผู้ปกครองนักเรียน จนทำให้ในพื้นที่สีแดงมีโรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้นับสิบแห่ง ปราบปรามการณ์ทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นแรงบีบให้ฝ่ายความมั่นคงต้องตัดสินใจใช้มาตรการเพิ่มขึ้นนอกจากการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นั่นก็คือการประกาศแผน "พิชิตบันนังสตา" ตามด้วยแผน "พิทักษ์ปาตี" ซึ่งก็คือปฏิบัติการปิดพื้นที่สีแดง 2 อำเภอ คือบันนังสตาและสุไหงปาตี ตรวจค้นบ้านเป้าหมายเพื่อ "ถอนแกน" และ "กวาด" แนวร่วมก่อความไม่สงบออกจากพื้นที่ ก่อนจะล่ำทับด้วยแผนยุทธการ "พิทักษ์แดนใต้" ในช่วงปลายหลังของเดือน มิถุนายน 2550 เพื่อขยายผลตรวจค้นจับกุมบรรดาแกนนำและแนวร่วมในพื้นที่อื่นๆ ตามคำจำกัดของผู้นักควบคุมในการรุกรอบแรก

ปฏิบัติการดังกล่าวมีฝ่ายทหารเป็นหน่วยนำ และใช้กฎอัยการศึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชิญตัวผู้ต้องสงสัยตามบัญชีรายชื่อของหน่วยเฉพาะกิจเลข 2 ตัว ซึ่งเกาะติดอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย

จนนำไปสู่การควบคุมตัวครั้งใหญ่ที่สุดถึง 372 คนในช่วงนั้น จากรายงานของ พตท. เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 ตัวเลขนี้นับเฉพาะผู้ถูกควบคุมใน 3 ค่ายใหญ่ คือค่ายอิงคยุทธบริหาร ค่ายรัตนพล และค่ายพระปกเกล้า ซึ่งเป็นผู้ถูกจับกุม-เชิญตัวมาในรอบแรก แต่ยังไม่รวมผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมอยู่ในค่ายปีเหลืงอีก 51 ราย ซึ่งถูกจับกุม-เชิญตัวมาใน 2 สัปดาห์หลัง จนศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ที่ค่ายอิงคยุทธบริหารไม่สามารถรองรับได้ไหว จึงผลักดัน “พัก” ไว้ที่บ้านปีเหลืงชั่วคราว ส่วนผู้ต้องสงสัยที่มีหมาย พ.ร.ก. (หมาย จฉ. ที่ออกตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548) จะถูกส่งไปควบคุมและซักถามที่ “ศูนย์พิทักษ์สันติ” ของตำรวจ ซึ่งตั้งอยู่ในศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนใต้ (ศชต.)

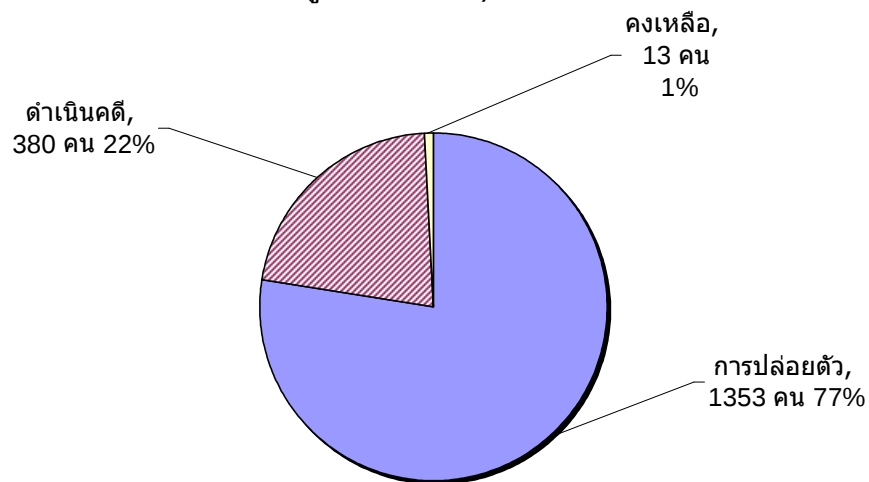
การวิเคราะห์เหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินซึ่งเริ่มมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2548 แต่เวลาล่วงเลยมานานถึงสองปีหรือ ประมาณ 24 เดือนจนกระทั่งในเดือนสิงหาคม-กันยายน 2550 จึงจะสามารถทำให้ระดับของเหตุการณ์รายเดือนลดลงได้อย่างมีนัยสำคัญ จากโดยเฉลี่ยประมาณ 200 ครั้งต่อเดือนมาเป็นต่ำกว่า 100 ครั้งต่อเดือน การเกิดสภาวะการทิ้งช่วงระยะเวลาในแบบ time-lag นานมากในลักษณะเช่นนี้ในแง่ของการวิเคราะห์ผลกระทบนโยบาย (Policy Impact Analysis) น่าจะพิจารณาได้ว่าตัวของนโยบายและกฎหมายในฐานะตัวแปรอิสระ อาจจะไม่มียผลต่อการดำเนินการตามเป้าหมายทางนโยบายโดยตรง เพราะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่การเปลี่ยนแปลงของผลกระทบนโยบาย (Policy Outcome) จะเกิดจากตัวแปรตัวอื่นที่เป็นตัวแปรแทรกซ้อน (Intervening/Confounding Variables) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการดำเนินนโยบายหรือระหว่างกระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ตัวแปรที่สำคัญในกระบวนการนี้ก็คือการดำเนินยุทธวิธีเฉพาะที่ใช้การทหารปิดล้อมตรวจค้นและใช้อำนาจตามกฎหมายการศึกควบคู่ไปกับการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ประกอบกับการใช้การเมืองควบคู่กับการทหาร ได้แก่การใช้จับกุม-เชิญตัวผู้ต้องสงสัยมาเข้าสู่ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ หรือโรงเรียนการเมืองที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร ผู้ต้องสงสัยที่มีหมาย พ.ร.ก. อีกส่วนหนึ่งจะถูกส่งไปควบคุมและซักถามที่ “ศูนย์พิทักษ์สันติ” ของฝ่ายตำรวจ ในกระบวนการดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า จากจำนวนผู้ที่ถูกดำเนินการตามหมาย พ.ร.ก. ฉุกเฉิน หรือผู้ที่ถูกหมายศาลตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินที่เรียกว่าหมาย จฉ. ตั้งแต่ปี 2548-2552 (จนถึง 3 กรกฎาคม) มีจำนวนทั้งสิ้น 1,746 คน ถูกดำเนินคดีจำนวน 380 คนหรือร้อยละ 22 ที่เหลืออีก 1,353 คน หรือร้อยละ 77 ปล่อยตัวไป

ภาพที่ 3

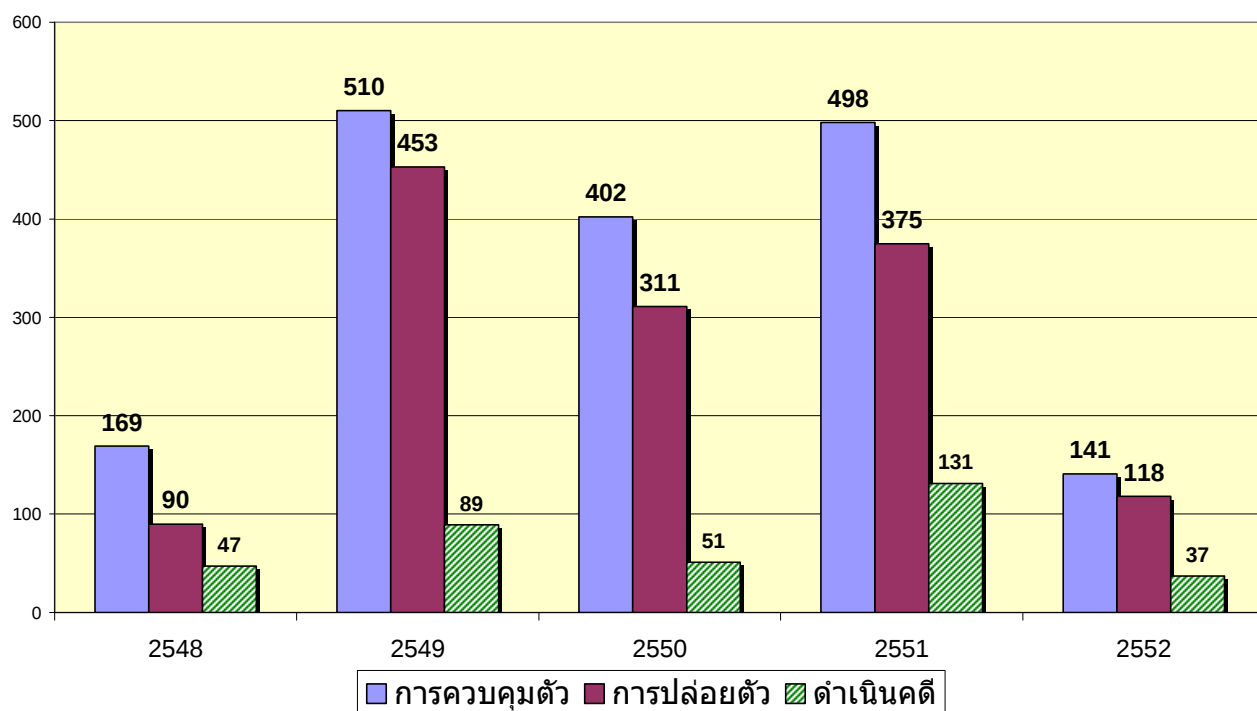
จำนวนผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวตาม พ.ร.ก. ณ ศูนย์พิทักษ์สันติ
(21 กค. 2548-- 3 กค. 2552)

รวมผู้ต้องสงสัย 1,746 คน

ภาพที่ 4

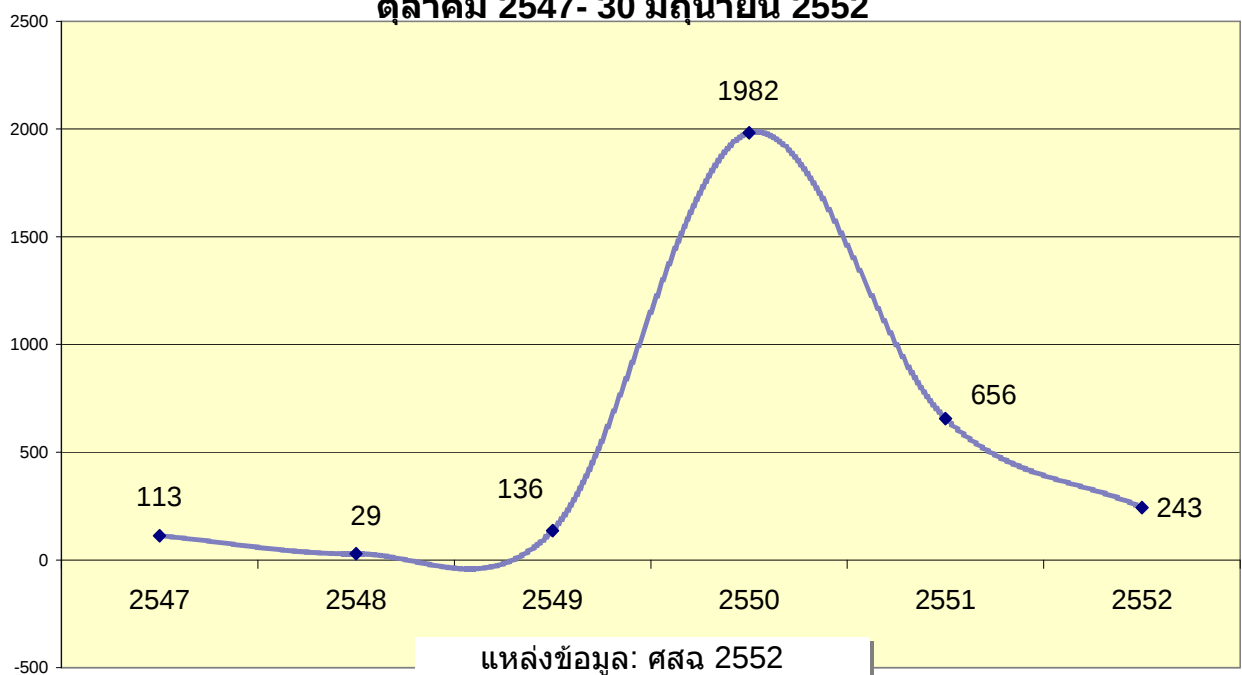
การปฏิบัติงานตาม พ.ร.ก. ศูนย์พิทักษ์สันติ (ตำรวจ) ปี 2548-2552

การดำเนินการตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นของกระบวนการทั้งหมดและส่วนใหญ่เป็นงานของฝ่ายตำรวจอีกด้านหนึ่ง จำนวนผู้ที่ถูกจับทั้งหมดในการดำเนินการของรัฐโดยฝ่ายทหารตั้งแต่ปี 2547 จนถึงเดือนมิถุนายน 2552 มีจำนวน 3,159 คน เมื่อพิจารณาการถูกดำเนินการเป็นรายปี จะเห็นได้ว่าปี 2550 เป็นปีที่มีการจับกุมมากที่สุด มีผู้ถูกจับกุมในปีนั้นมากถึง 1,982 คน ประเด็นที่ควรสังเกตก็คือเงื่อนไขเวลาดังกล่าวเมื่อเทียบกับช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งหมด เป็นปีที่เริ่มมีจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่เดือนสิงหาคมของปี 2550 ข้อมูลนี้สอดคล้องกัน สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติการทางทหารเพื่อปิดล้อมตรวจค้นจับกุมเป็นคลื่นใหญ่ที่ทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบลดลง และมีผู้ถูกดำเนินการจับกุมเป็นจำนวนมากในปีนี้อีกด้วย เมื่อพิจารณาจากภูมิหลังผู้ที่ถูกจับกุมโดยฝ่ายทหารดังกล่าว โดยดูที่สาเหตุที่ส่งตัวเข้ามา สิ่งที่เราพบก็คือ 2,288 คนหรือร้อยละ 72 ถูกจับตามกฎอัยการศึก ส่วนอีก 672 คนหรือร้อยละ 21 ถูกจับตามหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่เหลือเป็นการจับตามหมายจับและการมอบตัว ผู้ที่ถูกจับทั้งหมดถูกส่งกลับเป็นจำนวนมากถึง 2,113 คน นอกนั้นถูกดำเนินคดีจำนวน 325 คน ข้อมูลในส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลของตำรวจในส่วนของการดำเนินคดี พวกที่ถูกส่งไปโรงเรียนเสริมสร้างสันติสุขเป็นจำนวน 7 คน เข้าสู่ศูนย์สันติสุขอีก 349 คนและเข้าสู่ศูนย์พิทักษ์สันติอีก 186 คน

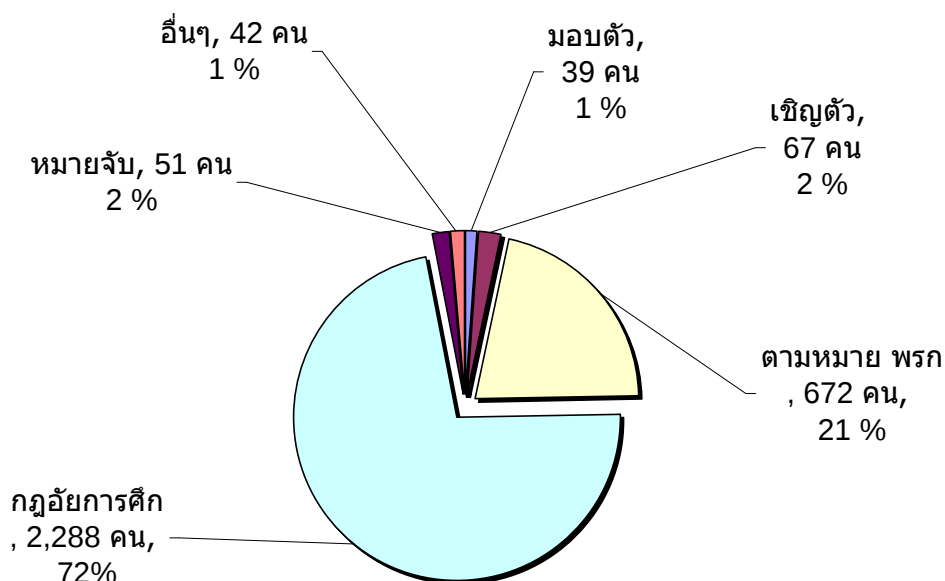
ภาพที่ 5

**จำนวนผู้ถูกดำเนินการวิธีโดยฝ่ายทหาร
ตุลาคม 2547- 30 มิถุนายน 2552**

ภาพที่ 6

ผู้ถูกจับกุมโดยฝ่ายทหาร จำแนกตามสาเหตุที่ส่งตัว

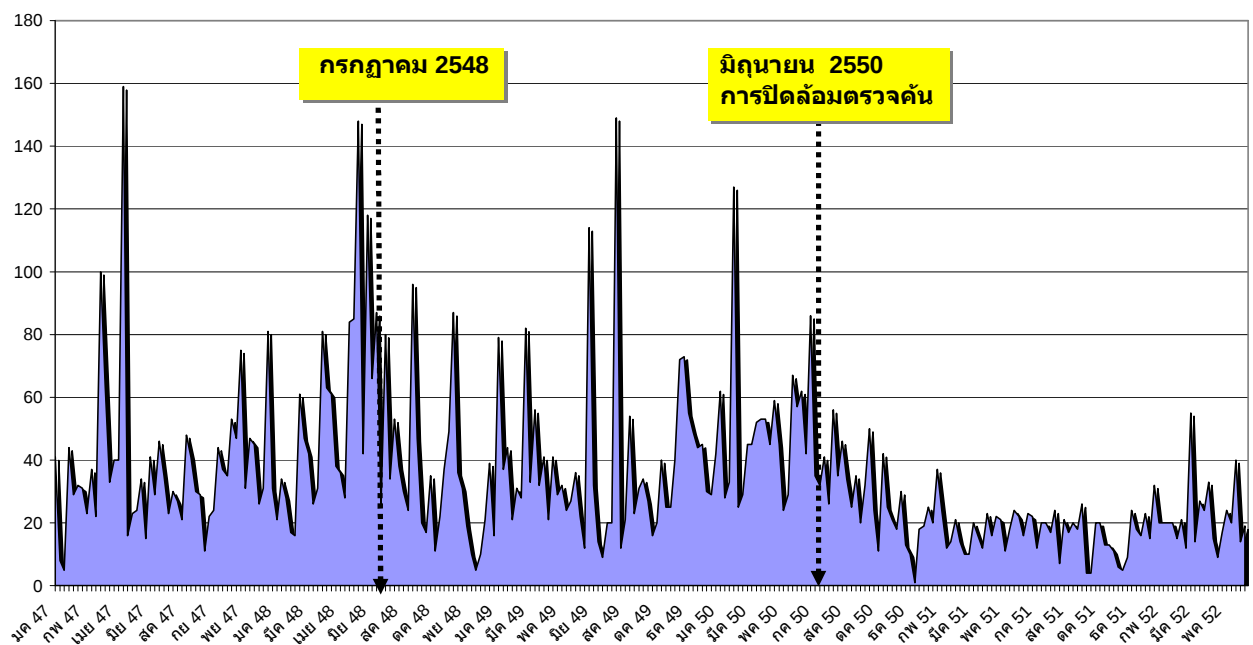
เมื่อพิจารณาข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าการจับกุมทั้งหมดโดยฝ่ายทหารส่วนมากเป็นการดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มาตรา 15 ทวิ ส่วนอำนาจตาม พ.ร.ก. ลูกเจินนั้นเป็นอำนาจการจับกุมอีกส่วนหนึ่งตามมาตรา 11 (1) ของพ.ร.ก.ลูกเจิน จึงแสดงให้เห็นว่าการใช้อำนาจจับกุมตามกฎหมายอัยการศึกซึ่งสามารถ “กักตัว”บุคคลไว้สอบสวนได้ไม่เกินกว่า 7 วัน อาจจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากต่อการดำเนินนโยบายความมั่นคงในการรักษาความสงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลสำคัญต่อการลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่กลางปี 2550 เป็นต้นมา นอกจากนี้การดำเนินการทางการเมือง เช่น การส่งผู้ต้องสงสัยเข้าโรงเรียนการเมืองหรือศูนย์สันติสุขก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินนโยบายการเมืองนำการทหารในพื้นที่

ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า มาตรการในด้านการปิดล้อมตรวจค้นอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกเป็นสำคัญเพื่อการจับกุมใน 7 วันแรก ตามมาด้วยการใช้อำนาจตามพ.ร.ก.ลูกเจิน การใช้มาตรการดังกล่าวจะทำให้ฝ่ายความมั่นคงสามารถใช้อำนาจการควบคุมตัวได้มากถึง 30 วัน รวมแล้วมีเวลาในการจับกุมคุมตัวผู้ต้องสงสัยนานถึง 37 วัน แม้ว่าในทางปฏิบัติส่วนมากจะไม่ได้ใช้เวลาเท่านี้ การหันมาใช้มาตรการทางยุทธวิธีดังกล่าวทั้งสองกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีขีดความสามารถในการจำกัดบทบาทของผู้ก่อความไม่สงบได้อย่างมาก สิ่งที่ควรเน้นก็คือระดับความถี่ในการก่อเหตุการก่อความไม่สงบลดลงมากหลังจากเดือนมิถุนายน 2550 แม้จะมีข้อมูลของทางราชการว่าในช่วงปี 2550 รัฐบาลในขณะนั้นได้มีนโยบายในการชะลอการใช้พ.ร.ก.ลูกเจินใน

ภาคใต้ในช่วงระยะหนึ่ง ซึ่งอาจจะทำให้เหตุการณ์รุนแรงมากขึ้นในช่วงนั้น แต่เมื่อพิจารณาระดับของเหตุการณ์ทั้งปี แนวโน้มเชิงประจักษ์ของสถานการณ์ก็ยังคงภาพที่ค่อนข้างรุนแรงต่อเนื่องมานับตั้งแต่กลางปี 2548 ตลอดไปจนถึงทั้งปี 2549 และในช่วงต้นปี 2550 จนกระทั่งกลางปี 2550 ระดับของความรุนแรงจึงลดลงอย่างมีนัยสำคัญดังที่กล่าวไปแล้วในตอนต้น การพุ่งขึ้นอย่างสูงของจำนวนคนที่ถูกดำเนินกรรมวิธี (การจับกุม) โดยฝ่ายทหารในปี 2550 จึงมีความหมายสำคัญมากสะท้อนให้เห็นว่า ปฏิบัติการในช่วงของเหตุการณ์ในตอนกลางปี 2550 มีผลต่อการลดความรุนแรงสิ่งนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการอธิบายความรุนแรงที่สูงขึ้นและลดลงมากกว่าการชะลอการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในช่วงก่อนหน้านี้

ภาพที่ 7

**ความถี่ของเหตุการณ์ความไม่สงบในรอบ 7 วัน
ตั้งแต่ มกราคม 2547-มิถุนายน 2552**

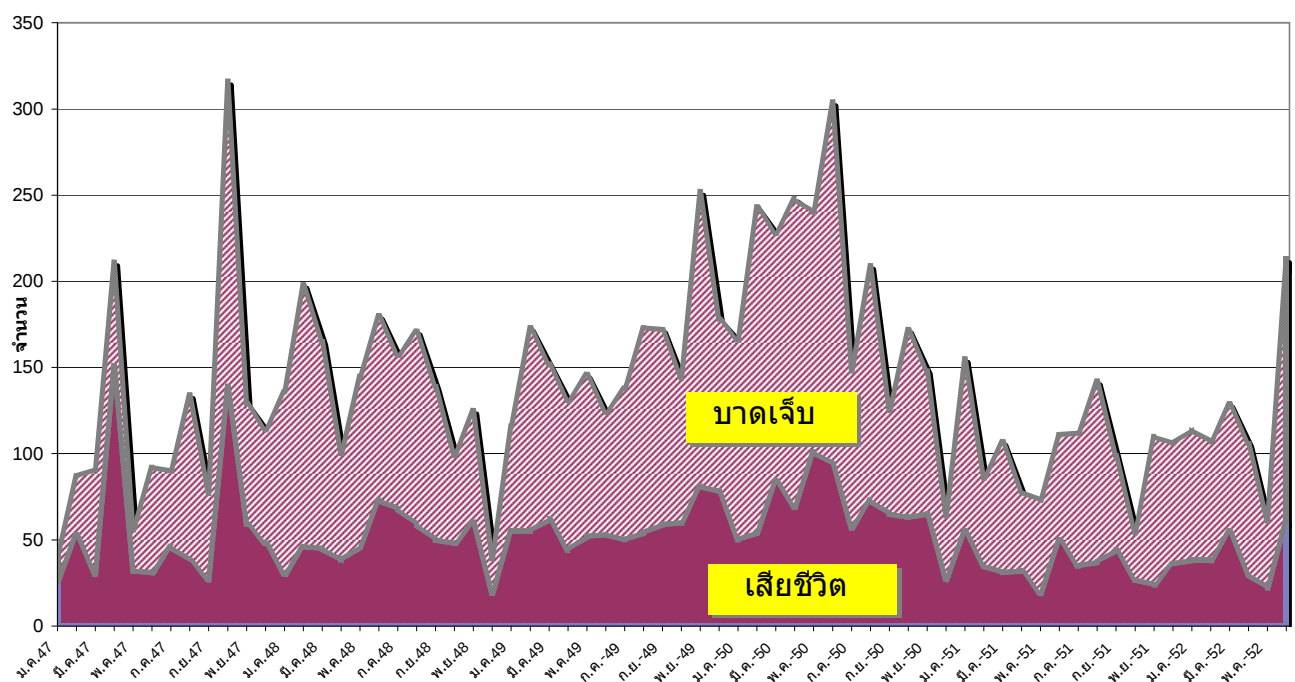
นอกจากนี้ สิ่งที่ควรพิจารณานอกจากการลดลงของเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างมีนัยสำคัญ อาจจะไม่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่มีต่อจำนวนผู้สูญเสียหรือเหยื่อของความรุนแรงรายวันและรายเดือน เมื่อเปรียบเทียบอัตราการตายและบาดเจ็บ ทั้งก่อนและหลังเดือนมิถุนายน 2550 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เริ่มปฏิบัติการของฝ่ายทหาร ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองทางสถิติในแบบอนุกรมเวลาข้อมูลรายเดือนชี้ว่าการปฏิบัติการทางนโยบายในช่วงเวลาดังกล่าว “ยังไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราการตายและบาดเจ็บรายเดือนอย่างมีนัยสำคัญ” กล่าวในอีกแง่หนึ่ง จำนวนการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบในรายเดือนมีลักษณะที่ไม่แน่นอน ไม่ลดลงอย่างชัดเจนเหมือนกับจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ นโยบายการปิดล้อม-ตรวจค้นและจับกุมตามกรอบอำนาจ

ของกฎหมาย แม้จะดูเหมือนว่าจะไม่มีผลกระทบในแง่การลดจำนวนการตายและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรง จึงต้องระมัดระวังสิ่งที่เรียกว่า “ความรุนแรงเชิงคุณภาพ” หรือการเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงก่อให้เกิดความสูญเสียมากขึ้นแม้ว่าจำนวนครั้งของการเกิดเหตุความไม่สงบจะลดลงก็ตาม

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีความไม่แน่นอน แม้จะมีระดับความรุนแรงที่ลดลงอันเนื่องมาจากจากปัจจัยทางด้านกฎหมายและนโยบายของรัฐในการรักษาความสงบ แต่สถานการณ์ก็ยังคงอยู่ในสภาพความรุนแรงที่มีความคงที่ (constant violence) สะท้อนให้เห็นว่ายังมีความแปรปรวนไม่แน่นอนในระดับสูง การแก้ไขปัญหาด้วยการใช้กฎหมายและนโยบายรัฐจะต้องคำนึงถึงความไม่แน่นอนของตัวแปรที่จะมาอธิบายและแก้ปัญหาความซับซ้อนดังกล่าว

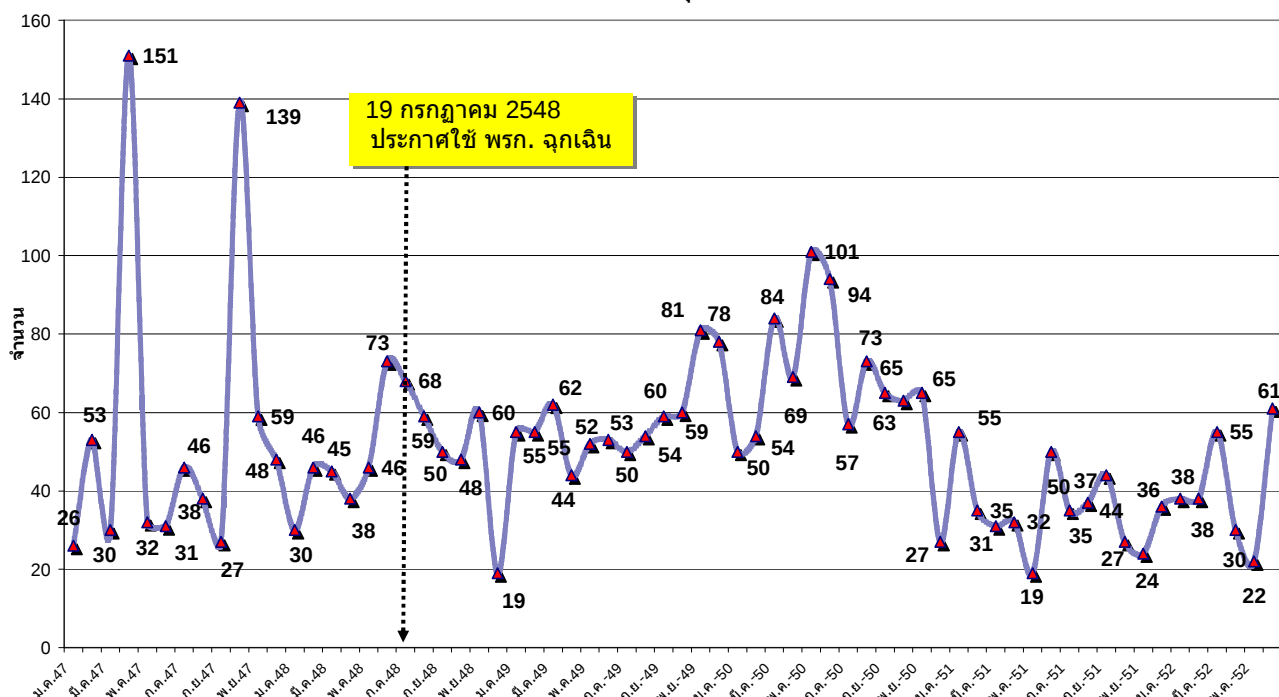
ภาพที่ 8

**แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ที่เสียชีวิตและบาดเจ็บเปรียบเทียบรายเดือน (66 เดือน)
มกราคม 2547- มิถุนายน 2552**

ภาพที่ 9

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ที่เสียชีวิตเปรียบเทียบรายเดือน (66 เดือน)
มกราคม 2547- มิถุนายน 2552

2. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เนื่องจากการประเมินผลการดำเนินการตามพร.ก.จุกเงิน ยังไม่เคยดำเนินการอย่างจริงจัง การประเมินผลกระทบของกฎหมาย จะชี้ให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ เมื่อนำมาบังคับใช้โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการรักษาความสงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ตามที่กำหนดไว้ในเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ เพียงใด ประชาชนในพื้นที่กลุ่มต่างๆ โดยทั่วไปมีความรู้สึกอย่างไรต่อมาตรการตามกฎหมาย และมีความพึงพอใจในการใช้กฎหมายหรือไม่ อย่างไร เจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมและรอบคอบหรือไม่ เพียงใด ที่สำคัญก็คือการนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้มีความคุ้มค่าต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาหรือไม่ เพียงใด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในการยืดขยายเวลาหรือยกเลิกการใช้กฎหมายดังกล่าวในวาระที่กำหนดเวลาการใช้จะสิ้นสุดลงในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 นี้

3. วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อตอบโจทย์ดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ 4 ประการด้วยกันคือ เพื่อการศึกษาความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการประกาศใช้พร.ก.จุกเงิน เพื่อที่จะประเมินผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้พร.ก.จุกเงิน ในช่วงเวลาสามเดือน

ก่อนวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 นอกจากนี้ จะมีการประเมินผลกระทบของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยระบุอย่างชัดเจนทั้งผลกระทบในแง่บวกและในแง่ลบ ทั้งด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยา จากมุมมองของประชาชนกลุ่มต่างๆทุกกลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา และอาชีพ ผู้นำสังคม รวมทั้งผลกระทบในมุมมองของข้าราชการ ทหารและตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ และเมื่อได้ประเมินภาพรวมทั้งหมดแล้ว จะได้มีการเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการและ ตัวแบบการจัดการในอนาคตในกรณีที่จะต้องประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป หรือมีข้อเสนอแนะ ทางเลือกอื่นๆในกรณีที่ไม่สมควรยืดเวลาการประกาศใช้กฎหมายนี้ต่อไป

4.วิธีการศึกษา

การออกแบบการวิจัยประเมินผลครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ การออกแบบการวิจัยเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่การสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire Survey Research) จากประชาชนทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3 จังหวัดคือจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการสุ่มแบบ Systematic Simple Random Sampling ทำให้ได้ข้อมูลกระจายในพื้นที่ ทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2,000 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่ม ตัวอย่างเพศชายร้อยละ 68.8 เพศหญิงร้อยละ 31.2 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 76.2 เป็นผู้นับถือ ศาสนาพุทธร้อยละ 23.8 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาสายสามัญระดับชั้นประถมร้อยละ 32.5 ชั้นมัธยมศึกษาร้อยละ 40.5 การศึกษาสายอาชีวะร้อยละ 22.9 การศึกษาสายศาสนาระดับต้นร้อยละ 24.0 ระดับกลางร้อยละ 14.2 ระดับปลายร้อยละ 8.8 สถาบันปอเนาะร้อยละ 2.2 และไม่ศึกษาสายศาสนาร้อยละ 50.6 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ร้อยละ 20.3 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 32.0 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 28.1 และอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 18.1 นอกจากกลุ่ม ตัวอย่างจากการวิจัยเชิงปริมาณแล้ว การวิจัยประเมินผลในครั้งนี้ยังมีการออกแบบการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research Design) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และประชุม กลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus-Group Discussion) ต่อประชาชนในกลุ่มเป้าหมายอีก 11 กลุ่มคือ กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้ ต้องสงสัย กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มเอ็นจีโอ และ กลุ่มนักธุรกิจ การประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group Discussion) รวม 14 ครั้ง จำนวน ผู้เข้าร่วมทั้งหมดประมาณ 256 คน

สำหรับแผนการสุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยสำรวจ (Survey Design) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างประชาชนจากจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้ง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาซึ่งครอบคลุมทั้งพื้นที่ปกติและพื้นที่สีแดง(ดูรายละเอียดในภาคผนวก) อำเภอและตำบลที่สุ่มตัวอย่างมีดังนี้

1. จ.ปัตตานี ประกอบด้วย

อ.โคกโพธิ์ ได้แก่ ต.ควนโนรี, ต.โคกโพธิ์, ต.ท่าเรือ, ต.ทุ่งพลา,ต.บางโกระ,

ต.ปากล่อ

อ.ทุ่งยางแดง ได้แก่ ต.น้ำดำ และ ต.ปากู

อ.หนองจิก ได้แก่ ต.เกาะเปาะ, ต.คอนรัก, ต.คาไต้ะ, ต.บางเขา, ต.บางตาва, ต.ยาบี

อ.ปะนาเระ ได้แก่ ต.ควน, ต.คอกกระบือ, ต.บ้านน้ำบ่อ, ต.บ้านนอก, ต.บือเระ, ต.ปะนาเระ

อ.มายอ ได้แก่ ต.ปะโค

อ.เมืองปัตตานี ได้แก่ ต.คลองมานิง, ต.บานา, ต.บาราโหม, ต.บาราเฮาะ, ต.รูสะมิแล,

ต.อาเนาะรู

อ.ไม้แก่น ได้แก่ ต.คอนทราย, ต.ไม้แก่น

อ.ยะรัง ได้แก่ ต.กระโด, ต.คลองใหม่, ต.ปิตุมุติ, ต.ยะรัง, ต.ระเว้ง, ต.สะดาวา

อ.ยะหริ่ง ได้แก่ ต.จะรัง, ต.ตะโละ, ต.ตาเกาะ, ต.ตาลีอาฮ์, ต.ปิยามูม้ง, ต.ปลากง, ต.มะนังดาลำ, ต.ยามู, ต.แหลมโพธิ์, ต.สาบัน

1.10 อ.สายบุรี ได้แก่ ต.กะคูนง, ต.ตะลุบัน, ต.เตระบอน, ต.แป้น

2. จ.ยะลา ประกอบด้วย

อ.กรงปินัง ได้แก่ ต.กรงปินัง, ต.ห้วยกระทิง

อ.กาบัง ได้แก่ ต.บาละ,ต.กาบัง

อ.เบตง ได้แก่ เทศบาล ต.เบตง, ต.ธารน้ำทิพย์, ต.ยะรม

อ.เมืองยะลา ได้แก่ ต.ตาเซะ, ต.บันนังสารัง, ต.บุคี, ต.ลำพะยา, ต.ลำใหม่, ต.สะเตงนอก

อ.ยะหา ได้แก่ ต.บาโงยซิแน, ต.บาโร๊ะ, ต.ปะแต

อ.รามัน ได้แก่ ต.กอตอคือรี๊ะ, ต.กาบูบอเกาะ, ต.กาลอ, ต.เกะรือ, ต.จะก๊วะ, ต.ท่ารง, ต.เนินงาม, ต.บือม้ง

3. จ.นราธิวาส ประกอบด้วย

อ.ตากใบ ได้แก่ ต.เกาะสะทอน, ต.โฆยิต, ต.บางขุนทอง, ต.พร่อน, ต.ศาลาใหม่

อ.บาเจาะ ได้แก่ ต.บาเจาะ, ต.บาเราะใต้, ต.บาเราะเหนือ

อ.เมืองนราธิวาส ได้แก่ ต.กะลุวอเหนือ, ต.โคกเกียน, ต.ลำภู

อ.ยี่งอ ได้แก่ ต.จอบะ, ต.ตะปอเยาะ, ต.ยี่งอ

อ.ระแงะ ได้แก่ ต.เฉลิม, ต.ตันหยงมัส, ต.บองอ, ต.มะรือโบตก

อ.รือเสาะ ได้แก่ ต.บาตง, ต.รือเสาะออก, ต.ลาโละ, ต.สามัคคี, ต.สาวอ

อ.แว้ง ได้แก่ ต.กาญกละ, ต.โละจูด, ต.เฮอร์วัน

อ.ศรีสาคร ได้แก่ ต.เชิงคีรี, ต.ศรีบรรพต, ต.ศรีสาคร

อ.สุไหงโก-ลก ได้แก่ เทศบาล ต.สุไหงโก-ลก, ต.ปาเสมัส

3.10 อ.สุไหงปาดี ได้แก่ ต.กาวะ, ต.โต๊ะเต็ง, ต.รีโก้

4. จ.สงขลา ประกอบด้วย

อ.จะนะ ได้แก่ ต.ขุนตืดห้วย, ต.แค, ต.นาทับ, ต.บ้านนา, ต.ป่าชิง

อ.เทพา ได้แก่ ต.เกาะสะบ้า, ต.ท่าม่วง, ต.ปากบาง, ต.ลำไพล

อ.นาทวี ได้แก่ ต.คลองขวาง, ต.คลองทราย, ต.คลองหอย, ต.ฉาง, ต.ทับช้าง, ต.นาทวี, ต.

ประกอบ, ต.ปลักหนู, ต.สะท้อน

อ.สะบ้าย้อย ได้แก่ ต.เขาแดง, ต.ธารคีรี, ต.บาโหย

จากฐานดังกล่าวจะมีการสุ่มเลือกหมู่บ้านจำนวน 701 หมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้านละ 3 ชุด คิดเป็น 2,103 ชุด เก็บแบบสอบถามกลับมาได้ 2,000 ตัวอย่างประชากร
พื้นฐานที่สำคัญของการสุ่มตัวอย่างจะเป็น Probability sampling

ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลทั้งหมดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพอยู่ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2552 ถึงวันที่ 29 มิถุนายน 2552 รวม 29 วัน

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจและทัศนคติของประชาชน

ความพึงพอใจและทัศนคติของประชาชนต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินและการแก้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาล จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2552 – 29 มิถุนายน 2552 จำนวน 2,000 ตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชายร้อยละ 68.8 และเพศหญิงร้อยละ 31.2 เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 76.2 เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 23.8 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาสายสามัญระดับชั้นประถมร้อยละ 32.5 ชั้นมัธยมศึกษาร้อยละ 40.5 การศึกษาสายอาชีวะร้อยละ 22.9 การศึกษาสายศาสนาระดับต้นร้อยละ 24.0 ระดับกลางร้อยละ 14.2 ระดับปลายร้อยละ 8.8 สถาบันปอเนาะร้อยละ 2.2 และไม่ศึกษาสายศาสนาร้อยละ 50.6 สามารถนำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็นได้ดังนี้

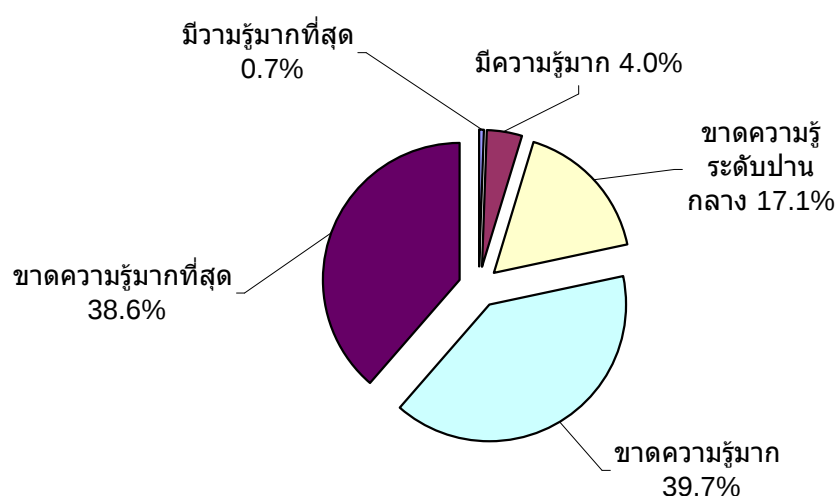
5.1 ความรู้ความเข้าใจ พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการสำรวจพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่เข้าใจการที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้ ในระดับมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 78.3 โดยแบ่งเป็นขาดความรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.7 และขาดความรู้มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 38.6 (ดังภาพที่ 10)

ภาพที่ 10

ความคิดเห็นต่อการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายหรือ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ที่เจ้าหน้าที่บังคับใช้ของประชาชน

นอกจากนี้ประชาชนตระหนักดีว่าสิ่งสำคัญที่สุด คือรัฐต้องสามารถรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชนผู้บริโภคในพื้นที่ให้ได้ แม้อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนบางส่วนอยู่บ้าง ที่ระดับความพึงพอใจปานกลางถึงมากคิดเป็นร้อยละ 59.1 อย่างไรก็ตาม มีประชาชนร้อยละ 27.1 ไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการรักษาความสงบโดยมองว่ากระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

จกตารางที่ 1 แสดงตัวชี้วัดด้านความรู้ที่มีต่อมาตรการข้อบังคับต่างๆ ใน พ.ร.ก.ฉุกเฉินแสดงให้เห็นว่าประชาชนยังมีความรู้หรือความเข้าใจในบางมาตรการข้อบังคับของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ถูกต้อง เช่น กรณีการเชิญตัวบุคคลหรือจับกุมและควบคุมตัวประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.6 เข้าใจว่าไม่จำเป็นต้องมีหมายจับหรือหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ด้านการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยประชาชนสูงถึงร้อยละ 65.3 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่สามารถควบคุมหรือกักขังผู้ต้องสงสัยได้เหมือนผู้ต้องหาในคดีอาญา เช่น สามารถใช้สถานีตำรวจ ทณฑสถาน หรือเรือนจำ ในการควบคุมหรือกักขังผู้ต้องสงสัย ส่วนขั้นตอนการขอขยายระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย พบว่าประชาชนถึงร้อยละ 41.2 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่สามารถขยายเวลาในการควบคุมตัวครั้งละ 7 วันได้เองโดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล และนอกจากนี้ประชาชนร้อยละ 30.1 เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่สามารถต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้เองคราวละ 60 วัน ซึ่งจากข้อมูลผลการสำรวจแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องกฎหมายหรือ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่เจ้าหน้าที่รัฐบังคับใช้ อาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ หวาดระแวง และการไม่ให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงตัวชี้วัดด้านความรู้ที่มีต่อมาตรการข้อบังคับต่างๆ ใน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ตัวชี้วัด	ใช่	ไม่ใช่
1. เจ้าหน้าที่สามารถเชิญตัวบุคคลหรือจับกุมและควบคุมตัวโดยไม่ต้องมีหมายจับ	91.6	8.4
2. เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในสถานีตำรวจ ทณฑสถาน หรือเรือนจำ	65.3	34.7
3. การประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วันและต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งมิใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง ทณฑสถาน หรือเรือนจำ	47	53
4. การประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง เจ้าหน้าที่สามารถขยายระยะเวลาการควบคุมตัวได้อีกคราวละ 7 วัน โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล	41.2	58.8
5. เจ้าหน้าที่สามารถประกาศต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คราวละ 60 วัน ได้เอง	30.1	69.9
6. เจ้าหน้าที่สามารถห้ามบุคคลออกนอกเคหะสถานหรือชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ	92.3	7.7
7. เจ้าหน้าที่สามารถห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือยานพาหนะในสถานการณ์ฉุกเฉิน	91.8	8.2

8. เจ้าหน้าที่ที่สามารถห้ามการเสนอข่าว จำหน่ายหรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือพิมพ์หรือข้อความอันทำให้ประชาชนหวาดกลัวหรือบิดเบือนข้อมูลข่าวสารอันทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน	80.9	19.1
9. การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรงเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมและควบคุมตัวหรือออกคำสั่งเรียกผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน	89.2	10.8
10. เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธหรือสินค้า เครื่องอุปโภค เคมีภัณฑ์หรือวัตถุอื่น ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะใช้เพื่อการกระทำหรือสนับสนุนให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน	82.7	17.3
11. เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งยึด ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์หรือการสื่อสารด้วยวิธีอื่นใด ตลอดจนยับยั้งการสื่อสาร เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรงได้	79.5	20.5
12. เจ้าหน้าที่ที่ทำตามประกาศ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางวินัย หากได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต	60.8	39.2

อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเข้าใจมาตรการหรือข้อบังคับหลักๆ ที่อาจจะกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในหลายมาตรการหรือหลายข้อบังคับ เช่น ประชาชนส่วนใหญ่ทราบว่าภายใต้การประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่สามารถห้ามการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ สูงถึงร้อยละ 92.3 ประชาชนทราบว่าเจ้าหน้าที่สามารถห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือยานพาหนะสูงถึงร้อยละ 91.8 และประชาชนทราบว่าเจ้าหน้าที่สามารถห้ามการเสนอข่าว จำหน่ายหรือทำให้แพร่หลายซึ่งสิ่งตีพิมพ์หรือข้อความอันทำให้ประชาชนหวาดกลัวสูงถึงร้อยละ 80.9

นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ทราบว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการจับกุมตัวและควบคุมตัวหรือออกคำสั่งเรียกผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ร่วมกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน และทราบว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธหรือสินค้า เครื่องอุปกรณ์เคมีภัณฑ์หรือวัตถุอื่น ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะใช้เพื่อการกระทำหรือสนับสนุนให้เกิดเหตุการณ์ และประชาชนทราบว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งยึด ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์หรือการสื่อสารด้วยวิธีอื่น ตลอดจนยับยั้งการสื่อสาร เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุร้ายแรงได้ ที่ร้อยละ 89.2, ร้อยละ 82.7 และร้อยละ 79.5 ตามลำดับ

ในประเด็นความรู้และความเข้าใจที่มีต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือความจำเป็นของการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานเข้าเจ้าหน้าที่ จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ แม้ทราบมาตรการหรือข้อบังคับใน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่สำคัญหลายข้อบังคับ และเข้าใจดีว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนบ้าง แต่ยังมีหลายข้อบังคับ เช่น ประเด็นการเชิญตัวบุคคลหรือจับกุมและควบคุมตัว ที่ต้องมีหมายจับหรือหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือประเด็นเรื่องสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย และการขอขยายเวลา

ในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย และอำนาจในการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ที่อาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจ หวาดระแวง และการไม่ให้ความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในที่สุด

ส่วนผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มทั้งสามจังหวัดนั้นผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวแทนในการให้ความคิดเห็นซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ, กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ, กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร, กลุ่มข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองและข้าราชการฝ่ายพลเรือนฝ่ายพัฒนา, กลุ่มผู้ต้องสงสัย, กลุ่มเยาวชน, กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา, กลุ่มผู้นำศาสนา, กลุ่มสื่อมวลชน, กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งในภาพรวมความรู้ความเข้าใจต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินพบว่า ในด้านความเข้าใจต่อเจตนารมณ์ของการบังคับใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิบางประการของประชาชน เพื่อควบคุมสถานการณ์ที่มีความผิดปกติ แต่การยอมรับถึงสภาพของการถูกจำกัดสิทธินั้นมีอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน กลุ่มที่ใช้อำนาจจาก พ.ร.ก. ฉุกเฉิน และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากผู้ก่อความไม่สงบเห็นว่ายอมรับได้ เพราะกระทบกับคนส่วนน้อย แต่ช่วยสร้างความมั่นคงให้กับคนส่วนใหญ่ แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบและกลุ่มที่คลุกคลีกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจตามพ.ร.ก.ฉุกเฉิน เห็นว่าสภาพของการถูกจำกัดและละเมิดสิทธิของประชาชนอันเกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งนั้นมีมากกว่าขอบเขตของการจำกัดสิทธิตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ขณะที่ในด้านความรู้ความเข้าใจต่อข้อกฎหมายและอำนาจหน้าที่ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจในพ.ร.ก.ฉุกเฉินเพียงเล็กน้อย มีเพียงกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้อง กับพ.ร.ก.ฉุกเฉิน คือ ผู้พิพากษาและอัยการ, กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ, กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร, ข้าราชการฝ่ายปกครอง, กลุ่มเอ็นจีโอ กลุ่มสื่อมวลชนที่ลงพื้นที่โดยมีความรู้ความเข้าใจอยู่มากพอสมควรและกลุ่มผู้นำศาสนาที่เข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อย สามารถพิจารณาแยกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ

ผู้พิพากษาและอัยการเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินดี ดังเช่นกรณีศึกษาได้กล่าวถึงความหมายและเนื้อหาของพ.ร.ก.ฉุกเฉินฉุกเฉิน คือ กฎหมายพิเศษ เพื่อป้องกัน ปรามปราม ไม่ให้สถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น โดยให้อำนาจทหารสืบหาข้อมูล สืบหาตัวคนร้าย ควบคุม กักขัง เชิญ ให้ออกนอกพื้นที่ ให้ทหารใช้อำนาจได้ทันที โดยอำนาจการจับกุมใช้อำนาจศาล ภายใน 7 วัน แต่ไม่เกิน 30 วัน แสดงให้เห็นว่าผู้พิพากษาและอัยการต้องทำงานสัมพันธ์และเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ตำรวจส่วนใหญ่มีความเข้าใจในพ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนที่เคยปฏิบัติ เช่น การปิดล้อม การตรวจค้น การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย สอบสวน และนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการซักถามยังศูนย์

ซักถามภายใน 30 วัน ทั้งนี้ก่อนที่จะควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย ตำรวจจะต้องทำการรวบรวมข้อมูลการกระทำของผู้ต้องสงสัย และดำเนินการออกหมายจับ ซึ่งการออกหมายเชิญตัว ตำรวจจะต้องทำการขอหมายจากศาล โดยที่ศาลจะทำการออกหมาย และตำรวจไม่สามารถที่จะทำการจับกุมผู้ต้องหาเองได้ นอกจากจะได้รับคำสั่งจากศาล เมื่อได้หมายเชิญตัวซึ่งจะนำไปสู่การติดตามตัวผู้ต้องสงสัยแล้วจึงจะเข้าสู่การควบคุมตัว

เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินจากการประชุมอบรมและเอกสารการอบรม ซึ่งแล้วแต่หน่วยงานจะจัดขึ้นหรือส่งไปอบรมหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันไปเป็นครั้งคราว ตำรวจหลายคนได้รับการประชุมทำความเข้าใจโดยผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้แนะนำ ชี้แจง ชี้แนะ แนวทางปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความเห็นว่า คนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในพ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานมีความยากลำบาก เกิดแรงต้านจากชุมชน นายตำรวจท่านหนึ่งเล่าประสบการณ์ถึงอุปสรรคในการปฏิบัติงานกรณีหนึ่งซึ่งต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครองของเยาวชนที่ก่อการว่า “ ถ้าส่วนใหญ่มีการศึกษาจะเข้าใจจุดนี้ปัญหาไม่เกิดหรอก แม่เขามาร้องให้มาโทษผมผมก็อธิบายให้เข้าใจ ผมว่าอย่างนี้นะตั้งแต่ปี 47 ถึงปัจจุบันนะ ลูกกะบริสุทธิ์ไม่มีอะไรเลย แต่ครั้งนี้จับได้ป็นอาท้าวพร้อมยังตำรวจ ก็คิดเพราะครั้งนี้แหละ กะถึงบางอ้อ ตอนแรกแกโทษตำรวจ ตอนหลังแกเข้าใจตำรวจว่าเราไม่รังแกเลย”

ในการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งอธิบายว่าแนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่จะมีบันทึกสั่งการย่อยกำกับจึงจะสามารถปฏิบัติการได้ ไม่ใช่ใช้เพียงแต่หมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินตามลำพังในการปฏิบัติงาน อย่างเช่น การเข้าตรวจค้นบ้านผู้ต้องสงสัยไม่สามารถกระทำโดยพลการ แต่จะต้องเขียนบันทึกถึงมูลเหตุที่จะเข้าไปตรวจค้น เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านก่อนจะทำการตรวจค้นต้องประสานกับผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมาร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่า วิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่เจ้าหน้าที่บางส่วนอ้างว่าตนปฏิบัติการโดยประสานกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจอีกบางส่วนให้ความเห็นว่า หากประสานกับผู้นำชุมชนในการเข้าตรวจค้น จับกุม จะพบข้อกีดขวางอุปสรรค เช่น ผู้นำชุมชนบอกกับลูกบ้าน หรือช่วยลูกบ้านให้หนีเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ดังนั้นจึงพบว่าวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความแตกต่างกัน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร

เจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉิน เนื่องจากการอบรมมีการให้ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ามาปฏิบัติการณ์ในพื้นที่ ซึ่งในการฝึกอบรมเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนเข้าปฏิบัติการในพื้นที่กินเวลาถึง 6 เดือน นอกจากความรู้เรื่องวัฒนธรรมของพื้นที่ การทหารต่างๆแล้ว การให้ความรู้เรื่องกฎหมายพิเศษที่ใช้ในสถานการณ์ความรุนแรงสามจังหวัดรวมทั้ง พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังอยู่ในหลักสูตรของการฝึกอบรม

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ทหารบางนายกล่าวถึงข้อจำกัดสำหรับการรับรู้และความเข้าใจของทหารต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินว่า หากจะมีบ้างก็อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากนายทหารระดับปฏิบัติการบางตำแหน่ง เช่น ทหารนายสิบ พลทหาร มีความสามารถในการรับรู้หรือความเข้าใจน้อยเพราะมีข้อจำกัดในด้านการศึกษา ข้อจำกัดในความรู้

ของทหารปฏิบัติการบางนายจะไม่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ระดับล่าง รวมทั้งอาสาสมัครทหารพรานจะไม่สามารถใช้กฎหมายพิเศษนี้ได้โดยพลการ เนื่องจากระบบปฏิบัติงานของทหารนั้น การปฏิบัติเป็นไปตามสายการบังคับบัญชาที่เจ้าหน้าที่ทหารชั้นผู้น้อยปฏิบัติการอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินและกฎหมายอื่นๆดีพอ

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสนทนากลุ่มทหารส่วนใหญ่เข้าใจว่าการปฏิบัติการทหารในพื้นที่สามจังหวัดใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่เป็นหลัก โดยเจ้าหน้าที่ทหารในส่วนปฏิบัติการบางนายไม่ได้ตระหนักถึงประเด็นการซ้อนทับของกฎหมายสองฉบับ คือ กฎอัยการศึกและพ.ร.ก.ฉุกเฉิน อาทิ ประเด็นการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ทหารในการปฏิบัติหน้าที่ เรื่องของการเข้าตรวจค้น เป็นต้น

กลุ่มข้าราชการ

กลุ่มข้าราชการฝ่ายพลเรือนหลายฝ่ายในเขตสามจังหวัดภาคใต้ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉิน อย่างถ่องแท้เนื่องจากเป็นหนึ่งในสามฝ่ายโดยตรงที่ต้องทำงานร่วมกับฝ่ายทหารและตำรวจในการขึ้นความจำนงขออนุมัติหมายจากศาลเพื่อเรียกตัวผู้ต้องสงสัยมาสืบสวน กลุ่มข้าราชการพลเรือนฝ่ายนี้สามารถให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำว่าด้วยวัตถุประสงค์และความเข้าใจว่าด้วยเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเข้าใจกระบวนการทำงานของขั้นตอนการดำเนินการเรียกตัวผู้ต้องสงสัยมาสืบสวนนับตั้งแต่กฎอัยการศึก ต่อด้วยพ.ร.ก.ฉุกเฉิน รวมไปถึงระบบประมวลกฎหมาย วิधिพิจารณาความอาญา (ป.วิอาญา) นอกเหนือไปจากนี้ หลายฝ่ายยังสามารถให้ความเห็นเชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินกับพรบ.ความมั่นคงได้อีกด้วย

กลุ่มข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองทั้งสามจังหวัดกว่าร้อยละ 90 ต่างมีความเห็นว่าให้ยกเลิกการใช้กฎอัยการศึกและพ.ร.ก.ฉุกเฉิน หากพิจารณาอย่างผิวเผินกฎอัยการศึกและพ.ร.ก.ฉุกเฉิน เหมือนจะเพิ่มอำนาจให้ข้าราชการฝ่ายปกครอง เพราะข้าราชการฝ่ายปกครองเป็นหนึ่งในสามฝ่ายที่มีสิทธิ์เทียบเท่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจในการลงนามขึ้นเจตจำนงขอหมายศาลเพื่อเรียกตัวผู้ต้องสงสัยภายใต้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้งสามจังหวัดซึ่งเป็นผู้อำนวยการกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในระดับจังหวัดก็ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจการสั่งการจากผู้อำนวยการกองรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ระดับภาค ซึ่งก็คือแม่ทัพภาค 4 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองก็ยังคงอยู่ภายใต้การสั่งการจากเจ้าหน้าที่ทหาร

ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองส่วนใหญ่มองว่าควรใช้กฎหมายป.วิอาญาแทนกฎอัยการศึกและพ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยมีความเห็นว่า ป.วิอาญา มีความเหนือกว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินแม้ว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินจะได้เปรียบ ป.วิอาญาในแง่ของการทำให้เจ้าหน้าที่รัฐทำงานสะดวกและรวดเร็ว และมีการรองรับหากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานผิดพลาด แต่อย่างไรก็ดีในเชิงปฏิบัติแล้ว ป.วิอาญา มีความรัดกุม มีขั้นตอนมากกว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉิน กล่าวคือ ป.วิอาญาสามารถให้ทุนหรือให้โทษแก่ผู้ปฏิบัติได้ สำหรับพ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้นกลับส่งเสริมและเอื้ออำนาจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการสืบสวน สอบสวนหรือซักถาม ถ้ากระทำอย่างยุติธรรม และปราศจากความรู้สึกอคติก็จะดีในแง่

ของกฎหมาย สิทธิมนุษยชน แต่หากใช้ผิดวัตถุประสงค์ พ.ร.ก.ฉุกเฉินก็เป็นดาบสองคม โดยที่ข้าราชการท่านหนึ่งกล่าวว่า “พ.ร.ก.ฉุกเฉินอาจทำให้คนดีกลายเป็นโจรได้”

ในขณะเดียวกัน ข้าราชการพลเรือนฝ่ายพัฒนาเช่น ข้าราชการฝ่ายการศึกษา ข้าราชการฝ่ายพัฒนาชุมชน ข้าราชการฝ่ายสาธารณสุข รวมทั้งข้าราชการฝ่ายพัฒนาเศรษฐกิจ ข้าราชการเหล่านี้ก็กลับมีความรู้ความเข้าใจว่าด้วยพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยมาก ส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเป็นแค่เครื่องมือที่รัฐวางไว้ และสามารถเอื้ออำนวยความสะดวกการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไร ข้าราชการบางท่านยอมรับว่ามีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยมาก เพราะเห็นว่าไม่มีผลกระทบโดยตรง อีกทั้งยังตั้งข้อสังเกตอีกว่า “ขนาดคนยังไม่เข้าใจ ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไปในเขตสามจังหวัดภาคใต้ก็อาจไม่รู้ ไม่เข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเลยก็เป็นได้” จากเหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นการขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินแก่ทั้งประชาชนและข้าราชการฝ่ายพัฒนา

กลุ่มผู้ต้องสงสัย

กลุ่มผู้ต้องสงสัยทั้งหมดมีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยถึงน้อยมากผู้ที่พอมีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินส่วนใหญ่เริ่มต้นการรับรู้ผ่านรายการโทรทัศน์และมีความรู้เพิ่มขึ้นจากการอธิบายโดยเจ้าหน้าที่สอบสวนระหว่างการควบคุมตัวที่ศูนย์ซักถาม ผู้ต้องสงสัยจำนวนหนึ่งได้รับความรู้จากการอบรมให้ความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินและกระบวนการยุติธรรมซึ่งจัดโดยหน่วยงานภายนอก อาทิ ศูนย์ทนายความมุสลิม

ข้อจำกัดของผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่ในการทำความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินคือ ไม่ทราบว่าจะเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไร ปัญหาสำคัญคือ ผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่การศึกษาน้อยและไม่รู้ภาษาไทย ทำให้ไม่สามารถเข้าใจการอบรม หรือ เอกสารเกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินได้ดีพอ

ทั้งนี้ผู้ต้องสงสัยให้ข้อมูลว่าประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนก็ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเช่น ในบางชุมชนประชาชนเข้าใจว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่อนุญาตให้คนในชุมชนออกจากบ้านในเวลาที่กำหนดเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้ต้องสงสัยเองก็ได้สะท้อนว่าผู้นำชุมชนหรือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ได้มีความรู้เรื่องกฎหมายดังกล่าวนี้แต่อย่างใด ข้อที่น่าห่วงใยก็คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจว่าทุกการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นการบุกตรวจค้น จับกุม เชิญตัวมาซักถาม ทุกปฏิบัติการเป็นการกระทำตามพ.ร.ก.ฉุกเฉิน และมีทัศนคติว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจอย่างมาก เป็นเครื่องมือที่สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่รัฐเร่งแกะประชาชน คำกล่าวของชาวบ้านบางรายคือ “พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คือ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ ให้อำนาจทุกอย่าง เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ ทำได้ทุกอย่าง”

กลุ่มเยาวชน

กลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีทั้งประกอบอาชีพแล้วและกำลังศึกษาอยู่ โดยมีการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและต่ำกว่าระดับมัธยม เมื่อให้กลุ่มเยาวชนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการรับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินพบว่าโดยทั่วไปเยาวชนมีความรู้เพียงเล็กน้อยซึ่งได้แก่ ประเด็นการถูกควบคุมตัว 7 วัน การห้ามออกนอกบ้านภายในเวลากลางคืน และรู้ว่าสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ นอกจากนั้นจะเป็นประเด็นที่เกิดจากประสบการณ์และการบอกเล่าจากเยาวชนที่เป็น

เพื่อน ยกตัวอย่างเช่น การที่ทหารใช้อำนาจโดยไม่มีใบป.ว.อาญา, การใช้อำนาจเกินกว่าเหตุนี้จะจับใครก็จับได้โดยไม่มีหมายอะไร หรือคนในหมู่บ้านถูกกล่าวหาเป็นผู้ต้องสงสัยโดยที่ยังไม่มีหลักฐานซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน โดยมีกรณีหนึ่งที่ถูกละเมิดทำร้ายในขณะที่กำลังสร้างบ้านโดยที่มีอยู่ยังคงเป็นปูนซีเมนต์ได้กล่าวว่า “ทหารซึ่งเข้าจับกุมบอกว่าคราบที่เปื้อนติดมือคือดินระเบิด จากนั้นจับกุมพาไปที่ค่ายหรือเสาะ อนุญาตให้ญาติเข้าเยี่ยม ถูกทหารเอาถุงดำปิดหน้ามัดคอแล้วก็ซ้อมทรมานด้วยเครื่องปอกมะพร้าวจนถึงกับเล็ดหลุด”

ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนแจ้งปัญหาว่า เยาวชนที่เป็นชาวบ้านมักไม่รู้ว่าจะถูกเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวกี่วัน บางคนถูกควบคุมตัว 3-4 เดือน 15 วัน หรือ 30 วัน เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างเยาวชนทั้งหมดให้ความเห็นว่าการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินมาจากการศึกษาเอง อ่านจากหนังสือ หรือไม่ก็จากข่าวโทรทัศน์ จากศูนย์ทนายความมุสลิม และจากการสัมมนาให้ความรู้ขององค์กรต่างๆ ทั้งนี้กลุ่มเยาวชนเองยอมรับว่าการศึกษาด้วยตนเองทำให้ทราบข้อมูลอยู่บ้างแต่ไม่ลึกซึ้งพอ

กล่าวโดยสรุปกลุ่มเยาวชนพอจะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน บ้างเล็กน้อยซึ่งได้แก่ประเด็นเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวันและการห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด โดยได้รับความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จากการศึกษาเอกสารด้วยตนเอง ข่าวโทรทัศน์ จากศูนย์ทนายความมุสลิม จากการเข้าร่วมอบรมสัมมนา อย่างไรก็ตามแหล่งข้อมูลที่ถูกอ้างถึงไม่ได้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงแต่อย่างใด

กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

จากการสนทนากลุ่มทั้งสามจังหวัดพบว่ากลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาเป็นสตรีที่สมรสแล้วและมีสามีเป็นกำลังหลักในการหารายได้เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เมื่อสามีประสบเหตุจากสถานการณ์ความไม่สงบทำให้ตนเองต้องทำหน้าที่หารายได้แทนสามีและมีเพียงบางรายได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบเพื่อให้ได้ทราบถึงสิทธิที่ตนพึงได้ ทั้งนี้เมื่อให้กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาแสดงทัศนะเกี่ยวกับการรับรู้และทัศนคติต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้กล่าวว่า “ประชาชนเองก็พอจะรู้บ้าง แต่โดยส่วนใหญ่ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ว่ามีอะไรบ้าง เพราะไม่มีความรู้ และไม่ได้เรียนหนังสือมา และอีกเหตุผลหนึ่งคือไม่มีใครที่จะมาอธิบายให้ฟังและให้เข้าใจได้” นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่าง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กับกฎอัยการศึกได้ในส่วนของการรับทราบความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินหรือกฎหมายต่าง ๆ นั้น ส่วนหนึ่งรับฟังจากการประกาศภายในหมู่บ้านในบางครั้ง หรือข่าวสารทางวิทยุ ทีวี และจะมีก็ต้องคัดกรองจากเอกชน องค์กรที่เกี่ยวกับสิทธิมาชี้แจง แต่หน่วยงานภาครัฐไม่ได้ให้ข้อมูลและชี้แจงอย่างเพียงพอและทั่วถึง ทั้งนี้กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยามีความรู้และความเข้าใจต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเฉพาะในประเด็นไม่ให้ออกจากบ้านในยามวิกาล และกล่าวว่า “เมื่อเกิดเหตุการณ์ก็จะไม่ออกจากบ้าน หากมีการควบคุมตัวเกิดขึ้นก็สามารถติดตามผู้ถูกควบคุมตัวได้ที่ค่ายอิงคยุทธบริหารกับ สปก.ตร (ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนหน้า) เท่านั้น”

กล่าวโดยสรุปกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาแทบจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเลยอีกทั้งยังไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่โดยใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือกฏอัยการศึก อย่างไรก็ตามมีเฉพาะในเรื่องการห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนดและการควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำเท่านั้นที่กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาพอจะมีความรู้ ซึ่งน่าจะเป็นส่วนสะท้อนให้หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้แก่กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้ทราบถึงการทำงานและกฎหมายต่างๆอย่างทั่วถึง

กลุ่มผู้นำศาสนา

สำหรับความเข้าใจต่อเจตนารมณ์ของการบังคับใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิบางประการของประชาชน เป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายในการจัดการกับคนร้าย และปกป้องคุ้มครองคนดี แต่ในภาคปฏิบัติกลับมีผลกระทบข้างเคียงกับการละเมิดสิทธิของผู้บริสุทธิ์ในระดับที่รับรู้กันว่ามียูสูง

ในด้านความรู้ความเข้าใจต่อข้อกำหนดและอำนาจหน้าที่ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เมื่อพิจารณาจากการประเมินตนเองของกลุ่มผู้นำศาสนาและการวิเคราะห์ของผู้วิจัย สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำศาสนาและสมาชิกในชุมชนทางศาสนาส่วนใหญ่รับทราบและเข้าใจรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ใน พ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยมาก เนื่องจากภาครัฐยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ สาเหตุหนึ่งอาจมาจากมุมมองที่ว่า กฎหมายนี้ไม่ได้มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บริสุทธิ์ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ คนส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินก็ต่อเมื่อได้รับผลกระทบไปแล้ว และเมื่อพิจารณาในมิติของช่องทางการรับรู้ ผู้นำศาสนาสะท้อนความเห็นว่าคุณส่วนใหญ่ รับรู้จากการรายงานข่าวของสื่อ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ มากกว่าที่จะได้รับข้อมูลจากภาครัฐ เช่นที่มีบางส่วนได้รับจากแผ่นพับของทางการ แต่ก็สะท้อนความเห็นว่ามันน่าสนใจและเข้าใจยาก ส่วนกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยมากนั้น ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากการอบรมของเอ็นจีโอ เช่น กลุ่มนักกฎหมายมุสลิม เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร เนื่องจากได้รับผลกระทบโดยตรง

ความรู้ความเข้าใจของผู้นำศาสนาต่อประเด็นต่างๆ ที่เป็นสาระสำคัญของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สามารถประเมินได้ดังนี้

- ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่ยังมีความสับสนระหว่างเนื้อหาของกฏอัยการศึก และพ.ร.ก.ฉุกเฉิน จะมีความเข้าใจอย่างดีเฉพาะผู้ที่ได้คลุกคลีกับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ หรือได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่โดยตรง

- ประเด็นที่เป็นที่รับรู้และกล่าวถึงกันมากที่สุดคือ การที่กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการจับกุมหรือเชิญตัวโดยไม่ต้องมีหมายจับ แต่ส่วนใหญ่ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการออกและถอนหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉิน

- อีกประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้คลุกคลีกับชาวบ้านที่

ได้รับผลกระทบ คือ การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนดและการห้ามการชุมนุม แต่ก็ไม่มี ความเข้าใจในรายละเอียดอย่างถูกต้องว่าบังคับใช้อย่างไร ภายใต้เงื่อนไขใด และในพื้นที่ใด

-ประเด็นของระยะเวลาและสถานที่ในการคุมตัวนั้น ผู้นำศาสนาและชาวบ้านส่วนใหญ่ในกลุ่มของผู้ที่ได้รับผลกระทบรายงานว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกิน 7 วันและสามารถขยายการควบคุมตัว กระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน แต่ในรายละเอียดของกรณีที่ต้องร้องขอศาลเพื่อควบคุมตัวต่อ และมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อคราวละ 7 วัน รวมทั้งต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาลนั้น คนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูล ส่วนในประเด็นที่การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำนั้น ผู้นำศาสนาเห็นว่ายังไม่ทราบในรายละเอียดและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ไม่ต้องการให้ผู้ถูกคุมตัวมีสถานะเยี่ยงผู้มีความผิดทางกฎหมาย โดยส่วนใหญ่เข้าใจว่าหากถูกจับก็ต้องไปตามหา ที่หน่วยเฉพาะกิจของทหารในพื้นที่เป็นลำดับแรก หลังจากนั้นจึงไปตามหาที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร หรือศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนใต้ (ศชต.)

ข้อกฎหมายที่ผู้นำศาสนาบางส่วนเห็นว่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจโดยไม่ระมัดระวังและมีการกระทำเกินขอบเขตของอำนาจหน้าที่ก็คือ ในส่วนที่ระบุว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ กล่าวคือ ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นประชาชนผู้บริสุทธิ์นั้น เมื่อพิจารณาแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะกลับไปสู่ข้อสรุปที่ว่า เจ้าหน้าที่ได้กระทำไปโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นมีกรณีที่อยู่นอกเหนือจากที่กฎหมายได้ระบุ

และในส่วนที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานบกพร่องของเจ้าหน้าที่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ตามสิทธินั้น ในความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ยากและมีรายละเอียด ขั้นตอนที่ยับยั้งอีกทั้งยังกลัวว่าหากเรียกร้องไปแล้วจะเป็นภัยกับตนเอง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการเรียกร้อง ทั้งๆ ที่มีความเดือดร้อน โดยคิดว่าอยู่เฉยๆ จะดีกว่า ส่งผลให้กลายเป็นความไม่พอใจที่ไม่ได้รับการกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

กลุ่มสื่อมวลชน

สื่อมวลชนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นสื่อท้องถิ่นประกอบด้วยจำนวนสองกลุ่มหลัก กลุ่มแรก ได้แก่ สื่อมวลชนท้องถิ่นซึ่งไม่ได้ลงพื้นที่เอง ส่วนใหญ่ทำข่าวประชาสัมพันธ์ และอาศัยการสนับสนุนข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มที่สอง เป็นสื่อมวลชนภายใต้สังกัดของศูนย์ข่าวอิศราซึ่งทำงานลงพื้นที่เสี่ยงภัย สื่อมวลชนกลุ่มนี้มองว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นอย่างดี แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ติดลบกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินดังกล่าว ในขณะที่สื่อมวลชนในกลุ่มแรกรับว่ามีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จากแหล่งข่าวที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ทหาร ตำรวจ ทั้งนี้สื่อกลุ่มนี้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินว่า อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย สามารถเข้าตรวจ หรือยึดอาวุธ วัตถุต้องสงสัย เจ้าหน้าที่สามารถห้ามประชาชนออกนอกเคหสถาน และห้ามชุมนุม ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นมาตรา 9 อย่างไรก็ดีสื่อมวลชนพื้นที่

บางรายให้ข้อมูลว่าทางด้าน หน่วยงานรัฐและองค์กรบางที่ เช่น เครือข่ายวิทยุชุมชน ได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สื่อมวลชน เผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้องให้แก่สื่อมวลชน

ในส่วนความคิดเห็น ทศนคติที่มีต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินของสื่อมวลชน พบว่าสื่อมวลชนทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สื่อมวลชนกลุ่มแรก ให้ความเห็นว่า การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รู้สึกว่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ประชาชนยังสามารถทำกิจวัตรประจำวันได้อย่างปกติ ยกเว้น กลุ่มวัยรุ่นที่อาศัยในพื้นที่หรือหมู่บ้านต่างๆ จะไม่ชอบที่ทางราชการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เนื่องจาก ทำให้พวกเขาขาดอิสระ ไม่สามารถไปมั่วสุมตามสถานที่ต่างๆ ได้สะดวก

ในขณะที่สื่อมวลชนในกลุ่มสองซึ่งลงพื้นที่ให้ความคิดเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน แต่มีหลายส่วนที่ข้อปฏิบัติการใช้กฎหมายเป็นการคุกคามสิทธิประชาชน เกิดผลกระทบต่อผู้บริโภคและกระทบกับชาวบ้าน มีการใช้อำนาจโดยมิชอบ เช่น การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยโดยไม่มีการสอบสวน เมื่อไม่มีมูลเหตุในการจับกุมตัวชาวบ้านเพียงพอก็ปล่อยตัวส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มองรัฐในแง่ที่ไม่ดี ชาวบ้านกลัวเจ้าหน้าที่มากขึ้น เกิดระยะห่างและความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ ในส่วนผลกระทบด้านการทำงานของสื่อ สื่อมวลชนกลุ่มนี้มองว่า การทำงานอาจจะมีลูกขี้กล้วยเล็กน้อย เช่น ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารช้ากว่าปกติ บางครั้งมีการควบคุมข่าวสารโดยทางราชการ บางกรณีที่ต้องการสัมภาษณ์ผู้ต้องสงสัยไม่สามารถทำได้ สื่อกลุ่มนี้เรียกร้องว่า ควรจะเปิดให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้นเพื่อตรวจสอบและเผยแพร่ข้อเท็จจริงแก่สังคม กรณีที่ผู้ต้องสงสัยถูกควบคุมตัวแล้วไม่สามารถสัมภาษณ์ได้เลยซึ่งต่างจากกรณีผู้ต้องหาในคดีที่อ่อนไหวต่อความรู้สึกอื่นๆ ที่สื่อยังสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า เช่น กรณีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพฯ สื่อยังสามารถเข้าสัมภาษณ์ผู้ต้องหาคดีนี้ที่กรุงเทพฯ ได้

กลุ่มเอ็นจีโอ

จากการสนทนากลุ่มทั้งสามจังหวัดพบว่ากลุ่มเอ็นจีโอจะประกอบไปด้วยกลุ่มเอ็นจีโอกลุ่มองค์กรสิทธิซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในข่างงานด้านสิทธิ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มานานแล้ว เช่น มูลนิธิฮิลาล หรือ สมาคมมุสลิมแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งเอ็นจีโอในกลุ่มนี้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินจะมาจากแหล่งต่างๆ เช่น เอกสาร อินเตอร์เน็ต และจากองค์กรต่างๆ ที่เอ็นจีโอบางรายสังกัดอยู่ เอ็นจีโอบางรายเชื่อมั่นว่าตนเองอาจจะมีความรู้ความเข้าใจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินดีกว่าเจ้าหน้าที่ ส่วนกลุ่มเอ็นจีโอที่เป็นภาคประชาชน ซึ่งเกิดขึ้นใหม่จากสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ อาสาสมัครกลุ่มเพื่อนครอบครัวผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น มีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในระดับดีเช่นเดียวกัน ซึ่งจากการที่ต้องประสบเหตุจึงทำให้พยายามศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินด้วยตนเองเพื่อต้องการให้ญาติพี่น้องได้รับอิสรภาพ ดังกรณีศึกษาได้กล่าวว่า “น้องชายโดนจับในข้อหาเป็นผู้ต้องสงสัย ทำให้ต้องเรียนรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินและกระบวนการยุติธรรมเพื่อต่อสู้คดีจนให้น้องชายได้กลับบ้าน”

กลุ่มเอ็นจีโอทั้งสองกลุ่มมีข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความรู้มากกว่าที่เป็นอยู่

กลุ่มนักธุรกิจ

กลุ่มนักธุรกิจ เคยได้ยินแต่ไม่มีความหมายและรายละเอียดในเนื้อหา พ.ร.ก.ฉุกเฉินเท่าที่ควร สำหรับประเด็นที่กลุ่มนักธุรกิจได้ยินเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินตรงกันคือ ประเด็นที่พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทหารและตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ รวมถึงประเด็นการห้ามชุมนุมเกิน 5 คนและการห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด ดังคำพูดที่แสดงทัศนะของนักธุรกิจรายหนึ่งว่า “การประชาสัมพันธ์ พ.ร.ก.ฉุกเฉินให้กับประชาชน ยังไม่ทั่วถึง คนที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียก็จะมองเป็นเรื่องธรรมดา แต่คนที่ได้รับผลกระทบจะมองว่าไม่ดี ประชาชนรู้เพียงว่ามี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ไม่ได้รู้สึก ดูเหมือน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งๆ ที่มันศักดิ์สิทธิ์ในตัวเอง แต่รัฐกลับทำให้ดูลดค่าต่ำลง ประชาชนรู้แล้วว่า การมาจับหรือการมาตรวจค้น เป็นอำนาจของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยไม่ต้องมีหมายศาลทางที่ดีควรให้เจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้และชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจ”

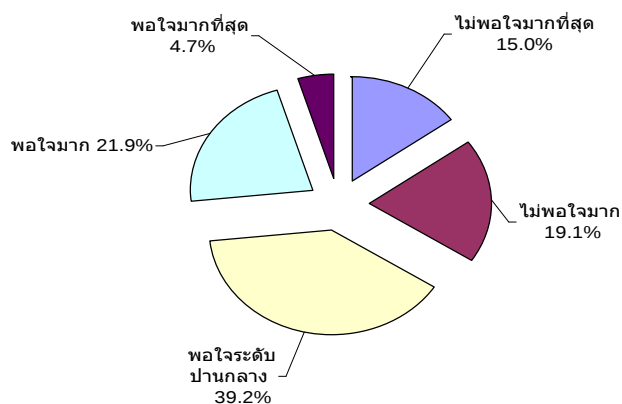
สำหรับความรู้ในประเด็นอื่นๆ ของพ.ร.ก.ฉุกเฉิน กลุ่มนักธุรกิจไม่มีความรู้เลย และแหล่งการรับความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ส่วนใหญ่นักธุรกิจมักได้รับมาจากโทรทัศน์

5.2 ผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการสำรวจพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 61.1 ซึ่งแบ่งเป็นพึงพอใจปานกลางร้อยละ 39.2 และพึงพอใจมากร้อยละ 21.9 แต่มีประชาชนคิดเป็นร้อยละ 34.1 ไม่พึงพอใจมากถึงมากที่สุด ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ดังภาพที่ 11)

ภาพที่ 11

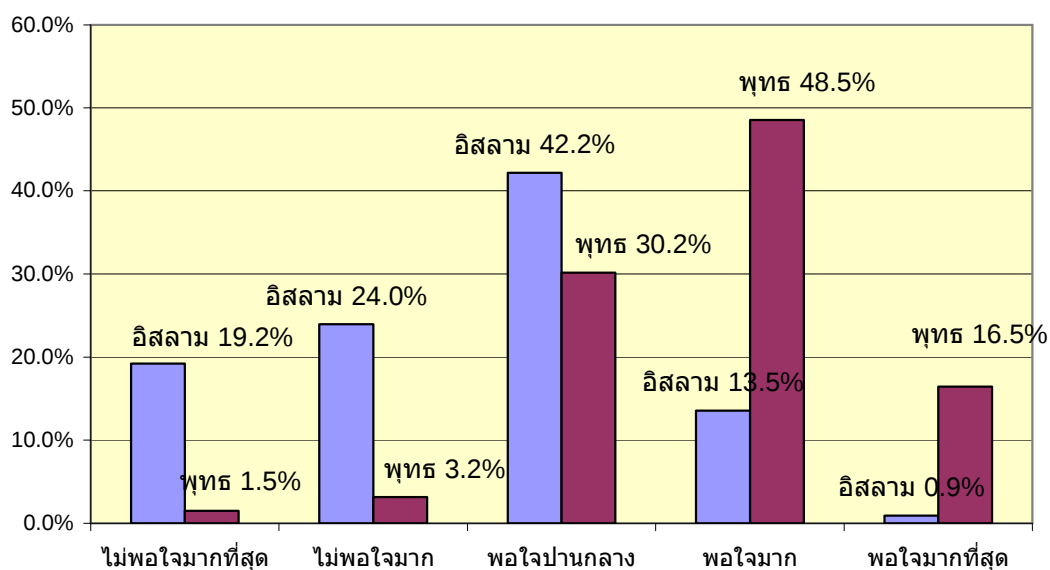
ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

และหากแยกตามศาสนาจะพบว่าประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 43.2 ไม่พอใจมากถึงมากที่สุด แต่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 65 พอใจมากถึงมากที่สุด ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ดังภาพที่ 12) แสดงให้เห็นว่าประชาชนทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 12

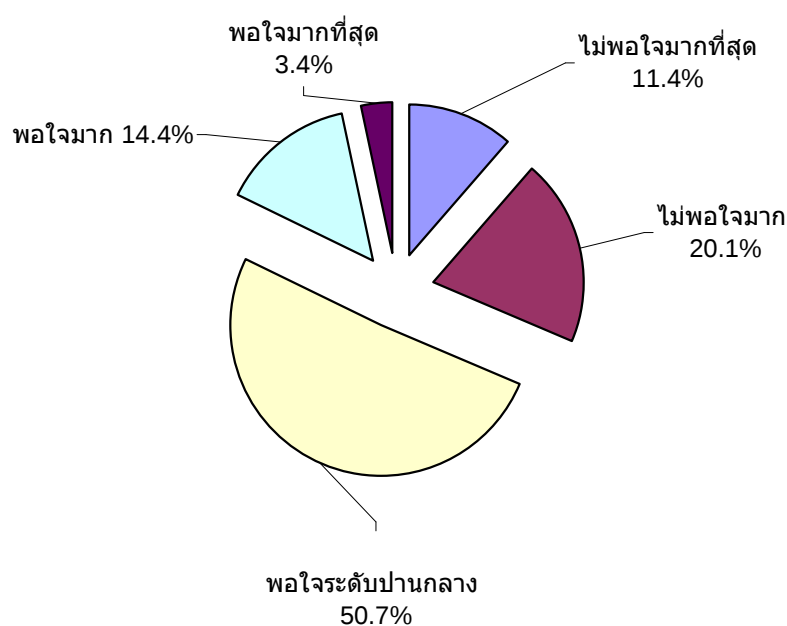
ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในการช่วยทำให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลงและประชาชนรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น พบว่าประชาชนส่วนใหญ่พึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 68.5 แต่ประชาชนที่พึงพอใจร้อยละ 50.7 รู้สึกมีความพอใจแบบปานกลางเท่านั้น และประชาชนถึงร้อยละ 31.5 ไม่พึงพอใจมากถึงมากที่สุด ต่อการลดลงของสถานการณ์ความไม่สงบและความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่ (ดังภาพที่ 13)

แต่อย่างไรก็ตาม จากตารางที่ 2 ประชาชนยังไม่พึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ในด้านการลดสถานการณ์รุนแรงรายวัน โดยไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดที่ร้อยละ 40.9 ด้านการจำกัดพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุประชาชนส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดร้อยละ 44.1 และด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมประชาชนส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจถึงไม่พึงพอใจมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.9

ภาพที่ 13
ความพึงพอใจต่อการลดลงของสถานการณ์ความไม่สงบและ
ความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ตัวชี้วัด	ระดับความคิดเห็น/ความพอใจ		
	ไม่พอใจถึง ไม่พอใจมาก ที่สุด	พอใจปาน กลาง	พอใจมากถึง มากที่สุด
1. ผ่านมา พ.ร.ก.ฉุกเฉิน การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ประกาศใช้ในภาคได้ช่วยทำให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลงและประชาชนรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น	31.5	50.7	17.8
2. ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายทำให้ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคตอันใกล้	9.7	47.9	42.2
3. การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้เจ้าหน้าที่ลดสถานการณ์รุนแรงรายวันได้	40.9	42.6	16.4
4. การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้จำกัดพื้นที่การเกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุได้	44.1	37.7	18.0
5. การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้แนวร่วมปรับเปลี่ยนทัศนคติได้	36.9	43.1	19.7

ในขณะที่ผลการสนทนากลุ่มในภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่จวบจนถึงเวลานี้ ยังไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นหรือสะท้อนภาพที่ชัดเจนได้ว่าสามารถรักษาความมั่นคงและแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้ กล่าวคือ ยังไม่สามารถสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ได้ เพราะในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ยังไม่สามารถจำกัดเวลาและสถานที่ในการก่อเหตุรุนแรงได้ แต่ในขณะเดียวกันส่วนใหญ่ก็มองว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็นเครื่องมือที่ยังคงตรึงสถานการณ์ไม่ให้รุนแรงบานปลายออกไปมากกว่าที่เป็นอยู่เกือบทุกกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถไว้วางใจได้ว่าหากไม่ใช้กฎหมายพิเศษฉบับนี้แล้วสถานการณ์จะไม่ย่ำแย่ลงไปกว่าเดิม มุมมองของกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

1. กลุ่มที่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่ามีผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง และสมควรที่จะต่ออายุการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต่อไป กลุ่มนี้ประกอบด้วย กลุ่มตำรวจและทหาร
2. กลุ่มที่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่มีความไม่แน่ใจในผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ กลุ่มอัยการและผู้พิพากษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ซึ่งภายในกลุ่มเหล่านี้ยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลว

3. กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และมีความเห็นส่วนใหญ่ว่าไม่สัมฤทธิ์ผล สมควรที่จะยกเลิกการบังคับใช้ ได้แก่ กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มเยาวชน กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มผู้ต้องสงสัย

อย่างไรก็ตาม แต่ละกลุ่มยังมีมุมมองต่อผลสัมฤทธิ์ ในรายละเอียดด้านต่างๆ ของการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่สอดคล้องและแตกต่างกันไปอย่างหลากหลาย ดังสามารถให้ข้อสรุปได้ดังนี้

ข้อสังเกตที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่สามารถที่จะลดความรุนแรงของสถานการณ์ลงได้ เพราะแม้ว่าจำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยลง แต่ระดับความรุนแรงของเหตุการณ์แต่ละครั้งมีความหนักหน่วงขึ้นรวมทั้งมีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บมากขึ้น

ในประเด็นของความสัมฤทธิ์ผลในการจำกัดเสรีของการก่อเหตุ การป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์ร้ายวัน รวมถึงการจำกัดความต่อเนื่องและระยะเวลาการเกิดสถานการณ์นั้น แม้ว่าทางฝ่ายตำรวจและทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งกลุ่มผู้พิพากษาและอัยการจะมีความเห็นว่าสามารถทำได้ดีขึ้นในระดับที่เห็นความแตกต่าง แต่ความเห็นของคนกลุ่มอื่นกลับมองว่า ยังไม่สามารถไว้วางใจได้ว่าสถานที่หรือช่วงเวลาใดบ้างที่สร้างความรู้สึกว่ามันคงปลอดภัย และจะไม่เกิดเหตุการณ์ขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ ทุกพื้นที่และทุกช่วงเวลาล้วนแล้วแต่มีโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ ดังเช่นกลุ่มนักธุรกิจที่สะท้อนว่า นักธุรกิจที่ต้องเดินทางไปติดต่อธุรกิจต่างพื้นที่ต้องมีความระมัดระวังในการเดินทาง เนื่องจากอยู่ภายใต้ภาวะเสี่ยงทั้งจากการเดินทางและอาจตกเป็นเหยื่อของผู้ก่อความไม่สงบได้ทุกขณะ

ในประเด็นของการจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์ร้ายวันได้มากขึ้นนั้น แม้ว่าตัวเลขของฝ่ายทหารที่นำเสนอว่าในจำนวนหมื่นกว่ารายที่เชือดหัวและจับกุมมานั้น สามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่า เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบถึง 7 พันราย แต่คนกลุ่มอื่นๆ กลับมีความคลางแคลงใจถึงความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลผู้ต้องสงสัยว่ามีกระบวนการตรวจสอบที่ชัดเจนหรือไม่ เช่น กลุ่มผู้นำศาสนาที่ระบุว่าในบางพื้นที่การข่าวของเจ้าหน้าที่ยังมีปัญหา แหล่งข้อมูลยังไม่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางกรณีทั้งชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่าบุคคลที่ให้ข่าวกับทางทหารนั้นเป็นคนที่ชุมชนไม่เชื่อถือ เป็นที่รับรู้กันว่าไม่มีความรับผิดชอบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีมุมมองต่อการจับกุมแบบเหวี่ยงแหโดยปราศจากข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไม่ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาอย่างรอบคอบรัดกุมอีกด้วย

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบนั้นความเห็นส่วนใหญ่มองว่าเป็นเรื่องยากที่จะหาตัวชี้วัดหรือประเมินออกมาเป็นตัวเลข แต่ก็ได้ประเมินว่ายังทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ในขณะที่การปฏิบัติงานผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ได้ทำให้ผู้บริสุทธิ์จำนวนไม่น้อยเข้าไปเป็นแนวร่วมมุมกลับ นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการไปเยี่ยมหรือเชือดหัวบ่อยครั้ง มาประเมินความบริสุทธิ์ของบุคคลว่าหากยังมารายงานตัวหรือเมื่อเข้าไปเยี่ยมยังให้การต้อนรับอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ก็สามารถให้ข้อสรุปในเบื้องต้นได้ว่าบุคคลนั้นบริสุทธิ์นั้น ในความเป็นจริงไม่สามารถที่จะประเมินเช่นนั้นได้ เพราะบางคนอยู่แสดงตัวเพราะกลัวเจ้าหน้าที่ ในขณะที่บางคนไม่ยอมคบด้วยเหตุผลและอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของกลุ่มข้าราชการที่ระบุว่า การปรับเปลี่ยนทัศนคติไม่สามารถวัดได้จากตัวเลขที่ชาวบ้านหรือกลุ่มเสี่ยงที่จะเป็นแนวร่วมเข้ามาให้ความร่วมมือ ความเห็นต่อประเด็นนี้โดยสรุปคือ ฝ่ายข้าราชการทั้งทหาร ตำรวจ ผู้พิพากษาและอัยการมองว่า สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติได้ในระดับหนึ่ง แต่กลุ่มอื่นๆ ในภาคประชาสังคม นัก

ธุรกิจ กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา และผู้นำศาสนาเห็นว่า ปรับเปลี่ยนได้บางส่วน แต่ขณะเดียวกันก็มีผู้หันไปหาแนวร่วมมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานบกพร่องของเจ้าหน้าที่

ในเรื่องขวัญกำลังใจนั้น ยังมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน ฝ่ายตำรวจทหารมองว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินช่วยสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน เพราะช่วยให้ทำงานได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาบางส่วนสะท้อนว่ารู้สึกพอใจที่มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะเป็นตัวต่อเป้าของเหตุร้าย ไม่ควรที่จะอยู่ใกล้ชิดมาก ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ เห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ยังไม่สามารถสร้างขวัญกำลังใจและความหวังว่าสถานการณ์จะดีขึ้นได้

ส่วนมุมมองต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น กลุ่มที่เป็นภาคประชาชนเห็นว่ายังไม่มีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากงบประมาณทางทหารจำนวนมากที่ใช้จ่ายไป แต่ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการป้องกันเหตุร้ายและจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ทั้งนี้สามารถพิจารณามุมมองของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ต่อประเด็นเรื่องผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้ดังนี้

กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร

ภาพรวมของสถานการณ์ความรุนแรง ทหารส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าสถานการณ์ความรุนแรงรายวันลดจำนวนลง แต่เพิ่มระดับความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการปฏิบัติการภายใต้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สามารถจำกัดการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมากขึ้นในการก่อสถานการณ์แต่ละครั้ง ได้ทำให้ขบวนการได้ดินพยายามระดมทรัพยากรที่มีอยู่สร้างสถานการณ์ที่เสียหายรุนแรงมากขึ้นเพื่อชดเชยกับการขาดโอกาสในการสร้างสถานการณ์ได้บ่อยๆ ทหารบางนายระบุว่า “จากการตรึงสถานการณ์ความมั่นคงไว้ได้ กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบจะไม่สามารถสร้างความเสียหายกรณีใหญ่ๆ อย่างเหตุการณ์ปล้นปืนได้ ทำได้ก็แค่เพียงเหตุการณ์ลอบทำร้ายเท่านั้น”

ทหารทั้งหมดลงความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของทหารในพื้นที่ หากขาด พ.ร.ก.ฉุกเฉินแล้วทหารจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประโยชน์ในแง่ของงานข่าวความมั่นคงและการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่

ทหารซึ่งปฏิบัติการด้านการข่าวให้เหตุผลถึงความจำเป็นในการคงไว้ซึ่ง พ.ร.ก.ฉุกเฉินว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินอำนวยความสะดวกในการติดตามจับกุมผู้ต้องสงสัยที่ยังขาดพยานหลักฐานชัดเจน ไม่สามารถดำเนินคดีด้วย ป.วิอาญา การเชิญตัวผู้ต้องสงสัยมาซักถามนั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการข่าว ทำให้ได้แหล่งข่าวและข้อมูลด้านความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะ โครงข่ายบุคคลในขบวนการเคลื่อนไหว หากปราศจากช่องทางการเชิญตัวมาซักถามตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินยากที่จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานความมั่นคงมากเพียงพอ

ทั้งนี้การควบคุมตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ นั้นเป็นประโยชน์ต่อการป้องปรามเหตุการณ์รุนแรงที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นการยับยั้งการเคลื่อนไหวโดยเสรีของขบวนการแนวร่วม หรือแม้แต่การ

ที่บุคคลในแนวร่วมรู้ว่าถูกหมายจับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินแล้วหนีออกนอกประเทศก็ถือว่าเป็นการทำให้พื้นที่สามจังหวัดมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

ทหารปฏิบัติการมีความพอใจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินโดยให้เหตุผลในแง่ของการอำนวยความสะดวกเร็วในการเข้าถึงเป้าหมายและคุ้มครองทหารในภาวะของปฏิบัติการเสี่ยงภัย โดยกล่าวว่า “พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาขวัญและกำลังใจของทหาร ทำให้ทหารมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยได้ดีขึ้น” อย่างไรก็ตาม ในข้อเท็จจริงการคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของทหารมีกำหนดไว้ในกฎอัยการศึกอยู่แล้ว แม้ไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดก็ได้รับการคุ้มครอง

ทหารกลุ่มตัวอย่างยังให้ประเด็นเรื่องหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินในแง่การปฏิบัติจับกุม ควบคุมตัวว่า ในการออกหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินในความเป็นจริงมีการออกหมายจับเป็นจำนวนมากแต่สามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยจริงๆ ได้น้อย ส่วนใหญ่จะหนีไปได้เสียก่อน ซึ่งการออกหมายนั้นเจ้าหน้าที่ได้มีการวางลำดับขั้นของผู้ต้องสงสัยไว้หลายระดับชั้น นับตั้งแต่ชั้นแกนนำ มือปืน มีระเบิด อาเยะฮ์(ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ให้ที่พักพิงแก่แนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทหารนายหนึ่งรับประกันความมีประสิทธิภาพของการออกหมายจับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินว่า “ มีกระบวนการกลั่นกรองที่ดี มีการรับรู้ร่วมกันสามฝ่าย และศาลเป็นผู้ออกหมายเชิญตัวให้การกลั่นกรองที่ดีนี้ทำให้ได้ตัวผู้ต้องสงสัยที่มีน้ำหนักน่าจับกุมจริงๆ โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา การออกหมายจับกุมตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีผู้ต้องสงสัยหนึ่งหมื่นกว่าราย ตรวจสอบแน่ชัดว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับจริงถึงเจ็ดพันกว่าราย แตกต่างจากการบุกค้นจับกุมตามกฎหมายซึ่งเมื่อทหารได้รับข้อมูลหรือข่าวก็เข้าไปบุกตรวจค้นจับกุมทันที ทำให้เกิดผลกระทบตามมามากมายเพราะไม่มีระบบกลั่นกรอง”

นอกจากนี้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังให้ประโยชน์สำคัญต่องานด้านมวลชน เนื่องจากตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ผู้ต้องสงสัยเป็นเพียงบุคคลที่ถูกเชิญตัวมาซักถามด้วยกระบวนการที่เป็นมิตร ยังไม่มีการตั้งข้อหาใดๆ ในเริ่มแรก กระบวนการเชิญตัวซักถามที่เป็นมิตรนี้ทำให้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากขึ้น แนวร่วมฯหลายรายสมัครใจให้ความร่วมมือด้านการข่าว ให้ความร่วมมือช่วยราชการกับทหารซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานความมั่นคง กลายเป็นกลยุทธ์ “โจรจับโจร” ที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเห็นสอดคล้องกันว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือที่จำเป็น มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ความรุนแรงชายแดนใต้ และให้เหตุผลในด้านผลสัมฤทธิ์ดังต่อไปนี้

ประการแรก ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้เกิดการทำงานเชิงรุก เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถใช้อำนาจที่จะปฏิบัติได้ในทันทีทันใด สามารถจะเชิญตัวผู้ต้องสงสัยมาซักถามสอบสวนได้อย่างทันที ซึ่งหากปราศจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉินแล้วการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะเผชิญข้อจำกัด ไม่ทันการ กล่าวคือ หากขอหมายค้นใช้เวลาภายใน 3 ชั่วโมง ซึ่งการเดินทางมายังศาลเพื่อขอหมายค้นอย่างเร่งด่วนเป็นไปได้เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทาง นอกจากนี้การเข้าตรวจค้นจับกุมตามกฎหมาย ป.วิอาญาที่มีข้อจำกัด เนื่องจาก ป.วิอาญา

สามารถจับกุมบุคคลได้เฉพาะกรณีกระทำความผิดซึ่งหน้าและมีเหตุให้จับได้ตาม ป.วิอาญา มาตรา 78 แต่เหตุการณ์กรณีความมั่นคงมักไม่มีบุคคลกระทำความผิดซึ่งหน้า

ประการที่สอง การดำเนินการซักถามตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้เอื้อต่อการขยายผลข้อมูลเข้าสู่กระบวนการทำงานตามกฎหมาย ป.วิอาญา เนื่องจากภายในช่วงเวลา 30 วัน เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐาน พยานบุคคล นำเข้าสู่การทำงานตามกฎหมายป.วิอาญา

ประการที่สาม การที่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้ให้ช่วงเวลาในการควบคุมตัวและซักถามผู้ต้องสงสัยได้คราวละ 7 วัน ย่นต่อเวลาการควบคุมตัวได้ไม่เกิน 30 วัน ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีให้มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมยิ่งขึ้น เนื่องจากคดีส่วนใหญ่ในเวลานี้อาศัยการตรวจสอบด้วยข้อมูลนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการพิสูจน์ทราบ ช่วงเวลา 30 วันดังกล่าวเอื้อให้การทำงานด้านพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นไปได้มากขึ้น ซึ่งผลของหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์นี้ชาวบ้านค่อนข้างให้การยอมรับ ทำให้ลดความขัดแย้ง ลดการตั้งแง่ หวาดระแวงของชาวบ้านว่าจะถูกเจ้าหน้าที่รังแก

ประการที่สี่ การที่จะใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยมาซักถาม ทำให้ขยายข้อมูลเชื่อมโยงถึงโครงข่ายบุคคลอื่นที่เป็นแนวร่วมขบวนการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลายครั้งในกระบวนการซักถาม ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ “สุดยอด” จากบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติการจริงในขบวนการเคลื่อนไหว ส่งผลให้การขยายโครงข่ายของแนวร่วมบางกลุ่มหยุดชะงัก หรือโครงข่ายแนวร่วมบางกลุ่มได้ถูกทำลายไปโดยปริยาย

ประการที่ห้า เจ้าหน้าที่สอบสวนให้ความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีประโยชน์อย่างยิ่งในกระบวนการซักถาม หากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเข้าใจในกระบวนการซักถาม ซักถามด้วยวิธีการที่ดี นุ่มนวล ก็จะได้รับการร่วมมือจากผู้ต้องสงสัยด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่โดยถูกบังคับ

ประการที่หก การที่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินระบุสถานที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยให้เป็นที่อื่นซึ่งไม่ใช่เรือนจำหรือโรงพัก ได้เลี่ยงการเกิดแรงเสียดทานหรือแรงกดดันจากชุมชน ในกรณีการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาไว้ที่โรงพัก การที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในสถานที่ชัดเจน เช่น ศูนย์ซักถาม เป็นการลดภาระของโรงพักในชุมชน และสร้างความเข้าใจชัดเจน แก่ญาติในการติดตามเยี่ยมพบผู้ต้องสงสัย

ประการที่เจ็ด เจ้าหน้าที่ตำรวจหลายนายมองว่าการทำงานตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ประชาชนทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ โดยภาพรวมประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ได้ทำให้ประชาชนออกมามอบตัวมากขึ้น ทั้งนี้ในช่วงเวลา 7 วันแรกของการควบคุมตัวตามหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หากพิจารณาแล้วผู้ต้องสงสัยบริสุทธิ์ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องก็มักจะทำการปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่

ประการที่แปด เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นกับผู้ต้องสงสัย ด้วยกระบวนการตรวจค้นจับกุมตามกฎหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินระบุให้เป็นการสนธิกำลังของเจ้าหน้าที่สามฝ่าย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตำรวจ และปกครอง การดำเนินงานดังกล่าวไม่ได้อยู่ภายใต้การทำงานโดยเอกเทศของหน่วยใดโดยเฉพาะ ทำให้เชื่อได้ว่าการทำงานมีความโปร่งใส ยุติธรรม เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบกันเอง

อย่างไรก็ตาม แม้มุมมองของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่จะประเมินผลสัมฤทธิ์ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ว่าดีมาก เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติงานในพื้นที่ แต่ข้ออ่อนของการปฏิบัติตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินประการหนึ่งซึ่งสะท้อนออกมาจากฝ่ายตำรวจที่น่าสนใจก็คือ การประสานงานที่ขาดเอกภาพ ไม่ลงรอยกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร มีการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ เช่น กรณีที่เมื่อผู้ต้องสงสัยเข้าสู่หมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินโดยตำรวจเป็นฝ่ายเชิญตัว แต่ผู้ต้องหากลับเข้าหาทหาร เข้าร่วมรับการอบรมปรับเปลี่ยนทัศนคติจากทหารและเมื่อทหารเห็นว่าปฏิบัติตัวดีก็จะประสานให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้เพิกถอนหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินโดยอาจจะประสานแจ้งเพียงหน่วยเดียว และบางกรณีไม่ได้แจ้งไปยังฝ่ายปกครอง ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกโจมตีมากกว่าไม่ได้ปลดหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินให้แก่ผู้ต้องสงสัย

ประเด็นดังกล่าวนี้ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจบางนายกล่าวว่า “ตนเองรู้สึกอึดอัด ไม่เป็นอิสระ หรือไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น” ทัศนคติที่ชี้ถึงความไม่ลงรอยกันในการประสานความร่วมมือปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพในการสนธิกำลังและร่วมปฏิบัติงานของกองกำลังสามฝ่ายว่าเป็นไปได้จริงหรือไม่

กลุ่มข้าราชการ

ข้าราชการพลเรือนทั้งสองฝ่ายที่ประกอบไปด้วยข้าราชการพลเรือนทั้งฝ่ายปกครอง และ ข้าราชการพลเรือนฝ่ายการพัฒนาต่างก็มีความเห็นว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังไม่สัมฤทธิ์ผลเพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ สถานการณ์ยังมีความรุนแรง ความถี่ของการเกิดเหตุการณ์อาจน้อยลงแต่ความรุนแรงของเหตุการณ์กลับมากขึ้น เช่น ปกติอาจมีเหตุยิงกันรายวัน แต่ระยะหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งอาจมีความรุนแรงถึงขนาดที่ผู้คนตายมากขึ้นจากการระเบิด หรือการฆ่ากันตายอาจดูอุกฉกรรจ์ขึ้น

ในส่วนของการให้ความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้านยังไม่ค่อยได้ผล แม้ว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังให้อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานมากขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ยังไม่เห็นผลเท่าที่ควร ผลสัมฤทธิ์ในแง่ของการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงอาจสะดวกขึ้น แต่ผลสัมฤทธิ์ในแง่ของการลดความขัดแย้งและความรุนแรงยังล้มเหลว หลายฝ่ายมองว่าในความเป็นพ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้นถือเป็นตัวบทกฎหมายที่ดี หากแต่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจต่างหากที่เป็นตัวแปรในการทำให้ผู้คนเข้าใจผิดว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง

ด้านการแปรเปลี่ยนทัศนคติ กลุ่มข้าราชการมองว่าการที่กลุ่มแนวร่วมหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐก็มีได้หมายความว่าทัศนคติของเขาจะแปรเปลี่ยนแต่อย่างใด ประเด็นของการที่กลุ่มแนวร่วมหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เป็นเพราะกลัวเจ้าหน้าที่ หรือกลัวกลุ่มแนวร่วมที่เป็นพวกเดียวกับตนจะกล่าวหาว่าตนเป็นผู้ทรยศหากต้องกลับไปในหมู่บ้าน จึงเลือกที่จะอยู่กับเจ้าหน้าที่เพื่อความปลอดภัยของตน แต่ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นตัววัดว่าทัศนคติแปรเปลี่ยนแต่อย่างใด

ผลสัมฤทธิ์ในแง่ของผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องบางครั้งก็ล้มเหลวเนื่องจากการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกัน การก้าวท้าวหน้าที่ต่อกันและกันของแต่ละหน่วยงาน เหล่านี้ ต่างก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติการไม่ได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากการ

ประสานงานที่ขาดประสิทธิภาพ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ งานการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อมวลชน ข้าราชการถือว่าเป็นหนึ่งในหน้าที่หลักของคนที่จะต้องเข้าหามวลชน ต้องมีการสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านในเขตพื้นที่เขตปกครองที่ตนเองมีอำนาจรับผิดชอบอยู่ เนื่องจากข้าราชการส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่มานานจึงเข้าใจปัญหาและเป็นฝ่ายที่เข้าหามวลชนได้ง่ายกว่าฝ่ายทหารและฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้าราชการมองว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่เข้ามาเกี่ยวข้องในส่วนนี้ควรที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวให้น้อยกว่าที่ปฏิบัติกันอยู่ ข้าราชการระดับสูงท่านหนึ่งถึงกับกล่าวว่า “งานที่ข้าราชการพลเรือนปฏิบัติภารกิจอยู่ขณะนี้เหมือนกับทำตามลัทธิตามเชื้งงานที่ฝ่ายทหารทำทั้งไว้” ถึงกับเปรียบเปรยว่างานของตนเสมือนเป็น “บริการหลังขาย” นั่นคือ หลังจากที่ฝ่ายทหารเข้าหามวลชนแล้วมักจะขาดการกระทำการอย่างต่อเนื่อง เป็นเพราะขาดการประสานงานที่ดีภายในฝ่ายของตน หรือการกระจายความรับผิดชอบในเนื้องานยังขาดความเป็นระบบ จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ฝ่ายเจ้าหน้าที่ข้าราชการพลเรือนจึงต้องมาดำเนินการต่อจากงานที่ค้างไว้

อีกหนึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนถึงการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างกันของเจ้าหน้าที่รัฐคือการที่เจ้าหน้าที่ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองได้ดำเนินการถอนการชุมนุมปะทะ หรือการสาบานตนระหว่างกลุ่มแนวร่วม โดยมีการรวบรวมกลุ่มแนวร่วมที่คัดค้านใจหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐมาทำพิธีถอนคำสาบานที่มีสยิดกลางเพื่อที่จะได้หยุดการสร้างเหตุการณ์หรือการก่อเหตุร้ายใดๆ อีก ซึ่งการดำเนินการทุกอย่างก็เป็นไปตามขั้นตอนของหลักการทางศาสนา มีการประสานงานกับผู้นำศาสนา และได้ปฏิบัติทุกอย่างตามพิธีในสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาอย่างโปร่งใส หากแต่หลังจากมีการปล่อยตัวกลุ่มแนวร่วมเหล่านี้กลับบ้านฝ่ายทหารก็ทำการควบคุมตัวผู้คนเหล่านี้ซ้ำอีก เช่นนี้แล้ว ชาวบ้านจึงไม่มีความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐและไม่ให้ความเชื่อถือข้าราชการพลเรือนอีก เพราะมองว่าตนก็หันมาให้ความร่วมมือกับรัฐแล้ว แต่เจ้าหน้าที่รัฐยังควบคุมตนซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่มีที่สิ้นสุด

พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีผลสัมฤทธิ์ต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ทั้งสามฝ่าย คือเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองให้การสืบสวน งานการข่าวเพื่อสืบโครงสร้างของแนวร่วมได้ง่ายขึ้น แต่หากมองภาพโดยรวมแล้ว ผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพื่อลดความรุนแรงในเขตสามจังหวัดประสบกับความล้มเหลว

กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ

ผู้พิพากษาและอัยการมีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในประเด็นของจำนวนสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้ลดลง แต่อย่างไรก็ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทหารและตำรวจสามารถป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายรายวันในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำให้แนวร่วมปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเห็นได้จากการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นสายข่าวให้ข้อมูลกับทหาร ทั้งนี้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังมีส่วนทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่มีขวัญกำลังใจดีขึ้น

กลุ่มนักธุรกิจ

ในมุมมองของนักธุรกิจ การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีทั้งทำให้สถานการณ์ดีขึ้นและไม่ได้ดีขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาว่า สถานการณ์ที่ดีขึ้นก็ให้เห็นถึงประเด็นขวัญและกำลังใจของประชาชนดีขึ้น เจ้าหน้าที่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ได้บ้าง และทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในขณะที่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ที่ไม่ดีขึ้นก็จะเห็นประเด็นจำนวนของสถานการณ์ที่ไม่ลดลง ความรุนแรงของสถานการณ์ที่ไม่ลดลง ความถี่ของการเกิดเหตุไม่ได้น้อยลง และจำนวนแนวร่วมไม่ได้ลดลง

นอกจากประเด็นหลักๆดังกล่าวข้างต้นแล้วนักธุรกิจยังมีความเห็นว่าการมี พ.ร.ก.ฉุกเฉินหรือไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน การดำเนินชีวิตและการทำงานไม่แตกต่างกันเพราะว่าการเดินทางไปติดต่อธุรกิจต่างพื้นที่นั้นอยู่ภายใต้ภาวะเสี่ยงที่อาจตกเป็นเหยื่อของผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้นักธุรกิจมีความระมัดระวังอย่างยิ่งยวด ดังที่ผ่านมามีนักธุรกิจของจังหวัดยะลาที่ถูกกลบทำร้ายจนเสียชีวิต ส่วนประสิทธิภาพในการทำงานนักธุรกิจมีความเห็นว่ามันไม่ค่อยประสบความสำเร็จในเชิงประสิทธิภาพเพราะไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ทุ่มลงไปในการแก้ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบ ดังการแสดงทัศนะของนักธุรกิจรายหนึ่งที่ว่า “ผู้ว่าฯ จะจัดงานหลักเมืองทำนุเงินเงินของรัฐบาลแล้ว ต้องมีเบี่ยงเสียก่อน ถึงเค้าจะมาอย่างนี้ ประเทศไทยแจ้ง ผมรู้เวลาเค้าจัดงานเอาเจ้าหน้าที่มาต้องเอาเงินให้เงินพิเศษนะ อยู่อย่างนี้จะไปใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำไม ใช้งบมากมาย ขอต่งหาก ขอบพิเศษ อะไรกันเนี่ย ยิ่งกว่าโจร กินบ้านกินเมืองอีก โจรยิ่งฆ่าแล้วจบ โจรใน 3 จังหวัด สุเทพบอก 7000 คนแล้วเจ้าหน้าที่เกือบ 2 แสนคน เจ้าหน้าที่ 2 แสนคนทำอะไรบ้าง พ.ร.ก.ฉุกเฉินใช้ทำไม ไร้ประโยชน์แล้ว”

กลุ่มสื่อมวลชน

ในส่วนของผลสัมฤทธิ์ของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สื่อมวลชนมีความคิดเห็นตรงกันคือ การประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ กล่าวคือ ไม่ได้ทำให้จำนวนสถานการณ์ในพื้นที่ลดลง จำนวนผู้ก่อความไม่สงบก็ไม่ได้ลดลง ไม่ได้ส่งผลต่อการดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น โดยสื่อมวลชนบางส่วนเห็นว่า การที่จำนวนเหตุการณ์ลดลงในพื้นที่นั้น น่าจะมาจากการร่วมมือร่วมใจกันของประชาชนในพื้นที่หรือพลังมวลชนมากกว่าที่จะเกิดจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เช่น ในนราธิวาสที่มีกลุ่มคนที่เรียกว่า กลุ่ม “เรารักบางนรา” ที่คอยดูแลพื้นที่ เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อมาพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตหลังการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ก็พบว่าสื่อมวลชนมีความคิดเห็นแบ่งได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก ให้ความเห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่างก็ไม่ได้รู้สึกว่า การใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะทำให้ความเป็นอยู่ของตนเองเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ประชาชนยังทำมาหากินได้ตามปกติ โดยสื่อมวลชนในพื้นที่ปัตตานี กล่าวว่า “ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาล ก็ยังใช้ชีวิตอย่างปกติ ยังใช้เวลาในช่วงค่ำกิน นั่งร้านน้ำชา ดูฟุตบอลตามร้านน้ำชาตามปกติ นอกเสียจากกลุ่มที่มีแนวความคิดในลักษณะแนวร่วมก่อความไม่สงบเท่านั้นที่มีความรู้สึกอึดอัดต่อการใช้ชีวิตอยู่ภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่บางครั้งอาจจะถูกตรวจค้นที่อยู่อาศัยหรือรถยนต์” เช่นเดียวกันกับสื่อมวลชนในจังหวัดยะลา ที่กล่าวว่า “ในเขตเทศบาลนครยะลา ประชาชนก็ยังใช้ชีวิตตามปกติ จะมีบางในพื้นที่รอบนอกที่อาจจะได้รับผลกระทบ ในบางพื้นที่ยังมีกรณีการ

หวาดกลัวเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดการหวาดระแวงขึ้น” สื่อมวลชนท่านหนึ่งที่ทำให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า “จะมีบ้างก็แค่กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่ชอบ เพราะทำให้พวกเขาไม่มีอิสระ ไม่สามารถไปเสพยาประชาชนจะเห็นด้วย เพราะช่วยลดปัญหาวัยรุ่นที่ไปมั่วสุม”หรือ “วัยรุ่นจะไม่ชอบจะมองว่าขาดอิสรภาพในการดำเนินชีวิต”

ในขณะที่กลุ่มที่ 2 ได้ให้ทัศนะว่าชาวบ้านมีทัศนคติไม่ดีต่อการใช้พรก.ฉุกเฉิน “ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป ในอดีต ชาวบ้านไม่รู้จักกฎหมาย เมื่อผ่านมาสักระยะชาวบ้านเริ่มคุ้นเคย และเมื่อเกิดสถานการณ์ พวกเขาก็มีความหวาดกลัว ไม่ใช่กลัวโจรแต่กลัวถูกจับ ชาวบ้านจะมองว่าเป็นเรื่องใหญ่มากเมื่อมีการปิดล้อม ตรวจค้น ถูกเชิญตัวไปสอบสวนหรืออย่างกรณีมีคนจับตัวไปทีนั้นที่นี้” ทั้งนี้สื่อมวลชนกลุ่มนี้ยังแสดงความวิตกกังวลว่าวิถีชุมชนของชาวบ้านทำให้ข้อมูลแพร่กระจายได้เร็วซึ่งไม่เป็นผลดีต่อจิตวิทยามวลชน “สังคมมุสลิมรับส่งข่าวสารได้รวดเร็วเพราะคนมุสลิมมีรูปแบบเฉพาะ ความเป็นชุมชน การปฏิสัมพันธ์การไปมาหาสู่กันเร็ว เกิดเหตุที่ไหนก็รู้ไปถึงอีกที่หนึ่ง” รูปแบบวิธีการสื่อสารของชุมชนเมื่อประกอบกับทัศนคติของชาวบ้านต่อพรก.ฉุกเฉินทำให้การรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายน่าเป็นห่วงมาก เช่น เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ อ.เจาะไอร้องกับแต่ ชาวบ้านใน อ.บันนังสตาที่มีภูเขากันได้รับรู้ข่าวสารรวดเร็วมากกว่าสื่อมวลชนที่อยู่นอกพื้นที่เสียอีก

กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

สำหรับผลสัมฤทธิ์ของการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่นั้น คนในชุมชนของกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ได้ให้ความเห็นแตกต่างกัน โดยบางชุมชนอยากให้มีการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อเพราะทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันมีความรู้สึกปลอดภัยมากกว่าเดิม แต่บางชุมชนแสดงความรู้สึกในแง่ลบ โดยมองว่าการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้ชาวบ้านไม่สะดวกในการประกอบอาชีพ และถ้าเป็นได้การไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และกฎอัยการศึกจะดีที่สุด ทำให้การประกอบอาชีพมีความสะดวกมากขึ้น ในขณะที่เมื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและตำรวจก็พบว่าการทำงานที่ผ่านมาต้องยอมรับว่ามีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยมีความอคติต่อประชาชนไม่ค่อยมีความเป็นธรรม เช่นที่กรณีศึกษารายหนึ่งอธิบายว่า “บางทีทหารเข้าไปในหมู่บ้าน พูดคุยสักระยะหนึ่งก็กลับเลยทันที ไม่มีการลา คราวหลังเมื่อทหารมาในหมู่บ้านอีก ได้เข้าไปคุยกับชาวบ้านแบบเฉยเมย แต่พอจะกลับก็จับชาวบ้านขึ้นรถไปด้วย เมื่อทหารเข้าหมู่บ้านวันถัดไป ชาวบ้านก็กลัว มองด้วยความหวาดระแวง เพราะไม่มีการประสานงานหรือติดต่อกับใครๆ ในหมู่บ้านก่อน ชาวบ้านจึงไม่เข้าใกล้ชิดกับทหาร”

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและตำรวจในแต่ละประเด็นกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ได้บอกอธิบายว่าการแก้ไขปัญหาคความไม่สงบในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะจำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นลดลงไม่มาก ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาบางพื้นที่สามารถจำกัดเหตุการณ์ได้บ้าง แต่เรื่องที่ควรตระหนักคือการจับกุมควรอยู่บนความถูกต้องของข่าวกรองที่น่าเชื่อถือ

ในประเด็นการลดจำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบ กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาเห็นแย้งว่า นอกจากจะไม่สามารถลดจำนวนแนวร่วมได้แล้วยังน่าจะเพิ่มจำนวนแนวร่วม กลุ่มตัวอย่างบางรายแสดงความคิดเห็นว่า “สถานการณ์ตอนนี้มันเหมือนกับการได้ตอบ การแก้แค้นกัน ระหว่างชาวบ้านมุสลิม กับ ทหาร

เหมือนทั้งสองฝ่ายก็ไม่ค่อยที่จะไว้วางใจซึ่งกันและกันเลย” ยกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านรู้สึกโกรธที่ทหารจับตัวผู้บริสุทธิ์ไป โดยที่เขาไม่ได้กระทำความผิด (เหมือนเป็นการจับแพะ) เหตุการณ์รุนแรงบางเหตุการณ์ก็เป็นการแก้แค้นส่วนตัวไม่ใช่เรื่องของความมั่นคง

กลุ่มตัวอย่างมองว่าภาครัฐยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ และแสดงความเห็นว่ารัฐไม่ควรไปกดดันประชาชนให้มากเกินไป ซึ่งจะมีส่วนให้เกิดการเพิ่มขึ้นของแนวร่วม ในขณะที่ผลการทำงานในเชิงประสิทธิภาพกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้แสดงความเห็นตรงกันว่า มีส่วนช่วยบ้างเพียงเล็กน้อยเพราะส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่มักจะมาตอนที่เหตุการณ์จบลงด้วยความสูญเสียของประชาชน

กล่าวโดยสรุปกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้ไม่สะดวกในการประกอบอาชีพ รวมถึงทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวง อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาบางส่วนให้ความเห็นว่าถ้าไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คิดว่าสถานการณ์รุนแรงขึ้น และไม่สามารถจำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำความผิด

กลุ่มผู้นำศาสนา

ในภาพรวมของประเด็นผลสัมฤทธิ์ ผู้นำศาสนาอิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าสมควรยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยมีเหตุผลว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ได้ส่งผลกระทบต่อในด้านลบมากกว่าที่จะส่งผลดีตามเจตนารมณ์ของการใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การละเมิดสิทธิของประชาชนผู้บริสุทธิ์จำนวนมาก และส่งผลให้เกิดความไม่พอใจต่อภาครัฐในระดับสูงขึ้น ในขณะที่ความรุนแรงของสถานการณ์ในภาพรวมก็ไม่ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่หากจำเป็นที่จะต้องต่ออายุก็ต้องบังคับใช้อย่างระมัดระวังมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยจำเป็นที่จะต้องเพิ่มมาตรการและกลไกใหม่ในการควบคุมการบังคับใช้กฎหมาย หรืออาจจะต้องปรับเปลี่ยนรายละเอียดของกฎหมายบางมาตรา ในขณะที่ผู้นำศาสนาพุทธ คริสต์ และซิกข์ส่วนใหญ่เห็นสมควรต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถควบคุมความรุนแรงของสถานการณ์ไม่ให้ลุกลามกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งสร้างความรู้สึกอุ่นใจให้ประชาชนได้ในระดับหนึ่ง และเห็นว่าไม่ได้มีผลกระทบที่สร้างปัญหาต่อการดำเนินชีวิตปกติของคนส่วนใหญ่

ในกลุ่มผู้นำศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่ได้ช่วยลดความรุนแรงของสถานการณ์ ประชาชนยังคงมีความหวาดกลัวและหวาดระแวงอยู่ รัฐยังไม่สามารถสร้างความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ ในทางตรงกันข้ามกลับยิ่งสร้างความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอย่างดีก็ตาม แต่ก็ถูกมองว่ายังไม่สามารถเป็นตัวแทนสะท้อนภาพการทำงานส่วนใหญ่ของเจ้าหน้าที่ได้

ส่วนมุมมองต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่มีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากงบประมาณทางทหารจำนวนมากที่ใช้จ่ายไป แต่ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการป้องกันเหตุร้ายและจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้อง บางส่วนมองว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นบ่อยในช่วงที่ใกล้จะสิ้นปีงบประมาณ และตั้งข้อสังเกตว่า เป็นการกระทำของทหารหรือไม่

ในประเด็นปลีกย่อยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ผู้นำศาสนามีความเห็นดังนี้

ด้านความรุนแรงและความถี่ของสถานการณ์ ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เห็นว่า เหตุการณ์ไม่ได้ลดลงมาก ในขณะที่ความรุนแรงของเหตุการณ์หนักขึ้น มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บมากขึ้น ส่วนการจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ แม้จะเห็นว่าจับกุมได้มากขึ้น แต่มีข้อสังเกตว่าเจ้าหน้าที่ใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ใช้แบบไม่รอบคอบ ไม่ระมัดระวัง การจับกุมได้มาก แต่เป็นการจับกุมแบบเหวี่ยงแหจับกุมผู้ต้องสงสัย บางส่วนรู้สึกว่าเป็นการจับแบบรังแก ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจ ความหวาดกลัว และมีความหวาดระแวง ดังกรณีศึกษาหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้นำศาสนาบอกเล่าว่า “ปัญหาหนึ่งของการทำงานคือ การข่าวของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อนหน้านี้มีครั้งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่เข้ามาในหมู่บ้านและรับข่าวดิๆ ไปนานพอสมควร ทำให้คนดิๆ ถูกเพ่งเล็งและได้รับผลกระทบ ตอนหลังเจ้าหน้าที่ทหารเข้ามาคุยกับผม สืบสาวราวเรื่องได้ว่าก่อนหน้านี้ได้ข้อมูลจากบุคคลหนึ่ง ซึ่งในชุมชนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันและเป็นที่รับรู้กันว่า บุคคลนั้นเป็นคนที่ไม่มีอามานะฮ์ (หมายถึงไม่มีสติจะและความรับผิดชอบ) ไม่น่าเชื่อถือ”

ขณะที่การจำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดนั้น ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สัมฤทธิ์ผล และไม่สามารถสร้างความแตกต่างได้ในภาพรวม แม้ว่าจะจำกัดได้บ้างก็ตาม ประเด็นการดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ ผู้นำศาสนาเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะประเมิน และมองว่ายังทำได้เพียงบางส่วน ในขณะที่การปฏิบัติงานผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ได้ทำให้ผู้บริสุทธิ์จำนวนมากไม่น้อยเข้าไปเป็นแนวร่วม นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการไปเยี่ยมหรือเชิญตัวบ่อยครั้ง มาประเมินความบริสุทธิ์ของบุคคลว่าหากยังคงมารายงานตัวอย่างต่อเนื่องหรือให้การต้อนรับเมื่อเข้าไปเยี่ยม เท่ากับว่าบุคคลนั้นบริสุทธิ์ ในความเป็นจริงไม่สามารถที่จะประเมินเช่นนั้นได้ เพราะบางคนอยู่เพราะกลัวเจ้าหน้าที่ ในขณะที่บางคนไม่อยากจะพบด้วยเหตุผลและอุปสรรคอื่นๆ ดังกรณีศึกษาหนึ่งในจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า “เวลาทหารมาเยี่ยมชาวบ้านทั้งในส่วนผู้ที่ต้องสงสัยหรือเป็นผู้บริสุทธิ์หลังจากที่ถูกปล่อยตัวกลับมาที่ดี มักจะคิดไม่ลึกซึ้ง คิดแบบง่าย ๆ ถ้าไม่อยู่ก็อาจจะมองว่าไม่บริสุทธิ์ใจหรือเป็นแนวร่วม ทั้งๆ ที่บางคนที่เป็นผู้บริสุทธิ์เขามีธุระต้องไปที่อื่น ต้องทำมาหากิน ส่วนบางคนที่เป็นฝ่ายขบวนการก็อาจจะทำเป็นว่าให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ก็ได้”

ในด้านการสร้างขวัญกำลังใจ ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เห็นว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้ช่วยมากนัก เพราะความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประชาชนบางส่วนรู้สึกว่าจิตใจที่มีทหารอยู่ในพื้นที่ แต่ก็ไม่ต้องการให้อยู่ใกล้ เพราะกลัวว่าจะตกเป็นเป้าและถูกหลอกลวงจากการโจมตี ส่วนใหญ่เห็นว่าแม้กระทั่งความปลอดภัยของตัวเองเองยังไม่สามารถรับประกันได้ ประกอบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่ไม่สามารถจำกัดพื้นที่ และเวลาได้ ดังนั้นจึงไม่ได้คาดหวังมากกว่าประชาชนทั่วไปจะมีความปลอดภัย นอกจากนี้บางส่วนยังรู้สึกว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือให้ความสะดวกต่อเจ้าหน้าที่เท่านั้น แต่กลับทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เดือดร้อน

กลุ่มเยาวชน

กลุ่มเยาวชนได้สะท้อนความคิดเห็นของคนในชุมชนต่อผลสัมฤทธิ์ของพ.ร.ก.ฉุกเฉินที่แตกต่างกัน โดยบางชุมชนอยากให้มีการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต่อไป เพราะยังใช้ ชาวบ้านก็ยังสับสน คืออยาก

ช่วยเหลือเพื่อนบ้านที่ได้รับผลกระทบ แต่บางชุมชนแสดงความเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยมาก เพราะที่ผ่านมา แม้กระทั่งกฎหมายธรรมดาทั่วไปที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่องเช่นกัน รวมถึงยังแยกไม่ออกระหว่าง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กับกฎอัยการศึก ทำให้ชาวบ้านกลัวและไม่อยากให้มีกฎหมายทั้งสองฉบับเพราะไปละเมิดสิทธิของชาวบ้าน และเมื่อทหารเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ ชาวบ้านก็เกิดการไม่ไว้วางใจกัน กลัวว่าจะถูกใส่ร้าย ถูกให้ข้อมูลในด้านเสียหาย ทำให้เกิดการหวาดระแวงและอาจถึงขั้นแตกแยกกันในชุมชน ฉะนั้นเยาวชนส่วนใหญ่จึงให้ความเห็นว่า ถ้าไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะดีที่สุดเพื่อที่ชาวบ้านจะได้ทำงานได้สะดวกขึ้น

ส่วนประเด็นที่ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของทหารและตำรวจภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือไม่นั้น ก็พบว่า มีความแตกต่างกันเพราะเมื่อไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ก็จะไม่มีอำนาจในการปฏิบัติการที่รุนแรงซึ่งมีหลายครั้งที่ใช้อำนาจเกินกว่าขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจ ในขณะที่เมื่อให้พิจารณาถึงรายละเอียดในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารและตำรวจในแต่ละด้าน กลุ่มเยาวชนได้อธิบายว่าจำนวนสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นลดน้อยลงก็จริงแต่ความรุนแรงเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมดูได้จากสถานการณ์ที่ผ่านมา ดังที่เยาวชนในกลุ่มตัวอย่างรายหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อก่อนไม่เป็นขนาดนี้ ไม่รุนแรงขนาดนี้ ยิ่งเจ้าหน้าที่เยอะ เหตุการณ์ก็ยิ่งเยอะ และความระแวงยิ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่าทหารและตำรวจไม่สามารถป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้แต่เป็นการให้เกิดเหตุการณ์ก่อนแล้วตำรวจทหารจึงจะเข้าไปตรวจสอบและให้ความช่วยเหลือ ส่งผลให้กลุ่มเยาวชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง เพราะ ยิ่งคุ้มครองก็ยิ่งหนัก ทหารยิ่งเยอะเหตุการณ์รุนแรงก็ยิ่งเพิ่ม รวมถึงการจับกุมผู้ต้องสงสัยกลับเป็นผู้บริสุทธิ์ยังสร้างแนวร่วมมากขึ้น”

กลุ่มเอ็นจีโอ

กลุ่มเอ็นจีโอหลายท่านเห็นตรงกันว่า ตั้งแต่มีการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ผลสัมฤทธิ์ในแง่ของจำนวนและเหตุการณ์ความรุนแรงไม่ได้ลดลงเลย อีกทั้งเจ้าหน้าที่บางคนกลับใช้อำนาจโดยไม่ชอบทั้งในการตรวจค้น การกักขัง การทำร้ายผู้ต้องสงสัย ในส่วนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ เช่น ญาติๆ ของผู้ต้องหา เอ็นจีโอให้ความคิดเห็นว่า ประชาชนในกลุ่มนี้มีความรู้ความเข้าใจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินรวมถึงกฎหมายมากขึ้น เข้าใจในกระบวนการยุติธรรมเพิ่มขึ้น โดยการช่วยเหลือของชมรมทนายมุสลิมหรือหน่วยงานต่างๆ ดังความคิดเห็นของเอ็นจีโอ ที่ว่า “ที่ผ่านมาโดยส่วนตัวแล้วคิดว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินใช้ไม่ได้ เพราะว่า การจับกุมแต่ละครั้งเป็นการเอาหน้าของเจ้าหน้าที่มากกว่า เมื่อจับกุมไปก็ห้ามเยี่ยมห้ามพบทนาย ซึ่งเหมือนเป็นการลิดรอนสิทธิส่วนบุคคล ในขณะที่ผู้ที่เป็นผู้ต้องหาจริงๆ ยังมีโอกาสหาทนายมาสู้คดีได้ แต่นี้เป็นแค่ผู้ต้องสงสัย”

กลุ่มผู้ต้องสงสัย

ผู้ต้องสงสัยในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกรณีที่อยู่ระหว่างการซักถาม โดยการดำเนินคดียังไม่สิ้นสุด กลุ่มผู้ต้องสงสัยที่ทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องสงสัยในการ

ควบคุมตัวของสปก.ตร. และมีบางส่วนได้รับการปล่อยตัว สู้คดี เป็นลูกความที่อยู่ในความดูแลของศูนย์
ทนายความมุสลิม

โดยภาพรวมผู้ต้องสงสัยเกือบทั้งหมดให้ความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้มีประโยชน์หรือช่วย
ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในชายแดนได้แต่อย่างใด โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ภายหลังการใช้
พ.ร.ก.ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 เหตุการณ์ความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีระดับ
ของความรุนแรงมากขึ้น ประเด็นของความคืบหน้าประสิทธิภาพในการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินถูกหยิบยกขึ้น
อย่างมากในกลุ่มผู้ต้องสงสัยโดยอ้างว่าในกระบวนการจับกุมหรือเชิญตัวส่วนใหญ่ไม่มีมูลเหตุหรือหลักฐาน
อันเหมาะสมแต่เป็นการจับกุมและเสียดำเนินการใหญ่ แล่งข่าวที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ใช้เป็นแหล่งข่าวที่เชื่อถือไม่ได้ มา
จากการกลั่นแกล้งกันของคนในชุมชนที่มีความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นหรือแย่งชิงผลประโยชน์ และ
หลายกรณีผู้ที่ถูกเชิญตัวเพียงเพราะมีข่าวลือเกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ผู้ต้องสงสัยมีข้อหวั่งใยว่า ในการจับกุมชาวบ้าน เจ้าหน้าที่อาจจะทำเพื่อสร้างผลงานเพื่อยศ เพื่อ
เงิน โดยการจับและ จับคนเข้าคุก ทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อใจและเกิดอาการหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐ โดยผู้ต้อง
สงสัยรายหนึ่งให้ข้อมูลว่าตนเคยร่วมไปตะวะฮ์ตามแนวทางของกลุ่มญะมาอัตดับลิฆ ไปเดือนละ 3 วันปีละ 40
วันในพื้นที่และนอกพื้นที่แต่เจ้าหน้าที่กลับกล่าวหาว่าเขาไปรวบรวมชักจูงแนวร่วมในช่วงที่ออกไปทำตะวะฮ์
แม้ในกรณีของผู้ต้องสงสัยรายนี้ข้อเท็จจริงจะยังคงไม่ได้รับการพิสูจน์ แต่การเชื่อมโยงประเด็นการกลั่นแกล้ง
ผู้บริสุทธิ์เข้ากับการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาถือว่าเป็นเรื่องอ่อนไหว สมควรได้รับการใส่ใจ

อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องสงสัยบางส่วนมีทัศนคติในแง่บวกกับการถูกเชิญตัวมาสอบสวนตามหมาย พ.ร.ก.
ฉุกเฉิน ผู้ต้องสงสัยเหล่านี้มีความเห็นว่ากระบวนการซักถามดังกล่าวนี้จะสามารถดึงผู้ที่เป็นแนวร่วมก่อความ
ไม่สงบมาปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติที่ถูกต้องได้มากขึ้น ภายหลังการถูกเชิญตัว บางคนได้พบปะพูดคุย
กับเจ้าหน้าที่ มีความเข้าใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐและ ลดความหวาดระแวงลง อนึ่งมีผู้ต้องสงสัยใน
กลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในการดูแลของ สปก.ตร.ส่วนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “คนรู้สึกจิตใจที่ถูกจับ เนื่องจากอยู่บ้านรู้สึก
เครียดเพราะถูกบังคับให้ไปก่อเหตุความรุนแรง กลัวถูกผู้ที่ตั้งตนเข้าขบวนการก่อความไม่สงบจะทำร้าย
เนื่องจากบุคคลดังกล่าวยังไม่ถูกจับกุม”

มีข้อสังเกตว่าในประเด็นที่เชื่อมโยงกับความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้น ข้อกังวลใจของผู้ต้องสงสัยเกือบ
ทั้งหมดคือ การไม่มีความรู้เรื่องกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ทำให้ผู้ต้องสงสัยไม่แน่ใจว่าตนเองจะ
สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้หรือไม่ ผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่มีความรู้สึกต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงาน
ภายนอก เช่น องค์กรสิทธิมนุษยชน ศูนย์ทนายความมุสลิม โดยอย่างน้อยต้องการที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย
หรือทนาย

ผู้ต้องสงสัยบางรายมีความแคลงใจในกระบวนการซักถาม และเรียกร้องให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องศาสนา
อิสลามมาเป็นคนกลางในกระบวนการซักถามเพื่อให้เจ้าหน้าที่รู้ว่าข้อมูลที่เขาให้เกี่ยวกับศาสนานั้นเป็นเรื่อง
จริงหรือบิดเบือน

สรุปภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ของการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

จากข้อมูลในเชิงสถิติที่บ่งชี้ถึงจำนวนเหตุการณ์เฉลี่ยที่ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2550 เป็นต้นมา ซึ่งมีคำอธิบายว่าไม่ได้เป็นผลกระทบมาจากตัวกฎหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินโดยตรง แต่เกิดจากตัวแปรอื่นที่เข้ามาแทรกซ้อนในกระบวนการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในภาพรวมนั้น (ดูรายละเอียดจากหมวดสถานการณ์ทั่วไป) มุมมองของประชาชนในพื้นที่ต่อผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินก็เช่นเดียวกัน ที่ส่วนหนึ่งมองจากมุมซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐในภาพรวมที่ไม่ใช่ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายฉบับนี้ดังที่ปรากฏผลอยู่ในประเด็นความรู้ในหัวข้อที่ผ่านมา ดังนั้นการสำรวจผลสัมฤทธิ์นี้จึงไม่จำเป็นว่า จะต้องสอดคล้องกับข้อมูลในเชิงสถิติ หากแต่เป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อความสัมฤทธิ์ผลของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปผ่านแบบสอบถามและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผ่านการสนทนากลุ่มในประเด็นผลสัมฤทธิ์จากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สามารถสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ในการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการควบคุมและป้องปรามการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ และประเมินว่าการปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ประสบผลสำเร็จในการลดจำนวนเหตุการณ์ การจำกัดเสรีในการก่อเหตุ และการทำลายเครือข่ายผู้ก่อความไม่สงบ ดังนั้นจึงสมควรที่จะประกาศใช้ต่อไป ในขณะที่กลุ่มข้าราชการ กลุ่มอัยการและผู้พิพากษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มผู้ได้รับการกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ที่แม้จะมีความไม่มั่นใจในผลสัมฤทธิ์ แต่ก็มีความเห็นว่าเห็นควรใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป ส่วนอีกกลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำศาสนา กลุ่มเยาวชน กลุ่มเอ็นจีโอ และกลุ่มของผู้ต้องสงสัย ประเมินว่าการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินล้มเหลว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมได้ และควรยกเลิกการประกาศใช้

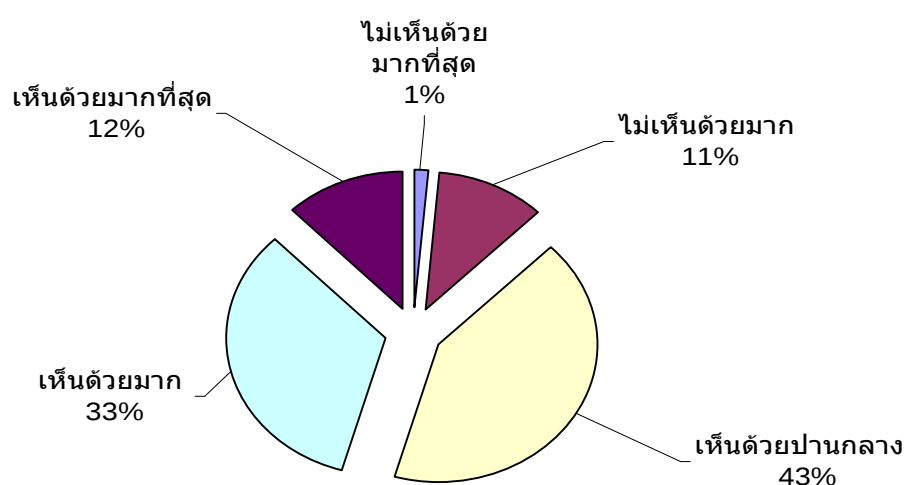
ส่วนในมิติของการลดความรุนแรงของสถานการณ์ แม้ข้อมูลจากแบบสอบถามจะบ่งชี้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในภาพรวมมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา รวมทั้งพึงพอใจต่อการลดจำนวนสถานการณ์และรู้สึกว่าจะมีความปลอดภัยมากขึ้น แต่ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกลับสะท้อนออกมาว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่รู้สึกเชื่อมั่นในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเห็นว่าความรุนแรงของสถานการณ์ไม่ได้ลดลงไปจากเดิม ในขณะที่การสำรวจของแบบสอบถามในประเด็นความพึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการลดสถานการณ์รุนแรงรายวัน การจำกัดพื้นที่การเกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของแนวร่วมพบว่า ความไม่พึงพอใจประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในอัตราที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มที่ส่วนใหญ่เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังไม่สามารถที่จะจำกัดสถานที่และเวลาในการก่อเหตุรุนแรงของคนร้ายได้ ประชาชนยังคงมีความรู้สึกหวาดกลัว ส่วนการปรับทัศนคติของแนวร่วมที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจส่วนใหญ่เห็นว่ามีประสบความสำเร็จในอัตราสูง แต่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มอื่นๆ กลับเห็นว่ากระทำได้เพียงบางส่วนและเป็นเรื่องยากที่จะสามารถชีวิตได้

5.3 ผลกระทบจากพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

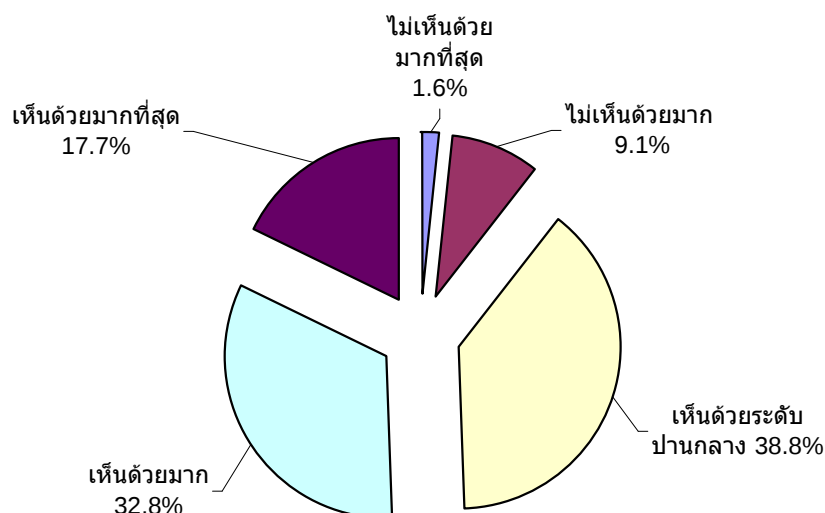
ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อผลกระทบจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มีขอบเขตคิดเป็นร้อยละ 88 โดยประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 43 รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง และร้อยละ 35 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด (ดังภาพที่ 14) และเห็นว่าการใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินของเจ้าหน้าที่ มีจุดอ่อนมากตรงที่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายและการลงโทษทางวินัย เมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชนคิดเป็นร้อยละ 89.3 โดยประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 50.5 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุดและร้อยละ 38.8 รู้สึกเห็นด้วยปานกลาง (ดังภาพที่ 15)

ภาพที่ 14

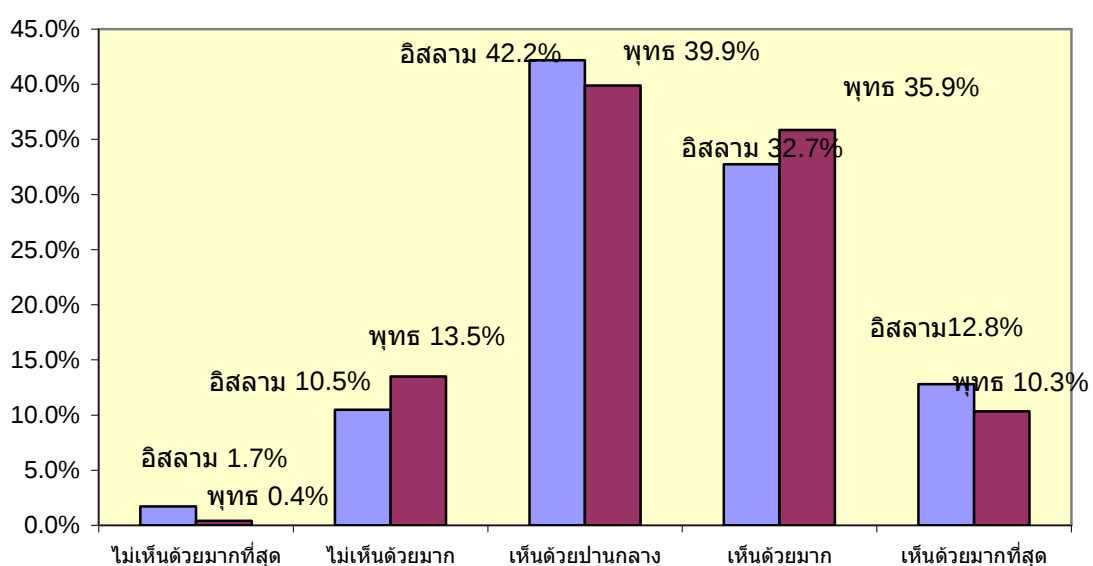
ความคิดเห็นต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีจุดอ่อนที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มี
ขอบเขตในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำผิดพลาด
ของเขตในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำผิดพลาดใน

ภาพที่ 15
ความเห็นต่อจุดอ่อนของ พ.ร.ก. จุกเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่
ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหรือการลงโทษทางวินัย
เมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน

ภาพที่ 16
ความเห็นต่อจุดอ่อนของ พ.ร.ก. ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่
มีของเขตในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำ
ผิดพลาดในหน้าที่ แยกตามศาสนา

และความคิดเห็นของประชาชนต่อมาตรการต่างๆ ใน พ.ร.ก. จุกเงิน ที่ให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างไม่มีขอบเขตในการจับกุม ซึ่งประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่เห็นด้วยร้อยละ 87.7 โดยประชาชนผู้เห็นด้วยร้อยละ 45.5 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด ขณะที่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธเห็น

ด้วยร้อยละ 86.1 โดยประชาชนผู้เห็นด้วยร้อยละ 46.2 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด ต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินว่าให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างไม่มีขอบเขตในการจับกุม (ดังภาพที่ 16)

นอกจากนี้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และการลงโทษทางวินัยหรือทางอาญาต่อเจ้าหน้าที่ ที่กระทำหรือปฏิบัติหน้าที่เกินกว่าเหตุ นั้นประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านลบต่อเจ้าหน้าที่ เนื่องจากมีหลายกรณีที่เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ แต่ในกระบวนการสอบสวนหรือกระบวนการเอาผิดทางวินัยยังไม่ชัดเจนต่อสาธารณะ ที่แสดงถึงการเอาจริงเอาจัง และเป็นธรรมของรัฐในการจัดเงื่อนไขที่สร้างขึ้นโดยฝ่ายรัฐเอง

ในด้านผลกระทบของมาตรการหรือการปฏิบัติตามข้อบังคับต่างๆ ใน พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าได้รับผลกระทบร้อยละ 44.8 โดยผู้ที่มีความคิดเห็นว่าเป็นผลกระทบร้อยละ 37.7 เห็นว่าผลกระทบนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ประชาชนอีกร้อยละ 51.2 มีความเห็นว่าได้รับผลกระทบน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 51.2 ด้านความเห็นต่อการรับทราบข้อมูลข่าวสาร พบว่าประชาชนได้รับผลกระทบร้อยละ 52.5 และได้รับผลกระทบน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 47.5 และผลกระทบด้านการเสนอข่าว จำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ พบว่าประชาชนเห็นว่าได้รับผลกระทบถึงร้อยละ 63.4 และได้รับผลกระทบน้อยถึงน้อยที่สุดร้อยละ 36.6 ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ผลกระทบดังกล่าวยังอยู่ในระดับที่ประชาชนยังสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการรับทราบข่าวสารได้

อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้ประชาชนขาดความสะดวกในการออกนอกเคหะสถานหรือบ้านเรือน ขาดความสะดวกในการเดินทาง ขาดความสะดวกในการออกไปประกอบอาชีพ และกระทบต่อการประกอบธุรกิจหรือการลงทุนขยายกิจการ ซึ่งประชาชนเห็นว่าเป็นผลกระทบอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ต่อความสะดวกในการออกนอกเคหะสถานหรือบ้านเรือนได้รับผลกระทบปานกลางร้อยละ 34.2 และได้รับผลกระทบระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 46.3 ต่อความสะดวกในการเดินทาง โดยได้รับผลกระทบปานกลางร้อยละ 44.8 และได้รับผลกระทบมากถึงมากที่สุดร้อยละ 46.4 ต่อความสะดวกในการออกไปประกอบอาชีพได้รับผลกระทบมากถึงมากที่สุดร้อยละ 63.7 และต่อความสะดวกในการประกอบศาสนกิจหรือกิจกรรมทางศาสนาได้รับผลกระทบมากถึงมากที่สุดร้อยละ 63.3

ตารางที่ 3 แสดงตัวชี้วัดด้านผลกระทบของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ตัวชี้วัด	ระดับผลกระทบ		
	มากถึงมากที่สุด	ปานกลาง	น้อยถึงน้อยที่สุด
1. การออกนอกเคหสถาน/บ้านเรือน	46.3	34.2	19.4
2. การชุมนุมหรือกิจกรรมทางการเมือง	11.1	37.7	51.2
3. การรับทราบข้อมูลข่าวสาร	11.2	41.3	47.5
4. การเสนอข่าว จำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์	24.3	39.1	36.6
5. ความสะดวกในการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม	46.4	44.8	8.8
6. ความสะดวกในการออกไปประกอบอาชีพ	63.7	28.2	8.0
7. การประกอบธุรกิจ การลงทุนหรือขยายกิจการ	46.2	47.3	6.5
8. ความสะดวกในการประกอบศาสนกิจหรือกิจกรรมทางศาสนา	63.3	27.6	9.1
9. ปัญหาการใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม	15.0	47.2	37.8

ความคิดเห็นต่อการถูกสิทธิจากการใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการถูกสิทธิจากการใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉินส่วนใหญ่ร้อยละ 73.8 รู้สึกว่าได้รับผลกระทบน้อยถึงน้อยที่สุดจากการถูกจับกุมหรือการควบคุมตัวหรือถูกเชิญมาสอบสวน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการของการใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จึงไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับผลกระทบจากการถูกเพ่งเล็ง สงสัย หรือถูกข่มขู่และคุกคาม การถูกตรวจค้น และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ ที่ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบที่ระดับน้อยถึงน้อยที่สุดคิดเห็นร้อยละ 76.7, ร้อยละ 77.3 และร้อยละ 73.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงตัวชี้วัดการถูกลิดรอนสิทธิจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ตัวชี้วัด	ระดับการถูกลิดรอนสิทธิ		
	มากถึงมากที่สุด	ปานกลาง	น้อยถึงน้อยที่สุด
1. การถูกจับกุมหรือการควบคุมตัวหรือการเชิญมาสอบสวน	8.8	16.7	73.8
2. การถูกเพ่งเล็ง สงสัย	11.6	11.0	76.7
3. ข่มขู่และคุกคาม	9.7	12.2	77.3
4. การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ	9.1	15.9	73.9
5. การไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี	6.2	18.1	75.0
6. การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว	7.0	13.8	78.3
7. การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม	7.1	15.6	76.5
8. การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	9.5	10.7	79.0
9. การถูกคุกคามเหยียดหยาม	17.1	18.1	64.1

นอกจากนั้นประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน อาจจะมีแนวโน้มไปรุ่มไสมากขึ้นถ้าหากมีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในกระบวนการซักถาม หรือเปิดการได้โอกาสในการประกันตัว และการอนุญาตให้เยี่ยมระหว่างกระบวนการซักถามของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ประชาชนเห็นว่าผลกระทบจากการถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ของกลุ่มผู้ต้องสงสัยในกระบวนการซักถามนั้นมีน้อยถึงน้อยที่สุด

นอกจากผลการสำรวจความเห็นจากแบบสอบถามแล้ว ประเด็นผลกระทบจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่ได้รับการสะท้อนความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มมีดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ

ผลกระทบจากการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินที่เห็นได้ชัดคือการไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากผู้ที่ถูกเชิญตัวมาซักถามส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ถูกพาดพิงตามคำบอกเล่าหรือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้าย ทำให้มีการหาพยานหลักฐานที่มีชอบด้วยกฎหมาย เมื่อส่งฟ้องต่อศาลทำให้ศาลยกฟ้อง ดังนั้นผู้ที่บริสุทธิ์ส่วนนี้จึงควรได้รับการเยียวยาจากทางภาครัฐ ส่วนผู้ที่ถูกเชิญมาซักถามแล้วพบว่า เป็นแนวร่วมจริงเจ้าหน้าที่ก็ไม่ควรที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่มีชอบด้วยกฎหมาย หากมีการส่งฟ้องต่อศาลแม้ว่าเป็นผู้กระทำผิดจริงแต่หลักฐานที่ได้มานั้นมีชอบด้วยกฎหมายศาลจะพิจารณายกฟ้องเช่นกัน ขณะที่ผู้ที่ถูกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่มีชอบด้วยกฎหมายก็สมควรที่จะได้รับการเยียวยาจากภาครัฐเช่นกัน สิ่งที่สำคัญคือการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อประชาชนควรที่จะให้เกียรติและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในมุมมองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การปฏิบัติงานภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินสร้างผลกระทบเสียหายน้อยมากกับชาวบ้าน หากแต่จะส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริงมากกว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ตอบในลักษณะเดียวกันว่า “ผลกระทบต่อประชาชนเหมือนเดิม คือผู้บริสุทธิ์จะไม่มีผลกระทบอะไรทั้งสิ้น แต่พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จะมีผลกระทบกับคนร้ายคือพวกนี้จะทำงานได้ลำบากมากขึ้น” และ “ผู้ก่อการร้ายก็พยายามยกเลิก แบบนี้ก็ชัดเจนแล้วพยายามจะให้เลิกอย่างเดียวเลย” ทั้งนี้สำหรับข้อเท็จจริงเรื่องเรียนเรื่องผลกระทบต่อผู้ต้องสงสัยซึ่งผู้ต้องสงสัยอ้างว่าเกิดการละเมิดสิทธิประชาชนโดยเจ้าหน้าที่นั้น ตำรวจบางนายกล่าวว่า “ผู้ต้องหาเดี๋ยวนี้มีพัฒนาการขึ้น ชาวบ้านบางรายวิ่งเอาหัวชนฝาผนังก็มี”

เจ้าหน้าที่ตำรวจยืนยันว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่สร้างผลกระทบน้อยเนื่องจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นได้ยึดถือระเบียบกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) อย่างเคร่งครัดตัวอย่างของความสำเร็วนี้อีกคือ ศูนย์พิทักษ์สันติสุขซึ่งตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 นั้น ที่ผ่านมามีเรื่องร้องเรียนเพียงแค่ 4 เรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานซักถามของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจนายหนึ่งถึงกับยืนยันว่า “ฉะนั้นจึงยืนยันว่ากฎหมายที่ออกมาดีหมด ตัวผู้ปฏิบัติมีความพอใจและยึดถือปฏิบัติตามหลักกฎหมายต่างๆ มันสามารถไปได้และผลกระทบมีน้อย มันจะกระทบกับผู้ที่ถูกทำผิดเท่านั้น ประชาชนผู้บริสุทธิ์ไม่มีปัญหาในเรื่องของผลกระทบแต่อย่างใด” สำหรับปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ระดมความเห็นที่น่าสนใจไว้หลายประการ

ประการแรก คือ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเองว่ามีความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของพื้นที่มากแค่ไหน หากปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความนุ่มนวลและเข้าใจ ความขัดแย้งก็จะน้อยลง ประการต่อมา ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินอย่างสิ้นเชิง ทุกครั้งที่มีการตรวจค้นจับกุมคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านเข้าใจแต่ว่าเป็นการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน พ.ร.ก.ฉุกเฉินคืออะไรก็ยังไม่ทราบ อีกทั้งการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในบางมาตรา เช่น การปิดล้อมตรวจค้น การควบคุมคน เป็นสิ่งที่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชน

นอกจากปัญหาต่างๆที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผลกระทบแง่ลบที่เกิดจากการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินเกิดจากปัญหาในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนมาก ไม่ได้เกิดจากตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และการประสานงานที่ไม่สอดคล้องได้ส่งผลต่อการตีความ พ.ร.ก.ฉุกเฉินของผู้ต้องสงสัย เนื่องจากหมายจับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินนี้ ไม่มีอายุความ จึงทำให้เกิดผลเสีย ผลกระทบต่อผู้ต้องสงสัย หรือ ปัญหาเชิงเทคนิค เช่น การใช้เครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด คือ เครื่องGT200 ซึ่งมีปัญหาเรื่องความเที่ยงตรง ไม่ได้ตรวจถูกต้องได้ผล 100% โดยมีกรณีตัวอย่างหนึ่งเกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานีชาวบ้านเข้าสวนไปใส่ปุ๋ยยูเรียให้ต้นไม้ สารยูเรียได้ปนเปื้อนติดเสื้อผ้าและรองเท้า การถูกตรวจจับครั้งนั้นส่งผลทางเชิงจิตวิทยามวลชน เมื่อชาวบ้านเป็นผู้บริสุทธิ์ก็กลายเป็นเงื่อนไขว่า ชาวบ้านรู้สึกว่าคุณเองถูกเจ้าหน้าที่รัฐรังแก กลับแก่ง

กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร

เจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่มองว่าผลกระทบจากการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นไปในแง่บวก โดยสามารถสร้างสถานการณ์ความรุนแรงไว้ได้ ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น มีความหวังมากขึ้นถึงความปลอดภัย ชาวบ้านให้การยอมรับและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดีขึ้น บางคนเป็นฝ่ายเข้ามาให้ข้อมูลกับทางการเอง จากประสบการณ์ของทหารพบว่าชาวบ้านบางคนตั้งใจที่ถูกเชิญตัวมาซักถามตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ซึ่งเปรียบเหมือนกับกระบวนการช่วยเหลือชาวบ้านให้ได้มีทางออกจากการเข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบ เนื่องจากชาวบ้านเหล่านั้นถูกบังคับให้เข้าเป็นแนวร่วมขบวนการก่อความไม่สงบ ด้วยความไม่เต็มใจ

สำหรับผลกระทบแง่ลบในการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ พบว่ามีผลกระทบด้านลบอยู่ 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. แม้ทหารส่วนใหญ่จะเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้ได้ความร่วมมือจากชาวบ้านมากขึ้น เป็นกฎหมายที่เป็นมิตรกับชาวบ้านแต่ก็มีทหารบางนายยอมรับว่าการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งกับชุมชนเครือข่ายของผู้ต้องสงสัย แต่มองว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ เพราะวัฒนธรรมรักเครือญาติของชุมชนสังคมมลายู ไม่ได้เป็นเพราะจุดอ่อนของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือ การปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด เจ้าหน้าที่ทหารท่านหนึ่งได้ให้การเปรียบเทียบเรื่องนี้ว่า “การเชิญตัวผู้ต้องสงสัยหรือการนำผู้ต้องสงสัยไปดำเนินคดี ก็เหมือนกับการถอนฟันซี่ที่ผุ ส่งผลกระทบเจ็บปวดต่อเหงือกรอบๆตัวฟัน แต่เป็นความเจ็บปวดที่มีความจำเป็น”
2. ปัญหาเรื่องการค้างหมายจับ หลังจากผู้ต้องสงสัยผ่านการเชิญตัวมาซักถามหรือผ่านการอบรมปรับทัศนคติแล้ว ยังไม่ถูกปลดหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ยังคงมีชื่ออยู่และถูกจับซ้ำอยู่บ้างนั้น ทหารกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า “ข้อผิดพลาดนี้ก็เป็นกรณีส่วนน้อยที่เกิดขึ้นเนื่องจากข้อผิดพลาดทางด้านธุรการ ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ให้หมดไป”
3. ทหารบางส่วนมีข้อกังวลใจว่า การออกประกาศนียบัตร หรือใบรับรองการอบรมต่างๆ หลังการอบรมปรับทัศนคติ เพื่อยืนยันว่าเคยถูกเชิญตัวและได้รับการปลดหมายแล้ว อาจจะมีผู้นำบัตรหรือใบรับรองเหล่านั้นไปใช้อวดอ้าง แสดงอิทธิพลในชุมชน

4. เกิดกรณีที่เรียกว่า “การคำไฟใต้” ขึ้นโดยอาศัยสถานการณ์การออกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยมีผู้มีอิทธิพลได้ไปแอบอ้างกับชาวบ้านว่า ชาวบ้านถูกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และสามารถช่วยล้างหมายให้ได้ ให้ชาวบ้านเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนและเกลียดชังเจ้าหน้าที่ในการออกหมายจับตัว สำหรับปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิผู้ต้องสงสัยด้วยการใช้ความรุนแรงในการจับกุมและซักถามนั้น ทหารส่วนใหญ่ให้การปฏิเสธว่า “กรณีที่เกิดขึ้นเป็นกรณีส่วนน้อยและมีจำนวนลดลงมากหากเปรียบเทียบกับในอดีต อยากขอให้เข้าใจทหารบ้างว่าในคนจำนวนมาก มีทั้งคนดีและคนไม่ดี กรณีผิดพลาดไม่ก็กรณีของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีทั้งความเครียด ความกลัว ถูกนำไปนำเสนอสร้างภาพความเสียหายต่อกองทัพ ทั้งๆ ที่เป็นส่วนน้อย ชาวบ้านส่วนใหญ่หากเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ไม่ได้รับผลกระทบอะไรจากการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง อาจจะไม่สะดวกในการเดินทาง เช่น จากการตั้งด่านตรวจค้น” เป็นต้น

กลุ่มข้าราชการ

ผลกระทบหลักต่อข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองคือ ความไม่สบายใจในการทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารในส่วนที่ว่าข้าราชการฝ่ายพลเรือนจะเน้นงานมวลชน เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน ที่สำคัญข้าราชการจะอยู่ในพื้นที่นานกว่าและเข้าใจปัญหาความเป็นไปในพื้นที่มากกว่า ขณะที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีการหมุนเวียนเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ทุกหกเดือน ข้าราชการหลายท่านประจำการตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ปล้นอาวุธปืนในปี 2547 ข้าราชการพลเรือนหลายท่านจึงสามารถให้ภาพเปรียบเทียบได้ระหว่างก่อนกำหนดการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และหลังจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จุดนี้จึงถือเป็นผลกระทบสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

อีกประเด็นสำคัญที่เจ้าหน้าที่ข้าราชการฝ่ายปกครองสะท้อนถึงผลกระทบของ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต่อเหตุการณ์ในสามจังหวัดภาคใต้ คือ หากรัฐยังดำเนินการทางนโยบายที่ผิดพลาด จะยิ่งผลักประชาชนคนบริสุทธิ์ให้ตีห่างออกจากรัฐมากขึ้นแล้วยังทำให้แก้ไขปัญหาลำบากขึ้น ข้าราชการระดับสูงท่านหนึ่งได้อธิบายว่าในแต่ละชุมชนจะมีกลุ่มหลักๆ อยู่ 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มของแนวร่วมที่มีปะปนในชุมชน กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มคนของรัฐอย่างกองกำลังทหารที่ประจำในแต่ละหมู่บ้าน กองกำลังชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน (อรบ.) ส่วนกลุ่มที่สาม คือ กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนเป็นกลุ่มที่เป็นกลางที่สุด เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงมากที่สุด และเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ติดอาวุธ คือกลุ่มชาวบ้าน หรือกลุ่มมวลชน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ทราบความเป็นไปของทั้งฝ่ายแนวร่วม และฝ่ายกองกำลังทหาร แต่กล่าวอะไรไม่ได้ (Silence majority) เพราะกลัวว่าภัยจะมาถึงตน เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีระบบการคุ้มครองพยานที่ได้มาตรฐานและมีศักยภาพ รัฐยังไม่สามารถสร้างหลักประกันความอุ่นใจให้กับประชาชนในกรณีที่ประชาชนต้องเป็นพยานให้การต่อคดีต่างๆ ข้าราชการระดับสูงท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า “หากรัฐบาลยังดำเนินนโยบายที่ยังมุ่งเน้นการแก้ปัญหาแค่ในมิติความมั่นคงเพียงด้านเดียว รัฐบาลจะผลักกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดซึ่งก็คือกลุ่มมวลชนให้ไปในทิศทางที่ร่วมมือกับกลุ่มแนวร่วมอย่างไม่รู้ตัว”

ที่กล่าวมาข้างต้นคือผลกระทบโดยอ้อมจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐมากเกินไป และเกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ยังดำเนินนโยบายไปในทิศทางที่ตรงข้ามกับความคิดเห็นส่วนใหญ่ของประชาชนในท้องที่สามจังหวัดภาคใต้ ข้าราชการผู้ซึ่งเกิดและโตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ปัญหาภาคใต้มันไม่ใช่แก้ด้วยหลักนิติศาสตร์อย่างเดียวมันต้องแก้เชิงรัฐศาสตร์ด้วย เพราะปัญหาที่เป็นปัญหาการเมืองการปกครอง ความไม่เป็นธรรม พอพูดถึงความไม่เป็นธรรมมันมีเยอะแยะเลย แต่ไม่แก้ไข ทั้ง ๆ ที่แก้ไขได้แต่ความคิดของราชการไทยเรื่องรัฐนิยมนั้น วันก่อนเค้านบอกผม ผมพูดว่า ชาตินิยมไม่ได้ รัฐนิยมนั้นยังเต็มฝักห้วคนไทยเยอะจนมองอย่างอื่นไม่เป็น มองว่าที่นี้มีการเคลื่อนไหวของการแบ่งแยกดินแดน”

ข้าราชการอีกท่านหนึ่งซึ่งเสนอแนวความคิดเห็นว่าด้วยผลกระทบที่น่าสนใจอีกว่า “ผมมองว่าผลกระทบเกิดกับประชาชนโดยภาพรวม เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นเราย่อมมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐถูกยิงก็คนตายก็คน เราต้องคิดว่าชาวบ้านกระทบอยู่ตลอดเวลาเป็นลูกโซ่ ความรุนแรงมีอยู่ตลอดการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่มีความจริงใจ ในบางอย่างการพัฒนาทำไม่ถูกประเด็น คนสามจังหวัดโดยหลักแล้วอยู่แบบพอเพียง ไม่ต้องการความร่ำรวยอะไร แต่รัฐมองว่ากูให้มึงแล้วมึงจะดีกับกู ผมไม่มองอย่างนั้น ผมมองว่าคนบ้านเรามีเงินนะ เรามองว่าเค้าอยู่บ้านแบบนี้ ไม่มีประตูป้าน ถ้ามัวแต่มีเงินมัย เขามีนะ แต่อยู่แบบพอเพียงพอดี พออยู่ได้ไม่อดตาย เด็กสามจังหวัดก็เรียนที่ไกล กรุงเทพฯ บ้าง เหนือบ้างก็มี แสดงว่าที่บ้านมีเงินส่ง แต่รัฐมองว่าคนสามจังหวัดขาดวัตถุ ไม่ใช่คนบ้านเราไม่ใช่คนที่ขาดแคลน วัตถุไม่ใช่ปัจจัย เขามองเพียงว่า คุณอย่ามารังแกผม คุณอย่าเอาความยุติธรรมที่มีในใจคุณมาแบ่งแยกชาติพันธุ์ คุณอย่าเอาความรู้สึกที่เกิดกับใครเพียงคนเดียวขึ้นมาเหมาทั้งหมด”

นอกเหนือจากนี้ ข้าราชการพลเรือนหลายฝ่ายเห็นว่า แม้ว่าจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกำหนดใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ผลกระทบทางอ้อมก็ยังส่งผลให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐขาดประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น ข้าราชการประจำจำนวนมากได้ทำเรื่องย้ายออกจากพื้นที่เนื่องจากเสียขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่

กลุ่มผู้ต้องสงสัย

ผู้ต้องสงสัยเกือบทั้งหมดให้ข้อมูลว่าตนเองได้รับผลกระทบจากการถูกปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในหลายประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผู้ต้องสงสัยเกิดความกลัวและความหวาดระแวงอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับการชี้แจงในการจับกุมควบคุมตัว และไม่ทราบว่าตนเองจะถูกนำไปที่ใด
2. การจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยและนำไปส่งควบคุมตัวยังศูนย์ซักถามโดยไม่มีการแจ้งสถานที่ควบคุมตัวแก่ผู้นำชุมชนหรือครอบครัวญาติผู้ต้องสงสัย ส่งผลให้เกิดความทุกข์ ความกังวลหวังใยของญาติผู้ต้องสงสัย เพราะไม่ทราบว่าผู้ต้องสงสัยถูกควบคุมตัวไว้ที่ใด และมีความเป็นอยู่อย่างไร ทั้งนี้ผู้ต้องสงสัยบางรายญาติไม่ได้รับการอนุญาตให้เข้าเยี่ยมในช่วงสามวันแรก

3. ผู้ต้องสงสัยหลายรายทั้งในส่วนที่ถูกควบคุมตัวที่ศูนย์ซักถามและที่ได้รับการปล่อยตัว เป็นลูกความที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ทนายความมุสลิมให้ข้อมูลว่า “ตนเอง ถูกทำร้ายร่างกาย อาทิ ถูกตบตี ซ้อม ในการถูกจับกุม” หลายรายให้ข้อมูลว่า “ตนเองเคยถูกขู่บังคับให้สารภาพ และถูกซ้อมให้รับสารภาพในระหว่างการสอบสวนคดี” บางรายให้ข้อมูลว่า “ระหว่างการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ซักถามที่ศูนย์ซักถามปฏิบัติต่อตนอย่างดีโดยไม่มีการซ้อม เจ้าหน้าที่ใช้การประนีประนอม ให้เวลาคิดคำตอบ” แต่บางครั้งมีเจ้าหน้าที่จากที่อื่นเข้ามาสอบสวนซักถามเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่จากที่อื่นเหล่านี้ได้ใช้วิธีการทุบและทำร้ายร่างกาย ผู้ต้องสงสัยรายหนึ่งให้ข้อมูลว่า “ระหว่างถูกควบคุมตัวเพื่อดำเนินการซักถามที่ค่ายทหารแห่งหนึ่ง เจ้าหน้าที่ได้ใช้วิธีการข่มขู่เพื่อให้รับสารภาพ เมื่อไม่รับก็ขู่ว่าจะถูกตัดสินประหารชีวิตและขังในห้องแอร์ที่หนาวมาก 12 ชั่วโมง”
4. ปัญหาหนึ่งซึ่งสร้างความระแวงไม่พอใจในหมู่ผู้ต้องสงสัย คือ ในการเชิญตัวและแจ้งข้อกล่าวหา ผู้ต้องสงสัยหลายรายลงนามในเอกสารโดยไม่รู้หนังสือ อ่านภาษาไทยไม่ออก หรือแม้จะอ่านภาษาไทยได้แต่ก็ลงนามในเอกสารโดยไม่ได้อ่าน
5. ผู้ต้องสงสัยหลายรายแจ้งว่า ตนเองถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม
6. ผู้ต้องสงสัยบางรายไม่พอใจเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากผู้ต้องขังบางคนต้องการไปละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิดแต่ในที่ควบคุมตัวบางแห่ง ไม่มีการพาไปละหมาดวันศุกร์ที่มีสยิด
7. ผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางลบกับเจ้าหน้าที่ และมีความเห็นว่าชาวบ้านในชุมชนเกิดอาการหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีความเชื่อใจ เพราะช่วงแรกๆที่เกิดเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่จะใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาในจากนั้นเพ่งใช้วิธีการที่รุนแรงขึ้นในการแก้ปัญหา แต่ชาวบ้านยังฝังใจกับภาพเก่าๆที่พวกเขาถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่
8. การถูกควบคุมตัวทำให้ครอบครัวผู้ต้องสงสัยได้รับผลกระทบขาดรายได้จากผู้ต้องสงสัย โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยเป็นหัวหน้าครอบครัว
9. ในกรณีผู้ต้องสงสัยที่ได้รับการปล่อยตัวและอยู่ระหว่างการรายงานตัวเป็นระยะ ได้รับผลกระทบเรื่องการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรายงานตัว นอกจากนี้ยังขาดอิสระ ไม่สามารถไปทำงานไกลบ้านได้เนื่องจากต้องไปรายงานตัวทุกสัปดาห์
10. ผู้ต้องสงสัยในรายที่เป็นเยาวชนได้รับผลกระทบจากการขาดเรียนหนังสือ
11. ความเห็นของผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่สะท้อนความหวาดระแวงและเกลียดชังที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น อ้างถึงการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ การอวดตนไม่ให้เกียรติ ดูหมิ่นเหยียดหยามใช้คำไม่สุภาพกับชาวบ้าน ตลอดจนมีการเล่นहु้เล่นตากับผู้หญิงในหมู่บ้าน ผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าปัจจุบันประชาชนมีความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่รัฐมาก จากที่เมื่อก่อนชาวบ้านจะออกไปกรีดยางตอนตี 2 แต่ปัจจุบันไม่กล้าไปในช่วงเวลานั้นเพราะมีเจ้าหน้าที่อยู่ในป่าอย่างทำให้ชาวบ้านต้องไปกรีดยางตอนเช้าแทนทำให้เสียรายได้ไปกว่าครึ่ง ซึ่งสาเหตุที่ต้องออกมากกรีดยางตอนเช้าชาวบ้านไม่ได้กลัวผู้ก่อการร้ายแต่กลัวเจ้าหน้าที่รัฐแทน

12. ในการบุกตรวจค้น จับกุม มีการพังประตูบ้าน และเก็บยึดของกลาง บางครั้งไม่ได้ค้น สร้างความไม่พึงพอใจอย่างยิ่งต่อชาวบ้าน
13. ผู้ต้องสงสัยบางรายเมื่อรู้ว่าถูกออกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินใช้วิธีหลบหนีไปอยู่ที่อื่น หรือหนีออกนอกประเทศไปอยู่ประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย

กล่าวได้ว่า ผู้ต้องสงสัยทั้งหมดไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ เกือบทุกรายเล่าถึงสภาพการไร้อำนาจในการต่อต้าน แข่งขัน หรือยืนหยัดสิทธิของตนเอง เช่น รายหนึ่งพูดถึงการถูกตรวจค้น และเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นที่ซ่อนสุม ก็ไม่กล้าปฏิเสธ “เราจะเถียงกับเขาก็ไม่กล้า” และเนื่องจากการไม่รู้ภาษาไทย ก็ทำให้ไม่ยอมลงนามในเอกสารราชการเพราะไม่ทราบว่าลงนามเรื่องอะไร แต่ก็ไม่กล้าปฏิเสธเช่นเดียวกัน

กลุ่มเยาวชน

ในส่วนผลกระทบด้านบวกของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ กลุ่มเยาวชนเห็นว่ามีเพียงด้านที่ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น ส่วนในด้านลบนั้นกลุ่มเยาวชนได้แสดงความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปหมด ตั้งแต่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉินเหมือนมีกำบังกักขังไม่ให้ชาวบ้านและกลุ่มเยาวชนทำอะไรได้เลย จะไปไหนมาไหนก็ไม่กล้า เพราะกลัว ต้องระวังตัวตลอด ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ใครคนดี ใครคนไม่ดี และมีกรณีศึกษารายหนึ่งกล่าวว่า “ยังเมื่อให้อำนาจทหารเพื่อให้ทำงานสะดวก ก็ทำให้คนเป็นบ้าได้เช่นเดียวกัน เพราะคนที่ในหมู่บ้านมีลูกและถูกทหารจับตัวไปโดยที่บ้านไม่สามารถที่ทราบข่าวคราวได้เลยว่าเป็นอย่างไรบ้าง ถูกจับด้วยสาเหตุอะไร ด้วยความที่คิดถึงลูก ทำให้คนๆ นั้นรู้สึกกลัวทหารเพราะความเครียด กลายเป็นคน โรคจิต พอเห็นทหารก็จะวิ่งหนีร้องไห้”

ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็นจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กลุ่มเยาวชนได้แสดงทัศนะต่อการออกไปประกอบอาชีพประจำวันว่า “เยาวชนมีการประกอบอาชีพที่ไม่ใช่อยู่นิ่งๆ เหมือนข้าราชการ ต้องไปๆ มาๆ ตลอด ต้องเดินทาง มันไม่สะดวกกับการเดินทางสำหรับเยาวชนซึ่งเป็นชาวบ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นการเข้ามารายงานตัวของเยาวชนที่เคยถูกเชิญตัวแก่เจ้าหน้าที่ตั้งกรณีศึกษาท่านหนึ่งกล่าวว่า “ในสัปดาห์หนึ่งต้องไปรายงานตัวครั้งหนึ่ง ถ้าไม่ไปเซ็นชื่อ ก็ถือว่าเยาวชนหนีและยังมีกรณีการเลือกปฏิบัติอยู่ที่เจ้าหน้าที่จะเรียกตัวไปถ้าเจ้าหน้าที่เรียกก็ต้องไป ทำให้ไปทำงานไกลก็ไม่ได้ สำหรับการเดินทางไปรายงานตัวก็ต้องออกค่าใช้จ่ายเองและต้องไปอาทิตย์ละครั้ง ทำให้เยาวชนได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก” ในขณะที่การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ ก็ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐจะทำอะไร จะไปตรวจค้นใครก็ทำได้อย่างสะดวกทุกครั้งซึ่งกลุ่มเยาวชนเห็นว่าไม่เหมาะสมและได้เสนอว่า “ในการทำงาน อยากให้มีหมายมาด้วย ว่ามาจับทำไม อย่างไร ในหมู่บ้านก็มีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ให้บอกกล่าวกัน คืออยากให้ทำตามระบบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เคียวนี่ไม่มีสิทธิ ทำอะไรไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐไม่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปยุ่งตั้งแต่แรกเลย ไม่ให้ยุ่งเลยเรื่องลูกบ้าน โดยเฉพาะถ้าจับคดีความมั่นคง ทำอะไรไม่ได้ ในหมู่บ้านมีชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) มีด่านมี

ป้อมของชรบ. ตั้งไว้ ตำรวจ ทหารก็เข้ามาถือ ไฟที่ติดอยู่ที่ป้อมก็มาทุบทิ้ง หรืออย่างกรณีเรื่องมอเตอร์ไซค์ที่เจ้าหน้าที่จับเอาไปโรงพักเยอะมาก เพราะเป็นรถที่เจ้าหน้าที่สงสัยต่อเจ้าของรถ เมื่อเจ้าของรถไม่อยู่ที่เอารถไปแทน มอเตอร์ไซค์อยู่บ้านก็มาเอาไป บางบ้าน 3 คัน ก็โดนแล้ว เอาไปไว้โรงพัก ถ้าเจ้าหน้าที่สงสัยแบบนี้ ก็ไม่มีใครกล้าไปเอาแล้ว ถ้าไปเอารถเจ้าหน้าที่ก็ไม่สงสัยแล้ว เจ้าหน้าที่จับเลย ส่วนรถที่ยังผ่อนไม่หมดยังเป็นชื่อของบริษัทเจ้าหน้าที่ก็ยังเอาไป แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้ผ่อนรถคันนั้นต่อแล้ว เงินที่คาวนรถไปก็ฟรี ถ้าบริษัทจะให้เราผ่อนต่อ บริษัทก็ต้องไปเคลียร์กับตำรวจ เอาออกมาจากโรงพัก เพราะรถไม่ได้ผิดอะไร”

เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวน กลุ่มเยาวชนได้แสดงความเห็นว่า “ข้อมูลข่าวกรองไม่ถูกต้อง สืบเนื่องจากคนในพื้นที่ไม่ค่อยชอบหน้ากันเป็นคนแจ้ง และเจ้าหน้าที่ทหารก็เชื่อฟังๆ ที่ไม่ได้รู้จักกันเลย แล้วเอาอะไรมาว่าคนๆ นั้นเป็นผู้ก่อการร้ายเพราะอยู่ๆ ก็มาจับไปทั้งบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่แก่ๆ โดยกล่าวหาเป็นคนร้ายมีการปิดล้อมตั้งแต่ตีสาม ถึง 5 โมงเย็น มีการทำร้ายประชาชนและสิ่งของต่างๆ หลังจากมีการคุมตัว 3 เดือน ก็ให้เงินเพื่อที่จะปล่อยใจ และโดยส่วนใหญ่ที่คุมตัวไปไม่ค่อยเป็นทางการ มาจับไปเลย ไม่มีการบอกกล่าว ผู้นำชุมชน หรือ พ่อแม่ จับแล้วนำไปคุมตัวในห้องหนึ่ง รู้ว่าเป็นผู้ต้องสงสัย เวลาถูกคุมตัวว่า พ่อแม่จะเยี่ยมได้ก็ต้องให้ผ่านไปสองสามวัน ทำให้พ่อแม่ต้องเสียเวลาตามหาเพราะเจ้าหน้าที่ที่จับตัวไปได้บอกให้นำไปที่ไหน หรืออย่างกรณีที่ล้อมมัสยิด บ้านละเมา 3 ตำบล อำเภอสายบุรีพวกเจ้าหน้าที่มาล้อมตอนละหมาดซุบฮี เวลาตี 5 เช้า เอารถถังมาจอดไว้ เอารถที่ไว้ชนนักโทษ คนผู้ต้องหามา เอารถเกราะมา จอดปิดหน้าประตู ปิดทางออก พอละหมาดเสร็จ เจ้าหน้าที่ให้ผู้ที่ละหมาดอยู่ขึ้นรถไปหมดเลย 24 คน เหลือไว้ 2 คน คือเด็กพิการ แล้วก็เจ้าของร้านน้ำชาที่แก่มากแล้ว โดยไปอยู่ที่ค่ายทหารที่วัดช้างให้ ค่ายบ่อทองก็มี ที่เจาะปลิง จก. 26 ก็มีที่กลับบ้านแล้ว 23 คน ที่เหลือคนเดียวที่ติดคุกที่ปัตตานี ใน 24 คนนี้ ติดอยู่คนเดียว เป็นต้น ในขณะที่ประเด็นการถูกเพ่งเล็ง การถูกคุกคามและ การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกลุ่มเยาวชนก็มีความเห็นว่า มีการข่มขู่ ผู้ต้องสงสัย การพูดใส่วาจาที่รุนแรง มีการจับถ่วงน้ำและมีการทรมานให้แก่ผ่านอนกลางแดด”

กล่าวโดยสรุปกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่ส่งผลดีในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ส่วนผลลบของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่นั้นมีตั้งแต่ประเด็นการประกอบอาชีพ การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ, การถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวนและการถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และใช้อำนาจโดยมิชอบละเมิดประชาชน เพราะฉะนั้นมาตรการที่เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติอย่างเร่งด่วนคือการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบและการลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน

กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

ส่วนผลกระทบการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่ส่งผลดีต่อกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้ให้ความเห็นว่าประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้นทำให้อุ่นใจได้บ้างที่มีเจ้าหน้าที่คอยคุ้มครองและให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถตรวจค้น หรือ การจัดตั้งค่าย/จุดตรวจ ที่ใดก็ได้ หากเจ้าหน้าที่สงสัยในเรื่องความมั่นคงสามารถตรวจค้นได้เลยเพื่อความปลอดภัยโดยรวมของประชาชน และต้องการให้รัฐบาลรีบฟื้นฟู สภาพเศรษฐกิจ ด้วยการมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะเงินสำคัญมาก อย่างน้อยก็สามารถ ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ อีกทางหนึ่ง เช่น ปัญหาทางการศึกษา ลูก ๆ หลาน ๆ มีเงินไปโรงเรียน มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน และชาวบ้านเองมีเงินประกอบอาชีพ มีเงินเก็บ เหล่านี้เป็นต้น และคาดหวังว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จะคลี่คลายไปในทางที่ดี

สำหรับผลกระทบการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่ส่งผลลบต่อกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้ให้ความเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะกระทบกับทุกคน แต่ในตัวเมืองจะกระทบเพียงการทำมาหากิน และการเดินทางเท่านั้นที่ล่าช้า แต่สำหรับหมู่บ้าน จะกระทบความเป็นอยู่ของคน ยิ่งพื้นที่สีแดงยิ่งกระทบมาก กระทบต่อคนในครอบครัว ในการประกอบอาชีพ และการศึกษาของลูกหลาน เช่น สามัญญะ ภาระหน้าที่ซึ่งตกอยู่กับภรรยาเพียงฝ่ายเดียวที่ต้องทำงาน และดูแลลูก ลูกคนโตอาจต้องหยุดการเรียนเพื่อมารายได้กับแม่ เป็นต้น อีกทั้งปัญหาในการปฏิบัติศาสนกิจ จะเกิดเป็นกรณีๆ เช่น เมื่อเกิดเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่มาตรวจค้นหาผู้ต้องสงสัยก็ทำให้ไปมัสยิดไม่ได้ เช่น การละหมาดตะรอเวียฮ์ในเดือน รอมฎอน และมีการเลือกปฏิบัติในการตรวจค้นร่างกายเช่น ตรวจละเอียดกับคนมุสลิม ไม่ใช่มุสลิมปล่อยให้ผ่านไปได้ง่าย ชอบสงสัยคนมุสลิมมากกว่า และชาวบ้านที่เป็นผู้ต้องสงสัย เมื่อได้รับการปล่อยตัวและกลับไปอยู่บ้านก็มีความหวาดระแวง กลัวโดนจับอีก กลัวโดนตามเก็บ โดยเฉพาะคนรอบข้างจะไม่เหมือนเดิม คนรอบข้างกลัวถูกเชื่อมโยงในความคิดที่ต้องสงสัยด้วย จึงต้องอยู่ห่างๆ คิดว่า ชาวบ้านก็จะไม่เชื่อใจ หมดความน่าเชื่อถือในตัวบุคคลผู้ต้องสงสัย รวมไปถึงการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้การก่อเหตุเพิ่มขึ้นเพราะรัฐไปกดดันประชาชนทั้งที่ประชาชนไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับการปฏิบัติที่ไม่ค่อยมีความเป็นธรรมใช้ความรุนแรงกับประชาชนทำให้ประชาชนหันมาต่อต้านกันมากขึ้น

ในขณะที่เมื่อมาพิจารณาถึงรายละเอียดในแต่ละประเด็นจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้แสดงทัศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ณ ด้านตรวจว่าอยากให้เจ้าหน้าที่ระมัดระวังคำพูด และกริยากับประชาชน ปัจจุบันนี้การปฏิบัติเริ่มดีขึ้นให้ความเป็นธรรมเท่าเทียมกับประชาชน ส่วนการออกไปประกอบอาชีพประจำวันนั้นมีความรู้สึกไม่ค่อยปลอดภัยแต่ก็ต้องออกไปทำงานด้วยการรีบไปรีบกลับ ส่วนประเด็นการถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวนมีความเห็นว่าการปฏิบัติจริงไม่มีชัดเจนเพราะการควบคุมตัวที่ไม่ใช่เรือนจำและจับถูกคนบริสุทธิ์ ยกตัวอย่างเช่น หากพ่อถูกจับ ลูกก็ตกเป็นจำเลยสังคมไปด้วย หากพ่อเป็นโจร บางชุมชนก็เห็นใจแต่ไม่ได้รังเกียจ แต่กลัวที่จะคบหาสมาคม จะอยู่ห่างๆ กับบุคคลที่เคยถูกจับกุมมาแล้ว กลัวถูกเชื่อมโยงกับข้อกล่าวหาจากเจ้าหน้าที่ บางครั้งเมื่อกลับมา ชาวบ้านอาจมองว่าเป็นสายให้กับทหารหรือตำรวจ ทั้งนี้อยากให้คำนึงสิทธิต่างๆ ของประชาชนไม่ควรทำร้ายประชาชนขณะสอบสวนและการจับกุมผู้ต้องสงสัยต้องมีข่าวกรองที่ชัดเจนก่อนที่จะทำการจับผู้ต้องสงสัย มิฉะนั้นจะเป็นการ

ไปทำร้ายประชาชนโดยทางอ้อมทำให้ประชาชนถูกสังคมในพื้นที่ประณามทั้งที่เขาเหล่านั้นไม่ได้กระทำการดังกล่าว

เช่นเดียวกันกับประเด็นการถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคามนั้นกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาได้ให้ความเห็นว่า “ชาวบ้านกลัวถูกตามเก็บขณะกลับบ้าน หลายๆ คนถูกอุ้ม หรือถูกฆาตกรรม รวมถึงการเลือกปฏิบัติมีทุกสถานที่ มันยิ่งเลวร้าย” หากดูกรณีในเขตพื้นที่สีแดง จะมีมากในเรื่องการเลือกปฏิบัติ วิทยุที่แต่งกายในรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ถูกมองว่าเป็นแนวร่วม คนที่ชอบไปมัสยิด มองว่าเคร่งในศาสนา มองว่าคนที่ใส่ผ้าโสร่งต้องตรวจค้นให้ละเอียด คนที่ไม่ใช่มุสลิม ให้ผ่านไปได้ง่าย เห็นได้ชัดจากการปฏิบัติตามกฎจราจร คนมุสลิมจะถูกจับเป็นพิเศษ คนไทยพุทธจะปล่อย ทุกคนคงสังเกตเห็นอยู่แล้ว และยังประเด็นการถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญนั้นก็พบว่ามีการเข้ามาค้นบ้าน โดยไม่ได้มีหมายค้นอะไรเลย เข้ามาหน้าตาเฉย โดยไม่เกรงใจกันเลย มีหน้าซ้ำ ยังสวมรองเท้าเข้ามาอีก และพูดไม่ดีกับคนในบ้าน หรือเมื่อปล่อยตัวแล้ว สิ่งของไม่ส่งคืนก็มี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่ส่งผลดี คือ สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ทำให้ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้นและควรมีโครงการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลกระทบด้านลบได้รับการเยียวยาให้ความเห็นว่า การบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีผลกระทบกับทุกคน โดยเฉพาะการทำมาหากิน การปฏิบัติที่ไม่ค่อยมีความเป็นธรรม การใช้ความรุนแรงกับประชาชนทั้งนี้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นการถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคามโดยกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาทั้งหมดเห็นตรงกันว่า ชาวบ้านกลัวที่จะคบหาสมาคม จะอยู่ห่างๆ กับบุคคลที่เคยถูกจับกุมมาแล้ว กลัวถูกเชื่อมโยงกับข้อกล่าวหาจากเจ้าหน้าที่ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ควรทำงานร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

กลุ่มผู้นำศาสนา

ในเบื้องต้น ผู้นำศาสนาอิสลามส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ผลกระทบด้านลบของ พ.ร.ก.ฉุกเฉินที่มีต่อชุมชนมุสลิมนั้นเกิดขึ้นในระดับสูง โดยเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่จากตัวกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานโดยอาศัยอำนาจ ตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของเจ้าหน้าที่อย่างไม่ระมัดระวังและรัดกุม ใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย เลือกปฏิบัติ และไม่เข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้น จับกุม เชิญตัว หรือแม้กระทั่งการเย็บเยียนของเจ้าหน้าที่

ในขณะที่ผู้นำศาสนาอื่นๆ ซึ่งไม่ได้คลุกคลีกับผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมากนัก มีความเห็นต่อประเด็นด้านผลกระทบในลักษณะที่เป็นผลกระทบต่อความไม่สะดวกในการดำเนินชีวิตทั่วไป และเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ แต่กระทบเฉพาะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ผลกระทบที่สำคัญต่อชุมชนมุสลิมมีดังนี้

- ผลกระทบทางสังคมและจิตใจที่มีต่อผู้บริสุทธ์

ปัญหาสำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนมุสลิมคือ การจับกุม เชื้อตัวผู้บริสุทธ์ ซึ่งเกิดจากปัญหาความอ่อนแอทางด้านการข่าว การไม่ตรวจสอบข้อมูล การรับฟังข้อมูลฝ่ายเดียวจากแหล่งข่าวที่ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เช่นเป็นฝ่ายตรงข้ามที่ได้รับผลประโยชน์จากการใส่ร้ายผู้ถูกกล่าวหา หรือเป็นผู้ที่คนในหมู่บ้านรวมถึงผู้นำศาสนามีความเห็นร่วมกันว่าเป็นบุคคลที่ไม่น่าเชื่อถือ ไม่มีความรับผิดชอบ กล่าวโดยสรุปคือ วิธีการตั้งข้อสรุปว่าบุคคลใดเป็นที่สงสัยและสมควรถูกเชื้อมานั้นง่ายและรวบรัดเกินไป ทำให้คนดีๆ คนบริสุทธ์ ได้รับผลกระทบ

บางคนที่ถูกเชื้อมาไปและได้รับการปล่อยตัวกลับมา ซึ่งในด้านหนึ่งแสดงถึงสถานะของผู้บริสุทธ์ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นอีกก็มักถูกเชื้อมาเป็นประจำ เช่นกรณีที่เกิดขึ้นที่หมู่บ้านหนึ่งในอำเภอบันนังสตา ที่มีวัยรุ่น 5 คน ซึ่งถูกจับตัวไปและถูกปล่อยตัวกลับมาหลายครั้ง นอกจากนี้บางแห่งมีการกำหนดให้ผู้ที่ถูกปล่อยตัวกลับไปต้องมารายงานตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ไม่สามารถออกไปทำงานนอกพื้นที่ได้ เพราะเกรงว่าหากไม่รายงานตัว จะถูกออกหมายจับ บางแห่งในจังหวัดนราธิวาสต้องไปรายงานตัวทุกสัปดาห์ เมื่อเดินทางไปก็มีเพียงกระดาษเปล่า 1 แผ่นให้ลงชื่อ โดยไม่มีแบบฟอร์มที่เป็นทางการ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็ไม่สนับสนุน สิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้บริสุทธ์

อีกปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและยังคงเป็นปัญหาสำคัญ คือ ปัญหาจากการสงสัยแบบเหวี่ยงแห ใครที่เป็นคนใกล้ชิดกับผู้ต้องสงสัยก็เชื้อมาไปโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลดังกล่าว แม้ว่าในภายหลังจะถูกปล่อยตัวกลับมาในฐานะผู้บริสุทธ์ก็ตาม แต่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม คนรอบข้างไม่กล้าไปมาหาสู่ หรือพูดคุย เพราะกลัวว่าจะถูกเชื้อมาไปด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริสุทธ์หวาดกลัวและต้องหลบหนีออกนอกพื้นที่ บางส่วนหันไปเข้าร่วมกับขบวนการ เพราะถูกชักจูงและไม่มีทางเลือก เช่น ที่อำเภอหรือเสาะมีคนหนึ่งได้รับข่าวว่าถูกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และหลบหนีไป สุดท้ายไปเข้าร่วมกับฝ่ายขบวนการและกลับมาในพื้นที่ ต่อมาก็ถูกยิงจนเสียชีวิต ในขณะที่ความเห็นของมารดามองว่าสาเหตุที่ทำให้บุตรชายต้องพบกับจุดจบดังกล่าวเริ่มต้นมาจากการที่ถูกตั้งข้อสงสัยในตอนแรก ทั้งๆ ที่เดิมยังเป็นผู้บริสุทธ์ ส่วนที่สุโหงปาดีประชาชนหายไปเกือบทั้งหมู่บ้านหนีไปประเทศมาเลเซีย เพราะการค้นบ้านของเจ้าหน้าที่

ผู้นำศาสนาบางท่านที่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปเยี่ยมบ่อยๆ ก็ทำให้ชาวบ้านบางส่วนตั้งข้อสงสัยว่าเป็นสายให้ทางการ ในบางแห่งเจ้าหน้าที่เข้าไปเชื้อมาผู้นำศาสนาพูดคุย แต่ตอนที่ไปรับกลับนำรถถังและเจ้าหน้าที่ชุดใหญ่ติดตามไปด้วย ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไม่ธรรมดา บางคนเข้าใจว่าถูกจับกุม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ต้องมีความรอบคอบมากกว่านี้ในการเข้าหาผู้นำศาสนา ดังที่ผู้นำศาสนาจากวงสนทนากลุ่มหนึ่งในจังหวัดปัตตานี สะท้อนให้ฟังว่า “การที่เจ้าหน้าที่ทหารเข้ามาเยี่ยมและปรึกษาผู้นำศาสนานั้นเป็นเรื่องดี แต่ก็ไม่ควรบ่อยเกินไป เพราะอาจถูกมองไม่ดีจากชาวบ้าน หรือบางครั้งอาจเชื้อมาให้เราไปหากก็ได้ แต่เวลามารับก็ไม่ต้องให้เอิกเกริกใหญ่โตมาก เช่น มีอยู่ครั้งหนึ่งที่บอกว่ามาเชื้อมา แต่ตอนมารับกลับเอารถถังมาด้วยและทหารติดตามมาเป็นโขยง ตรงนี้ทำให้ชาวบ้านตกใจ และระแวงว่าจะเอาผู้นำศาสนาไปทำอะไรในทางที่ไม่ดี”

- ผลกระทบจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาจากการที่เจ้าหน้าที่เข้าไปสร้างความสัมพันธ์อันชั่วช้ากับลูกสาวของชาวบ้านในชุมชนยังคงเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงอยู่ตลอดคือ ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและสร้างความรู้สึกไม่พอใจให้กับชุมชนมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการล่วงละเมิดทางเพศโดยที่ฝ่ายหญิงจะสมัครใจยินยอมหรือไม่ก็ตาม หรือแม้กระทั่งการเกี่ยวพาราสีก็เป็นเรื่องที่สร้างความไม่พอใจในระดับสูงและเป็นที่ถูกกล่าวขานมากเช่นกัน

การเชิญตัวในหลายกรณีญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวไม่ได้รับการแจ้งว่าจะคุมตัวไปไว้สถานที่ใด ต้องติดต่อสอบถามและติดตามข้อมูลเอง ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องเดินทางไปหลายแห่งกว่าจะได้รับคำตอบที่ถูกต้อง

แม้ว่าการซ้อม ทรมาน การทำร้ายร่างกาย ระหว่างที่อยู่ในกระบวนการคุมตัวและซักถามจะเกิดขึ้นน้อยลงกว่าในอดีต แต่ก็ยังคงมีอยู่หลายกรณีที่มีเสียงสะท้อนว่า เจ้าหน้าที่รัฐใช้กระบวนการ ชี้อัดไฟฟ้า การตี การตบ การต่อข้อมือ การขังในตู้คอนเทนเนอร์และแรงแอร์ให้เย็นจัด เพื่อข่มขู่และกดดันให้มีการรับสารภาพ เช่น การเสียชีวิตของอิหม่ามยะฟาในระหว่างการถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้ประชาชนกลัวเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้นและไม่ไว้วางใจ นอกจากนี้ผู้ที่ถูกเชิญตัวบางราย ตอนที่ไปกับตอนที่กลับมาจะมีสภาพจิตใจที่แตกต่างกันมาก บางรายถึงกับสติฟั่นเฟือน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยความหวาดระแวง

- ผลกระทบทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม

ในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ ที่ในอดีตเป็นจุดที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก แต่หลังจากที่เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและระมัดระวังในประเด็นนี้มากขึ้น ทำให้ภาพรวมในปัจจุบันมีผลกระทบไม่มาก จะมีบ้างเฉพาะในบางพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ หรือมีการประกาศห้ามเดินทางในเวลาที่กำหนด แต่โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทราบโดยอัตโนมัติว่าหากมีเหตุการณ์ก็ไม่ควรออกนอกบ้าน ทั้งนี้ผลกระทบที่มีต่อการปฏิบัติศาสนกิจส่วนใหญ่มักจะมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในภาพรวมที่สร้างความไม่ไว้วางใจกัน เช่น ไม่กล้าออกเดินทางไปละหมาดที่มัสยิดในเวลาเช้าตรู่และกลางคืน ในบางกรณีเกิดจากการแจ้งข่าวว่าจะไปค้น และมีการล้อมมัสยิดแต่พอค้นแล้วไม่มีอะไรทำให้เกิดความหวาดระแวงของประชาชน ไม่กล้าเดินทางไปมัสยิด

อย่างไรก็ตามยังคงมีเสียงสะท้อนถึงผลกระทบที่เกิดจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เช่น ชาวบ้านไม่กล้าออกไปละหมาดสฟให้กับผู้เสียชีวิตบางคน เพราะกลัวว่าจะถูกเจ้าหน้าที่สงสัยและจับกุมตัวไป นอกจากนี้ในหลายชุมชนที่เคยมีการเก็บรวบรวมเงินสะสมประจำเดือนเพื่อเป็นกองทุนให้กับผู้เสียชีวิตในชุมชนก็ต้องยุติไปเนื่องจากเกรงว่าจะถูกตั้งข้อสงสัยว่ารวบรวมเงินไปก่อความไม่สงบ และเมื่อถึงเวลาที่มีคนเสียชีวิตที่มีฐานะยากจนก็ต้องรับภาระหนักขึ้นเพราะไม่มีค่าใช้จ่ายที่เพียงพอ

ขณะที่ในด้านการศึกษาเรียนรู้ด้านศาสนา ในส่วนของการเรียนการสอนในมัสยิดหรือชุมชนในภาพรวมถือว่ายังไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เช่น โต๊ะครูบางคนที่ถูกเจ้าหน้าที่เชิญตัว หรือมีเจ้าหน้าที่เข้าไปเยี่ยมเยียนบ่อยๆ ก็ทำให้มีเวลาสอนน้อยลง ไม่ต่อเนื่อง มีชาวบ้านเข้ามาเรียนน้อยลง เพราะกลัวจะถูกทางการเพ่งเล็ง

อีกส่วนหนึ่งที่กระทบคือในส่วนของโรงเรียนคาทอลิก ที่ครูสอนคาทอลิกมักถูกเพ่งเล็ง หรือถูกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และไม่กล้าที่จะไปสอน ทำให้การเรียนของเด็กคาทอลิกไม่มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีเสียง สะท้อนว่าทหารหาญกระทรวงครุฑคาทอลิกเป็นพิเศษ สิ่งที่เป็นปัญหาคือการมองแบบเหมารวม และตามกระแส ข่าวกว เช่น ในช่วงเวลาหนึ่งมีกระแสให้จับตาอุสตาซ ก็จับแต่อุสตาซ กระแสครุฑคาทอลิก ก็จับแต่ครุฑคาทอลิก เท่านั้น

ส่วนในโรงเรียนปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาได้รับผลกระทบทั้งจากการที่ครูสอนศาสนา และนักเรียนถูกจับกุมคุมตัวไป ทำให้โรงเรียนบางแห่งผู้ปกครองไม่กล้าส่งบุตรหลานไปเรียน หรือบางคนก็ ให้ย้ายโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนถูกเชิญตัวที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนปอเนาะหลายคนการเรียนไม่ต่อเนื่อง บางคนเรียนไม่จบ เพราะถูกเชิญตัวไปหลายครั้ง

ในด้านการถูกเหยียดหยามทางด้านศาสนา และการเลือกปฏิบัติ ผู้นำศาสนาให้ความเห็นว่าดีขึ้นกว่า ในอดีต เช่น การแต่งตัวโดยนุ่งผ้าโสร่งสวมกะปิเยาะก็ไม่ค่อยถูกดูหมิ่น แต่มีการตรวจเข้มขึ้นบ้าง ซึ่งผู้นำ ศาสนามองว่าเป็นเรื่องธรรมดา อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาเรื่องการพูดจากับวัยรุ่นด้วยคำพูดและกิริยาที่ไม่ดี ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่วัยรุ่น และอาจมีผลสะท้อนกลับในด้านลบที่รุนแรง นอกจากนี้ยังมีการละเมิด ทางศาสนาอยู่บ้าง เช่นในกรณีหนึ่งที่ผู้ถูกคุมขังหนึ่งในจังหวัดนราธิวาสซึ่งได้รับการปล่อยตัวกลับมาแล้วเล่า ให้ฟังว่า “ตอนที่เจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจค้นที่บ้าน ู่ว่างๆ ก็บุกเข้ามา ซึ่งขณะนั้น มารดาซึ่งอายุมากแล้วกำลังอ่าน คัมภีร์อัลกุรอานอยู่ และเดินข้ามคัมภีร์อัลกุรอาน ทำให้มารดาตกใจมาก แต่ยังโชคดีที่ไม่ซ็อกเสียก่อน”

- ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตทั่วไป

การเดินทางสัญจรไม่สะดวกจากกรณีที่มีด่านตรวจสกัดมากเกินความจำเป็น ดังตัวอย่างที่ผู้นำศาสนา ท่านหนึ่งจากจังหวัดยะลาเล่าว่า “จากบ้านนังสตาไปยะหา ระยะทางประมาณ 37 กิโลเมตร มีด่านตรวจสกัด ประมาณ 22 แห่งที่ไม่มีทหารอยู่ ต้องขับรถล่าช้า ชักแซก ในขณะที่วิธีการตรวจยังคงมีการเลือกปฏิบัติอยู่ เช่น เครื่องแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ก็จะตรวจละเอียด ถ้าแต่งชุดสากลหรือสุภาพ ก็ตรวจบ้าง แต่ไม่ ละเอียดมากนัก แต่การพูดจาจะไม่ดีกับกลุ่มวัยรุ่น”

อีกประการหนึ่งคือผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ เพราะทำมาหากินลำบาก เช่น การ กรีดยางของชาวสวนจากก่อนมีเจ้าหน้าที่ทหารลงมา จะสามารถไปกรีดยางเวลา ดี1 ดี2 แต่เมื่อมีสถานการณ์ ต้องไปกรีดยาง ดี 5 โคนตรวจร่างกาย ไปทำงานตอนเช้า เวลา 7-8 โมงบ้าง ทำให้ผลผลิตที่เป็นยางได้ลดลง จากเดิม

นอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนว่าการคัดสัญญาบัตรโทรศัพท์ในหลายกรณีกระทำเกินขอบเขตและ ครอบคลุมพื้นที่และระยะเวลาที่มากเกินไป ทำให้การติดต่อสื่อสารลำบาก โดยเฉพาะกรณีที่มีบุคคลสำคัญของ รัฐลงมาในพื้นที่

กลุ่มสื่อมวลชน

ในแง่ของบทบาทหน้าที่สื่อ สื่อมองว่า ในการทำงานของสื่อภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่มีผลกระทบต่อการนำเสนอข่าว จะมีบ้างในกรณีที่เข้าพื้นที่ได้ช้า ไม่ทันเหตุการณ์ในการนำเสนอข่าว ในส่วนของการทำงานของสื่อมวลชน สื่อมวลชนกลุ่มนี้ มองว่า การทำงานอาจจะมีติดขัดบ้างเล็กน้อย เช่น ไม่สามารถเข้าไปในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวช้ากว่าปกติ เช่นความคิดเห็นของสื่อมวลชนท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า

“ผมเข้าไปที่เกิดเหตุ ไม่ได้ ผมต้องอยู่ไกล รูปที่ได้ต้องซูม เพราะระเบิดลูกที่ 2 เราไม่แน่ใจว่าจะมีลูกที่สามมัย หรืออาจจะมียาวระเบิดไว้ได้ศพ ผมว่ายากขึ้นจะมีปัญหาต่อรายละเอียดของที่เกิดเหตุและตำรวจต้องตรวจสอบที่เกิดเหตุก่อน และใช้เวลายาวนาน 3 ชม. คิดสัญญาณพนักงานสอบสวน ก่อนที่เราจะเอารายละเอียดมาได้ ใช้เวลามาก ไม่เหมือนเดิม แล้วก็ยังมีกลุ่มชุมนุมประท้วง ก็หมดสิทธิ์เลย ถ้าปิดหน้าปิดหลังก็จบ พวกมือปิดครึ่งถนนแล้ว และพวกทหารอีกครั้ง กว่าจะเข้าไปได้” หรือการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ดังการแสดงทัศนะของสื่อมวลชนรายหนึ่งที่ว่า “ในเรื่องราวที่เราอยากจะรู้เราก็ไม่รู้ไม่สามารถเข้าไปได้ถ้าสมมุติคนที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยเราสามารถ สื่อสามารถทำได้เพราะเขาไม่ใช่จำเลยเขาเป็นคนธรรมดาคนหนึ่งที่มาให้ความร่วมมือกับรัฐถูกดึงเข้าสู่ ศปก.ตร.ส่ง ไปก็หมดสิทธิ์สอบถามแม้ในบ่อทองก็เข้าได้ยากซึ่งมันพิเศษกว่าพื้นที่อื่นเมื่อเปรียบเทียบกับกรุงเทพแม้แต่กรณีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพก็ยังเข้าไปสัมภาษณ์แต่นี้เข้าเป็นแค่ผู้ต้องสงสัยไม่ใช่ผู้กระทำความผิดเราไม่สามารถสัมภาษณ์ได้” นอกจากนี้ยังพบว่าประเด็นปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลของผู้สื่อข่าวยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการรู้จักเจ้าหน้าที่หรือการสร้างเครือข่ายอีกด้วย ดังคำพูดที่ว่า “ก่อนที่ไม่มี พรก เราสามารถที่จะเข้าออกได้ แต่พอมี พรก มันเหมือนเป็นข้ออ้าง นี่มันต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัว การที่จะเข้าไปถึงแหล่งข้อมูลเราจำเป็นที่จะต้องมีแหล่งเครือข่ายบ้าง”

กลุ่มเอ็นจีโอ

เอ็นจีโอทุกคนให้ความเห็นตรงกันว่า ผลกระทบจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินส่วนใหญ่จะทำให้ประชาชนหวาดกลัวเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น และตั้งคำถามถึงการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยของเจ้าหน้าที่ โดยความคิดเห็นของเอ็นจีโอรายหนึ่งให้ความเห็นว่า “แค่สงสัยว่าคนนี้น่าจะมีส่วนในการก่อความไม่สงบก็ควบคุมตัว บางครั้งอาจจะมีหมายศาลบางครั้งก็ไม่มี แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามที่จะนำเรื่องนี้เข้าสู่ศาล เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ เมื่อพบผู้ต้องสงสัย การขยายผลคือ ตรวจสอบหมายเลขโทรออกในโทรศัพท์ และเหมารวมว่าคนๆ นั้นเป็นพวกเดียวกันด้วย จึงดำเนินการจับไปเป็นทอดๆ การจับกุมตัวไปคุมขังประมาณ 1 เดือน”

ทั้งนี้เอ็นจีโอให้ความเห็นว่า ผู้ต้องสงสัยที่โดนจับ เมื่อถูกปล่อยตัวก็มักจะได้รับผลกระทบต่อเนื่อง กล่าวคือ มักจะถูกมองในภาพที่ไม่ดีในสายตาของชาวบ้านเพื่อนบ้าน บางรายถูกมองว่าเป็นผู้ที่ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ส่งผลให้ไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านได้ ต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น

ผู้ต้องสงสัยหลังจากปล่อยตัวออกมาแล้ว ก็ยังมีปัญหาตามมาอีก เนื่องจากมีคนของทางราชการคอยสอดส่องดูแลอยู่ เช่น กลุ่มตาสับปะรด (คนของรัฐ เช่น อส. ตำรวจ อาสาสมัคร ฯ) คอยสอดส่องดูแลว่าคนที่ปล่อยออกมาจะมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง ผู้ที่ถูกปล่อยออกมามักมีอาการเครียด อึดอัด ไม่ค่อยพูดค่อยจากับ

ใคร เพื่อนบ้านก็จะไม่กล้าคบค้าสมาคมด้วย เพราะกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คอยสอดส่องอยู่ จะคิดว่าเป็นพวกเดียวกันกับคนคนนั้น อาจทำให้ตัวเองเดือดร้อนได้

ความหวาดระแวงของคนในพื้นที่ซึ่งมีต่อผู้ต้องสงสัยและความหวาดระแวงของตัวผู้ต้องสงสัยเองที่มีต่อสังคมรอบข้าง ทำให้เกิดผลกระทบต่อเอ็นจิโอในการปฏิบัติงาน แม้ว่า เอ็นจิโอจะลงไปพูดคุยกับกลุ่มชาวบ้านดังกล่าว แต่กลุ่มชาวบ้านมักจะเกิดการหวาดระแวง ไม่กล้าให้ข้อมูล กว่าที่จะได้รับความร่วมมือจากเขาก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการทำงานกับภาครัฐ เอ็นจิโอมองว่า ในปัจจุบัน การทำงานของเอ็นจิโอในการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เอ็นจิโอทำงานได้ง่ายขึ้นและได้รับการช่วยเหลือโดยรัฐ ก่อนข้างดี “สำหรับ เอ็นจิโอ แล้วรู้สึกดีขึ้นมากเพราะการทำงานรู้สึกจะราบรื่นกว่าเก่า ให้ความร่วมมือและสนใจเราเป็นอย่างดี แต่ฝ่ายที่เดือดร้อนยิ่งกว่าก็คือประชาชน ที่เดือดร้อนมากเพราะโดนจับ ในกรณีเป็นผู้ต้องสงสัยซึ่งบางทีไม่ได้ทำผิดอะไร ก็โดนจับไปแล้ว ทำให้เกิดการหวาดกลัวและการหวาดระแวงเป็นอย่างมาก” คิดว่าการแก้ปัญหาที่ดี รัฐต้องให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนให้มากกว่านี้ และต้องผลักดันให้ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เพื่อให้ทำงานง่ายขึ้น

สิ่งที่เอ็นจิโอกังวลและเรียกร้องกันมากคือ ผลกระทบที่เกิดต่อผู้เสียหายและการรับผิดชอบของภาครัฐ “ที่ผ่านมาเมื่อเกิดเหตุการณ์แต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความผิดและควรรับผิดชอบด้วย ความผิดของตัวเองแต่กลับผลักภาระให้ชาวบ้านรับผิดชอบในกรณีต่างๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐควรได้รับการลงโทษด้วย ไม่ใช่ทำความดีความชอบแล้วจะเพิ่มยศกันอย่างเดียว โดยไม่มีความผิดใดๆ เลย” และ “เจ้าหน้าที่รัฐควรเร่งลงเงื่อนไขที่ยังค้างคาใจชาวบ้านให้หมดไปเป็นอันดับแรก เช่น การซ้อมผู้ต้องสงสัย การทรมาน การติดบัญชีดำฯ ควรจะชี้แจงให้ชัดเจน เพราะหากไม่ลงเงื่อนไขนี้ออกไปปัญหาที่ค้างคาใจของชาวบ้านที่ยังไม่ได้รับการอธิบาย ชาวบ้านก็จะนำมาอ้างตลอด ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการยากในการแก้ปัญหาถ้าไม่รีบลงเงื่อนไขเหล่านี้ออกไป”

กลุ่มนักธุรกิจ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ รายได้ลดลงเนื่องจากลูกค้าลดลง แม้ว่าต้นทุนจะเท่าเดิมแต่ระยะเวลาในการเปิดร้านน้อยลงอันเนื่องมาจากประชาชนไม่ออกนอกบ้านและลูกค้าต้องรีบกลับบ้าน ประกอบกับภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจทำให้การประกอบธุรกิจไม่ค่อยมีกำไร ซึ่งจะพบว่าธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ธุรกิจกลางคืนที่เกี่ยวข้องกับความบันเทิง ดังการแสดงทัศนะของนักธุรกิจรายหนึ่งที่ว่า “สำหรับคนที่เปิดห้องอาหารสถานบันเทิง ซึ่งถ้ามี พ.ร.ก.ฉุกเฉินแล้วเค้าทำให้กระทบกับธุรกิจตรงนั้น สำหรับคนที่ทำธุรกิจกลางวันจะไม่มี” นอกจากนี้ธุรกิจท่องเที่ยวก็เป็นอีกประเภทที่ได้รับผลกระทบอย่างเห็นได้ชัด นักธุรกิจจะลากล่าวถึงผลกระทบในประเด็นนี้ว่า “เห็น พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่างประเทศก็ไม่มาท่องเที่ยวแล้ว มาเลย์ สิงคโปร์ก็กลัวแล้ว เขาก็กลัวแล้ว ลูกค้าเราที่จะมาในยะลาเนี่ย เบตงเจียบเพราะอะไร ก็เพราะ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมาเลเซียเค้ารู้กฎหมาย” นอกจากผลกระทบต่อธุรกิจท่องเที่ยว สถานบันเทิงแล้ว ผลกระทบที่เห็นได้ชัดเป็นรูปธรรมอีกสาขาหนึ่งคือ โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งต้องอาศัยวัตถุดิบจากในท้องถิ่น ดังเช่นโรงงานไม้

ยางพาราเพราะชาวบ้านจะไม่นำไม้ยางมาส่งทำให้ไม่มีไม้ป้อนโรงงาน สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าเนินกิจการของภาคธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่อย่างไรก็ดีผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังมีความมั่นใจในการประกอบธุรกิจและไม่มีความคิดที่จะเลิกกิจการ ขณะเดียวกันก็ไม่ขยายกิจการ เพราะส่วนหนึ่งเป็นคนในพื้นที่ และคิดว่าการไปเริ่มต้นกิจการใหม่ในพื้นที่อื่นย่อมเผชิญกับความเสี่ยง ในส่วนของการสั่งซื้อและขนส่งสินค้าจากภายนอกพื้นที่ทำได้ยากขึ้นเนื่องจากคนขับรถบรรทุกทุกคนส่งไม้กล้าขับรถเข้ามาในพื้นที่

สรุปภาพรวมผลกระทบของพ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ประเด็นปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ระดมความเห็นที่น่าสนใจไว้หลายประการ ประการแรก คือ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเองว่ามีความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของพื้นที่มากแค่ไหน หากปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความนุ่มนวลและเข้าใจ ความขัดแย้งก็จะน้อยลง ประการต่อมา ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินอย่างสิ้นเชิง ทุกครั้งที่มีการตรวจค้นจับกุมคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คืออะไรก็ยังไม่ทราบ

หากกล่าวโดยสรุปแล้วผลกระทบแง่ลบที่เกิดจากการปฏิบัติใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เกิดจากปัญหาในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนมาก ไม่ได้เกิดจากตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และการประสานงานที่ไม่สอดคล้องได้ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็น พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของผู้ต้องสงสัยเนื่องจากหมายจับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นี้ ไม่มีอายุความ จึงทำให้เกิดผลเสีย ผลกระทบต่อผู้ต้องสงสัย หรือ ปัญหาเชิงเทคนิค ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการถูกเรียกตัวมาถาม สอบสวน และถูกปิดล้อมตรวจค้นภายใต้กฎอัยการศึกโดยไม่มีหมายศาล ดังนั้นชาวบ้านหลายฝ่ายที่ได้รับผลกระทบในส่วนนี้เข้าใจว่าเป็นผลมาจากการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เหตุนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมองว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีผลกระทบโดยตรงกับความรู้สึกและจิตใจของประชาชน ยิ่งโดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ไม่รู้และไม่เข้าใจกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ก็จะยิ่งเข้าใจผิดว่ารัฐใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน รังแกประชาชน ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วอาจเป็นเพราะตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติเองก็ทำเกินกว่าเหตุ บวกกับการที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน อย่างแท้จริง

ข้าราชการมองว่าประชาชนไม่สนใจที่จะเรียนรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หากว่าเหตุการณ์ไม่เกิดกับตน ในส่วนนี้เองข้าราชการก็ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจว่าด้วยเรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงทั้งที่ข้าราชการได้เปรียบเจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจและทหารในด้านงานมวลชน ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายทหารยังมีมุมมองที่เข้าข้างตนเองว่าชาวบ้านให้ความไว้วางใจ และต้องการให้พวกตนอยู่ด้วยเพราะรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย หากแต่จากการที่ได้มีโอกาสพูดคุยกับประชาชนหลายกลุ่ม ชาวบ้านกลับมีความหวาดกลัว และหวาดระแวงกลุ่มกองกำลังทหาร แม้ว่าจะเป็นทหารฝ่ายการพัฒนาชาวบ้านก็ไม่ไว้วางใจ ที่ให้ความร่วมมือด้วยดีก็เป็นเพียงเพราะกลัว การให้ความร่วมมือเพราะกลัวกับการให้ความร่วมมือด้วยใจเป็นสองสิ่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จากการให้สัมภาษณ์ของทหารบางท่าน เขามองว่าชาวบ้านพึงพอใจต่อการที่มีพวกเขาอยู่ใกล้ๆ พอถามว่าใช้มาตรฐานใดเป็นตัวชี้วัด เขาก็ยกตัวอย่างว่า “พอโบกมือให้ชาวบ้าน ชาวบ้านก็โบกมือ

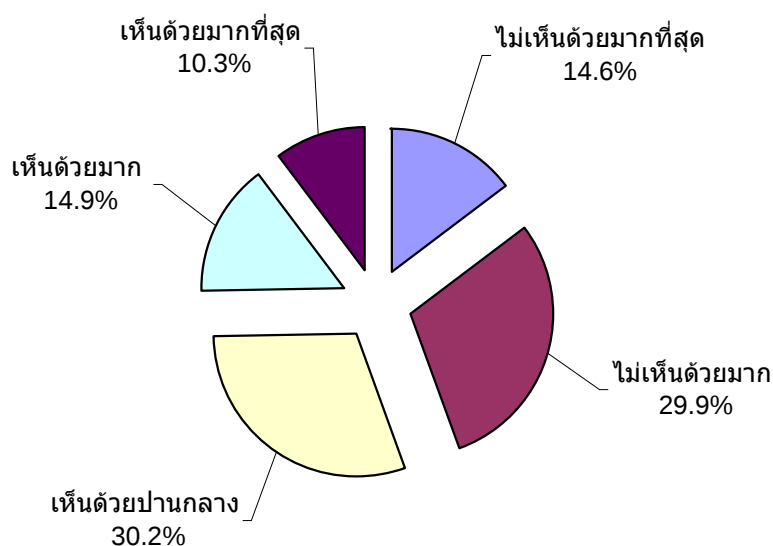
ตอบ” พอเล่าเรื่องนี้ไปถามชาวบ้านอย่างกลุ่มเยาวชน กลุ่มกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา พวกเขาก็กล่าวติดตลกว่า “แน่ใจได้อย่างไรว่าชาวบ้านโบกมือตอบ จริงๆ แล้วชาวบ้านอาจกำลังโบกมือไว้ว่าอย่าเข้ามาก็เป็นได้”

โดยสรุปจากการประเมินเชิงคุณภาพจากกลุ่มสนทนากลุ่มย่อยหลายๆกลุ่ม บวกกับผลการศึกษาประเมินเชิงปริมาณแล้ว ประเด็นของผลกระทบเชิงลบจะมีมากกว่าผลกระทบเชิงบวกในระดับที่สูงมาก ซึ่งถือเป็นการยากที่จะวัดระดับออกมาเป็นตัวเลขให้เห็นชัดเจนว่ามีผลกระทบขนาดไหน เท่าไหร่ ถ้าประเมินในแง่ของจำนวนผู้เสียชีวิต จำนวนผู้บาดเจ็บ จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง และความเสียหายในเชิงการดำเนินการทางธุรกิจในเขตสามจังหวัดอาจพอตีค่าเป็นตัวเลขให้เห็นได้ชัดเจน แต่การที่จะประเมินผลกระทบทางจิตใจ รวมทั้งทัศนคติจากผู้ที่ได้รับผลกระทบในเขตสามจังหวัดนี้ว่ามีมูลค่าเท่าไร เราไม่สามารถที่จะประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขได้เลย เราอาจตีค่าเวลาที่คนตายได้ว่ามีจำนวนเท่ากับหนึ่งศพหรือสองศพ แต่เราไม่สามารถตีค่าชีวิตของคนระหว่างที่เขายังมีชีวิต และกำลังดำเนินชีวิตอยู่ได้เลย ฉะนั้นรัฐจึงควรให้ความสนใจในแง่ของผลกระทบทางจิตใจของคนในเขตพื้นที่นี้ด้วย

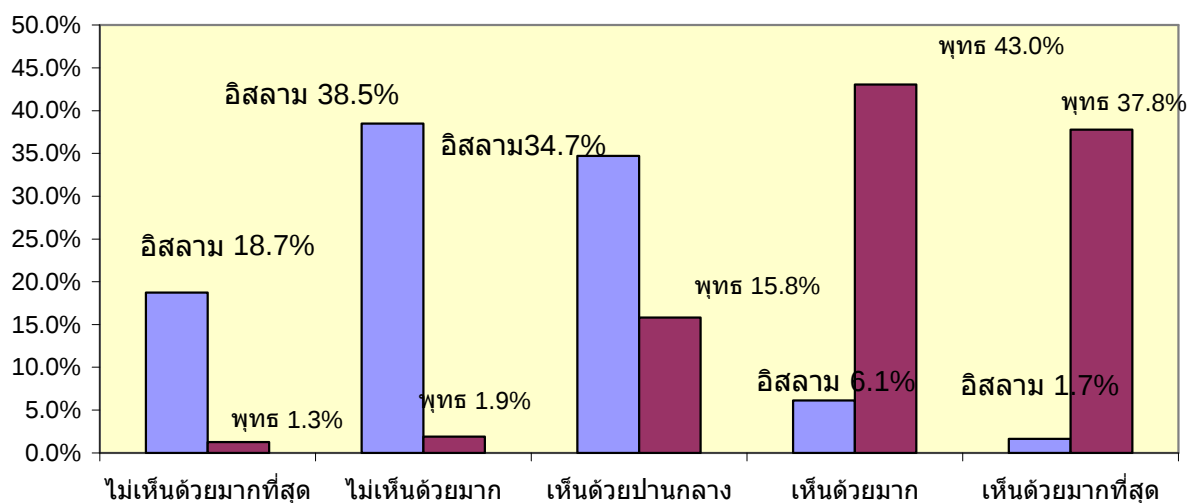
5.4 ความจำเป็นต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และทางเลือกนโยบาย

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อความเห็นที่รัฐบาลควรจะขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก 3 เดือน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 55.4 แต่ประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 30.2 รู้สึกเห็นด้วยระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนประชาชนคิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก 3 เดือน (ดังภาพที่ 17) แต่เมื่อแยกความเห็นตามการนับถือศาสนา (ดังภาพที่ 18) จะเห็นว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 57.2 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ขณะที่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ร้อยละ 80.8 เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศขยาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ต่ออีก 3 เดือน

ภาพที่ 17
ความเห็นต่อการที่รัฐบาลขยายการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหาร
ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินไปอีก 3 เดือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 18
ความเห็นต่อการที่รัฐบาลขยายการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหาร
ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินไปอีก 3 เดือนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
แยกตามศาสนา

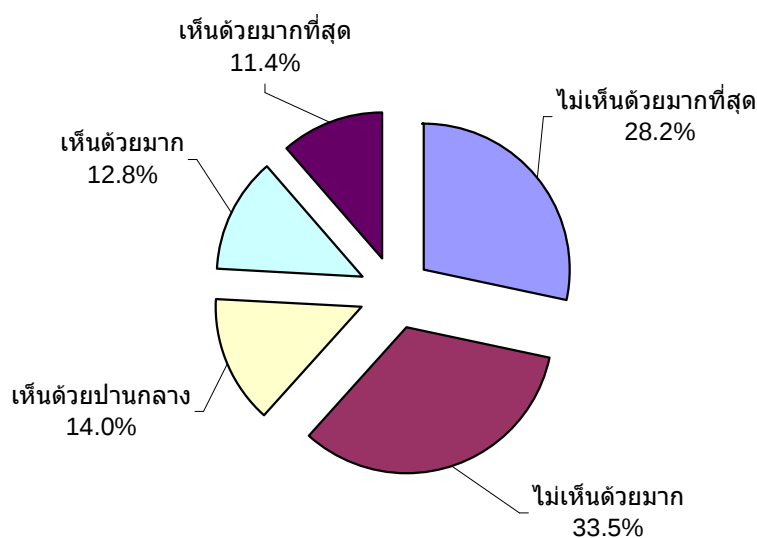
ความคิดเห็นต่อการคงกำลังทหารจำนวนมากในการจัดการปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.7 กับการคงกำลังทหารจำนวนมากในการจัดการปัญหาความไม่สงบ (ดังภาพที่ 19) และเมื่อแยกตามศาสนา (ดังภาพที่ 20) พบว่าประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 79.6 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดที่จะคงกำลังทหารจำนวนมากในการ

แก้ปัญหาในพื้นที่ ขณะที่ผู้นำถือศาสนาพุทธเห็นด้วยมากถึงมากที่สุดที่ระดับร้อยละ 80.8 ต่อการคงกำลังทหารจำนวนมากในการแก้ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้การที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับการคงกำลังทหารจำนวนมากในการจัดการปัญหาความไม่สงบเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มองว่าการคงกำลังทหารจำนวนมากในการจัดการกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ไม่สามารถลดเหตุการณ์และความรุนแรงรายวันลงได้ พร้อมทั้งการดำเนินการภายใต้มาตรการต่างๆ ตามอำนาจ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นั้น ไม่ได้ช่วยจำกัดพื้นที่การก่อเหตุหรือสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือความเชื่อของกระบวนการก่อความไม่สงบได้ แต่อย่างไรก็ตามประชาชนกลับเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยอย่างถูกต้องเหมาะสมที่มีอยู่นั้นคืออยู่แล้ว ไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่กระทบต่อการทำงานรักษาความสงบของรัฐ

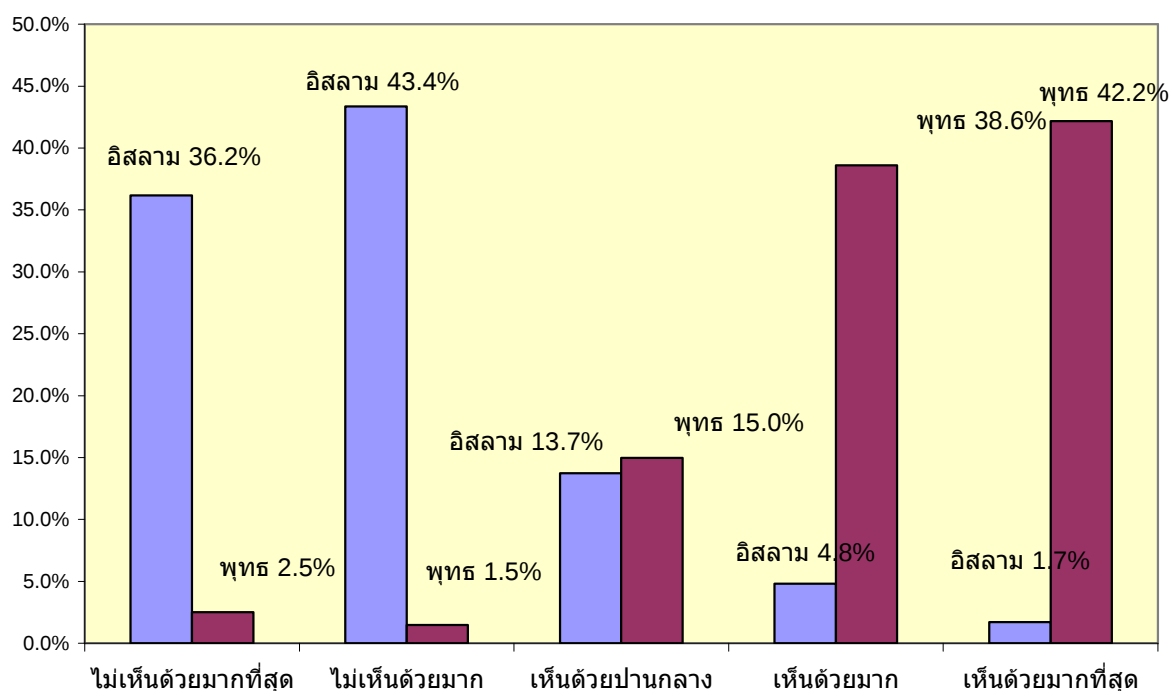
ภาพที่ 19

ความเห็นต่อการที่รัฐบาลคงใช้กำลังทหารที่มีจำนวนมากมาจัดการ
ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาพที่ 20

ความเห็นต่อการที่รัฐบาลควรใช้กำลังทหารที่มีจำนวนมากมาจัดการปัญหาความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ แยกตามศาสนา

ข้อเสนอแนะที่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เสนอ เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบและการทำงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่แนะนำให้รัฐบาลคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญและให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นต้องให้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ที่ระดับร้อยละ 87.2 โดยประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 45.0 รู้สึกเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และประชาชนร้อยละ 42.2 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลาง และต่อความเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายพิเศษ เช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉิน นำมาใช้เพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว นั้นประชาชนร้อยละ 57.2 เห็นด้วย โดยผู้ที่เห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 32.0 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลางเท่านั้น แต่พบว่ามิมีประชาชนถึงร้อยละ 42.5 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดในการนำกฎหมายพิเศษ เช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มาใช้เพื่อแก้ปัญหา

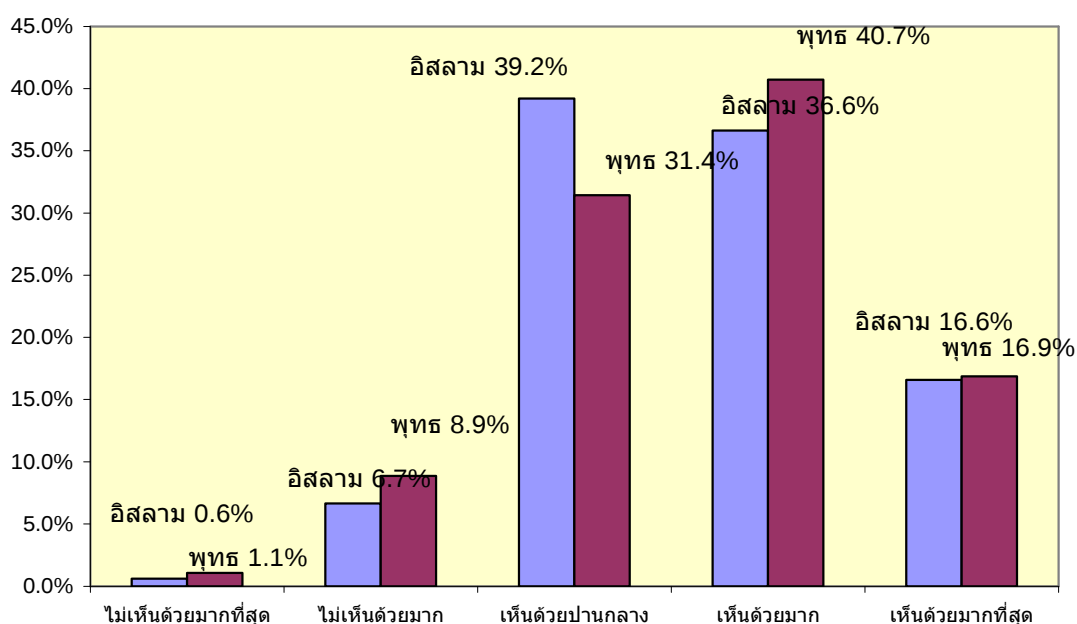
ส่วนความคิดเห็นเพื่อให้แก้ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลควรใช้กฎหมายฉบับอื่นแทนเช่น กฎหมายความมั่นคงภายใน และยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เห็นด้วยร้อยละ 91.7 ในจำนวนนี้ พบประชาชนร้อยละ 37.3 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลาง ขณะที่ประชาชนสูงถึงร้อยละ 54.4 เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด ในการนำกฎหมายความมั่นคงภายในมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ดังตารางที่ 5 และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่แยกตามศาสนา พบว่าประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ร้อยละ 75.8 เห็นด้วยระดับปานกลางถึงมาก ขณะที่

ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 72.1 เห็นด้วยระดับปานกลางถึงมาก ในการนำกฎหมายความมั่นคงภายในมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ (ดังภาพที่ 21)

นอกจากนี้ต่อความคิดเห็นในประเด็นการเจรจากับกระบวนการหรือกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยมากที่สุดในการเจรจากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบสูงถึงร้อยละ 38.2 ขณะที่ประชาชนเห็นด้วยกับการใช้วิธีการเจรจาร้อยละ 61.8 แต่กลุ่มประชาชนผู้ที่เห็นด้วยกับวิธีการเจรจาร้อยละ 37.7 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลางเท่านั้น

ภาพที่ 21

**ความเห็นต่อการแก้ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพ
รัฐบาลควรใช้กฎหมายฉบับอื่นแทน เช่น กฎหมายความมั่นคง
ภายในและยกเลิกการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน**

ตารางที่ 5 แสดงตัวชี้วัดถึงข้อเสนอแนะต่อการใช้กฎหมายและวิธีการในการแก้ปัญหา

ตัวชี้วัด	ระดับความเห็น/ความพอใจ		
	ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด	ปานกลาง	เห็นด้วยมากถึงมากที่สุด
1. รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้	12.7	42.2	45.0
2. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีอคติและไม่ให้ความเป็นธรรมต่อคนบางกลุ่มอยู่ ควรแก้ไขในจุดนี้	11.5	35.6	52.7
3. ความจำเป็นจะต้องมีกฎหมายพิเศษเช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว	42.5	32.0	25.5
4. เพื่อแก้ปัญหาคความไม่สงบในภาคใต้ต้องมีประสิทธิภาพ รัฐบาลควรใช้กฎหมายฉบับอื่นแทนเช่น กฎหมายความมั่นคงภายใน และยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน	7.9	37.3	54.4
5. ท่านเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลปัจจุบัน จะหันมาใช้วิธีการเจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาคความรุนแรงที่เกิดขึ้น	38.2	37.7	24.1

ในขณะที่ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกลุ่มสนทนาได้เสนอแนะแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายพิเศษรวมถึงความเห็นต่อแนวทางการสร้างความมั่นคงในพื้นที่ดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการ

กลุ่มผู้พิพากษาและอัยการมีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีกฎหมายเพียงฉบับเดียวในการแก้ไขปัญหา เพราะถ้าใช้กฎหมายหลายฉบับ จะกระทบสิทธิของชาวบ้านมาก มีการซ้ำซ้อนกันของการใช้กฎหมายและประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่เพื่อปกป้องประชาชนผู้บริสุทธิ์ส่วนรวมก็สมควรใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป โดยต้องปรับเปลี่ยนในเรื่องการปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชนให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ

กลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งยืนยันถึงความจำเป็นต่อการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป โดยได้เสนอความเห็นเพื่อปรับปรุงให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นสิ่งจำเป็น หากยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ก็กลายเป็นการเปิดช่องทางให้ผู้ก่อการร้ายก่อการร้ายได้มากขึ้นและขยายวงกว้างมากขึ้น ไม่ควรมีการปรับลดมาตรการต่างๆ ตามพ.ร.ก.ฉุกเฉิน
2. การมีจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่รัฐในการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่มีความระมัดระวัง เข้าใจชาวบ้าน ผลกระทบต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นน้อย ในกรณีของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอยู่ในชุมชนอยู่แล้วมีปัญหาเรื่องนี้น้อย เพราะมีความสัมพันธ์เข้าใจกับชาวบ้านเป็นอันดี
3. การใช้กฎหมายถ้าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือก็ไม่เกิดผล ดังนั้นภาคประชาชนจึงเป็นส่วนสำคัญในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่
4. การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นสิ่งจำเป็น หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการสัมมนา หรืออบรมเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจถึงเจตนารมณ์และข้อบังคับที่จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน
5. ในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนั้นเกิดปัญหาเรื่องการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทำให้ชาวบ้านได้รับเงินเยียวยาไม่ครบตามที่กำหนด ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาควรเสนอให้หลายฝ่ายได้รับรู้ว่าจะทั้ง 3 ฝ่าย ทั้งฝ่ายปกครองเอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ทหาร เพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ทุกฝ่ายรับทราบว่ายฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติถูกต้องทุกประการ หรืออาจจะใช้วิธีการจ่ายค่าการเยียวยาให้ประชาชนเป็นเช็คและให้ประชาชนไปเบิกเงินที่ธนาคารด้วยตนเองก็จะทำให้ไว้วางใจได้ว่าประชาชนได้รับเงินครบทุกบาททุกสตางค์ นอกจากนี้ควรให้ความรู้แก่ประชาชนถึงรายละเอียดเกณฑ์ของการรับการเยียวยาว่าถ้าหากบาดเจ็บจะได้รับเท่าไร หรือเสียชีวิตจะได้รับจำนวนเท่าไร เพื่อป้องกันคอร์รัปชันเงินของประชาชน
6. ตำรวจบางนายตั้งคำถามกับการนำเสนอว่าผลกระทบจากพ.ร.ก.ฉุกเฉินกับสื่อมวลชนว่าเสนอข่าวผลกระทบเกินจริง
7. ฝ่ายการเมืองควรทำนโยบายให้ชัดเจน ไม่ใช่เล่นตามกระแสความรู้สึกของมวลชน ซึ่งสร้างความสับสน เป็นอุปสรรคต่อผู้ปฏิบัติงาน
8. ฝ่ายการเมืองไม่ควรเข้ามาก้าวร้าวกับฝ่ายปฏิบัติการความมั่นคง ควรเล่นบทบาทของผู้กำกับนโยบาย ไม่ใช่กลายเป็นผู้ควบคุมสั่งการ

กลุ่มเจ้าหน้าที่ทหาร

ทหารส่วนใหญ่กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ขอให้รัฐบาลทบทวนการยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉินอย่างจริงจัง ระมัดระวัง เพราะเกรงว่าหากยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉินจะตรึงสถานการณ์ไว้ไม่อยู่ มองว่า “พ.ร.ก.ฉุกเฉิน เป็น “ยา” ที่ใช้ในการแก้สถานการณ์ความรุนแรงนี้ที่เข้ามาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากไม่ใช้ยาที่แรงกว่านี้ ก็ไม่ควร

ลดยานี้ลงไป” และส่วนใหญ่อยากให้อายวเวลาการควบคุมตัวเพื่อซักถามจาก 30 วัน ให้ยาวนานขึ้น อาจจะ เป็น 6 เดือน หรือ 2 ปี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาข้อมูลด้านความมั่นคง

ทหารที่ปฏิบัติงานมวลชนบางท่านให้ความสำคัญกับกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติด้วยการออก ตะวะฮ์มากกว่าที่จะนำผู้ต้องสงสัยเข้ากระบวนการซักถาม ทหารในส่วนฟากความคิดนี้ไม่ได้เน้นความสำคัญ เรื่องการข่าว แต่ทุ่มน้ำหนักความสนใจไปทำงานมวลชนกับชาวบ้านมากกว่า นายทหารกลุ่มนี้จึงเสนอให้ใช้ พ.ร.บ.ความมั่นคงภายในแทนการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่อย่างไรก็ดี ทหารกลุ่มนี้เป็นกลุ่มน้อยเท่านั้น

ทหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเห็นต่อปัญหาในพื้นที่ว่า ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องความยากจนและการศึกษา เนื่องจากความเชื่อและความเข้าใจต่อการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง สมควรแก้ปัญหาที่จุดนี้ด้วย

ทหารให้ข้อสังเกตว่า ชาวบ้านมีความเชื่อต่อผู้นำสูงมาก ขอมตามผู้นำชุมชนซึ่งก็คือผู้นำทางศาสนา ชาวบ้านเชื่อผู้นำมากกว่าข่าวสารที่ทหารพยายามประชาสัมพันธ์ ซึ่งทางด้านทหารเองก็ยอมรับว่าอ่อนการ ประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านอยู่แล้ว

กลุ่มข้าราชการ

จากการสนทนากลุ่มกลุ่มข้าราชการทั้ง 3 จังหวัดได้เสนอความคิดต่างๆดังนี้ คำนิยามของพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ยังมีความเป็นนามธรรมสูง ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่สามารถนำพ.ร.ก.ฉุกเฉินไปปฏิบัติ ในทางที่เอื้อต่อการทำงานของตนเอง พรบ.ความมั่นคงก็เช่นกัน ควรมีการบัญญัติคุณลักษณะของการนิยาม ให้ชัดเจน ให้กลุ่มคนทุกฝ่ายมีความเข้าใจสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้ ขอบเขตของโครงสร้างของกำลัง การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ยังไม่มีภาพชัดเจน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มาตรา 17 ว่าด้วยการที่ “พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัยเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือ ป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่ เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่” ผู้ที่ได้อ่านมาตรานี้ต่างก็ให้ข้อสังเกตว่าอะไรคือขอบเขตของคำว่า การกระทำที่สุจริต หรือการกระทำที่ไม่เลือกปฏิบัติ การกำหนดคำพูดในคัวบทกฎหมายเช่นนี้มีส่วนสำคัญในการ สะท้อนถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาของรัฐ

รัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ และให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉิน รัฐต้อง สามารถเข้าถึงตัวประชาชน เข้าถึงตัวหมู่บ้าน โดยการส่งตัวแทนอธิบายว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินโดยแท้จริงคืออะไร มี ลักษณะการทำงานอย่างไร เพื่อที่ชาวบ้านจะได้ทราบว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้มีการลดละสิทธิของตนหรือไม่ อย่างไร ให้ความรู้ชาวบ้านเสมือนหนึ่งเป็นการแสดงความจริงใจของรัฐในทางหนึ่ง หากมีการ ตัดสินใจที่จะใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อ สิ่งที่ยากเสนอให้รัฐทำคือเน้นการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากประชาชนมีความเข้าใจในพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยมาก งบประมาณไม่ได้เป็นตัวแก้ไขปัญหา ถึงรัฐพยายามจะแก้ไขปัญหาโดย ทุ่มงบประมาณลงมา ซึ่งอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง รัฐเน้นงบประมาณด้านความมั่นคง ด้านอาวุธ แต่ในส่วน ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยได้กลับไม่มีงบที่จะจัดซื้ออุปกรณ์บรรเทาสาธารณ

ภัย เช่น ภัยพิบัติแบบที่มีบันได เป็นต้น นอกจากนี้รัฐไม่ได้เน้นเรื่องการพัฒนา และที่สำคัญรัฐไม่ได้เน้นด้านจิตวิทยาเลย กล่าวคือ รัฐสามารถซื้อได้แต่วัสดุอุปกรณ์ทางการทหาร แต่ไม่สามารถซื้อใจประชาชนได้เลย

การทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพเพราะเน้นที่ปริมาณ แต่ไม่เน้นคุณภาพ เจ้าหน้าที่ที่ลงมาทำงานในพื้นที่ไม่ได้ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความอึดอัดในการเข้าหากันและทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

ข้อมูลต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้เป็นมาตรฐานในการใช้ทำการวิจัยส่วนใหญ่ในพื้นที่ ไม่ใช่ข้อมูลที่ถูกต้อง จึงทำให้รัฐแก้ปัญหาได้ไม่ตรงจุด กล่าวคือไม่ได้แก้ไขปัญหาที่ตัวชาวบ้านจริงๆ เพราะข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่ประจำท้องถิ่นไม่ได้เป็นข้อมูลที่ได้จากชาวบ้านอย่างแท้จริง ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐ ควรเข้าไปทำความเข้าใจคลุกคลีสนิทสนมกับประชาชนให้มากขึ้นเพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐให้มากขึ้น ข้าราชการพลเรือนทั้งฝ่ายความมั่นคงและฝ่ายการพัฒนาต่างมองว่าผู้ใหญ่ในรัฐบาลทั้งระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง และนายกรัฐมนตรีเอง ได้เชื่อว่าเส้นทางลงมาเยี่ยมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จริง หากแต่ไม่ได้เข้าถึงตัวชาวบ้านเลย มาถึงก็กล่าวปาฐกถาแล้วก็กลับ ไม่ให้โอกาสชาวบ้านได้มีโอกาสเสนอความเห็นหรือซักถามหรือสร้างเวทีให้ชาวบ้านได้เสนอความเห็น เพียงแต่ฟังการสรุปข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารแต่เพียงข้างเดียว รัฐจะต้องรู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ต้องทำให้ข้าราชการเชื่อมั่น การแก้ไขปัญหาอยู่ที่ความจริงใจ ฉะนั้นจะต้องมีความจริงใจก่อน ขอให้มองประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก อย่าได้เน้นผลประโยชน์ทางการเมือง

เรื่องการจัดตั้งโรงเรียนการเมืองที่ต้องการอบรมผู้ต้องหาที่เป็นกลุ่มแนวร่วมที่ได้มีการจัดทำโดยฝ่ายทหารนั้น ข้าราชการฝ่ายพลเรือนก็ได้มีแผนการที่จะจัดตั้งโรงเรียนการเมืองเช่นกัน โดยเน้นการศาสนานำการเมือง และการเมืองนำการทหารอีกชั้นหนึ่ง

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประชาชนควรมีความนุ่มนวลให้มากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้ชาวบ้านลดความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายปฏิบัติงานยืนอยู่บนพื้นฐานของความไม่เข้าใจ เลยกลายเป็นว่าฝ่ายพลเรือนต้องคอยตามล้างหรืออย่างที่ว่าข้าราชการพลเรือนกล่าวว่าเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายพลเรือนเสมือนทำหน้าที่เป็นผู้บริการหลังการขาย

หากรัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยยืนอยู่บนพื้นฐานของความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาความรุนแรง ไม่ใช่วางนโยบายบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ว่าประชาชนในสามจังหวัดอยากแบ่งแยกดินแดน หรือหวาดระแวงตลอดเวลาว่านโยบายที่วางไว้จะเข้าทางกลุ่มผู้ก่อการร้าย กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในชุมชนก็คือกลุ่มมวลชนก็จะหันมาให้ความร่วมมือกับรัฐมากขึ้น เมื่อเขาไว้วางใจในรัฐบาลมากขึ้นและรัฐบาลก็ให้หลักประกันความปลอดภัยกับเขาได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น เมื่อนั้นกลุ่มแนวร่วมที่ปะปนอยู่ในแต่ละชุมชนก็จะสลายไปเองเพราะชาวบ้านในชุมชนไม่ให้ที่พักพิงอาศัยต่อไปอีก เหล่านี้คือข้อเสนอแนะทั้งจากฝ่ายข้าราชการที่อยู่ในพื้นที่มานานและอดีตกลุ่มแนวร่วมที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ในเชิงลึก

ท้ายที่สุด ข้าราชการฝ่ายพลเรือนระดับสูงท่านหนึ่งมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลปรับวางระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งฝ่ายทหาร เจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายข้าราชการ ให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อป้องกันการดำเนินงานซ้ำซ้อนของแต่ละฝ่ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นระบบระเบียบมากขึ้น กล่าวคือ “ควรกำหนด

นโยบายการทำงานของแต่ละฝ่ายให้เป็นรูปธรรมเด่นชัดขึ้นเพื่อป้องกันการก้าวร้าวทางการเมือง และเป็น การลดความอึดอัดใจของเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เมื่อการทำงานเป็นระบบ มากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ก็จะมีประสิทธิภาพขึ้น ชาวบ้านก็จะไว้วางใจรัฐบาลมากขึ้น ดังนั้นเราควรให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละ ฝ่ายทำงานในส่วนที่ตนเองถนัดที่สุด (Just do what you do best) นั่นคือ ทหารก็ควรทำแต่ในสิ่งที่ตนถนัด อย่า คิดว่าตนเองเก่งไปเสียทุกด้าน ฝ่ายตำรวจก็ควรทำแต่สิ่งที่ตนเองถนัด ข้าราชการพลเรือนก็ทำในสิ่งที่ตนถนัด ไป ควรกระจายการทำงานไปตามความสามารถของแต่ละฝ่าย” หากทำได้ตามนี้ นัยสำคัญของนโยบาย (policy implication) จะส่งผลต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ให้เป็นไปใน ทิศทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อเป็นการลบล้างความรู้สึกที่ไม่ดีของคนทั่วไปที่มีต่อพ.ร.ก. ฉุกเฉินดังที่ ข้าราชการท่านหนึ่งกล่าวว่า “ที่ผู้คนทั่วไปมักมองว่าพ.ร.ก. ฉุกเฉินคือเครื่องมือหรือใบอนุญาตสำหรับการฆ่า (license to kill) ของเจ้าหน้าที่รัฐ”¹

กลุ่มผู้ต้องสงสัย

ข้อเรียกร้องของผู้ต้องสงสัย จุดใหญ่ใจความ คือ เรื่องความยุติธรรม ทั้งนี้ ข้อสังเกตหนึ่ง พบว่าผู้ต้อง สงสัยมีทัศนคติในเชิงลบต่อเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐไม่ค่อยมีความจริงใจในการแก้ปัญหา เข้ามา เพราะผลประโยชน์ เนื่องการจับกุมตัวครูสอนศาสนาเป็นประเด็นที่ชาวบ้านไม่ได้ให้ความเชื่อถือภาครัฐ เชื่อว่า เป็นการจับผิดหรือกลั่นแกล้งมากกว่า นอกจากนี้ยังตั้งแง่ว่าเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็น “คนนอก” ที่ไม่เข้าใจ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ข้อปฏิบัติทางศาสนา และภาษาของคนในพื้นที่ ผู้ต้องสงสัยบางราย เรียกร้องให้มีการเผยแพร่วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้คนทั่วไปและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะทหารได้ รับรู้

ข้อเรียกร้องอื่นๆ ของผู้ต้องสงสัย ได้แก่ 1) การให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้ เจ้าหน้าที่รัฐให้ความรู้กับคนในชุมชนโดยที่คนในชุมชนได้ร่วมกันทำความเข้าใจด้วย 2) ให้ประชาชนในพื้นที่ ได้มีโอกาสมีส่วนร่วม สามารถที่จะเรียกร้องความเป็นธรรมโดยมีองค์กรที่เป็นของประชาชน เพื่อที่จะต่อสู้ ทางกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม 3) ต้องการองค์กรกลางที่มีความเป็นอิสระสำหรับรับเรื่อง ร้องเรียนในกรณีชาวบ้านถูกละเมิดสิทธิ และ 4) อยากให้มีการอบรมที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น เป็น กฎหมาย ช่องทางขอความช่วยเหลือเรื่องสิทธิ การติดต่อประสานกับหน่วยงานรัฐ

ท้ายสุด ผู้ต้องสงสัยเกือบทั้งหมดต้องการให้มีการยกเลิกพ.ร.ก. ฉุกเฉิน โดยมองว่าการปฏิบัติงาน ตามพ.ร.ก. ฉุกเฉินไม่มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในทางตรงกัน ข้ามกลับเพิ่มปัญหาความรุนแรง ความระแวงและเกลียดชังขึ้นในพื้นที่เนื่องมาจากกรณีเหตุการณ์การละเมิด สิทธิต่างๆ ของประชาชน

¹ การสัมภาษณ์กลุ่มข้าราชการ, วันที่ 17 มิถุนายน 2552

กลุ่มเยาวชน

สำหรับข้อเสนอแนะจากกลุ่มเยาวชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่1 ควรยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน และใช้ตัวแบบการปกครองลักษณะพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ เพื่อให้ประชาชนควรมีสติธิปกครองตัวเอง มีการเสนอการแก้ปัญหาและมีการจัดสรรงบประมาณโดยตรงกับประชาชนเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง และมีมาตรการการลดใช้อำนาจ ในการจับกุม ตรวจค้น ควรเพิ่มคนกลางที่ประชาชนไว้วางใจ เข้าไปปรับรู้ในการจับกุม เพื่อลดการหวาดระแวงของชาวบ้าน ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องตรงกับมาตรการที่วางไว้อย่างเข้าใจและยุติธรรม

ประเด็นที่2 กรณีที่รัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่อีก ต้องเพิ่มมาตรการในเรื่องการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคในด้านกระบวนการยุติธรรม ส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอบรมทำความเข้าใจกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินและการใช้ก็ต้องใช้อย่างซื่อสัตย์, เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมของพื้นที่, สร้างจรรยาบรรณให้หน่วยงานให้ทำงานด้วยความโปร่งใส, การตรวจค้นควรแจ้งให้ผู้นำชุมชนทราบก่อน กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต. ส่วนในเรื่องของการเชิญตัวอยากรให้มีการเชิญอย่างสุภาพ รวมถึงกรณีที่ทหารทำผิดก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายไม่มีการเลือกปฏิบัติทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนต้องเท่าเทียมกัน และที่สำคัญควรเพิ่มความรู้แก่ประชาชนในการใช้กฎหมายโดยการจัดอบรมเพิ่มความเชื่อมั่นลดความหวาดระแวง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้พูดความจริงที่ประชาชนต้องประสบอยู่ในพื้นที่และการมีที่ร้องเรียนสิทธิที่เป็นกลางและเป็นองค์กรอิสระ ตลอดจนการชดเชยค่าเสียหายและค่าเสียเวลาเมื่อโดนจับเมื่อเวลามารายงานตัว

กลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา

สำหรับข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่1 ให้ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

ประเด็นที่2 กรณีที่รัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่ต้องเพิ่มมาตรการให้ศาลมีบทบาทในด้านกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ในส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในการจับกุมควรมีข่าวกรองที่ชัดเจนก่อนที่จะทำการจับผู้ต้องสงสัย และควรบอกก่อนกับผู้ต้องสงสัยว่าจะพาไปควบคุมตัวสถานที่ใด มีการแจ้งญาติทันที ควรชี้แจงรายละเอียดหรือกระบวนการต่างๆ ให้ผู้ต้องสงสัยรับทราบด้วย ก่อนตรวจค้นควรแจ้งให้ผู้นำชุมชนทราบก่อน เช่น กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต. รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่รัฐควรเข้ามาดูแลความเรียบร้อยอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่มาเฉพาะตอนที่เกิดเหตุการณ์เท่านั้น ทั้งนี้ยังควรมีการชดเชยค่าเสียเวลาในการประกอบอาชีพเมื่อโดนจับแล้วถูกปล่อยตัวในภายหลังโดยไม่มีข้อหา

กลุ่มผู้นำศาสนา

ข้อสรุปของกลุ่มผู้นำศาสนาพุทธ คริสต์ และซิกข์ ส่วนใหญ่เห็นว่าแม้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะมีผลกระทบด้านลบในการจำกัดสิทธิบางประการ แต่ก็จำเป็นที่จะต้องคงไว้และต่ออายุออกไป หากยังไม่มีกฎหมายใดที่จะควบคุมความรุนแรงของสถานการณ์ได้

ในขณะที่กลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าหากเป็นไปได้สมควรที่จะยกเลิกการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ เนื่องจากไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้นแต่กลับส่งผลกระทบด้านลบต่อผู้บริสุทธิ์หลายด้าน และได้เสนอให้ทดลองยกเลิกสักระยะหนึ่งเพื่อพิจารณาว่าสถานการณ์ดีขึ้นหรือไม่ เพราะในขณะนี้ที่ใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินสถานการณ์ก็ยังไม่ดีขึ้น แต่หากรัฐบาลเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ต่อไป ก็ควรจะต้องบังคับใช้อย่างระมัดระวัง และรับฟังปัญหาตลอดจนประเมินผลกระทบของการใช้ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือกฎหมายอื่นๆ ในพื้นที่จากกลุ่มผู้นำศาสนามีดังนี้

1. ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด โดยปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ แต่ในบางกรณีที่ไม่ใช่เรื่องร้ายแรงก็ควรมีความยืดหยุ่นโดยใช้วิธีพิจารณาอย่างเหมาะสมและชาญฉลาด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ สวัสดิภาพและความรู้สึกของประชาชน รวมถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์
2. ต้องมีมาตรการสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานและความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่อย่างต่อเนื่องและปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งในขณะนี้ถือว่าดีขึ้นมาก แต่ยังไม่เพียงพอเนื่องจากยังคงเกิดปัญหาอยู่ ดังนั้นจึงควรใช้ความพยายามในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ ทั้งนี้ มาตรการหนึ่งที่มีการนำเสนอคือ ไม่ควรสับเปลี่ยนกำลังพลให้ถี่มาก เพราะเจ้าหน้าที่หลายคนอาจจะเริ่มเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของชุมชนต้องใช้เวลานาน เมื่อเข้าใจแล้วก็ต้องถูกย้ายออก รัฐบาลควรมีหลักเกณฑ์ในการให้รางวัลกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน และควรจะให้อยู่ในพื้นที่นานๆ ส่วนคนที่สร้างความเดือดร้อนก็ต้องรีบมีคำสั่งให้ออกจากพื้นที่
3. ควรมีการลงโทษและเอาผิดทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานโดยทำร้ายประชาชนด้วยการใช้อำนาจเกินขอบเขตและการกระทำที่เกินกว่าเหตุ ซึ่งจะต้องติดตามเอาผิดอย่างจริงจังและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อถือและไว้วางใจรัฐ ในขณะเดียวกันก็เป็นการป้องปรามมิให้เจ้าหน้าที่ส่วนอื่นๆ ปฏิบัติตามและมีการใช้อำนาจอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น
4. ควรมีกฎไกการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น มีหน่วยงานของภาคประชาชนที่มีความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและมีอำนาจอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่มีบทบาทในการเสนอเรื่องแล้วเงียบหายไป ดังที่ผู้นำศาสนาท่านหนึ่งในจังหวัดปัตตานีสะท้อนว่า “ปัญหาหนึ่งที่เป็นอยู่ในขณะนี้คือ เรายังไม่มีหน่วยงานที่เป็นที่พึ่งและเป็นที่ไว้วางใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง ส่วนที่มีอยู่ในขณะนี้ที่รัฐบาลบอกว่า จริงใจ เข้าถึง ฟังได้นั้นก็ยังไม่ มี เพราะชาวบ้านยังไม่ไว้วางใจองค์กรของรัฐว่ามีความจริงใจ ทำให้ไม่กล้าให้ข้อมูล อยู่เฉยๆ คิดว่า ไม่อยากหาเรื่องใส่ตัว หลายกรณีที่ร้องเรียนไป เรื่องก็เงียบหาย เพราะในระบบข้างบนเขามีเส้นสายอยู่ แฉง ไปก็ไม่มีประโยชน์

มีหน้าซ้ำอาจจะย้อนกลับมาเป็นภัยกับตนเองได้ ดังนั้นคนที่เขารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ไม่มีทางออกในเรื่องนี้ และสะสมความไม่พอใจต่อรัฐ เมื่อเป็นเช่นนี้เราน่าจะมีองค์กรกลางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องเรียน เป็นองค์กรที่ประชาชนมีส่วนร่วม และมีอำนาจในการติดตามเอาผิดด้วย และที่สำคัญคือ ต้องให้ความปลอดภัยกับผู้ร้องเรียน”

5. ควรจะมีศูนย์ร้องเรียนความไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยจะต้องเป็นองค์กรที่ประชาชนมีส่วนร่วม สามารถให้หลักประกันและสร้างความรู้สึกลดอค้ย ปกป้องผู้ให้ข้อมูลและผู้ร้องเรียน เพราะหน่วยงานเท่าที่มีอยู่ปัจจุบันยังไม่สามารถให้หลักประกันนี้ได้
6. การเข้าไปจับกุมหรือตรวจค้นในพื้นที่ควรคำนึงถึงความรู้สึกของประชาชนเป็นที่ตั้งและตั้งต้นว่าทุกคนคือผู้บริสุทธิ์ ควรมีการประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดความตึงเครียดและความไม่พอใจให้ชาวบ้าน แต่หากหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องสร้างความตระหนักให้คนในพื้นที่ด้วยเหตุผลทางด้านยุทธการ ก็ควรจะมีหน่วยประสานงาน พูดคุย อธิบาย และกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา ความรู้สึกของครอบครัว ญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าตรวจค้นจับกุม นอกจากนี้จะต้องระบุอย่างชัดเจนว่าจะเชิญตัวไปที่ไหน ไปค่ายไหน เพื่อป้องกันไม่ให้มีการอุ้มตัวแล้วหายไปโดยไม่รู้ตัว และลดความกังวลของครอบครัว
7. มาตรการหนึ่งที่จะสร้างความรู้สึที่ดีกับผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับการปล่อยตัวกลับมาก็คือ ก่อนที่จะปล่อยตัวควรมีพิธีการอำลา ขอบคุณ และขอโทษอย่างเป็นทางการ เพื่อแสดงความรับผิดชอบที่ได้ใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่ได้คุมตัวไป นอกจากนี้ควรจะมีมาตรฐานเดียวกันในการปล่อยตัว เช่น มอบหลักฐานที่แสดงว่าได้รับการถอนหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แล้ว เพื่อแก้ปัญหาการคุมตัวซ้ำซ้อน
8. ต้องการให้ทางรัฐบาลให้ความสำคัญกับการใช้คนในพื้นที่ในการแก้ปัญหา โดยพิจารณาคนที่อยู่ในพื้นที่เป็นลำดับแรกโดยเฉพาะกองกำลังทหาร เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการที่เจ้าหน้าที่เป็นคนนอกพื้นที่ ไม่เข้าใจในความเป็นอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และที่สำคัญคือไม่มีความจริงใจ ไม่ได้ทำเพื่อคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงควรให้คนในพื้นที่ได้ดูแลกันเอง เพราะมีความเข้าใจในพื้นที่เป็นอย่างดี รวมทั้งน่าจะมีสำนักกรักและรับผิดชอบต่อพื้นที่มากกว่าคนนอกพื้นที่
9. ต้องการให้มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายพิเศษ ให้สื่อสารกับประชาชนให้มากขึ้นและมีวิธีการที่หลากหลายรวมทั้งสร้างสรรค์ เพราะที่ผ่านมาส่วนใหญ่รับรู้โดยผ่านการนำเสนอข่าวสารของสื่อ แต่ยังไม่ได้รับข้อมูลจากภาครัฐเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นประการหนึ่งก็คือ หากรัฐเป็นฝ่ายพูด ประชาชนบางส่วนอาจไม่รับฟัง ดังนั้นรัฐจึงควรใช้ช่องทางอื่นในการสื่อสารด้วย เช่น สื่อ มหาวิทยาลัย ผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน เป็นต้น
10. ผู้นำศาสนาท่านหนึ่งเสนอว่าควรแบ่งพื้นที่ในการใช้กฎหมาย เพื่อไม่ให้ส่วนที่มีปัญหาได้รับผลกระทบข้างเคียง ดังนี้

- 1) พื้นที่ที่มีความรุนแรงมากที่สุด ใช้กลยุทธ์การศึก
- 2) ในเมือง ใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน หรือ พ.ร.บ. ความมั่นคง
- 3) พื้นที่ที่มีการพัฒนาแล้วอยู่ในอำนาจ สบ.ชต

11. นอกเหนือจากการประสานงานระหว่าง ตำรวจ ทหาร ศาล และฝ่ายปกครองแล้ว ควรเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมมากกว่านี้ เช่น ประสานงานกับกลุ่มองค์กรเอกชนที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เป็นการทำงานร่วมกันในบางมิติ ไม่ใช่ในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ และหวาดระแวงต่อกัน

กลุ่มนักธุรกิจ

ความคิดเห็นของนักธุรกิจในพื้นที่ต่อการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คือ ควรให้มีการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินต่อไป เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้ด้วยความรวดเร็วฉับไว ดังที่นักธุรกิจท่านหนึ่งได้แสดงทัศนะไว้ว่า “ในเรื่องการต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินนั้นคิดว่าต่อจะดีกว่า เพราะมีความรวดเร็ว ฉับไวกว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ถ้าจะรอกฎหมายปกติจะช้ามากต้องรอขั้นตอนต่างๆ พวกโจรมันไม่รอนะ อยากให้จัดการเบ็ดเสร็จไปเลยเพราะว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไม่กระทบกับคนปรกติอยู่แล้ว มันจะกระทบกับผู้ร้ายมากกว่า” นอกจากนี้ยังมีนักธุรกิจได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการต่อพ.ร.ก.ฉุกเฉินอีกว่า “เห็นว่าควรต่อดีกว่า ควรมีอยู่เราจะได้มั่นใจมากขึ้น แต่อย่ายาวนานเกินไป และควรใช้ให้เข้มงวดกว่าที่เคยเป็น” และ “ควรคงพ.ร.ก.ฉุกเฉินเอาไว้เพื่อความสบายใจของชาวบ้าน” แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินแก่ประชาชนให้มากกว่านี้ โดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น อสม. ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เป็นต้น แต่ไม่ควรทำเป็นเอกสารแจกเพราะหากประชาชนไม่เข้าใจก็ไม่สามารถสอบถามใครได้ ดังทัศนะ “อยากให้ใช้วิทยากรมาบรรยายเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉิน มากกว่านี้ เพราะการทำแผ่นพับไม่ได้ช่วยให้ประชาชนเข้าใจได้เพราะเขาอ่านไม่ออก”

ส่วนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ผู้ประกอบการส่วนมากอยากให้รัฐบาลขยายระยะเวลาในการให้ Soft Loan แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ ดังทัศนะ “ภาครัฐเข้ามาช่วยในเรื่อง 1.5 เนีย มันเป็นตัวที่เสริมและเป็นยาชูกำลังตัวดี” นอกจากนี้รัฐบาลควรแสดงท่าทีให้ชัดเจนว่าจะขยายหรือไม่ขยาย Soft Loan เพื่อผู้ประกอบการจะได้เตรียมพร้อมในการปรับตัวทางธุรกิจ หากรัฐบาลไม่แสดงท่าทีที่ชัดเจนก็เหมือนกับการปล่อยให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจไปโดยไร้ทิศทาง ซึ่งสอดคล้องกับการที่นักธุรกิจส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการธุรกิจต้องดูแลตัวเองเสียก่อน ส่วนภาครัฐจะดำเนินมาตรการใดก็ขอให้ทำอย่างเต็มที่จริงจัง เนื่องจากนักธุรกิจต้องการทราบแนวทางในการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ชัดเจน เพื่อนักธุรกิจจะได้เตรียมพร้อมในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับมาตรการที่รัฐบาลใช้ หากรัฐบาลยังไม่มีมาตรการอะไรที่ชัดเจนหรือประวิงเวลาไปเรื่อยๆ นักธุรกิจในพื้นที่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ และเศรษฐกิจในพื้นที่ก็อาจจะซบเซาลงมากกว่าที่เป็นอยู่ได้

กลุ่มเอ็นจีโอ

ในเรื่องของการต่อหรือไม่ต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ความคิดเห็นของ เอ็นจีโอ เห็นตรงกันว่า สมควรยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยเอ็นจีโอท่านหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “ให้มีการยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉินแล้วใช้กฎหมายที่มีอยู่ แทนและใช้หลักปรัชญา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา แทนการเมืองนำการทหาร หรือการใช้กำลังทหารอย่างในปัจจุบัน” ในขณะที่เอ็นจีโออีกกลุ่มหนึ่งบอกว่า “ให้ยกเลิกการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แล้วให้มุสลิมปกครองตนเอง โดยประเทศไทยยังออกกฎหมายควบคุมพื้นที่ได้ แต่จะมีบางเรื่องเท่านั้นที่ใช้กฎหมายมุสลิม อยากให้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการในพื้นที่” นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอเรื่อง ควรมีการประเมินพ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นระยะๆ หาก พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่เป็นที่ต้องการของประชาชนแล้วก็สมควรที่จะยกเลิกได้ และเห็นว่าการต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินแต่ละครั้งควรมีเงื่อนไขบอกว่า เมื่อมีการต่อแล้วผลจะเป็นอย่างไร และในการประเมินแต่ละครั้งต้องมีหลายๆ ฝ่ายเข้าร่วมการประเมิน ไม่ใช่เอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว และอีกประการหนึ่งเห็นว่าในเมื่อใช้กฎหมายที่รุนแรงแล้วควรมีการตรวจสอบอย่างจริงจังด้วย และรัฐบาลควรจะมีชี้แจงต่อชาวบ้านในเรื่องข่าวต่างๆ ที่ออกมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำร้ายชาวบ้านโดยเจ้าหน้าที่

เอ็นจีโอบางท่าน เสนอให้มีการปรับหลักสูตรการศึกษาให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การศึกษาสายศาสนาควบคู่ไปกับสายสามัญหรือแม้แต่การศึกษาภาษาอังกฤษ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปูพื้นฐานไปตั้งแต่เด็กๆ รัฐสมควรให้การศึกษาดังที่ถูกต้องตั้งแต่ระดับอนุบาล แนวคิดต่างๆ ของรัฐในการส่งเสริมการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีแต่ควรส่งเสริมตั้งแต่ในระดับอนุบาล ประถม มัธยม เพราะถึงแม้รัฐจะให้โอกาสในการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยกับคนในพื้นที่ แต่พื้นฐานของนักเรียนในพื้นที่ที่สู้นักเรียนที่เรียนสายสามัญไม่ได้ เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยก็มีความรู้พื้นฐานไม่แน่นทำให้เกิดปัญหาการโคเรียไทร์เป็นจำนวนมาก เพราะพื้นฐานทางการศึกษาไม่ดี

ความคิดเห็นของเอ็นจีโอที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือ “อยากให้รัฐยอมรับความสามารถของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคได้ เอาชาวบ้านเองมาแก้ปัญหาของชาวบ้านเอง จะเป็นการยั่งยืนมากกว่า อีกทั้งสนับสนุนทางการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้มากยิ่งขึ้น โดยส่วนตัวแล้วเห็นว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ให้อำนาจฝ่ายปกครองและฝ่ายทหารมากเกินไป”

กลุ่มสื่อมวลชน

ประเด็นที่เกี่ยวกับการต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มสื่อมวลชนดังนี้

1. ต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
2. หยุดใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน 3 เดือน แล้วใช้กฎหมายปกติ จากนั้นจึงประเมินผลดูว่า ภายใต้อายุ 3 เดือน จำนวนสถานการณ์ลดลงหรือไม่ เหตุการณ์รุนแรงขึ้นหรือเปล่า โดยให้มีทหารในพื้นที่ตามปกติ ถ้าสถานการณ์ไม่ดีขึ้นก็กลับมาใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินตามเดิม ในความคิดเห็นส่วนนี้ นักวิจัยได้สอบถามเพิ่มเติมว่า แล้วถ้าในช่วง 3 เดือน ไม่เกิดเหตุการณ์อะไรเลยก็แสดงว่าดี แต่ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่าง

รุนแรงจะอย่างไรในเมื่อไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สื่อท่านนี้ไม่มีเหตุผลมาสนับสนุนในความคิดเห็นดังกล่าว

3. ให้มีการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่หน่วยงานของรัฐลงไปอยู่ในชุมชน เนื่องจากทหารที่ลงมาทำงานในพื้นที่จะมีการทำงานในลักษณะที่เป็นรอบประจำการ เมื่อมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนชุดประจำการอาจจะไม่ได้ประสานข้อมูลกันดีพอ ไม่ได้มีการส่งมอบงานหรืออาจส่งมอบงานไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ คนที่มาใหม่ก็ต้องเริ่มต้นใหม่ เช่น ชาวบ้านเริ่มไว้วางใจเจ้าหน้าที่ชุดมวลชนชุดนี้แล้วก็ต้องย้ายจริงๆ แล้วควรมีความต่อเนื่องหรือให้เวลาในการอยู่กับชุมชนให้มากกว่านี้
4. การส่งตัวผู้ต้องสงสัยจากบางหน่วยงานบางพื้นที่ไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง อันที่จริงแล้วควรจะเป็นลักษณะ one stop service ที่ใดที่หนึ่ง เช่น ผู้ที่โดนหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉินอาจให้มาเข้าสู่กระบวนการที่ค่ายอิงคยุทธบริหารที่เดียว ญาติพี่น้องที่ต้องการมาเยี่ยมก็สามารถมาได้ที่นี่ นอกจากนี้จะต้องแจ้งให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบด้วยว่า คนที่โดนจับตัวนั้นไปอยู่ที่ไหนและใช้ภาษาที่ประชาชนในพื้นที่เข้าใจด้วย เพราะปัจจุบัน การควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยของหน่วยงานความมั่นคงของรัฐยังไม่มีความเป็นเอกเทศ คือ อาจจะควบคุมตัวที่ค่ายสirinธร 2 วัน แล้วไปคุมตัวที่ค่ายอิงคยุทธต่อ ทำให้ญาติพี่น้องไม่สามารถตามตัวได้ว่าพี่น้องที่ถูกจับไปนั้นไปอยู่ ณ ที่ใด
5. เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายพิเศษ จึงควรที่จะมีการอบรมความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินให้กับเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะทหารพราน เนื่องจากสื่อมวลชนท่านหนึ่งได้เสนอข้อคิดเห็นว่า “ทหารพรานเป็นตัวก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน เพราะในบางครั้งทหารพรานทำเกินกว่าเหตุในการเข้าตรวจค้น”
6. หน่วยงานด้านการข่าวควรทำงานให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ เพราะหน่วยงานด้านการข่าวของรัฐบาลได้รับข่าวช้ากว่าที่ทางผู้ก่อการร้ายทราบ
7. สื่อมวลชนให้ความเห็นว่าในการประเมินพ.ร.ก.ฉุกเฉินควรจะทำอย่างต่อเนื่อง เช่น “ผมว่าการประเมินมันจะทำเฉพาะช่วงนี้ไม่ได้ มันจะต้องทำช่วงที่ไม่เกิดเหตุการณ์ด้วย เพราะสถานการณ์ภาคใต้มันอ่อนไหว เรื่องความรู้สึกคน คุณประเมินความรุนแรง คนจะคิดอีกแบบนะ มันไม่ใช่ข้อสรุปทั้งหมด ผมจึงเสนอว่าควรจะทำในสถานการณ์ที่มันไม่รุนแรงด้วย ในสถานการณ์ที่เหตุการณ์ลดลง คุณลองถามเรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินมันอาจจะต่างนะ การทำการประเมินครั้งนี้มันต้องต่อเนื่องด้วยนะ การทำใน 3 จังหวัดนี้มันมีปัจจัยแวดล้อมที่อ่อนไหวมาก 1. ปัจจัยทางการเมือง 2. ปัจจัยเรื่องความรู้สึกคน 3. ปัจจัยของความรุนแรง นี่พูดจากประสบการณ์”

สรุปข้อเสนอแนะ

ในการสรุปข้อเสนอแนะของการประเมิน พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประเด็นแรกจะเป็นการเสนอแนะในเรื่องควรที่จะมีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีกหรือไม่อย่างไร ส่วนประเด็นที่สองจะเป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเรื่องควรต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินหรือไม่

ความเห็นของประชาชนที่มีต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการทำกลุ่มสนทนามีดังนี้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 2,000 ตัวอย่าง พบว่า ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่อความเห็นที่รัฐบาลจะขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ออกไปอีก 3 เดือนนั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน คิดเป็นร้อยละ 55.4 แต่ในจำนวนนี้มีประชาชนที่เห็นด้วยร้อยละ 30.2 รู้สึกเห็นด้วยในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับประชาชนส่วนที่เหลือจากทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 44.5 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการขยายการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก 3 เดือน เมื่อแยกตามการนับถือศาสนาจะเห็นว่าประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 57.2 ไม่เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ขณะที่ประชาชนผู้นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่ร้อยละ 80.8 เห็นด้วยมากถึงมากที่สุดต่อการประกาศขยาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินในพื้นที่ต่ออีก 3 เดือน

ความเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่ได้จากการทำสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้พิพากษาและอัยการเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ และนักธุรกิจ ต่างมีความเห็นตรงกันที่ควรให้มีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไปอีก ขณะที่ผู้ต้องสงสัย ผู้นำศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลาม และเอ็นจีโอ มีความเห็นว่าไม่ควรให้มีการต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ส่วนข้าราชการ เยาวชน ผู้ได้รับการกลุ่มผู้ได้รับการเยียวยา และสื่อมวลชน แม้ไม่แสดงทัศนคติที่ชัดเจนว่าจะต่อหรือไม่ต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แต่ก็ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นที่น่าสนใจไว้หลายประเด็น

จะเห็นได้ว่าจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 วิธี นั้น มีทั้งผู้ที่ต้องการให้มีการต่อและไม่ให้มีการต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไป เมื่อเป็นเช่นนี้ทีมผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อคิดเห็นต่อประเด็นนี้ ดังนี้

1.1 หากมีการต่ออายุการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินออกไป ควรจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉินภายใต้เงื่อนไขหรือภาครัฐต้องนำมาตรการอื่นมาเสริมเพื่อให้การบังคับใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินมีประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

- ภาครัฐต้องสร้างความเป็นธรรมในทุกๆด้านให้เกิดขึ้นในพื้นที่ โดยให้ถือว่าประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งเชื้อชาติศาสนา
- ภาครัฐต้องปรับปรุงงานด้านการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ รวมทั้งการให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ โดยผ่านทางผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชน รวมไปถึงอาสาสมัครของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนและประชาชนให้ความเชื่อถือ แต่ไม่ควรแจกเป็นเอกสารเพราะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ หากมีความจำเป็นต้องแจกเอกสารควรที่จะทำเป็นเอกสาร 2 ภาษา เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น
- เจ้าหน้าที่ซึ่งจะเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องปฏิบัติตัวให้เป็นมิตรกับประชาชน
- เจ้าหน้าที่ซึ่งจะเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ข้อ

ปฏิบัติทางศาสนาและภาษาของคนในพื้นที่ เพื่อที่จะปฏิบัติตัวให้ถูกต้องและจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

- ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในอันที่จะก่อให้เกิดเงื่อนไขของการไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน เช่น การปิดล้อมตรวจค้น เป็นต้น ควรที่จะมีการประสานกับผู้นำศาสนาและผู้นำท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนให้เกิดขึ้น
- ในการเชิญตัวประชาชนเพื่อเข้าสู่กระบวนการซักถาม เจ้าหน้าที่ไม่ควรมีการส่งตัวผู้ถูกซักถามไปยังหน่วยงานทางการทหารหลายหน่วยงานมากเกินไป เนื่องจากเป็นอุปสรรคในการเยี่ยมของญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัว ทำให้ญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวไม่สามารถติดตามตัวผู้ที่ถูกเชิญตัวได้ ดังนั้นจึงควรมีรายงานการส่งตัว-รับตัวผู้ถูกซักถามที่ชัดเจนว่าถูกเชิญมาจากหน่วยไหนและไปหน่วยใด ในวันใดเวลาใด หรือไม่ว่าควรที่จะกำหนดให้หน่วยงานทางการทหารที่ไปเชิญตัวมาทำงานในลักษณะ One stop service เพื่อผู้ที่ถูกเชิญตัวมาจะได้ไม่ต้องถูกส่งตัวไปตามหน่วยงานทางการทหารต่างๆ และเพื่อให้ญาติพี่น้องสามารถรู้ถึงสถานที่อยู่ของญาติของเขาถูกเชิญตัวไป นอกจากนี้หน่วยงานทางการทหารที่เชิญมานั้นต้องแจ้งให้ทางญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกเชิญตัวมานั้นทราบว่าจะนำตัวไปซักถามที่ใด เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลาในการติดตามตัวผู้ที่ถูกซักถามว่าถูกซักถามที่หน่วยงานใด
- การที่ประชาชนต้องไปรายงานตัวกับเจ้าหน้าที่รัฐตามระยะเวลาที่กำหนด ต้องมีวัตถุประสงค์ของการที่ประชาชนต้องไปรายงานตัวให้ชัดเจน เพราะการที่ประชาชนต้องเดินทางไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐนั้น ประชาชนต้องเสียโอกาสในการประกอบอาชีพไป
- ควรนำหลักศาสนาที่ต้องมาใช้กับผู้ที่ถูกเชิญตัวมาซักถาม เพื่อให้คนเหล่านั้นได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง โดยประยุกต์ใช้แนวทางของศูนย์เสริมสร้างสันติสุข (โรงเรียนการเมือง)
- เพิ่มอำนาจหน้าที่และคำตอบแทนให้กับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านต้องทราบข้อมูลของลูกบ้านเป็นอย่างดี หากมีใครแปลกปลอมเข้ามาในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านสามารถเข้าไปตรวจสอบได้ทันที
- ควรมีการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่กระทำความผิดทั้งทางอาญาและวินัยอย่างเคร่งครัด และควรแจ้งประชาชนผู้ร้องเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการลงโทษ

1.2 หากยกเลิกการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน แล้วนำกฎหมายอื่นมาบังคับใช้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐควรมีมาตรการดังต่อไปนี้

- การบังคับใช้กฎหมายใดก็ตามในพื้นที่ ควรที่จะมีกฎหมายเพียงฉบับเดียว เพื่อลดการซ้ำซ้อนกันของการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นการลดการลิดรอนสิทธิของประชาชนในพื้นที่
- การบังคับใช้กฎหมายใดก็ตามในพื้นที่ ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ

และทำความเข้าใจถึงเนื้อหาของกฎหมายฉบับนั้น รวมถึงผลกระทบต่อประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมาย

- เพื่อประโยชน์สูงสุดจะตกแก่ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงควรนำเสนอหรือมาตรการจาก ข้อ 1.1 มาใช้ควบคู่ไปพร้อมกัน

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.1 ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยากให้รัฐบาลขยายระยะเวลาในการให้ Soft Loan แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ต่อไป เนื่องจาก Soft Loan เป็น “ยาชูกำลังตัวดี” ตามทัศนะของนักธุรกิจ หากรัฐบาลมีความเห็นว่าจะไม่ขยาย Soft Loan รัฐบาลยังควรที่จะแจ้งให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ได้ทราบเพื่อผู้ประกอบการจะได้เตรียมปรับตัวทางธุรกิจว่าจะดำเนินธุรกิจไปในทิศทางใดหรือเห็นควรที่จะเลิกกิจการ หากรัฐบาลไม่แสดงท่าทีที่ชัดเจนก็เหมือนกับการปล่อยให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจไปโดยไร้ทิศทางตามยถากรรม ดังนั้นการที่ภาครัฐจะดำเนินมาตรการใดก็ขอให้ทำอย่างเต็มที่จริงจัง เพื่อการรักษาภาวะทางเศรษฐกิจของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ให้เลวร้ายไปกว่านี้

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่สอดคล้องกันทั้งปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ คือ การขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่แตกต่างกันระหว่าง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับประเทศมาเลเซีย ดังทัศนะที่ว่า “แรงงานในพื้นที่ใช้มาตรฐานของประเทศมาเลเซียเพราะค่าแรงที่มาเลเซียสูงกว่า ทำให้แรงงานไทยไปทำงานที่มาเล (เซีย) เป็นจำนวนมาก ทำให้ในพื้นที่ขาดแคลนแรงงาน เพราะค่าจ้างขั้นต่ำของไทยสู้ค่าจ้างจากมาเลไม่ได้” ทำให้ธุรกิจบางประเภท เช่น รับเหมาก่อสร้าง ขาดแคลนแรงงาน ประกอบกับแรงงานที่ไปทำงานในประเทศมาเลเซียต่างไม่ไว้วางใจสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ซึ่งเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยหากยังอยู่ในพื้นที่จึงไปรับจ้างทำงานที่ประเทศมาเลเซียแทน

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

นอกจากข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจแล้วจากการเก็บรวบรวมข้อมูลยังพบว่าด้านการศึกษาของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรละเลย ดังทัศนะที่แตกต่างกันในเรื่องการศึกษาดังนี้ “การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนนั้น ควรแก้ที่การศึกษา โดยเฉพาะ โดยเฉพาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่มักถูกมองว่ามีส่วนทำให้เยาวชนถูกชี้นำไปในทางที่หลงผิดได้ ดังนั้นรัฐควรเข้าไปมีบทบาทสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรทั้งในด้านศาสนาและสามัญ เพื่อให้เยาวชนสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีภูมิคุ้มกันจากการชักจูงไปในทางที่ผิดได้”, “รัฐควรดูแลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ควรกำหนดสัดส่วนการเรียนทั้งภาษามลายูและภาษาไทยให้เหมาะสม โดยเน้นที่การพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยให้มากขึ้น เพราะจะมีผลต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่นในระดับมหาวิทยาลัยพบว่า เด็กส่วนหนึ่งที่เรียนอ่อนนั้นมาจากการขาดทักษะการใช้ภาษาไทยที่เพียงพอ” และ “ควรปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับความรู้เด็ก แม้ว่าได้แค่ ปวส. ก็จำเป็นต้องรับให้ได้ ดีกว่าให้เรียนในมหาวิทยาลัยแล้วโดนออกก่อน

กำหนด ควรเริ่มต้นปรับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถม รวมถึงปรับทัศนคติคนรอบข้างโดยเฉพาะผู้ปกครอง” นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในอีกด้านหนึ่งว่า “รัฐไม่ควรมองแบบเหมารวมว่าโรงเรียนสอนศาสนาเป็นแหล่งบ่มเพาะแนวคิดในการก่อการร้ายและแนวคิดที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐ”

อย่างไรก็ตามในการปฏิรูปการศึกษาในพื้นที่ ไม่ว่าด้วยแนวทางใดก็ตาม รัฐควรมีความรอบคอบและระมัดระวังไม่ให้ชุมชนทางศาสนาในพื้นที่รู้สึกว่าเป็นความพยายามในการแทรกแซงเพื่อผสมกลมกลืนหรือทำลายอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ในการนอกจากนี้ยังมีความเห็นว่ารัฐบาลควรส่งเสริมให้มีวิชาทางศาสนาแทรกอยู่ในหลักสูตรสามัญและควรปรับปรุงโรงเรียนของรัฐให้มีความทันสมัย รวมทั้งครูผู้สอนต้องมีคุณภาพและต้องตระหนักในภาระหน้าที่ของการเป็นครู เพื่อนักเรียนจะได้มีคุณภาพทางการศึกษาและลดปัญหาต่างๆที่จะตามมา

6. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและตัวแบบ

เนื่องจากความเห็นของประชาชนในพื้นที่ ที่มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่มาก โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เป็นมุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่เห็นด้วยกับการขยายเวลาการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายทหาร ฝ่ายตำรวจ และชุมชนชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าควรจะใช้กฎหมายนี้ต่อไปในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การที่รัฐบาลจะประกาศใช้หรือไม่ประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปนั้น ย่อมมีประชาชนที่ได้รับผลประโยชน์และสูญเสียผลประโยชน์จากการตัดสินใจของรัฐบาลในครั้งนี้ แต่สิ่งสำคัญคือรัฐบาลจะอย่างไรที่จะทำให้ผู้ที่สูญเสียผลประโยชน์เหล่านั้นได้รับความพึงพอใจมากที่สุด หรือเสียประโยชน์ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นจึงขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและตัวแบบ ไว้ 2 แนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง หากรัฐบาลจะยกเลิกการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น รัฐบาลควรจะใช้กฎหมายใดมาบังคับใช้ในพื้นที่แทน และแนวทางที่สอง หากรัฐบาลจะขยายระยะเวลาการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปอีก 3 เดือนนั้น รัฐบาลควรจะดำเนินการเสริมอย่างไร ดังนี้

1. หากรัฐบาลจะยกเลิกการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องนำกฎหมายพิเศษอื่นมาบังคับใช้ในทันที เช่น กฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เป็นต้น แต่การที่จะเลือกกฎหมายพิเศษฉบับใดมาประกาศใช้ในพื้นที่นั้นจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่ง ถ้ารัฐบาลเลือกใช้กฎอัยการศึกเพียงอย่างเดียวคงจะไม่เหมาะสม เพราะฉะนั้นความเป็นไปได้ที่สุดที่รัฐบาลจะสามารถกระทำได้คือการนำกฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาใช้ร่วมกัน แต่เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายทั้งสองดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่นั้น รัฐบาลควรที่จะปฏิบัติ ดังนี้

- 1.1 ในระยะแรกของการบังคับใช้ รัฐบาลควรที่จะทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 พร้อมกันนั้นควรที่จะปรับปรุงโครงสร้างการ

ทำงานของ กอ.รมน. ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การทำงานของ กอ.รมน. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในช่วงแรกของการประกาศใช้จึงไม่ควรใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 อย่างเต็มรูปแบบ

1.2 ในระยะต่อมาเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เพิ่มขึ้นและโครงสร้างของกอ.รมน. เสร็จสมบูรณ์ จึงค่อยบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

2. หากรัฐบาลจะขยายระยะเวลาการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกไปอีก 3 เดือนนั้น รัฐบาลควรปฏิบัติกรอย่างรอบคอบและระมัดระวังในการขยายเวลากฎหมายดังกล่าวและปรับปรุงการบริหารราชการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการรักษาความมั่นคงภายใน โดยเห็นควรให้ปฏิบัติดังนี้

2.1 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของนโยบายเฉพาะหน้า ควรขยายเวลาการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปอีก 3 เดือน “เป็นการชั่วคราว” เพื่อให้มีเวลาเตรียมการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย กฎหมายและโครงสร้างการจัดการแบบใหม่ในขั้นตอนต่อไป

2.2 ในระยะยาว ต้องยอมรับว่าการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีจุดอ่อนในแง่การสร้างเงื่อนไขในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชน ไม่ได้อาศัยกระบวนการศาลยุติธรรมอย่างเต็มที่ และถูกมองในแง่ลบจากประชาชนในการยุติความรุนแรง จึงเห็นควรให้ใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 โดยให้คณะรัฐมนตรี มีมติให้กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามมาตราที่ 15 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพราะว่าพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แม้จะมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่ก็ได้กำหนดให้การดำเนินคดีใดๆอันเนื่องมาจากกฎหมายดังกล่าวให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม และไม่ได้ให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัย

2.3 ในระหว่างที่มีการรื้อประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงภายใน มาตราที่ 15 ต้องมีการเตรียมการในเรื่องโครงสร้างอัตรากำลังคน งบประมาณ และสถานที่ในการดำเนินการตามมาตราที่ 21 อย่างเร่งด่วน เห็นสมควรให้ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ ศูนย์พิทักษ์สันติ และศูนย์สันติสุขเป็นที่รองรับการฝึกอบรมต่อผู้กลับใจเข้ามาบดตัว ผู้หลงผิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ให้ได้รับการดูแลและฝึกอบรมในกรอบของกระบวนการยุติธรรม โดยต้องมีการจัดการและเตรียมการในด้านต่างๆให้พร้อมก่อนที่จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงภายใน

ไม่ว่ารัฐบาลจะเลือกดำเนินการตามข้อใดข้อหนึ่งที่ได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดกับประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รัฐบาลควรที่จะมีมาตรการเสริมการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. เสริมความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรมในข้อเรียกร้องของประชาชน ควรจัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อรับเรื่องร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรมในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ การสอบสวนดำเนินคดีอาญา และ

ป้องกันใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการทำงานของพนักงานสอบสวนในกระบวนการยุติธรรม องค์การอิสระนี้ควรเป็นตัวแทนของประชาชนและภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไข ตรวจสอบ เหนี่ยวรั้งการกระทำของเจ้าหน้าที่

2. เพื่อลดความไม่ไว้วางใจและความหวาดระแวงระหว่างกันของทุกฝ่าย ควรมีการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายอย่างเคร่งครัดเข้มแข็ง รวมทั้งดำเนินคดีตามกฎหมายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุน ที่ทำผิดกฎหมายหรือร่วมทำผิดกฎหมาย ละเมิดสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน การดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวควรจะทำอย่างเปิดเผย

3. ในระหว่างที่มีการเตรียมการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคง มาตราที่ 15 และมาตราที่ 21 จะต้องมีการเตรียมการให้การศึกษา เผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องกฎหมายความมั่นคง การเผยแพร่ความรู้ไม่ควรทำแค่ในรูปเอกสารอย่างเดียว แต่ควรมีกระบวนการขับเคลื่อน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านองค์กรภาคประชาสังคม องค์กรวิชาการ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ และอาศัยโครงสร้างผู้นำท้องถิ่น การปกครองท้องถิ่นและการปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องกฎหมายพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การดำเนินการตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ควรให้มีการพัฒนาบุคลากรและบทบาทของเจ้าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเป็นระบบ เช่นบุคลากรในองค์กรตำรวจ อัยการและศาลยุติธรรม รวมทั้งผู้ที่จะเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของ กอ.รมน. ที่จะร่วมเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะใหม่ในการจัดการ

5. ส่งเสริมความรู้และเข้าใจร่วมกันของเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่ายที่เกี่ยวกับความมั่นคง ต่อแนวคิดการเมืองนำการทหาร การจัดการในสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดการความขัดแย้ง และสันติศึกษาในกระบวนการยุติธรรม

6. ให้มีการสร้างและพัฒนาองค์กรด้านสันติสมานฉันท์ โดยให้องค์กรดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลและผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายฝ่ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยุติธรรมสมานฉันท์ เพื่อสร้างพลังที่เข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการเฝ้าดู ติดตามและประเมินผลตัวชี้วัดการแก้ปัญหาความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ภาคผนวก

ตารางที่ 6 เมตริกซ์ประมวลความคิดเห็นด้านต่างๆ ต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
ผู้พิพากษา และอัยการ	● กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉินค่อนข้างมาก	● พ.ร.ก.ฉุกเฉินมิได้ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงลดลง แต่ในทางกลับกันพ.ร.ก.ฉุกเฉินสามารถป้องกันเหตุร้ายรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้นเนื่องจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉินช่วยในการทำงานด้านการข่าว ● พ.ร.ก.ฉุกเฉินสามารถดึงแนวร่วมปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติได้ในระดับหนึ่งและจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินประชาชนผู้บริสุทธิ์มีขวัญกำลังใจดีขึ้น ● หากนำ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ไป	● การขึ้นบัญชีดำเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะในบางกรณีคนที่มิใช่ในบัญชีดำนั้นบางส่วนถูกกลั่นแกล้ง เนื่องจากการขัดแย้งกันเองของ ขบวนการยาเสพติด รวมทั้งสินค้าผิดกฎหมาย ซึ่งถูกผูกโยงว่าเป็นเรื่องความมั่นคง ● ในคดีความมั่นคง ไม่ต่ำกว่า 50 คดี ที่วัตถุพยานน้อย ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งได้รับการปล่อยตัวและยกฟ้องในที่สุด ทั้งนี้การได้มาซึ่งพยานต้องได้มาโดยชอบธรรม ● กระบวนการยุติธรรมมีปัญหาคือการได้มาซึ่งพยานไม่ชอบธรรมและการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้องได้รับการปฏิรูป เช่น พยานหลักฐานน้อย ซึ่งตำรวจจะต้องใช้รายละเอียดที่ชัดเจน ระบบการทำงานต้องชัดเจนและไร้ข้อบกพร่อง	● เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติควรยึดถือและปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเกณฑ์กฎหมายบนความถูกต้องและเป็นธรรม ไม่เอาเปรียบประชาชน ควรใช้ระบบการสืบสวน ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ไม่บังคับ ขู่เข็ญ หรือให้สัญญา ควรที่จะให้ญาติหรือบุคคลภายนอกมาร่วมฟังการซักถาม ● ควรที่จะใช้กฎหมายฉบับเดียวเพราะการใช้กฎหมายหลายฉบับจะยิ่งลดทอนสิทธิของประชาชน

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		ใช้อย่างถูกต้อง และให้ กระทบจิตใจชาวบ้านให้ น้อยที่สุด เหตุการณ์ก็น่าจะ สามารถลดลงได้		
นักธุรกิจ	● มีความรู้และความเข้าใจในพ.ร.ก. ฉุกเฉินน้อย ● ประเด็นความรู้ในเรื่องการจับกุมผู้ก่อความไม่สงบได้โดยไม่ต้องใช้หมายศาล เป็นเรื่องที่นักธุรกิจส่วนใหญ่ยังคงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า พ.ร.ก. ฉุกเฉินได้ให้อำนาจไว้	● ประสบความล้มเหลวในเชิงประสิทธิภาพ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์จากการใช้พ.ร.ก. ฉุกเฉินไม่คุ้มค่ากับงบประมาณที่ทุ่มลงไปในการแก้ปัญหา ● สถานการณ์ความไม่สงบสถานการณ์ความรุนแรงไม่ลดลง แต่ยอมรับว่าพ.ร.ก. ฉุกเฉินทำให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว นับไวกว่ากฎหมายปกติ	● รายได้ลดลงเนื่องจากจำนวนลูกค้าลดลงระยะเวลาในการเปิดร้านน้อยลงแต่ต้นทุนเท่าเดิม ● การสั่งซื้อและขนส่งสินค้าจากภายนอกพื้นที่นั้นทำได้ยากขึ้นเนื่องจากคนขับรถบรรทุกขนส่งสินค้าไม่กล้าขับรถเข้ามาในพื้นที่ ● คู่แข่งขันทางธุรกิจมีจำนวนน้อยและไม่มีคู่แข่งรายใหม่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้สภาพการแข่งขันทางธุรกิจในพื้นที่มีน้อย ประกอบการที่มีลูกค้าประจำที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันทำให้อาจกล่าวได้ว่าหากธุรกิจใดต้องเลิกกิจการไปจะเป็นสาเหตุให้อีกหลายๆ ธุรกิจได้รับผลกระทบจนอาจถึงขั้นเลิกกิจการตามไปด้วย	● ควรให้ความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก. แก่ประชาชนโดยผ่านช่องทางต่างๆ ยกเว้นการแจกเอกสารเพราะหากประชาชนไม่เข้าใจก็ไม่สามารถถามใครได้ ● รัฐบาลควรขยายระยะเวลาในการให้ Soft Loan แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่ ● ควรมีมาตรการในการส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่ที่ชัดเจนจริงจังและต่อเนื่อง ● ควรให้การอบรมทหารก่อนมาทำงานในพื้นที่

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		• มีทัศนคติว่าการมีพ.ร.ก. หรือไม่มีพ.ร.ก. ลูกเงินการดำเนินชีวิตและการทำงานก็ไม่แตกต่างกัน		
NGOs	• NGOs มีความรู้และความเข้าใจต่อพ.ร.ก. ลูกเงินค่อนข้างมาก	• พ.ร.ก. ลูกเงินไม่ประสบความสำเร็จในการลดสถานการณ์ความไม่สงบทั้งในแง่ของจำนวนและความรุนแรงของเหตุการณ์ • หากพิจารณาในเชิงประสิทธิภาพ การลงทุนของรัฐใน พ.ร.ก. ลูกเงินไม่คุ้มค่า • เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่บางคนใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม	• พ.ร.ก. ลูกเงินทำให้ประชาชนหวาดกลัวเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น • ผู้ต้องสงสัยที่ถูกเชิญตัว เมื่อมีการปล่อยออกมาจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ คอยเฝ้าและสอดส่องส่งผลให้เกิดอาการเครียด อึดอัด ไม่ค่อยพูดคุยจากกับใครและเพื่อนบ้านไม่กล้าคบค้าสมาคมด้วย เพราะกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คอยสอดส่องอยู่ • การออกหมายพ.ร.ก. เข้าพื้นที่ โดนจับและปล่อยตัวออกมาแล้ว อันเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใส่ใจในเรื่องการยกเลิกหมายจับ	• ควรยกเลิกพ.ร.ก. ลูกเงิน • เสนอการใช้กฎหมายที่มีอยู่และใช้หลักปรัชญาเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา แทนการเมืองนำการทหาร • เสนอให้ใช้กฎหมายอิสลามประกอบกับกฎหมายของไทย • เจ้าหน้าที่รัฐควรเร่งลงเงื่อนไขที่สร้างความกังขาใจชาวบ้านให้หมดไป เช่น การซ้อมผู้ต้องสงสัย การทรมาน การดัดบัญชีดำ ฯ • เจ้าหน้าที่รัฐควรเอาใจใส่ปรับข้อมูลให้ทันสมัย หากมีการยกเลิกหมายของผู้ต้องสงสัย • ควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่อย่างเข้มงวดกวดขัน

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
				รัฐบาลควรมีการชี้แจงประชาสัมพันธ์ต่อประเด็นข่าวต่างๆที่กระทบกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
ข้าราชการ	- ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองมีความรู้ความเข้าใจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินและกระบวนการทำงานเป็นอย่างดี - ในขณะที่ข้าราชการพลเรือนฝ่ายพัฒนามีความรู้ความเข้าใจพ.ร.ก.ฉุกเฉินค่อนข้างจำกัด	- ข้าราชการพลเรือนทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายพัฒนา เห็นว่าการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังไม่สัมฤทธิ์ผล - สถานการณ์ยังคงมีความรุนแรงและความรุนแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้พ.ร.ก.ฉุกเฉินจะอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยเฉพาะงานการข่าวเพื่อสืบโครงสร้างของแนวร่วมแต่ผลสัมฤทธิ์ในแง่ของการลดความขัดแย้งและความ	- ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการถูกเรียกตัวมาซักถาม สอบสวน และถูกปิดล้อมตรวจค้นภายใต้กฎอัยการศึกโดยไม่มีหมายศาล - การใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินทำให้ชาวบ้านมีความหวาดกลัว และหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น - ลักษณะงานของข้าราชการฝ่ายพลเรือนเป็นฝ่ายสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการกลับเป็นฝ่ายทำลายความสัมพันธ์ - บทบาทหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นจากการใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ทำให้ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองลำบากใจเพราะงานเป็นเรื่องมวลชนไม่ใช่การปราบปราม แต่ผลจากการปฏิบัติหน้าที่	- ข้าราชการพลเรือนฝ่ายปกครองส่วนใหญ่เสนอให้ยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉิน - ควรบัญญัติคำนิยามของพ.ร.ก.ฉุกเฉินหรือพรบ. ความมั่นคงให้มีขอบเขตที่ชัดเจน มีความเป็นรูปธรรม ให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน - กำหนดขอบเขตรูปแบบโครงสร้างของกำลังการปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ให้มีความชัดเจน - ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพ.ร.ก.ฉุกเฉินและประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ - การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประชาชนควรมีความนุ่มนวลมากขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านลดความหวาดระแวง

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		รุนแรงกลับล้มเหลว	ของเจ้าหน้าที่บางส่วนทำให้ชาวบ้านระแวงหรือกลัวที่จะให้ข้อมูล	
ผู้ต้องสงสัย	● กลุ่มผู้ต้องสงสัยทั้งหมดมีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉินน้อยถึงน้อยมาก ● รับรู้พ.ร.ก.ฉุกเฉินผ่านรายการโทรทัศน์และรู้เพิ่มขึ้นจากการอธิบายโดยเจ้าหน้าที่สอบสวนระหว่างการควบคุมตัวที่ศูนย์ซักถาม และผู้ต้องสงสัยจำนวนหนึ่งได้รับความรู้จากการอบรมให้	● พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้มีประโยชน์หรือช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหามารุนแรงในชายแดนได้ ● ผู้ต้องสงสัยมีทัศนคติว่าการจับกุมชาวบ้านเจ้าหน้าที่อาจจะทำเพื่อสร้างผลงานเพื่อยศ เพื่อเงิน โดยการจับแพะ จับคนดีเข้าคุก ทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อใจและเกิดการหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐ ● ในขณะที่มีผู้ต้องสงสัยจำนวนน้อยที่เห็นว่ากระบวนการซักถาม ตาม	● ผู้ต้องสงสัยเกิดความกลัวและความหวาดระแวงอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับการชี้แจงในการจับกุม ควบคุมตัว และไม่ทราบว่าตนเองจะถูกนำไปที่ไหน ● การเชิญตัว/ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไปยังศูนย์ซักถามโดยไม่มีการแจ้งสถานที่ควบคุมตัวแก่ผู้นำชุมชนหรือครอบครัวญาติผู้ต้องสงสัย ส่งผลให้เกิดความทุกข์ ความกังวลหวังใยของญาติ ทั้งนี้ผู้ต้องสงสัยบางรายญาติไม่ได้รับการอนุญาตให้เข้าเยี่ยมในช่วงสามวันแรก ● ผู้ต้องสงสัยหลายรายให้ข้อมูลว่าตนถูกทำร้ายร่างกาย อาทิ ถูกตบตี ซ้อม ทั้งในระหว่างการถูกจับกุมหรือระหว่างการสอบสวนคดี ● ปัญหาซึ่งสร้างความระแวงไม่พอใจในหมู่ผู้	● ผู้ต้องสงสัยมีข้อเสนอแนะในด้านความยุติธรรม การเข้าใจและยอมรับอัตลักษณ์ ศาสนาวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ ● การให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ● มีองค์กรที่เป็นของประชาชน เพื่อที่จะต่อสู้ทางกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ● ต้องการองค์กรกลางที่มีความเป็นอิสระสำหรับรับเรื่องร้องเรียนในกรณีชาวบ้านถูกละเมิดสิทธิ ● อยากให้มีการอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น กฎหมาย ช่องทางขอความช่วยเหลือ เรื่องสิทธิ การติดต่อประสานกับหน่วยงานรัฐ

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
	ความรู้โดย หน่วยงานภายนอก อาทิ ศูนย์ ทนายความมุสลิม เป็นต้น	อำนาจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินสามารถ ดึงผู้ที่เป็นแนวร่วมฯมา ปรับเปลี่ยนความคิดหรือ ทัศนคติที่ถูกต้องได้มากขึ้น จากการได้พบปะพูดคุยกับ เจ้าหน้าที่ มีความเข้าใจใน การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และ ลดความหวาดระแวงได้	ต้องสงสัย คือ ในการเชิญตัวและแจ้งข้อ กล่าวหา ผู้ต้องสงสัยหลายรายเซ็นต์เอกสาร โดยไม่รู้หนังสือ อ่านภาษาไทยไม่ออก ● ได้รับการดูหมิ่นเหยียดหยามจากเจ้าหน้าที่ ● ผู้ต้องสงสัยบางรายไม่สามารถปฏิบัติ - ศาสนกิจในการละหมาดวันศุกร์ที่มัสยิดได้ ● ชาวบ้านในชุมชนเกิดอาการหวาดระแวง - เจ้าหน้าที่รัฐ ไม่มีความเชื่อใจ เพราะที่เกิดเหตุ - ช่วงแรกๆเจ้าหน้าที่จะใช้ความรุนแรงในการ - แก้ปัญหา ● การถูกควบคุมตัวทำให้ครอบครัวผู้ต้องสงสัย - ได้รับผลกระทบจากการขาดรายได้ - โดยเฉพาะกรณีผู้ต้องสงสัยเป็นหัวหน้า - ครอบครัว ● ในกรณีผู้ต้องสงสัยที่ได้รับการปล่อยตัวและ - อยู่ในระหว่างการรายงานตัวจะได้รับ - ผลกระทบในเรื่องการเดินทางและค่าใช้จ่าย	

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
			ในการเดินทางไปรายงานตัว นอกจากการขาดความเป็นอิสระที่ไม่สามารถไปทำงานไกลบ้านได้แล้วยังต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย ● หากเป็นเยาวชนได้รับผลกระทบจากการขาดเรียน ● ความเห็นของผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่สะท้อนความหวาดระแวงและเกลียดชังที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ● ผู้ต้องสงสัยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าปัจจุบันประชาชนมีความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่รัฐมาก ● ผู้ต้องสงสัยบางรายเมื่อรู้ว่าถูกออกหมาย พ.ร.ก.ฉุกเฉินใช้วิธีหลบหนีไปอยู่ที่อื่น หรือหนีออกนอกประเทศ	
ตำรวจ	● ตำรวจคิดว่าตนเองมีความรู้เรื่อง พ.ร.ก.ฉุกเฉินดี	● กลุ่มตำรวจมีความคิดเห็นว่า การใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินประสบความสำเร็จ	● เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าพ.ร.ก.ฉุกเฉินสร้างผลกระทบเสียหายน้อยมากกับชาวบ้าน ยกเว้นผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดอย่าง	● พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นสิ่งจำเป็นไม่ควรปรับลดมาตรการใดๆ ทั้งสิ้น ● หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการให้ความรู้และ

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
	● การอบรม เป็นแหล่งการให้ความรู้ที่สำคัญที่สุดของกลุ่มตำรวจ	● พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นเครื่องมือที่จำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งนี้ เพราะเอื้อแก่การทำงานในด้านการเก็บข้อมูล การข่าว โครงข่ายการก่อการร้าย และระยะเวลาที่เอื้อต่อการทำงานเชิงนิติวิทยาศาสตร์ ● นายตำรวจบางส่วนรู้สึกอึดอัดในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ	แท้จริง ● ผลกระทบแง่ลบส่วนหนึ่งมาจากปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และการประสานงานที่ไม่สอดคล้อง รวมถึงความไม่เที่ยงตรงของอุปกรณ์เครื่องมือ	สร้างความเข้าใจให้กับประชาชน ● ประชาชนควรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ● ควรตรวจสอบความโปร่งใสของการรับเงินเยียวยาของผู้ได้รับผลกระทบเนื่องจากมีข้อร้องเรียนเรื่องการคอร์รัปชัน ● ฝ่ายการเมืองไม่ควรเข้ามาก้าวก่ายการปฏิบัติของฝ่ายความมั่นคง ● ฝ่ายการเมืองควรมีนโยบายที่ชัดเจน
ทหาร	● เจ้าหน้าที่ทหารส่วนใหญ่มองว่าตนเองมีความรู้เรื่องพ.ร.ก.ฉุกเฉิน เนื่องจากได้รับการ	● ทหารเห็นว่าการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินประสบผลสำเร็จ และเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของทหารในพื้นที่	● ผลกระทบจากการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินเป็นไปในแง่บวก โดยสามารถตรึงสถานการณ์ความรุนแรงไว้ได้ ● ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น มีความหวังมากขึ้นถึงความปลอดภัย	● ทหารขอให้รัฐบาลทบทวนการยกเลิกพ.ร.ก.ฉุกเฉิน ● ขยายเวลาการควบคุมตัวเพื่อซักถามจาก 30 วัน ให้ยาวนานขึ้น อาจจะเป็น 6 เดือน หรือ 2 ปี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาข้อมูลด้านความมั่นคง

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
	อบรมให้ความรู้ความเข้าใจก่อนเข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ ● ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ทหารบางนายได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการรับรู้และความเข้าใจของทหารระดับล่าง ● ความรู้ของทหารไม่ได้ตระหนักถึงการซ้อนทับของข้อกำหนด กฏอัยการศึก และพ.ร.ก.ฉุกเฉิน	● พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ เป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาขวัญและกำลังใจของทหาร ในการคุ้มครองทำให้ทหารมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัยได้ดีขึ้น ● พ.ร.ก.ฉุกเฉินช่วยจำกัดการเคลื่อนไหวอย่างเสรีของกลุ่มขบวนการความไม่สงบได้ โดยเฉพาะงานข่าวความมั่นคงและการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ● พ.ร.ก.ฉุกเฉินอำนวยความสะดวกในการติดตามจับกุมผู้ต้องสงสัยที่ยังขาดพยานหลักฐานชัดเจน	● ชาวบ้านให้การยอมรับร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดีขึ้น ● ทหารบางส่วนยอมรับว่าการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งกับชุมชน เครือญาติของผู้ต้องสงสัย ● เกิดข้อผิดพลาดทางธุรการเกี่ยวกับการปลดหมายพ.ร.ก.หลังจากผู้ต้องสงสัยผ่านการเชิญตัวมาซักถามหรือผ่านการอบรมปรับทัศนคติแล้ว ● เกิดกรณีที่เรียกว่า “การล่าไฟได้” โดยอาศัยสถานการณ์การออกหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉิน โดยผู้มีอิทธิพลได้ไปแอบอ้างกับชาวบ้านว่าชาวบ้านถูกหมายพ.ร.ก.ฉุกเฉิน และสามารถช่วยล้างหมายให้ได้ ให้ชาวบ้านเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนและเกลียดชังเจ้าหน้าที่ในการออกหมายเชิญตัว	● ทหารบางส่วนให้ความสำคัญกับกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติด้วยการดะฮู ● ทหารบางส่วนเสนอใช้พรบ.ความมั่นคงประกอบกับกฏอัยการศึกแทนการใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ● ทหารตั้งข้อสังเกตว่าชาวบ้านเชื่อผู้นำมาก

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		● การควบคุมตัวผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแนวร่วมนั้นเป็นประโยชน์ต่อการป้องปรามเหตุการณ์รุนแรงที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นการยับยั้งการเคลื่อนไหวโดยเสรีของกลุ่มแนวร่วม ● การเชิญตัวผู้ต้องสงสัยมาซักถามนั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการข่าว เพราะทำให้ได้แหล่งข่าวและข้อมูลด้านความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะโครงข่ายบุคคลในขบวนการเคลื่อนไหว ● พ.ร.ก.ฉุกเฉินให้ประโยชน์สำคัญต่องานด้านมวลชน	● กรณีการละเมิดสิทธิผู้ต้องสงสัยด้วยการใช้ความรุนแรงในการจับกุมและซักถาม เป็นส่วนน้อย	

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		ด้วย กระบวนการเชิญตัว ชักถามทำให้ได้รับความ ร่วมมือจากกลุ่มแนวร่วม และมีแนวร่วมหลายราย สมัครใจให้ความร่วมมือ ด้านการข่าวกับทางทหาร จนกลายเป็นกลยุทธ์ “โจร จับโจร”		
สื่อ	สื่อแต่ละกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน โดยบางส่วนมีความเข้าใจมากพอสมควรแต่สื่อส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจน้อย	- พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ประสบความสำเร็จ - พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้ทำให้จำนวนสถานการณ์ในพื้นที่ลดลง จำนวนผู้ก่อความไม่สงบไม่ได้ลดลง เพราะมีการถ่ายเทแนวคิดจากรุ่นเก่าไปรุ่นใหม่ได้ - พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ได้ทำให้	- สิ่งที่กระทบกับการทำงานของสื่อคือ ความยากลำบากในการเข้าถึงที่เกิดเหตุอันเนื่องจากถูกควบคุม ซึ่งท้ายที่สุดต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทหารในการเข้าถึงที่เกิดเหตุ - การใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินในเขตเมือง ประชาชนยังใช้ชีวิตตามปกติ ยกเว้นในพื้นที่รอบนอกที่อาจจะได้รับผลกระทบ ในบางพื้นที่ยังมีกรณีการหวาดกลัวเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดการหวาดระแวงขึ้นมาก	- ควรมีการปรับปรุงงานด้านข่าวกรอง,การจัดทำระบบฐานข้อมูลเรื่องคนร้ายและกระบวนการขึ้นบัญชีดำรวมถึงปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย - การส่งมอบ, ประสานและถ่ายโอนข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามให้กระจายในหมู่เจ้าหน้าที่ตามพลัด - ควรมีสุนัขชักถามที่มีลักษณะ One stop service คือเป็นสถานที่ที่ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆให้แล้วเสร็จในที่เดียว - ควรประชาสัมพันธ์ ดิดประกาศให้ชาวบ้านทราบ

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		ความเป็นอยู่ของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป	- ชาวบ้านหวาดระแวงและกลัวเจ้าหน้าที่ จึงปกปิดข้อมูลต่างๆมากขึ้น - ชาวบ้านกับรัฐมีระยะห่างกันมากขึ้น	ถึงสถานที่ที่นำผู้ต้องสงสัย และควรใช้ภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจ การสร้างมาตรการที่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกถึงการเข้าถึงความเป็นธรรมและความยุติธรรม เช่น เดิมไม่สามารถฟ้องร้องได้ หากมีการแก้ไข ควรเพิ่มในประเด็นนี้
ผู้นำศาสนา	- ผู้นำศาสนาและสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่รับทราบและเข้าใจรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ใน พ.ร.ก. จุกเงินน้อยมาก - ส่วนใหญ่รับรู้จากการรายงานข่าวของสื่อ ทั้ง	- ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่เห็นว่า พ.ร.ก.จุกเงินไม่ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะด้านประสิทธิภาพเมื่อพิจารณาจำนวนงบประมาณที่รัฐใช้เปรียบเทียบกับความสำเร็จ - พ.ร.ก.จุกเงิน "ไม่ได้ช่วยลดความรุนแรงของสถานการณ์ ประชาชนยังคงมีความหวาดกลัวและหวาดระแวงอยู่ รัฐยังไม่	- ผลกระทบด้านลบของพ.ร.ก. จุกเงินเกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ไม่ใช่จากตัวกฎหมาย - เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย มีการเลือกปฏิบัติ และไม่เข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมของท้องถิ่น - การจับกุม เชิญตัวผู้บริสุทธิ์แบบเหวี่ยงแห ส่งผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนมุสลิมอันเนื่องจากการไม่ตรวจสอบข้อมูล การรับฟังข้อมูลฝ่ายเดียวจากแหล่งข่าวที่ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน	- ผู้นำศาสนาเห็นควรยกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก. จุกเงิน - มีมาตรการสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานและความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่อย่างต่อเนื่องและปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ - ควรมีกลไกการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ - ควรมีศูนย์ร้องเรียนความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ - การประสานงานกับผู้นำชุมชนก่อนการจับกุม

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
	โทรทัศน์ วิทู และหนังสือพิมพ์ มากกว่าที่จะได้รับ ข้อมูลจากภาครัฐ	สามารถสร้างความรู้สึกลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ ในทางตรงกันข้ามกลับยังสร้างความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ ● ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการป้องกันเหตุร้ายและจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง ● บางส่วนมองว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นบ่อยในช่วงที่ใกล้จะสิ้นปีงบประมาณ และตั้งข้อสังเกตว่า เป็นการกระทำของทหารหรือไม่ ● ประเด็นการดึงแนวร่วม	● ผู้บริสุทธิ์หวาดกลัวและต้องหลบหนีออกนอกพื้นที่ บางส่วนหันไปเข้าร่วมกับขบวนการ ● การซ้อม ทรมาน การทำร้ายร่างกาย ระหว่างที่อยู่ในกระบวนการควบคุมตัวและซักถาม แม้เกิดขึ้นน้อยลงกว่าในอดีต แต่ก็ยังคงมีอยู่หลายกรณีที่มีเสียงสะท้อนว่า เจ้าหน้าที่รัฐใช้กระบวนการ ช็อตไฟฟ้า การตี การตบ การต่อย การขังในตู้คอนเทนเนอร์และเร่งแอร์ให้เย็นจัด เพื่อข่มขู่และกดดันให้มีการรับสารภาพ ● ปัญหาจากการที่เจ้าหน้าที่เข้าไปสร้างความสัมพันธ์ฉันคู่สาวกับลูกสาวของชาวบ้านในชุมชนสร้างความรู้สึกละเลยให้กับชุมชนมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการล่อลวงละเมิดทางเพศโดยที่ฝ่ายหญิงจะสมัครใจยินยอมหรือไม่ก็ตาม	ตรวจค้น ● การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายพิเศษ

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		มาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ ผู้นำศาสนาเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะประเมิน และมองว่ายังทำได้เพียงบางส่วน ในขณะที่การปฏิบัติงานผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ได้ทำให้ผู้บริสุทธิ์จำนวนไม่น้อยเข้าไปเป็นแนวร่วม	- ครูสอนศาสนาถูกเพ่งเล็งหรือถูกหมายพ.ร.ก.ทำให้ไม่กล้าที่จะไปสอน ส่งผลให้การเรียนของเด็กศาสดาไม่มีความต่อเนื่อง - ในโรงเรียนปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาได้รับผลกระทบทั้งจากการที่ครูสอนศาสนาและนักเรียนถูกจับกุมคุมตัวไป ทำให้โรงเรียนบางแห่งผู้ปกครองไม่กล้าส่งบุตรหลานไปเรียน หรือบางคนก็ให้ย้ายโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนถูกเชิญตัวที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนปอเนาะหลายคนการเรียนไม่ต่อเนื่อง บางคนเรียนไม่จบ เพราะถูกเชิญตัวไปหลายครั้ง	
เยาวชน	เยาวชนพอจะมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน	- เยาวชนมองว่า พ.ร.ก.ฉุกเฉินไม่ประสบผลสำเร็จ - จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นลดน้อยลงก็จริงแต่ความรุนแรง	- ผลกระทบในแง่บวก พบว่างบประมาณบางส่วนทำให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ เช่น เกษตรพอเพียง โครงการเลี้ยงปลา ปลูกผัก เป็นต้น - ผลกระทบในแง่ลบ ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายใน	- ควรยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน - ใช้ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษเพื่อให้ประชาชนควรมีสติธิปกครองตัวเอง - มีมาตรการการลดใช้อำนาจ การจับกุม ตรวจสอบ - ควรเพิ่มคนกลางที่ประชาชนไว้วางใจ เข้าไปปรับรู้ใน

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		เพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก ● ยิ่งเจ้าหน้าที่เยอะ เหตุการณ์ก็ยิ่งเยอะและความระแวงยิ่งเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่าทหารและตำรวจไม่สามารถป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้ ● การจับกุมผู้ต้องสงสัยกลับเป็นผู้บริสุทธิ์ยังสร้างแนวร่วมมากขึ้น ● การบังคับใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินเพราะไปละเมิดสิทธิ	การเข้ามารายงานตัวของเยาวชนที่เคยถูกเชิญตัวจากเจ้าหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาหรือการทำงาน ● ข้อมูลข่าวกรองไม่ถูกต้องทำให้การจับกุมหรือเชิญตัวเป็นผู้บริสุทธิ์ การถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวนและการถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ● มีการข่มขู่ ผู้ต้องสงสัย การพูดใส่วาจาที่รุนแรง มีการจับถ่วงน้ำและมีการทรมานให้แก้ผ้าบนถนนกลางแดด	การจับกุม เพื่อลดการหวาดระแวงของชาวบ้าน ● ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องตรงกับมาตรการที่วางไว้อย่างเข้าใจและยุติธรรม ● หากรัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ต้องเพิ่มมาตรการในเรื่องการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ● การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรอบรมทำความเข้าใจพ.ร.ก. ฉุกเฉินและการใช้ก็ต้องใช้อย่างซื่อสัตย์ ● เรียนรู้ขนบธรรมเนียมของพื้นที่ สร้างจรรยาบรรณให้หน่วยงานและทำงานด้วยความโปร่งใส ● การตรวจค้นควรแจ้งให้ผู้นำชุมชนทราบก่อน ● ทหารทำผิดก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายไม่มีการเลือกปฏิบัติทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน
เยียวยา	● กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.ก.	● การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก	● กลุ่มเยียวยาส่วนหนึ่งมีทัศนคติว่าพ.ร.ก. ฉุกเฉิน มิได้กระทบกับการดำเนินชีวิต และยังรู้สึกอุ่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น	● กลุ่มเยียวยาส่วนใหญ่ให้ยกเลิก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ● แต่ในกรณีที่รัฐบาลจะต่อ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ในพื้นที่อีก ต้องเพิ่มมาตรการให้ศาลมีบทบาทในด้าน

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
	ฉุกเฉินบ้างแต่น้อยมาก	● จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นยังไม่ลดลง แต่มีทัศนคติว่าหากไม่มี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน สถานการณ์ความรุนแรงจะมีเพิ่มขึ้น และไม่สามารจจำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิด ได้ ● ในประเด็นการลดจำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบนั้น ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่จำนวนแนวร่วมน่าจะเพิ่มขึ้น ● รัฐยังไม่ประสบ	● ในขณะที่อีกกลุ่มมองว่าผลกระทบที่สำคัญคือ ความไม่สะดวกในการประกอบอาชีพ ● การกีดกันของทางการกลับยิ่งเพิ่มแนวร่วมก่อความไม่สงบ ● ประชาชนเกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวงเพิ่มขึ้น ● ผลกระทบทางลบในตัวเมืองจะกระทบเพียงการทำงาน และการเดินทางที่ล่าช้า แต่สำหรับหมู่บ้าน จะกระทบความเป็นอยู่ของคน ยิ่งพื้นที่สีแดงยิ่งกระทบมาก กระทบต่อคนในครอบครัว ในการประกอบอาชีพ และการศึกษาของลูกหลาน หากผู้นำครอบครัวถูกเชิญตัวหรือจับตัว ● พ.ร.ก. ฉุกเฉินทำให้การก่อเหตุเพิ่มขึ้นเพราะรัฐไปกดดันประชาชนทั้งที่ประชาชนไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ● การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยมีความเป็น	กระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด ● ในส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและกำหนดใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ● ในการจับกุมควรมีข่าวกรองที่ชัดเจนก่อนที่จะทำการจับผู้ต้องสงสัยและควรบอกกับผู้ต้องสงสัยว่าจะพาไปควบคุมตัว ณ สถานที่ใด และต้องแจ้งญาติทันที พร้อมทั้งควรชี้แจงรายละเอียดต่างๆด้วย ● เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาดูแลความเรียบร้อยและต่อเนื่องไม่ใช่ตอนที่เกิดเหตุการณ์เท่านั้น ทั้งนี้ยังควรให้มีการชดเชยค่าเสียหายเวลาในการประกอบอาชีพเมื่อโดนจับแล้วถูกปล่อยตัวในภายหลังโดยไม่มีข้อหา

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
		ความสำเร็จในการดึง แนวร่วมมาปรับเปลี่ยน ทัศนคติ จากการที่รัฐ กดดันประชาชนมาก เกินไป กลับทำให้แนว ร่วมมีจำนวนเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีความ คิดเห็นว่า ควรให้ ประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินต่อไปเพราะทำให้ การดำเนินชีวิตประจำวัน มีความรู้สึกลัวปลอดภัย มากกว่าเดิม ● ในขณะที่อีกกลุ่มมองว่า ไม่ได้มีความปลอดภัยที่ ดีขึ้น	ธรรมใช้ความรุนแรงกับประชาชนทำให้ ประชาชนหันมาต่อต้านมากขึ้น	

การประเมินผลกระทบของนโยบายของรัฐ
และการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี พ.ศ. 2552

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
(ศอ.บต.)

คำชี้แจง

การสำรวจความคิดเห็นนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปโดยการสุ่มตัวอย่าง
ให้ครอบคลุมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยไม่เจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะไม่
มีการเปิดเผยแหล่งที่มา ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลจะเป็นการเสนอการวิเคราะห์ภาพรวมของความ
คิดเห็นโดยไม่เจาะจงตัวผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลผู้สัมภาษณ์

สถานที่สัมภาษณ์ หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน..... พ.ศ. 2552

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กรุณาตอบคำถามต่อไปนี้ โดยเติมข้อมูลในช่องว่าง หรือใช้เครื่องหมาย ☒ ลงในช่องหน้าคำตอบที่ท่านต้องการ

1. เพศ ☐ 1. หญิง ☐ 2. ชาย

2. อายุ.....ปี

3. นับถือศาสนา ☐ 1. อิสลาม ☐ 2. พุทธ ☐ 3. คริสต์ ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

4. ภูมิลำเนา อยู่ที่ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

5. ท่านพูดภาษาใดเป็นประจำในครัวเรือน (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

- ☐ 1. ไทย (รวมทั้งท้องถิ่นเช่นใต้, อีสาน, เหนือ) ☐ 2. มลายูถิ่น (ยาวิ) ☐ 3. จีน
☐ 4. มลายูและไทย ☐ 5. มาเลย์กลาง ☐ 6. อื่น ระบุ.

6. ท่านสามารถใช้ภาษาอะไรต่อไปนี้ได้บ้าง และในระดับใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อในแต่ละภาษา)

ภาษา	ความสามารถในการใช้ภาษา				
	1. อ่าน/เขียนได้	2.อ่านได้	3. ฟังได้	4. พูดได้	5. อื่น ๆ ระบุ
1.ไทยกลาง (ราชการ)					
2. มลายูถิ่น (ยาวิ)					
3. มาเลย์กลาง					
4.จีน					
4.อาหรับ					
5.อื่นๆ ระบุ					

7. สถานภาพการสมรส

- ☐ 1. สมรส ☐ 2. โสด
☐ 3. ม่าย ☐ 4. หย่าร้าง ☐ 5.แยกกันอยู่

8. สมาชิกในครัวเรือนจำนวน.....คน

9.1 ระดับการศึกษาสูงสุดสายสามัญ

- ☐ 1. ชั้นประถมศึกษา
☐ 2. ชั้นมัธยมศึกษา
☐ 3. อาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.)
☐ 4.อุดมศึกษา ปริญญาตรี สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....
☐ 5.อุดมศึกษา ปริญญาโท สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....

☐ 6. อุดมศึกษา ปริญญาเอก สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....

9.2 ระดับการศึกษาสูงสุดสายศาสนา

- ☐ 1. เรียนทางด้านศาสนาระดับต้น (อิตดาอีย)
- ☐ 2. เรียนทางด้านศาสนาระดับกลาง (มุตาวัดชีต)
- ☐ 3. เรียนทางด้านศาสนาระดับปลาย (ชานาวีย)
- ☐ 4. อุดมศึกษา ปริญญาตรี สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....
- ☐ 5. อุดมศึกษา ปริญญาโท สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....
- ☐ 6. อุดมศึกษา ปริญญาเอก สาขา.....สถาบัน.....ประเทศ.....
- ☐ 7. สถาบันปอเนาะ.....ประเทศ.....
- ☐ 8. การศึกษาศาสนาพุทธ ชั้น
- ☐ 9. ไม่ได้เรียนในสายศาสนา

10. อาชีพหลัก (ตอบได้เพียงข้อเดียว)

- ☐ 1. ทำเกษตรและปศุสัตว์ เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงปลา ไข่ ปศุสัตว์
- ☐ 2. ทำการประมง (ประมงพื้นบ้าน หรือประมงพาณิชย์)
- ☐ 3. รับราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ทำงานรัฐวิสาหกิจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. นักการเมืองท้องถิ่น ส.ส. อบจ.
- ☐ 4. พนักงานเอกชน ธนาคาร ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า บริษัท โรงงานฯ
- ☐ 5. รับจ้าง ลูกจ้างระดับต่ำ ยาม ภารโรง แม่บ้าน สัปเหร่อ ฯลฯ
- ☐ 6. ใช้แรงงาน : กรรมกร แบกหาม ถีบสามล้อ แรงงานประมง
- ☐ 7. ช่างฝีมือ : ก่อสร้าง ประปา ช่างไม้ ฯลฯ
- ☐ 8. บริการ : เสริมสวย ตัดผม ตัดเล็บ บริการโทรศัพท์มือถือ รับจ้างซักผ้า
- ☐ 9. ขายอาหารและสินค้าบริโภคต่าง ๆ ร้านของชำ ร้ายขายยาฯ
- ☐ 10. ขายเครื่องอุปโภค เฟอร์นิเจอร์ เสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ
- ☐ 11. ธุรกิจขนาดเล็ก อยู่ซ่อมรถ ขายอุปกรณ์การเกษตร อุปกรณ์ทางการแพทย์ สารเคมี อุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ
- ☐ 12. ครู / อาจารย์
- ☐ 13. แม่บ้าน / พ่อบ้าน
- ☐ 14. เกษียณอายุ
- ☐ 15. นักเรียน/นักศึกษา
- ☐ 16. ทำงานร้านอาหาร กัดดาการ โรงแรม
- ☐ 17. ทำงานในสถานบันเทิง เช่น คาเฟ่ เชน ผับ คาราโอเกะ
- ☐ 18. นักร้อง/นักแสดง/ตลก
- ☐ 19. ขายพวงมาลัย/ขายหนังสือพิมพ์ (ตามสี่แยกไฟแดง)
- ☐ 20. พนักงานขับรถ เช่น รถเมล์ แท็กซี่ บขส. มอเตอร์ไซด์
- ☐ 21. นายหน้าขายที่ดิน บ้าน
- ☐ 22. ขายบริการทางเพศ โสเภณี เมียเช่า
- ☐ 23. ขายยาเสพติด
- ☐ 24. รับซื้อยางพารา

- ☐ 25. แพทย์แผนไทย
- ☐ 26. หมอนวด
- ☐ 27. มีบ้านเช่า หอพัก
- ☐ 28. ตกงาน/ว่างงาน/กำลังหางานทำ
- ☐ 29. ไม่มีอาชีพ/คนชรา
- ☐ 30. อื่น ๆ ระบุ.....

11. ท่านมีรายได้ต่อเดือน.....บาท

12. รายได้เพียงพอหรือไม่ ☐ 1.พอ ☐ 2.ไม่พอ

13. ท่านมีเงินออมหรือไม่ ☐ 1.มี ☐ 2.ไม่มี

14. ท่านมีหนี้สินหรือไม่ ☐ 1.มี (ถ้ามีตอบข้อ 14.1-14.3) ☐ 2.ไม่มี

14.1 ท่านมีหนี้สินจำนวน.....บาท

14.2 แหล่งหนี้สิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1.พ่อแม่ ☐ 2.ญาติพี่น้อง
- ☐ 3.เพื่อนบ้าน ☐ 4.ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ☐ 5.ธนาคารอิสลาม/สหกรณ์อิสลาม
- ☐ 6.กองทุนหมู่บ้าน ☐ 7.เงินกู้ยืมในระบบอัตราดอกเบี้ยร้อยละ.....ต่อปี

14.3 ท่านกู้ยืมเงินไปใช้เพื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1.ใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคในครัวเรือน (ไฟฟ้า น้ำประปา)
- ☐ 2. ค่าอาหาร ☐ 3. ค่าเล่าเรียนบุตร
- ☐ 4. ซื้อยานพาหนะ ☐ 5. เพื่อลงทุนประกอบอาชีพ
- ☐ 6. เครื่องใช้ไฟฟ้า ☐ 7. ค่ารักษาพยาบาล
- ☐ 8. อื่น ๆ ระบุ.....

14.4 ท่านหรือคนในครอบครัวได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาล “2,000 บาท: เช็กช่วยชาติ” หรือไม่?

- ☐ 1. ได้รับ ☐ 2. ไม่ได้รับ

14.5 ท่านหรือคนในครอบครัวได้รับเงินของรัฐบาล “เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ 500 บาท” หรือไม่?

- ☐ 1. ได้รับ ☐ 2. ไม่ได้รับ

15. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดบ้างใน องค์กรท้องถิ่น หรือ ชุมชน ต่อไปนี้

- ☐ 1. สมาชิก อบต. ☐ 2. นายก อบต.
- ☐ 3. สมาชิกสภา อบต./สภาเทศบาล ☐ 4. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
- ☐ 5. ชรบ./อรบ. ☐ 6. นายกเทศมนตรี
- ☐ 7. สมาชิกสภา อบจ. ☐ 8. นายก อบจ.
- ☐ 9. กรรมการชุมชน หรือ หมู่บ้าน ☐ 10. กรรมการวัด
- ☐ 11. กรรมการมัสยิด ☐ 12. อื่น ๆ ระบุ ☐ 13. ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ

16. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มประชาสังคมใดบ้างต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. ลูกเสือชาวบ้าน ☐ 2. สมาคมด้านศาสนา ระบุ.....
- ☐ 3. กลุ่มอาชีพ ระบุ..... ☐ 4. ยุวพุทธิกสมาคม
- ☐ 5. กลุ่มสตรี เด็ก หรือ เยาวชน ☐ 6. เครือข่าย ระบุ.....

- ☐ 7. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร ☐ 8. สมาคมครู
☐ 9. หอการค้า ☐ 10. กลุ่มออมทรัพย์
☐ 11. อื่น ๆ ระบุ ☐ 12. ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด

17. ท่านผ่านประสบการณ์สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ในลักษณะใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. อยู่ในเหตุการณ์การประท้วง การปราบปราม
☐ 2. ได้รับความเจ็บจากการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบของรัฐ
☐ 3. สมาชิกในครัวเรือน หรือญาติสนิท เสียชีวิต/บาดเจ็บจากการก่อความไม่สงบ
☐ 4. สมาชิกในครัวเรือน หรือ ญาติสนิทถูกจับ หรือถูกเชิญตัวไปสอบสวน
☐ 5. สมาชิกในครัวเรือน หรือ ญาติสนิทหายตัวไปโดยไม่ทราบสาเหตุ
☐ 6. ได้ทราบว่าตัวเองหรือสมาชิกในครัวเรือนตนเองมีชื่อในบัญชีดำของเจ้าหน้าที่
☐ 7. ได้รับการข่มขู่จากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
☐ 8. มีเพื่อน หรือ คนรู้จัก เสียชีวิต หรือ ได้รับความเจ็บ หรือหายตัวไป
☐ 9. อื่น ๆ ระบุ
☐ 10. ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงโดยตรง

18. ในชุมชนของท่านมีปัญหาการระบอบาเสพติดในระดับใด

- ☐ 1. ไม่มีปัญหาเลย ☐ 2. มีปัญหาน้อย ☐ 3. มีปัญหามากพอสมควร ☐ 4. มีปัญหามากที่สุด

19. ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรกคืออะไรบ้าง (ให้เรียงลำดับสูงสุด 1, 2, 3)

- ☐ 1. ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ☐ 2. ปัญหายาเสพติด
☐ 3. ปัญหาการว่างงาน ☐ 4. ปัญหาการติดเชื่อเฮดส์
☐ 5. ปัญหาความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ
☐ 6. ปัญหาความยากจน ☐ 7. ปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน
☐ 8. ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบ ☐ 9. ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ
☐ 10. ปัญหาการขาดผลผลิตตกต่ำเช่น ยางพารา
☐ 11. ปัญหาอื่นๆ ระบุ

20. ท่านพอใจกับการที่รัฐบาลจะทุ่มเงินงบประมาณมากกว่า 70,000 ล้านบาทเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบภาคใต้

- ☐ 1. ไม่มีพอใจเลย ☐ 2. พอใจเล็กน้อย ☐ 3. พอใจมาก ☐ 4. พอใจมากที่สุด

21. ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์และงบประมาณการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ความไม่สงบประสบความสำเร็จเพียงใด

- ☐ 1. สำเร็จน้อยมาก ☐ 2. สำเร็จน้อย ☐ 3. สำเร็จระดับปานกลาง ☐ 4. สำเร็จมาก ☐ 5. สำเร็จมากที่สุด

22. ปัญหาอะไรที่ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดชายแดนใต้ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (เลือกเพียงข้อเดียวที่สำคัญที่สุด)

- ☐ 1. ข้าราชการคอร์รัปชัน ☐ 2. ความไม่โปร่งใสของราชการ ☐ 3. ประชาชนไม่มีส่วนร่วม
☐ 4. การบริหารไม่มีประสิทธิภาพ ☐ 5. การก่อความไม่สงบในพื้นที่ ☐ 6. ทหารมีจำนวนมากเกินไป
☐ 7. การใช้ พ.ร.ก. ถูกใช้ในพื้นที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจมากเกินไป ☐ 8. ประชาชนไม่มีคุณภาพ
☐ 9. รัฐไม่มีความจริงใจ ☐ 10. อื่นๆ ระบุ

23. โดยทั่วไปแล้วท่านไว้วางใจการทำงานของหน่วยงานหรือกลุ่มคนดังต่อไปนี้ในระดับใด กรุณาแสดงความ
 คัดเห็นของท่านจากระดับไม่ไว้วางใจสูงสุด (1) ไปถึงระดับไว้วางใจสูงสุด (5)

ท่านไว้วางใจการทำงานของบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงานต่อไปนี้ อย่างไร	ระดับความไว้วางใจ				
	ไม่ไว้วางใจ ที่สุด	ไม่ไว้วางใจ	ปานกลาง	ไว้วางใจ	ไว้วางใจ ที่สุด
1. นักการเมืองท้องถิ่น (อบต., อบจ., เทศบาล)					
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.)					
3. สมาชิกวุฒิสภา (สว.)					
4. ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ					
5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนของตัวเอง					
6. เจ้าหน้าที่ตำรวจ					
7. เจ้าหน้าที่ทหาร					
8. รัฐบาลปัจจุบัน					
9. ผู้นำทางศาสนา (อิหม่าม โต๊ะครูหรือพระสงฆ์)					
10. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด					
11. กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดี เอส ไอ)					
12. ศูนย์อำนวยการบริหารชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)					
13. สถาบันนิติวิทยาศาสตร์					
14. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ					
15. กรมคุ้มครองสิทธิฯ กระทรวงยุติธรรม					
16. ครู					
17. กอ.รมน.ภาค 4					
18. ปปส.					
19. หมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อนามัย					
20. พัฒนาการ เจ้าหน้าที่เกษตร ป่าไม้ ประมง					
21. เอ็นจีโอ (องค์กรพัฒนาเอกชน)					
22. สื่อหนังสือพิมพ์ไทย					
23. สื่อวิทยุไทย					
24. สื่อวิทยุมาเลเซีย					
25. สื่อโทรทัศน์ไทย					
26. สื่อโทรทัศน์มาเลเซีย					
27. นักวิชาการและอาจารย์ในมหาวิทยาลัย					
28. อื่นๆ.....					

24. ท่านคิดว่าท่านต้องการความช่วยเหลือเรื่องการสร้างรายได้และเศรษฐกิจจากหน่วยงานของรัฐหรือไม่

- ☐ 1. ต้องการ
- ☐ 2 .ไม่ต้องการ ไม่ต้องให้รัฐมายุ่งเกี่ยว

25. ปัญหาที่ชาวบ้านอยากให้รัฐแก้ไขโดยเร่งด่วนที่สุด ให้เลือกสามข้อ

- ☐ 1. ปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่
- ☐ 2. ปัญหาการก่อความไม่สงบของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่
- ☐ 3. การว่างงานของประชาชน โดยเฉพาะวัยรุ่น
- ☐ 4. ปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติไม่เป็นธรรมกับประชาชน
- ☐ 5. ปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดในชุมชน
- ☐ 6. แก้ปัญหาด้วยการยกเลิก พรก. ฉุกเฉินในพื้นที่
- ☐ 7. แก้ปัญหาด้วยการยกเลิกการประกาศกฎอัยการศึกในพื้นที่
- ☐ 8. ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร ขาดพารา ราคาตกต่ำ
- ☐ 9. แก้ปัญหาด้วยการจัดการปกครองแบบพิเศษให้เหมาะสมกับพื้นที่
- ☐ 10. ขจัดปัญหาผู้มีอิทธิพลและอำนาจมืด
- ☐ 11. ปัญหาค่าครองชีพสูงและรายได้ต่ำ
- ☐ 11. ปัญหาหนี้สินของประชาชน
- ☐ 12. อื่นๆ ระบุ

อธิบายข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

26. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่าเจ้าหน้าที่รัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ห่างเหินแปลกแยกกับประชาชน เพราะไม่ใช่คนท้องถิ่นจึงไม่เข้าใจสังคมวัฒนธรรมและภาษาของประชาชน

- ☐ 1. เห็นด้วย
- ☐ 2. ไม่เห็นด้วย
- ☐ 3. ไม่แน่ใจ

27. ตามความเข้าใจของท่าน พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ได้ให้อำนาจต่อเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายดังต่อไปนี้หรือไม่

ประเด็นความรู้ความเข้าใจ	ใช่	ไม่ใช่
1. เจ้าหน้าที่สามารถเชิญตัวบุคคลหรือจับกุมและควบคุมตัวโดยไม่ต้องมีหมายจับ		
2. เจ้าหน้าที่สามารถห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานหรือชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ		
3. เจ้าหน้าที่สามารถห้ามการเสนอข่าว จำหน่ายหรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือพิมพ์หรือข้อความอันทำให้ประชาชนหวาดกลัวหรือบิดเบือนข้อมูลข่าวสารอันทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน		
4. เจ้าหน้าที่สามารถห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือยานพาหนะในสถานการณ์ฉุกเฉิน		
5. เจ้าหน้าที่สามารถประกาศต่ออายุ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน คราวละ 60 วัน ได้เอง		
6. การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรงเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมและควบคุมตัวหรือออกคำสั่งเรียกผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน		
7. เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมและควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในสถานีดำรวจ พัทธสถาน หรือเรือนจำ		
8. เจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธหรือสินค้า เครื่องอุปโภค เคมีภัณฑ์หรือวัตถุอื่น ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะใช้เพื่อการกระทำหรือสนับสนุนให้เกิดเหตุสถานการณ์ฉุกเฉิน		
9. เจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งยึด ตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรศัพท์หรือการสื่อสารด้วยวิธีอื่นใด ตลอดจนยับยั้งการสื่อสาร เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรงได้		

ประเด็นความรู้ความเข้าใจ	ใช่	ไม่ใช่
10. การประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วันและต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งมิใช่สถานีดำรง ที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ		
11. การประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง เจ้าหน้าที่สามารถขยายระยะเวลาการควบคุมตัวได้อีกคราวละ 7 วัน โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล		
12. เจ้าหน้าที่ที่ทำตามประกาศ พ.ร.ก. ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางวินัย หากได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต		

28. การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบต่อท่านในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงไร

ประเด็นผลกระทบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การออกนอกเคหะสถาน/บ้านเรือน					
2. การชุมนุมหรือกิจกรรมทางการเมือง					
3. การรับทราบข้อมูลข่าวสาร					
4. การเสนอข่าว จำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์					
5. ความสะดวกในการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม					
6. ความสะดวกในการออกไปประกอบอาชีพประจำวัน					
7. การประกอบธุรกิจ การลงทุนหรือขยายกิจการ					
8. ความสะดวกในการประกอบศาสนกิจหรือกิจกรรมทางศาสนา					
9. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่า แม่น้ำ ชายฝั่ง					
10. ปัญหาการใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม					

29. การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ท่านถูกลิดรอนสิทธิในประเด็นต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นการลิดรอนสิทธิ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวน					
2. การถูกเพ่งเล็ง สงสัย					
3. ข่มขู่และคุกคาม					
4. การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ					
5. การไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี					
6. การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว					
7. การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม					
8. การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ					
9. การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม					

30. ทศนะต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน

ท่านมีความคิดเห็น และความพอใจกับเรื่องเหล่านี้ อย่างไร?	ระดับความรู้สึกเห็นด้วยหรือความพึงพอใจ				
	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก ที่สุด (1)	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก (2)	เห็นด้วย หรือพอใจ ในระดับ ปานกลาง (3)	เห็นด้วย หรือพอใจ มาก (4)	เห็นด้วยหรือ พอใจมาก ที่สุด (5)
1. ท่านมีความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อรัฐบาลปัจจุบันในการ แก้ปัญหาของประเทศอย่างไร?					
2. ท่านมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการ แก้ปัญหาค่าความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่?					
3. ท่านเชื่อมั่นไว้วางใจในตัวองนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชา ชีวะอย่างไร?					
4. ท่านเห็นด้วยกับการต่อสู้ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตยหรือคนเสื้อเหลืองมากน้อยเพียงใด?					
5. ท่านเห็นด้วยกับการต่อสู้ของกลุ่ม นปช. หรือคนเสื้อแดง มากน้อยเพียงใด?					
6. ท่านเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดการ บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นการชั่วคราวในการยุติ ปัญหาความรุนแรงในกรุงเทพฯ มากน้อยเพียงใด?					
7. ท่านเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลขยายการประกาศใช้พระราช กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินไปอีก 3 เดือน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากน้อยเพียงใด?					
8. ท่านเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลคงใช้กำลังทหารที่มีจำนวน มากมาจัดการปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มากน้อยเพียงใด?					
9. ท่านเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลปัจจุบัน จะหันมาใช้วิธีการ เจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัด ชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากน้อย เพียงใด?					
10. ที่ผ่านมามี พรก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ ประกาศใช้ในภาคใต้ช่วยทำให้สถานการณ์ความไม่สงบลดลง และประชาชนรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น					

ท่านมีความคิดเห็น และความพอใจกับเรื่องเหล่านี้ อย่างไร?	ระดับความรู้สึกเห็นด้วยหรือความพึงพอใจ				
	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก ที่สุด (1)	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก (2)	เห็นด้วย หรือพอใจ ในระดับ ปานกลาง (3)	เห็นด้วย หรือพอใจ มาก (4)	เห็นด้วยหรือ พอใจมาก ที่สุด (5)
11. พรก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินมีจุดอ่อนที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐอย่างไม่มีขอบเขตในการจับกุมและไม่ได้รับโทษตามกฎหมายเมื่อกระทำผิดพลาดในหน้าที่					
12. สิ่งที่สำคัญที่สุดคือรัฐจะต้องสามารถรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยของประชาชนผู้บริสุทธิ์ในพื้นที่ให้ได้ แม้บางครั้งอาจจะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนบางส่วนอยู่บ้างแต่ก็มีความจำเป็น					
13. เราจำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษเช่น พรก. ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว					
14. พรก. ฉุกเฉินที่ใช้ในภาคใต้ในปัจจุบันมีจุดอ่อนมากตรงที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าทหารหรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่น กฎหมายอาญาหรือการลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน					
15. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทหารและตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยอย่างถูกต้องเหมาะสมอยู่แล้ว ไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงใดๆที่กระทบต่อการทำงานรักษาความสงบของรัฐ					
16. เพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพรัฐบาลควรใช้กฎหมายฉบับอื่นแทน เช่น กฎหมายความมั่นคงภายใน และยกเลิกการประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉิน					
17. รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา					

ท่านมีความคิดเห็น และความพอใจกับเรื่องเหล่านี้ อย่างไร?	ระดับความรู้สึกเห็นด้วยหรือความพึงพอใจ				
	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก ที่สุด (1)	ไม่เห็นด้วย หรือ ไม่พอใจมาก (2)	เห็นด้วย หรือพอใจ ในระดับ ปานกลาง (3)	เห็นด้วย หรือพอใจ มาก (4)	เห็นด้วยหรือ พอใจมาก ที่สุด (5)
โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้					
18. ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังไม่เข้าใจเจ้าหน้าที่รัฐเพราะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ใช้บังคับ จึงควรให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่					
19. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีอคติและไม่ให้ความเป็นธรรมต่อคนบางกลุ่มอยู่ ควรแก้ไขในจุดนี้					
20. ในขณะนี้ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายทำให้ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคตอันใกล้					
21. การใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินทำให้เจ้าหน้าที่ลดสถานการณ์รุนแรงรายวันได้					
22. การใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินทำให้จำกัดพื้นที่การเกิดสถานการณ์และความสามารถของผู้ก่อเหตุได้					
23. การใช้ พ.ร.ก. ทำให้แนวร่วมปรับเปลี่ยนทัศนคติได้					

31. ในรอบปีที่ผ่านมาหน่วยงานราชการและองค์กรภายนอกเหล่านี้ เข้ามาพบปะพูดคุยและช่วยแก้ปัญหาของท่านมากน้อยแค่ไหน มีความถี่ในการเข้ามาหาท่านอย่างไร? (ระดับความถี่ในการเข้ามาพบเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ)

ชื่อหน่วยงานราชการและองค์กร	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฝ่ายปกครอง จังหวัด อำเภอ					
2. สาธารณสุข หมอ พยาบาลและอนามัย					
3. ทหารชุดมวลชนสัมพันธ์					
4. การศึกษา ครู ในโรงเรียนรัฐ					
5. ฝ่ายเกษตร ประมง ป่าไม้					
6. พัฒนาการ					

ชื่อหน่วยงานราชการและองค์กร	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน					
8. ตำรวจมวลชนสัมพันธ์					
9. อ.บ.ต. หรือ อ.บ.จ. หรือเทศบาล					
10. ศอ.บต. เช่น โครงการอบรม					
11. มหาวิทยาลัยเช่น มอ. ปัตตานี/ ราชภัฏ ยะลา					
12. ผู้นำศาสนา เช่นอิหม่าม					
13. องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ เอนจีโอ					
14. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน					
15. โรงเรียนปอเนาะ					
16. อื่นๆ ระบุ.....					

32. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการและตัวแบบหรือแนวทางในการจัดการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณี
ต้องประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่ต่อไป

33. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการและตัวแบบหรือแนวทางในการจัดการพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีไม่
สมควรยืดเวลาการประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่ต่อไป

แนวคำถามกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
ข้าราชการ	1.ท่านรับทราบข้อมูล และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ พรก.ฉุกเฉินอย่างไรบ้าง (ภาพรวม) 2.ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้หรือไม่อย่างไร 2.1การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด 2.2การห้ามการชุมนุม, มั่วสุมที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 2.3การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ 2.4เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน 2.5การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานี	1.ชุมชนที่ท่านอยู่หรือพบปะรับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไรบ้าง 2.การปฏิบัติหน้าที่ของท่านภายใต้พรก.ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 3.พรก.ฉุกเฉินเอื้ออำนวยให้การทำงานของท่านราบรื่นขึ้นหรือไม่ อย่างไร 4. บทบาทของท่านในพรก.ฉุกเฉินเป็นอย่างไร (เช่น ต้องลงนามในหมายจับ, ส่งเรื่องฟ้อง, สนธิกำลังกับฝ่ายทหารเข้าตรวจค้น ล้อม) 5.การบูรณาการในแง่ของความร่วมมือระหว่าง ทหาร ตำรวจ และข้าราชการพลเรือนมีความสอดคล้องเชิงคู่ไปกับ การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินอย่างไร	1.การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่องานของท่านมาน้อยเพียงไร 2.ต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในเขตพื้นที่สามจังหวัด ท่านมีความรู้สึกลำบากใจที่จะทำงานกับหน่วยงานฝ่ายใดหรือไม่อย่างไร 3.ท่านมีความเห็นว่าการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินเป็นเหตุให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความเห็นต่อท่านอย่างไร (กล่าวคือ มีความไว้วางใจมากขึ้น หรือ ระวังมากขึ้น) 4.ท่านมีความเห็นว่าภายใต้การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉิน ประสิทธิภาพในการทำงานในเขตพื้นที่ที่ท่านทำอยู่	1.ท่านมองว่าพรก.ฉุกเฉินมีจุดด้อยหรือจุดเด่นอย่างไรต่อการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ 2.ควรมีการแก้ไขมาตราใดหรือไม่ในพรก.ฉุกเฉิน แล้วแก้อย่างไร ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อ ด้านความมั่นคง 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ นอกเหนือไปจากพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไร ด้านการเมือง 1. เรียกร้องทำที่ ความ

	ตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 2.6กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 2.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 2.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 3.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 4.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	ประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร 6.การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินสามารถยุติปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้หรือไม่ อย่างไร 7.ท่านมีความเห็นว่าชาวบ้านเข้าใจวัตถุประสงค์และการดำเนินการของพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 8.ท่านมองว่าการปฏิบัติงานของท่านมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 9.ท่านมองว่าหน่วยงานอื่นเช่นฝ่ายความมั่นคงมีความสามารถในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 10.ท่านมีความเห็นอย่างไรที่อำนาจการจัดการหรือการดำเนินการภายใต้พรก.ฉุกเฉิน(ในเชิงปฏิบัติ) ให้สิทธิขาดอำนาจฝ่ายข้าราชการพลเรือนน้อยกว่า	ดีขึ้นหรือแย่ลงมากน้อยเพียงไร 5.ท่านมีความเห็นว่าภายใต้การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉิน ฝ่ายการทำงานของท่านมีปัญหาเรื่องความทับซ้อนกับฝ่ายอื่นๆหรือไม่ อย่างไร (เช่น ฝ่ายความมั่นคง) 6.ท่านกังวลต่อสาขาศาประชาคมโลกหรือไม่ที่ประเทศไทยยังมีการประกาศใช้กฎอัยการศึก และ พรก.ฉุกเฉินเพื่อรักษาความสงบในเขตพื้นที่ที่มีความรุนแรง 7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นต่อไปนี้ ผลกระทบแบ่งว่า 1 ความมั่นคง ● สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่	รับผิดชอบ อย่างไรต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษอย่างไรที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่ ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น
--	--	--	---	---

		ฝ่ายความมั่นคง 11.ฝ่ายข้าราชการมีการประชาสัมพันธ์หรืออธิบายเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินให้ชาวบ้านในพื้นที่มากนัก้อย อย่างไร 12.จากข้อก่อนหน้านี้ ข้าราชการฝ่ายพลเรือนจะเข้าถึงตัวชาวบ้านเล็กหรือไม่เล็กขนาดไหน เช่น เข้าไปในเขตพื้นที่สีแดงหรือไม่ เข้าถึงด้วยตัวเองหรือต้องมีตัวกลางในการเข้าถึงตัวชาวบ้าน เป็นต้น 13. การเข้าถึงตัวชาวบ้านก่อนและหลังการใช้พรก.ฉุกเฉินแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร 14.ท่านอยากทำงานภายใต้การประกาศพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ เพราะเหตุใด 15.ท่านมีความเห็นว่าการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินเอื้ออำนวยความปลอดภัยต่อชีวิตความเป็นอยู่ของท่าน และ	● สามารถทำให้จับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือ จำกัดความสามารถของผู้กระทำผิด ● สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2 การเมือง ● ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับรัฐบาล ฝากความหวังกับรัฐบาลมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้ประชาชนหันมาร่วมมือกับหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานราชการ และ หน่วยงานด้านปกครองมาก	1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน
--	--	--	---	---

		ชาวบ้าน ได้มากน้อยเพียงใด 16.ท่านมีความเห็นว่าการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉินมีความยุติธรรมต่อผู้ต้องสงสัยมากน้อยขนาดไหน มีข้อเสนอแนะหรือไม่อย่างไร 17.ท่านมองว่ารัฐบาลควรหรือไม่ควรประกาศการใช้พรก.ฉุกเฉินต่อหรือไม่ อย่างไร 18.ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จอย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง	ขึ้นหรือไม่ ● ทำให้การเมืองในส่วนท้องถิ่นมีความแข็งแกร่งในการดำเนินงานและร่วมมือกับภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงมากขึ้นหรือไม่ 3 เศรษฐกิจ ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในการประกอบอาชีพ การลงทุนหรือขยายกิจการ 4 สังคมจิตวิทยา ● ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต ● สามารถทำให้ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ 2. ผลกระทบแง่ลบ	4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการรักษาความมั่นคงในวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก.ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาลปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้ พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมาพร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข ท่านมีแนวทางในการจัดการสถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
--	--	---	---	--

		-จำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้นและมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้นและมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต	2.1 ท่านมีประสบการณ์หรือข้อคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้อย่างไร ● การห้ามการออกนอกเคหาสถาน/บ้านเรือน ● การห้ามการชุมนุมหรือกิจกรรมทางการเมือง ● การห้ามการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ● การห้ามการเสนอข่าว จำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ ● การห้ามการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม ● การออกไปประกอบอาชีพประจำวัน ● การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือขยายกิจการ ● การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือ	อย่างไร
--	--	--	---	---------

		-ประชาชนมีความรู้สึกลดลงเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สิน 19.ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการดำเนินงานในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อย) ในประเด็นเดียวกับประสิทธิผล	จากกระบวนการยุติธรรม ● การถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวน ● การถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคาม ● การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ ● การไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี ● การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว ● การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม ● การชดใช้และการเยียวยาจากรัฐพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่	
--	--	---	---	--

			จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544) กรณีการเี่ยวยาการละเมิด สิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะ มุมมองของเหยื่อและ ครอบครัวและการเี่ยวยาผู้ ถูกยักฟ้อง ● การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546) ● ความเป็นธรรม ความ ยุติธรรม ● การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ ของรัฐ ● การถูกคุกคามเี่ยวดยกห้าม การลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของ ประชาชน	
--	--	--	--	--

กลุ่มเป้าหมาย	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ประสบผลสำเร็จ)	ผลกระทบ	เสนอแนวทาง,ตัวแบบ
ทหาร, ตำรวจ	1.ท่านรับทราบข้อมูล และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ พรก.ฉุกเฉินอย่างไรบ้าง (ภาพรวม) 2.ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้อย่างไร 2.1การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด 2.2การห้ามการชุมนุม,มั่วสุมที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 2.3การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ 2.4เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน 2.5การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 2.6กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอ	1.ชุมชนที่ท่านอยู่รับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไรบ้าง 2.การปฏิบัติหน้าที่ของท่านภายใต้พรก.ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 3.ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จอย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง -จำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง	1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นต่อไปนี้ ผลกระทบแบ่งว 2.1 ความมั่นคง ● สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือ จำกัดความสามารถของผู้กระทำความผิด ● สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	<u>ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อด้านความมั่นคง</u> 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ นอกเหนือไปจากพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไร <u>ด้านการเมือง</u> 1. เรียกร้องทำให้ ความรับผิดชอบ ใดๆต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ

	ศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 2.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 2.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 3.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 4.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	-ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น 3.ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการทำงานในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อย) ของพ.ร.ก. ฉุกเฉิน -จับกุมหรือป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่	1.2 การเมือง ● ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับรัฐบาล ฝากความหวังกับรัฐบาลมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้ประชาชนหันมาร่วมมือกับหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานราชการ และหน่วยงานด้านปกครองมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้การเมืองในส่วนท้องถิ่นมีความเข้มข้นในการดำเนินงานและร่วมมือกับภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงมากขึ้นหรือไม่ 1.3 เศรษฐกิจ ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในการประกอบอาชีพ การลงทุนหรือขยาย	ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษอย่างไรที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชน เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่ <u>ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น</u> 1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และ
--	---	---	---	--

		ได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิด สถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถ ของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -สามารถดึงแนวร่วมมา ปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มาก ขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดี ขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดี ขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ประชาชนมีความรู้สึก ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3.1 ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยในการ สร้างเงื่อนไขความหวาดระแวงให้ เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐ 3.2 ท่านคิดว่าเหตุผลที่จำเป็นในการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ เกินความจำเป็น 3.3 ในปัจจุบันท่านคิดว่าการเข้าถึงความ	กิจการ 1.4 สังคมจิตวิทยา ● ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต ● สามารถทำให้ดึงแนวร่วม มาร่วมปรับเปลี่ยนความคิด หรือทัศนคติ 2. ผลกระทบแง่ลบ 2.1 ท่านมีประสบการณ์หรือ ข้อคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้ อย่างไร ในกรณีที่มีข้อท้วงติง หรือ วิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบในการใช้ พรก. ● การห้ามการออกนอกเคหา สถาน/บ้านเรือน ● การห้ามการชุมนุมหรือ กิจกรรมทางการเมือง ● การห้ามการรับทราบข้อมูล	ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย พิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ บังคับใช้กฎหมายโดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน 4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อการรักษาความมั่นคงใน วิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก. ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาล ปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือ สานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความ
--	--	--	--	---

		ยุติธรรมเป็นอย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควรเป็นอย่างไร 3.4 ในปัจจุบันท่านคิดว่าการคุ้มครองทางกฎหมายเป็นอย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควรเป็นอย่างไร	ข่าวสาร ● การห้ามการเสนอข่าวจำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ ● การห้ามการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม ● การออกไปประกอบอาชีพประจำวัน ● การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือขยายกิจการ ● การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรม ● การถูกจับกุมหรือควบคุมตัว หรือเชิญมาสอบสวน ● การถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคาม ● การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ	รุนแรงจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมาพร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข ท่านมีแนวทางในการจัดการสถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไร
--	--	---	--	---

			● การไม่ได้รับอนุญาตให้มี ทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือ ในการพิจารณาคดี ● การไม่ได้รับโอกาสในการ ประกันตัว ● การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยม หรือเข้าเยี่ยม ● การชดใช้และการเยียวยาจาก รัฐพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544) กรณีการเยียวยาการละเมิด สิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะ มุมมองของเหยื่อและ ครอบครัวและการเยียวยาผู้ ถูกยกฟ้อง ● การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครอง	
--	--	--	--	--

			พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546) ● ความเป็นธรรม ความยุติธรรม ● การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ● การถูกคุกคามข่มขู่ ● การลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน	
--	--	--	--	--

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ผลสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
นักธุรกิจ	1. ท่านรับทราบข้อมูล และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ พรก.ฉุกเฉินอย่างไรบ้าง (ภาพรวม) 2. ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้อย่างไร 2.1การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด 2.2การห้ามการชุมนุม, มั่วสุมที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 2.3การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ 2.4เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน 2.5การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 2.6กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอ	1.ชุมชนที่ท่านอยู่รับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไรบ้าง 2.การทำงานของท่านภายใต้พรก.ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 3.ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จอย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง -จำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง	1. การใช้พรก.ส่งกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านอย่างไร 2. การใช้พรก. ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไร 3. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นนี้ ผลกระทบแง่บวก <u>ความมั่นคง</u> สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ สามารถทำให้จับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้ สามารถทำให้จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิด	ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อ <u>ด้านความมั่นคง</u> 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ นอกเหนือไปจากพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไร <u>ด้านการเมือง</u> 1. เรียกร้องทำให้ ความรับผิดชอบ ใดๆต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ

ศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 2.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 2.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 3.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 4.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	-ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน <u>การเมือง</u> ● ผู้แทนราษฎร(สส.)ในพื้นที่มีส่วนช่วยให้เกิดความสันติสุขได้หรือไม่ อย่างไร <u>เศรษฐกิจ</u> ● ระยะเวลาในการเปิด-ปิดร้าน ● ขอดขยาย/รายรับลดลงหรือไม่ ● จำนวนลูกค้าลดลงหรือไม่ ● ต้นทุน/รายจ่ายเพิ่มขึ้นหรือไม่ ● การสั่งซื้อสินค้าจากภายนอกพื้นที่ยากขึ้นหรือไม่ ● การขนส่งสินค้าได้รับความสะดวกสบายหรือไม่ ● ลูกค้าลดลงหรือไม่ ● ความมั่นใจในการประกอบ	ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษอย่างไรที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชน เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่ <u>ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น</u> 1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และ
---	--	--	--

		3.ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการทำงานในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อย) ประเด็นเดียวกับประสิทธิผล	ธุรกิจ ● ต้องการขยายกิจการหรือเลิกกิจการ ● การปรับตัวภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ● นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นนโยบาย อัตราดอกเบี้ยต่ำ ลดอัตราภาษีที่เรียกว่า Soft loan มีผลทำให้นักลงทุนเข้ามาลงทุนหรือไม่ ● ควรใช้นโยบายอะไรส่งเสริมการลงทุน ● การท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ● การให้ความรู้ที่ถูกต้องกับนักเรียน ในต่างพื้นที่ เพื่อเข้าศึกษาใน	ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน 4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการรักษาความมั่นคงในวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก.ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาลปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความ
--	--	--	--	---

			มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อช่วย เศรษฐกิจในพื้นที่ได้ หมุนเวียน <u>สังคมจิตวิทยา</u> ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้น กว่าเดิมในอนาคต <u>ผลกระทบแง่ลบ</u> 1 ท่านมีประสบการณ์หรือความ คิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้ อย่างไร การห้ามการออกนอกเคหา สถาน/บ้านเรือน การห้ามการชุมนุมหรือ กิจกรรมทางการเมือง การห้ามการรับทราบข้อมูล ข่าวสาร การห้ามการเสนอข่าว จำหน่าย	รุนแรงจะมีความเป็นไปได้มาก น้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้ พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมา พร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข ท่านมีแนวทางในการจัดการ สถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐ ควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม อย่างไร
--	--	--	--	--

			หรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ การห้ามการเดินทางหรือใช้ เส้นทางคมนาคม การออกไปประกอบอาชีพ ประจำวัน การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือขยายกิจการ การประกอบศาสนกิจหรือ กิจกรรมทางศาสนา การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่า แม่น้ำ ชายฝั่ง การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือ จากกระบวนการยุติธรรม การถูกจับกุมหรือควบคุมตัว หรือเชิญมาสอบสวน การถูกเพ่งเล็งและการถูก คุกคาม การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และ	
--	--	--	--	--

			ยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ การไม่ได้รับอนุญาตให้มี ทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการ พิจารณาคดี การไม่ได้รับโอกาสในการ ประกันตัว การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยม หรือเข้าเยี่ยม การชดใช้และการเยียวยาจาก รัฐพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าตอบแทนและ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544) กรณีการเยียวยาการละเมิดสิทธิ มนุษยชน โดยเฉพาะมุมมองของเหยื่อ และครอบครัวและการเยียวยาผู้ถูกยก ฟ้อง การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน คดีอาญา พ.ศ.2546)	
--	--	--	--	--

			ความเป็นธรรม ความ ยุติธรรม การถูกรำยจากเจ้าหน้าที่ ของรัฐ การถูกคุมขังเหี้ยมโหด การลงโทษทางวินัยเมื่อ ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตาม กฎหมายของประชาชน	
--	--	--	---	--

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
ผู้นำศาสนา	1.ชุมชนมุสลิมรับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไร 2.การไม่ได้รับรู้รับทราบหรือขาดความเข้าใจใน พรก. ฉุกเฉินของประชาชนในพื้นที่ส่งผลเสียอย่างไรบ้าง 3.ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้หรือไม่อย่างไร 3.1การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด 3.2การห้ามการชุมนุม, มั่วสุมที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 3.3การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ 3.4เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน	1.ชุมชนที่ท่านอยู่รับรู้และมีทัศนคติต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไรบ้าง 2.การปฏิบัติหน้าที่ของท่านภายใต้พรก. ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก. ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 3.ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จอย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง -จำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง	1.การใช้ พรก. ฉุกเฉิน มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิมหรือไม่ อย่างไรบ้าง ● ผลจากการจำกัดพื้นที่/ เวลาในการเดินทาง การควบคุมการนำเสนอข่าว การควบคุมการรวมกลุ่ม ลักษณะการจับกุมคุมตัว การตรวจค้น เป็นต้น ● ผลกระทบในด้านการศึกษา การประกอบศาสนกิจ การเรียนการสอนในชุมชน การประกอบอาชีพ เป็นต้น 2.องค์กร/สถาบันของท่านได้รับผลกระทบจากการประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉินอย่างไรบ้าง 3.ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการ	1.สถานการณ์ความไม่สงบในขณะนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ พรก. ฉุกเฉินหรือไม่ 2.หากจำเป็นต้องใช้ /พรก. ฉุกเฉินต่อไป ควรจะใช้อย่างไร มีข้อควรระวังและเงื่อนไขที่จะต้องพิจารณาอย่างไรบ้าง 3. หากไม่ใช้ พรก. ฉุกเฉิน มีข้อเสนอแนะอื่นอย่างไรต่อรัฐในการป้องกันและควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ <u>ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อด้านความมั่นคง</u> 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ นอกเหนือไปจากพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการ

3.5การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 3.6กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 3.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 3.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 4.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 5.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	-ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ประชาชนมีความรู้สึกลดลงภายในชีวิตและทรัพย์สิน	ประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉิน มีอะไรบ้าง 4.ท่านคิดว่าการใช้ พรก. ฉุกเฉินสามารถลดความรุนแรงของสถานการณ์ได้ในระดับใด และสามารถจับกุมกลุ่มผู้ก่อเหตุได้ตามเป้าหมายหรือไม่ 5.อะไรเป็นปัญหาที่ทำให้การบังคับใช้ พรก. ฉุกเฉินไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (หรือเกิดผลกระทบข้างเคียงในด้านลบ) 6.ท่านได้พบเห็นการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ซึ่งอาศัยอำนาจตาม พรก. ฉุกเฉินในลักษณะใดบ้างที่นำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลและสมควรยกย่องให้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่ 7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นต่อไปนี้ ผลกระทบด้าน 7.1 ความมั่นคง	ดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไรด้านการเมือง 1. เรียกร้องทำที่ ความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษอะไรที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชน เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่
---	--	---	---

		3.ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการทำงานในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อย) ในประเด็นดังด้านบน	● สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือ จำกัดความสามารถของผู้กระทำผิด ● สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 7.2 การเมือง ● ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับรัฐบาล ฝากความหวังกับรัฐบาลมากขึ้นหรือไม่	จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่ ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น 1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการบังคับใช้กฎหมายโดยให้
--	--	---	--	---

			● ทำให้ประชาชนหันมาร่วมมือกับหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานราชการ และ หน่วยงานด้านปกครองมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้การเมืองในส่วนท้องถิ่นมีความเข้มข้นในการดำเนินงานและร่วมมือกับภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงมากขึ้นหรือไม่ 7.3 เศรษฐกิจ ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในการประกอบอาชีพ การลงทุนหรือขยายกิจการ 7.4 สังคมจิตวิทยา ● ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต	ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน 4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการรักษาความมั่นคงในวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก.ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาลปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้ พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมาพร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข
--	--	--	--	---

			● สามารถทำให้ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ 8. ท่านมีประสบการณ์หรือข้อคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้หรือไม่ ในกรณีที่มีข้อท้วงติง หรือวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบในการใช้พรก. ● การห้ามการออกนอกเคหาสถาน/บ้านเรือน ● การห้ามการชุมนุมหรือกิจกรรมทางการเมือง ● การห้ามการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ● การห้ามการเสนอข่าว จำหน่าย หรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ ● การห้ามการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม ● การออกไปประกอบอาชีพ	ท่านมีแนวทางในการจัดการสถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไร
--	--	--	---	---

			ประจำวัน ● การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือขยายกิจการ ● การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรม ● การถูกจับกุมหรือควบคุมตัว หรือเชิญมาสอบสวน ● การถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคาม ● การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ ● การไม่ได้รับอนุญาตให้มี หมายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี ● การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว ● การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม	
--	--	--	---	--

			● การชดใช้และการเยียวยาจากรัฐพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544) กรณีการเยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะมุมมองของเหยื่อและครอบครัวและการเยียวยาผู้ถูกขกฟ้อง ● การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546) ● ความเป็นธรรม ความยุติธรรม ● การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ● การถูกดูหมิ่นเหยียดหยามการลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่	
--	--	--	---	--

			ผลิตและเมล็ดพันธ์ตามกฎหมายของ ประชาชน	
--	--	--	--	--

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ผลสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
เยาวชน.เยาวชน	1.เยาวชนและกลุ่มผู้ที่ได้รับการ เยาวชนในชุมชนรับรู้และมีทัศนคติ ต่อการประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉินใน พื้นที่อย่างไร 2.การไม่ได้รับรู้รับทราบหรือขาด ความเข้าใจใน พรก. ฉุกเฉินของ ประชาชนในพื้นที่ส่งผลเสียอย่างไร บ้าง 3.ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อ ประเด็นต่างๆเหล่านี้หรือไม่อย่างไร 3.1การห้ามออกนอกเคหาสถาน ภายในเวลาที่กำหนด 3.2การห้ามการชุมนุม,มั่วสุมที่ อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 3.3การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ	1.ชุมชนที่ท่านอยู่รับรู้และมีทัศนคติต่อ การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ อย่างไรบ้าง 2.การปฏิบัติหน้าที่ของจนท.ภายใต้พรก. ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก. ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร 3.ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จ อย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการ ประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่ สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง -จำนวนแนวร่วมที่ก่อ	1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ ประเด็นต่อไปนี้ ผลกระทบแบ่งว 2.1 ความมั่นคง ● สามารถทำให้ทหารและ ตำรวจป้องกันมิให้เกิด สถานการณ์รุนแรงรายวันใน พื้นที่ ● สามารถทำให้จับกุมผู้ต้อง สงสัยในสถานการณ์รุนแรง รายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จำกัดขอบเขต การเกิดสถานการณ์ หรือ จำกัดความสามารถของ ผู้กระทำความผิด ● สามารถทำให้ประชาชนมี ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน	1.สถานการณ์ความไม่สงบใน ขณะนี้ มีความจำเป็นที่จะต้อง ใช้ พรก. ฉุกเฉินหรือไม่ 2.หากจำเป็นต้องใช้ /พรก. ฉุกเฉินต่อไป ควรจะใช้อย่างไร มีข้อควรระวังและเงื่อนไขที่ จะต้องพิจารณาอย่างไรบ้าง 3. หากไม่ใช้ พรก. ฉุกเฉิน มี ข้อเสนอแนะอื่นอย่างไรต่อรัฐ ในการป้องกันและควบคุม สถานการณ์ความไม่สงบใน พื้นที่ <u>ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อ ด้านความมั่นคง</u> 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้ เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคง ในพื้นที่ นอกเหนือไปจาก

	3.4เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน 3.5การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 3.6กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 3.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 3.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 4.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น	สถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น -ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัย	1.2 การเมือง ● ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับรัฐบาล ฝากความหวังกับรัฐบาลมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้ประชาชนหันมาร่วมมือกับหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานราชการ และหน่วยงานด้านปกครองมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้การเมืองในส่วนท้องถิ่นมีความเข้มข้นในการดำเนินงานและร่วมมือกับภาคประชาชนเพื่อความมั่นคงมากขึ้นหรือไม่ 1.3 เศรษฐกิจ ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในการประกอบอาชีพ การลงทุนหรือขยาย	พรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไร <u>ด้านการเมือง</u> 1. เรียกร้องทำที่ ความรับผิดชอบ ใดๆต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษ ใดๆที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชน เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตาม
--	---	--	---	---

	5.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก. จุกรินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	ในชีวิตและทรัพย์สิน 3.ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการทำงานในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ทรัพยากรน้อย) ในประเด็นดังด้านบน 4.ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยในการสร้างเงื่อนไขความหวาดระแวงให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐโดยไม่มีเหตุจำเป็น 5.ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของตัวท่านที่เกินความจำเป็นจนเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ 6.ในปัจจุบันท่านคิดว่าการเข้าถึงความยุติธรรมเป็นอย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควรเป็นอย่างไร 7.ในปัจจุบันท่านคิดว่าการคุ้มครองทางกฎหมายเป็นอย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควรเป็นอย่างไร	กิจการ 1.4 สังคมจิตวิทยา ● ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต ● สามารถทำให้ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ 2. ผลกระทบแง่ลบ 2.1 ท่านมีประสบการณ์หรือข้อคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้ อย่างเป็นไปในกรณีที่มีข้อท้วงติง หรือวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบในการใช้พรก. ● การห้ามการออกนอกเคหาสถาน/บ้านเรือน ● การห้ามการชุมนุมหรือ	กฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่มีอยู่ ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น 1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้นำกระบวนการยุติธรรมปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ
--	---	--	--	---

			กิจกรรมทางการเมือง ● การห้ามการรับทราบข้อมูลข่าวสาร ● การห้ามการเสนอข่าว จำหน่ายหรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือสิ่งพิมพ์ ● การห้ามการเดินทางหรือใช้เส้นทางคมนาคม ● การออกไปประกอบอาชีพประจำวัน ● การประกอบธุรกิจ การลงทุนหรือขยายกิจการ ● การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือจากกระบวนการยุติธรรม ● การถูกจับกุมหรือควบคุมตัวหรือเชิญมาสอบสวน ● การถูกเพ่งเล็งและการถูกคุกคาม ● การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และ	บังคับใช้กฎหมายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้และรับผิดชอบร่วมกัน 4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการรักษาความมั่นคงในวิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก.ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาลปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้ พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมา
--	--	--	---	--

			ยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ ● การไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี ● การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว ● การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม ● การชดใช้และการเยียวยาจากรัฐพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544) กรณีการเยียวยาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะมุมมองของเหยื่อและครอบครัวและการเยียวยาผู้ถูกกักขัง	พร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข ท่านมีแนวทางในการจัดการสถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไรกรณีรับพรก.ฉุกเฉิน ด้านความมั่นคง -การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ -มาตรการรักษาความปลอดภัย -อื่นๆ ด้านการเมือง - กฎหมาย -ศาล -อัยการ -ทนาย -ตำรวจ -อื่นๆ ด้านเศรษฐกิจ -การประกอบอาชีพ การขายกิจการ การขายการลงทุนและ
--	--	--	--	--

			● การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546) ● ความเป็นธรรม ความยุติธรรม ● การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ● การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ● การลงโทษทางวินัยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิดสิทธิตามกฎหมายของประชาชน	การท่องเที่ยว -อื่นๆ ด้านสังคมจิตวิทยา -การสร้างขวัญกำลังใจและความคาดหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -การดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือทัศนคติ -การขยับยั้งหรือชะลอการเข้าร่วมของกลุ่มเสี่ยงที่จะเข้าเป็นแนวร่วมก่อความไม่สงบ -อื่นๆ กรณีไม่รับพรก.ฉุกเฉิน 1 ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยให้นำกระบวนการยุติธรรม
--	--	--	---	---

				ปกติมาใช้กับสถานการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ 2 ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐบาลปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจา หรือสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรง 3 ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมายพิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 4ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการบังคับใช้กฎหมายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
--	--	--	--	--

				ตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน 3.ข้อเสนอแนะต่อแนว ทางการเยียวยาครอบครัวผู้ ได้รับผลกระทบจากเหตุความ ไม่สงบ 1.ด้านการเงิน 1.1 ทั่วไป 1.2 ทุนการศึกษานูตร 2.ด้านอาชีพ 3.ด้านเยียวยาจิตใจ 4.การให้เครื่องอุปโภค บริโภค 5.ด้านสังคม(เพื่อน บ้านมาให้กำลังใจ/ช่วยเหลือ) 6.กฎหมายและสิทธิ ต่างๆ 7.อื่นๆ ระบุ
--	--	--	--	--

กลุ่ม	ความรู้	ผลสัมฤทธิ์ (ความสำเร็จ)	ผลกระทบ	ข้อเสนอแนะ, ตัวแบบ
สื่อ, NGO	1. ท่านรับทราบข้อมูล และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ พรก.ฉุกเฉินอย่างไรบ้าง (ภาพรวม) 2. ท่านมีความรู้และความเข้าใจต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้อย่างไร 2.1 การห้ามออกนอกเคหสถานภายในเวลาที่กำหนด 2.2 การห้ามการชุมนุม, มั่วสุมที่อาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย 2.3 การที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจ ยึด ตรวจสอบ จดหมาย หนังสือ โทรศัพท์หรือการสื่อสารอื่นๆ 2.4 เจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและคุมตัวไม่เกินเจ็ดวัน 2.5 การควบคุมตัวต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง เรือนจำ 2.6 กรณีควบคุมตัวต่อ ต้องร้องขอ	1. ชุมชนที่ท่านอยู่หรือพบปะรับรู้มีทัศนคติต่อการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่อย่างไรบ้าง 2. การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินสามารถยุติปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้หรือไม่ อย่างไร 3. ท่านมีความเห็นว่าการประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินเอื้ออำนวยความปลอดภัยต่อชีวิตความเป็นอยู่ของท่าน และชาวบ้าน ได้มากน้อยเพียงใด 4. พรก.ฉุกเฉินเอื้ออำนวยให้การทำงานของท่านราบรื่นขึ้นหรือไม่ อย่างไร 5. ท่านคิดว่า รัฐ ประสบความสำเร็จอย่างไรในเชิงประสิทธิผล (ความสำเร็จ, ถูกต้องไม่ดูความสิ้นเปลือง) จากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน -จำนวนสถานการณ์ความไม่	1. การทำงานของท่านภายใต้พรก.ฉุกเฉิน แตกต่างจากการไม่ใช้พรก.ฉุกเฉินหรือไม่ อย่างไร -การประกาศใช้พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านมากน้อยเพียงไร อย่างไร 2. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประเด็นต่อไปนี้ ผลกระทบแง่บวก 1 ความมั่นคง ● สามารถทำให้ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ ● สามารถทำให้จำกัดขอบเขต	1. ในมุมมองของสื่ออยากให้ทางราชการหรือ สอ.บต. ผลิตโฆษณาหรือสปอรั่ววิทยุใดบ้างที่น่าจะเข้าถึงความต้องการของคนในพื้นที่ 2. สื่อ/เอ็นจีโอ คิดว่ามีข้อบกพร่องใดบ้างของ พรก. ที่ทำให้รู้สึกอึดอัดต่อการที่ต้องปฏิบัติตามภายใต้ พรก. ทั้งในแง่ของการเสนอข่าวและการทำหน้าที่ NGO 3. ท่านมองว่าพรก.ฉุกเฉินมีจุดด้อยหรือจุดเด่นอย่างไรต่อการแก้ไขปัญหความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ 4. ควรมีการแก้ไขมาตราใดหรือไม่ในพรก.ฉุกเฉิน แล้ว

	ศาลซึ่งมีระยะเวลาควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละ 7 วัน และต้องทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวเสนอต่อศาล 2.7การขยายการควบคุมตัวกระทำได้แต่ไม่เกิน 30 วัน 2.8เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามพรก.นี้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งแพ่ง อาญา หรือวินัย หากกระทำโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินกว่าเหตุ 3.ท่านคิดว่าตนเองมีความเข้าใจเรื่องพรก.ฉุกเฉินมาก หรือ น้อย, เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 4.ท่านรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพรก.ฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่ใดบ้าง	สงบเกิดขึ้นน้อยลง - ความรุนแรงของสถานการณ์ลดลง -ระยะเวลาการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบมีความต่อเนื่องน้อยลง -จำนวนแนวร่วมที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบมีน้อยลง -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต -ทหารและตำรวจป้องกันมิให้เกิดสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่ได้มากขึ้น -การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสถานการณ์รุนแรงรายวันในพื้นที่จับกุมได้มากขึ้น -จำกัดขอบเขตการเกิดสถานการณ์ หรือจำกัดความสามารถของผู้กระทำผิดได้มากขึ้น	การเกิดสถานการณ์ หรือ จำกัดความสามารถของผู้กระทำผิด ● สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2 การเมือง ● ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับรัฐบาล ฝากความหวังกับรัฐบาลมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้ประชาชนหันมาร่วมมือกับหน่วยงานความมั่นคง หน่วยงานราชการ และหน่วยงานด้านปกครองมากขึ้นหรือไม่ ● ทำให้การเมืองในส่วนท้องถิ่นมีความเข้มข้นในการดำเนินงานและร่วมมือกับ	ได้อย่างไร <u>ข้อเสนอแนะกรณีใช้พรก.ต่อด้านความมั่นคง</u> 1.มีมาตรการใดที่ควรใช้เพิ่มเติมสำหรับเพิ่มความมั่นคงในพื้นที่ นอกเหนือไปจากพรก.ฉุกเฉินหรือไม่ มาตรการดังกล่าวควรจะเป็นอย่างไร <u>ด้านการเมือง</u> 1. เรียกร้องทำที่ ความรับผิดชอบ ใดๆต่อรัฐบาล , ศาล หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้พรก.ฉุกเฉิน <u>ด้านความยุติธรรม</u> 1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. การคุ้มครองทางกฎหมาย <u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. อยากให้มีมาตรการ หรือ
--	---	---	---	---

		-ดึงแนวร่วมมาร่วมปรับเปลี่ยน ความคิดหรือทัศนคติได้มากขึ้น -ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้น กว่าเดิมในอนาคต -ประชาชนมีความรู้สึก ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 6. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อผลการทำงาน ในเชิงประสิทธิภาพ (สำเร็จโดยใช้ ทรัพยากรน้อย) ในประเด็นเกี่ยวกับ ประสิทธิผล 7. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อ ประเด็นเหล่านี้ 7.1 (สี่/เอ็นจีโอ) ท่านคิดว่า อะไรเป็นปัจจัยในการสร้างเงื่อนไข ความหวาดระแวงให้เกิดขึ้นระหว่าง ประชาชนกับรัฐโดยไม่มีเหตุจำเป็น 7.2 (NGO) ท่านคิดว่าอะไรเป็น ปัจจัยในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ	ภาคประชาชนเพื่อความ มั่นคงมากขึ้นหรือไม่ 3 เศรษฐกิจ ● ทำให้ประชาชนมีความรู้สึก ปลอดภัยในการประกอบ อาชีพ การลงทุนหรือขยาย กิจการ 4 สังคมจิตวิทยา ● ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ ที่จะดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคต ● สามารถทำให้ดึงแนวร่วม มาร่วมปรับเปลี่ยนความคิด หรือทัศนคติ 2. ผลกระทบแง่ลบ 2.1 ท่านมีประสบการณ์หรือ ข้อคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆเหล่านี้ อย่างไร ● การห้ามการออกนอกเคหา	ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมพิเศษ อย่างไรที่จะช่วยเรื่องเศรษฐกิจ ของพื้นที่ <u>ด้านสังคมจิตวิทยา</u> 1. การให้ความรู้กับประชาชน เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎหมายของเจ้าหน้าที่ แทนที่ จะยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษ ที่มีอยู่ <u>ข้อเสนอแนะทางเลือกอื่น</u> 1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ ใช้หลักสิทธิมนุษยชนและหลัก กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยให้ นำกระบวนการยุติธรรมปกติ มาใช้กับสถานการณ์ความ รุนแรงในภาคใต้ 2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ ให้รัฐควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนเป็นสำคัญ และ
--	--	--	--	--

		ประชาชนที่เกินความจำเป็น 7.3 (สื่อ/เอ็นจีโอ)ในปัจจุบัน ท่านคิดว่าการเข้าถึงความยุติธรรมเป็น อย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควร เป็นอย่างไร 7.4 (สื่อ/เอ็นจีโอ) ในปัจจุบัน ท่านคิดว่าการคุ้มครองทางกฎหมายเป็น อย่างไรและในอนาคตท่านคิดว่าควร เป็นอย่างไร 8. สื่อบอกว่าบทบาทของตนในการเสนอ ข่าวมีความรุนแรงเกินไปจนเกิดความ เข้าใจผิด หวาดกลัว มีผลต่อการ ตัดสินใจในการขาย พรก.หรือไม่ -เนื่องจากอาจจะมียาง เหตุการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ แต่สื่อพยายามเชื่อมโยงให้มี ความสัมพันธ์กัน จนดูเหมือนมี เหตุการณ์เกิดขึ้นรายวัน สื่อควรจะ	สถาน/บ้านเรือน ● การห้ามการชุมนุมหรือ กิจกรรมทางการเมือง ● การห้ามการรับทราบข้อมูล ข่าวสาร ● การห้ามการเสนอข่าว จำหน่าย หรือเผยแพร่เอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ ● การห้ามการเดินทางหรือใช้ เส้นทางคมนาคม ● การออกไปประกอบอาชีพ ประจำวัน ● การประกอบธุรกิจ การลงทุน หรือขยายกิจการ ● การติดต่อหรือรับความช่วยเหลือ จากกระบวนการยุติธรรม ● การถูกจับกุมหรือควบคุมตัว หรือเชิญมาสอบสวน ● การถูกเพ่งเล็งและการถูก	ปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่นประมวลกฎหมายอาญา โดยไม่จำเป็นต้องใช้กฎหมาย พิเศษใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อการ บังคับใช้กฎหมายโดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ตรวจตรา เรียกร้อง บังคับใช้ และรับผิดชอบร่วมกัน 4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร ต่อการรักษาความมั่นคงใน วิธีการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ พรก. ฉุกเฉิน 5. ท่านคิดว่า หากให้รัฐบาล ปัจจุบัน ใช้วิธีการเจรจาหรือ สานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความ ไม่สงบในจังหวัดชายแดน ภาคใต้เพื่อแก้ปัญหาความ
--	--	---	--	---

		ปรับปรุงการเสนอข่าวหรือไม่ - การเสนอข่าวของสื่อในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับ พรก.ในการควบคุมตัวบุคคลต้องสงสัย จะมีผลทำให้สถานการณ์รุนแรงขึ้นหรือไม่ 9.นอกจากการเสนอข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สื่อได้ช่วยกันประชาสัมพันธ์หรือให้แง่คิดใดบ้าง เพื่อแก้ปัญหาคาความไม่สงบที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่อ่านหนังสือพิมพ์หรือฟังรายการวิทยุ 10. (สื่อและเอ็นจีโอ) ในมุมมองของท่าน คิดว่ารัฐควรต่อ พรก.ฉุกเฉินหรือไม่	คุกคาม ● การถูกตรวจค้น รื้อ ถอน และยึดเอาทรัพย์สินหรือเอกสารสำคัญ ● การไม่ได้รับอนุญาตให้มีทนายเข้าร่วมหรือช่วยเหลือในการพิจารณาคดี ● การไม่ได้รับโอกาสในการประกันตัว ● การไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยมหรือเข้าเยี่ยม ● การขูดไ้และการเยียวาจากรัฐพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544) กรณีการเยียวาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะมุมมองของเหยื่อและ	รุนแรงจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร 6. ตัวแบบการปกครองพิเศษ เช่น เขตการปกครองพิเศษ, 7. อุปสรรคในการปฏิบัติใช้ พรก.ฉุกเฉินที่ท่านประสบมาพร้อมข้อชี้แนะในการแก้ไข ท่านมีแนวทางในการจัดการสถานการณ์นี้อย่างไรและรัฐควรมีแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างไร
--	--	---	---	---

			ครอบครัวและการเยียวยาผู้ ถูกข่มขืน ● การคุ้มครองพยาน (พระราชบัญญัติคุ้มครอง พยานในคดีอาญา พ.ศ.2546) ● ความเป็นธรรม ความ ยุติธรรม ● การถูกทำร้ายจากเจ้าหน้าที่ ของรัฐ ● การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ● การลงโทษทางวินัยเมื่อ ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดละเมิด สิทธิตามกฎหมายของ ประชาชน สังคมจิตวิทยา ประชาชนมีขวัญกำลังใจดีขึ้น และมีความหวังต่อสถานการณ์ที่จะดีขึ้น กว่าเดิมในอนาคต สามารถทำให้ถึงแนวร่วม	
--	--	--	--	--

			มาร่วมปรับเปลี่ยนความคิดหรือ ทัศนคติ	
--	--	--	---	--